

«Kirken i Bud», tegnet av Per Jølting

KYRKJELYDANE VED HUSTADVIKA

ei reise i vår lokale kyrkjesoge
Særutgåve av

Bud og Hustad

MENIG-
HETSBLAD

nr. 1B 1989

utgjeve av Bud og Hustad Sokneråd ved ein komité.
Red.: Svern Martinsen

Bud, Fræna og Hustad sparebank er den største banken i Fræna kommune med sine 30 ansatte, og en kundemasse på ca. 6000. Sparebanken, som grunnet sin sterke tilknytning til lokalsamfunnet også blir kalt BYGDEBANKEN, har vært virksom i de sammensluttende kommunene Bud, Fræna og Hustad siden 1883. BFH-Sparebank, som i de siste årene har vært en av kommunens største skatteyttere, har sine kontorer godt spredt rundt om i kommunesamfunnet, for på denne måten å yte best mulig service overfor sine kunder. Banken blir ledet av administrerende banksjef Skaldehaug, som ved siden av å ha hovedkontoret sitt i sparebankhuset i Elnesvågen, også har fast kontortid i Bud.

Kontorene fordeler seg slik:

Elnesvågen - avdelingskontor
Bud - avdelingskontor
Farstad - filialkontor
Hustad - filialkontor
Bankbussen - rutegående rundt om i Fræna kommune

Avdelingsledere:

ass. banksjef Harald Mahle
kontorsjef - Per Arnt Inderhaug
filialbestyrer - Kåre Sørgaard
filialbestyrer - Rita Solheim
bankbusskasserer - Bersvend Borgstrand

Kundeservice

Vår tjenesteyting overfor våre kunder blir i takt med tiden stadig mer vidtrekende og våre medarbeidere bestrever seg på at servicen til enhver tid skal være god.

Som et etterhvert uunværlig hjelpemiddel i dette arbeidet er det moderne EDB-utstyret som er installert på den enkelte medarbeiders arbeidsplass.

Intern opplæring i forbindelse med nye ting som skjer av både bankfaglig og teknologisk karakter, blir planmessig utført av våre opplæringsansvarlige. Dette for at den enkelte medarbeider skal få et stadig bedre grunnlag å arbeide ut ifra, som igjen skal gi utslag i enda bedre service overfor våre kunder.

Trygg bank for våre innskyttere

Vår bank er solid både overfor våre kunders penger og som arbeidsplass for våre egne ansatte.

I disse tapstider for bankene generelt med dertil følgende depresjoner både for kunder og ansatte, er vi glade for å kunne ha en inntjening og en egenkapital som gjør oss trygge og kan imøtegå eventuelle tap i framtiden med stor ro.

Bankens tjenester

Ved siden av at vi yter lån til våre kunder til en rente som er av de gunstigste i markedet, er vi også fullt ut konkurransedyktige på innskuddssiden.

I tillegg til utlån og innskudd, beskjeftiger vi oss med utstrakt betalingsformidlingsarbeid.

Av andre spesielle tjenester kan nevnes;

Årlig høsttur - for våre honnørkontokunder

I samarbeid med turoperatøren Atlantic Auto A.s. har vi de 2 siste årene arrangert ferieturer til glede for denne kundegruppen til subsidierte/lave priser.

Dette har vært en utbetinget suksess, og oppmodningene om en ny tur for neste år har vært mange.

Planlegging for å gjenta denne begivenheten overfor våre kunder over 60 år for 1989, er allerede igang.

Butikkterminaler

For å bedre servicen overfor våre kunder, har vi det siste årene utplassert 7 stk. butikkterminaler rundt om i forskjellige butikker i kommunen.

Kunden betaler med kort. Kort og godt; Dette viser seg fra alle hold å være den enkleste måten å foreta betalningen på, og som på sikt vil lønne seg økonomisk både for kunden, kjøpmannen og banken.

Nye utplasseringer er under planlegging.

Rådgivningstjenster o.l.

Rådgivningstjeneste kan omfatte blant annet boligfinansiering og personlig økonomisk rådgivning.

Til hjelp i dette arbeidet benyttes EDB-modeller som for eks. beregning av lånets forløp før og etter skatt. Resultat som fremkommer kan kobles inn i familiebudsjettmodellen, for å se på hva man har igjen å leve for etter forhåndsgitte kriterier.

Bedriftsrådgivning ytes overfor bankens næringslivskunder.

Selvangivelsesrådgivning ytes overfor de av våre kunder som er pensjonister.

Her kan den enkelte kunde få hjelp til både utfylling av selve papirene, samt til beregning av skatteoppgjøret, slutter nærings- og markedsmedarbeider Einar Henøen.

Kyrkjene i
Bud og Hustad
teikna av
Åse Sæterøy 1988

Svenn Martinsen
(red:)

KYRKJELYDANE VED HUSTADVIKA

utgjeve av Bud og Hustad sokneråd
til Biskop Ole Nordhaug sin visitas
08. - 12. februar 1989
ved ein

Red. komité

Marius Sandvik
Anders Myrseth
Einar Halås

Åsmund Engelsberg (illustrasjonar)
Jakob Helseth (illustrasjonar)
Harry Hestad (illustrasjonar)
Brynjulf Hustad (illustrasjonar)

Andre bidragsytarar:

Erling Barman
Torolv Blomstrøm
Bygdeboknemndas arkiv
Helge Ingemann Haugsgjerd
Hans Borgenvik Heiervang
Kallsboka for Bud prestegjeld
Bjarne Kristvik
Ottar S. Myrseth
Sivert Perry Nerland
Ole Nordhaug
Statsarkivet i Trondheim
Leif Vestad
Kjell Sigmund Vestavik
Sverre J. Vagen
Harald Aas

Fotosats/ paste-up:

Fotosats v/Gunn Tove Stavik, Tornes

Trykk:

Unitrykk, Skodje

Bud og Hustad Menigheter
AV DEN NORSKE KIRKE

«Ein båt i stormen duva.
Men Jesus var ombord.»
NoS 470

INNHOLD

Forord

Hittil har Herren hjulpet 5

Våre Bygder - bygder for Kristus

Hustadvika, Sang til Bud 7
Hustadsangen 8
Den første spire 8

Våre Proster og Biskoper

Prolog 11
Biskop Ole Nordhaugs vita 11
Biskoper fra 1152 til idag 12
I takknemlighet 14
Proster i Ytre Romsdal 12

Prestene i Bud prestegjeld

Presterekken - series Pastorum efter
kallsbogen 15
Prester i Bud 1542-1644 26
Vikarer i Bud 26

Kirkelige ombud og tjenester i Bud prestegjeld

Ombudslister for Bud prestegjeld 27

Kirkene i Bud prestegjeld

Bud kyrkje og restaureringa 34
Gamal messehaket 36
Kyrkjeregnskap frå Hustad 37
Då Hustad kyrkje fekk orgel 38

Prestegårdene i Bud prestegjeld

Garden Vestad - ein gamal prestegard 40
Prestegarden «under fjældet» 42
Prestegarden Ytre Karlsvik 43
Husmannsordninga i Bud prestegjeld 45
Fra Stabbur til Ungdomssenter 49
Preken ved signinga av Stabburet 51

Det frivillige lekmannsarbeid i Bud prestegjeld.

Haugianarane i Bud og Fræna 52
Bud eldste Missionsforening 53
Kristenliv i Hustad i forrige århundre 55
Da Bud fikk sitt første bedehus 56
Lekmannsrørsla i Bud prestegjeld 57

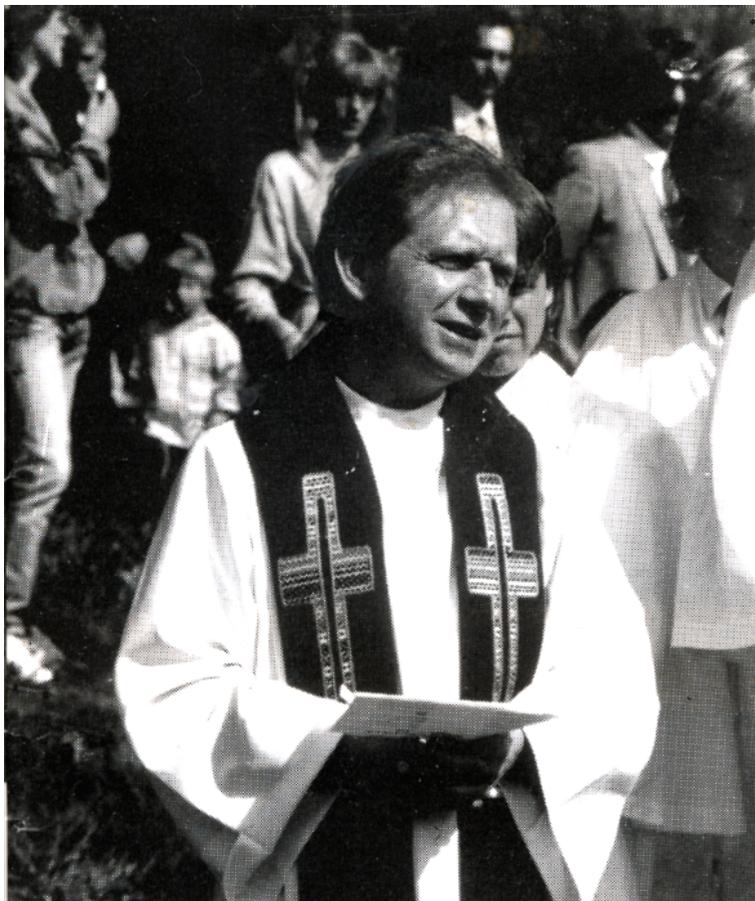
Annet stoff fra vår lokale kirkehistorie

Bud og Hustad i Aukra prestegjeld 64
Syvstjernen 67
Borch Munthe 69
Den åndelige tilstand for 100 år siden 73
Edruskapsdebatt 76
Bud prestegjeld i krig og fred 76

Utfordringer fra og til Bud prestegjeld i dag

Forkynnelsen av Guds ord i 80-årene 86
Ny konflikt mellom kirke og stat 92
Katekumenatet 95
Lovsong sømer seg 96
Ei helsing på veggen 97

Symbolene i boka er hentet fra: J. Ursin: Kristne Symboler (land og kirke)
Fritjof Dalby: Kyrkoårets dagar och heligdagar. (Hakan Ohlsson, Lund)

Sokneprest Martinsen fotografert utanfor bud kyrkje 12. mai 1988.

Hittil har Herren hjulpet (1. Sam. 7,12)

FORORD ved Svern Martinsen

Lo oss be:

Vi kommer til dig, kjære himmelske Fader med takk og bønn. Atter ligger et stykke av vår korte livsvei bak oss, og vi er kommet vel frem, ti din trofaste faderhand har ledet oss. Du har vært god imot oss, din miskunnhet har vært stor over oss, du har bevart oss til legeme og sjel. Og kom det prøvelser som falt oss tunge, så har du også da vært med oss og styrket oss i tro og tålmod. Vi sier med glede: *Hittil har Herren hjulpet.* Og vi bærer frem for dig våre hjerters inderlige takk for hvad du gav og hvad du tok.

Vi vet at vi ikke kan beholde de timelige goder du gir oss her til gagn og glede. De er et lån, og vi skal gjøre dig regnskap for dem. O Herre Gud, forlat all utroskap i vår husholdning, forlat oss for Jesu skyld alle våre synder. Og frels oss fra avgudisk kjærlighet til det som forgår, gi oss å søke det evige gode, så vi ikke spiller var tid og forfeiler vårt liv og fortærer vår kraft forgjeves. Å, lær oss, mens tidene går, å trakte efter det som er oventil, hvor Kristus sitter ved din høirs hånd.

Vår tid er kort og snart utrunnet, idag eller imorgen - vi vet det ikke. Men det er vår trøst, at du er med oss både i liv og i død, du evige Gud, hos hvem det ikke er forandring eller skiftende skygge. Du er den du var, du blir den du er, og dine år får aldri ende. Gi oss å bli i dig til evig salighet.

O Herre Gud og Fader, tenk fremdeles på oss i nåde, og la de år og dager vi ennu skal leve; bli en velsignet nådetid for oss. Vær med oss, og slipp oss ikke og forlat oss ikke, du vår frelses Gud. Gi oss fremdeles dine gode gaver til legeme og sjel. Men fremfor alt gi nye, hellige åndstider i våre hjerter og i vår kirke, at du ikke forgjeves skal søke efter frukt i din vingard.

Vi løfter bedende hender og sier i Jesu navn: Gud bevare vår inngang og vår utgang fra nu og til evig tid. I Jesu navn være det gamle endt, i Jesu navn det nye begynt. Vi går trøstig videre i Jesu dyrebare navn, i det vil vi leve, i det vil vi dø. Velsign oss, Gud Fader, velsign oss, Guds Sønn, Velsign oss, Herre Hellige Ånd: Amen.

I

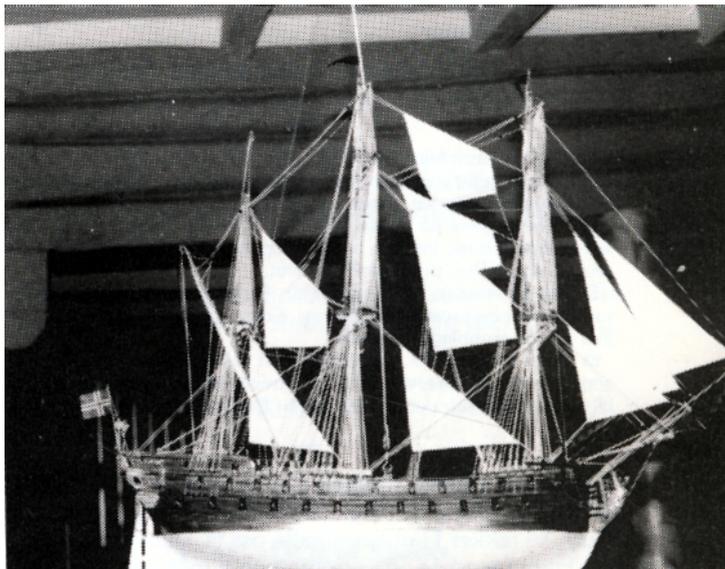
Denne vakre bønn av Gustav Jensen fra «En liten bønnebok», i Landstads Reviderte Salmebok bet seg fast i meg under en nyttårsleir på Ungdomsheimen på Kvamskogen, i regi av Bjørgvin krets av Norges Kr. Ungdomsforbund. Den har ikke sluppet taket i meg siden.

Egentlig er den laget til bruk på nyttårsaften, og vi har da også fått en god tradisjon i Bud, ved å bruke den under våre gudstjenester på årets siste kveld, som også i seg selv er en fin tradisjon i prestegjeldet.

Ved innledningen til «Kyrkjelydane ved Hustadvika», kom Gustav Jensens bønn for meg på nytt. Når vi nedtegner historien, og særdeleshet kirkehistorien, forundres vi ikke sjelden over dette vidunderlige: *Gud bevarer sitt folk.*

Ned gjennom historien har det vært mangt et stormvær for Jesu Kristi Kirke. Mang en gang så det ut som skuta skulle gå under i tunge brottsjøer. Mang en gang så det ut som skuta var lekk.

Men Han har fremdeles makt til å stille stormen. Bevare sin redde disippelskare. Og føre arken trygt fram til fast grunn i himmelen.

Kirkeskipet «Den Norske Løve» i Bud kirke laget av Arnold Henøen.

Ved en bispevisitas er det også rett til å stoppe opp for dette: Gud har bevart sin Kirke. Like til i dag. Tvers gjennom 80-årenes verdsliggjøring, både i, og utenfor kirken.

Hittil har Herren hjulpet!

II

Boka du nå holder i hånden ble så smått påbegynt på forsommeren 1988. Utover høsten 1988 ble arbeidet stadig intensivert. Den opprinnelige rammen ble sprengt, flere og flere medarbeidere ble trukket inn, og resultatet er at det knapt er noe felt i vår lokale kirkehistorie som ikke på en eller annet måte er berørt. Boka reflekterer nok både glansfulle- og mindre glansfulle perioder i vår lokale kirkehistorie.

Likevel tror vi det er viktig at den kommer. Vi har en kristen Kirke i vårt folk. Denne kirke har en historie, som de fleste av oss er involvert i enten vi ser det eller ei. Hvis det ikke var slik, tror jeg nok det ville merkes, og det sterkt. Denne boka tror jeg vil hjelpe folket i Bud og Hustad til ikke å bli historieløse i en tid hvor det kan føles som om normer rystes og fundamentene rokkes.

Ved å lese kirkehistorien lærer vi både oss selv, var tid og vår kirke bedre og kjenne. Vi ser lettere premissene for den situasjon vi står oppe i.

Så er det også et viktig skrift. Prester, kirkelig tilsatte, lekmannsarbeid, og våre to kirker er blant de tema vi

berører. Noe av det viktigste tror vi er beviset for at både prestegård og kirker i Bud og Hustad er kjøpt, betalt og eid av menighetene. Ellers står artiklene for forfatterens egen regning. 3 språkformer er brukt, bokmål, riksmål og nynorsk.

Det er ikke tvil om at hadde det ikke vært for våre to menighetsråd, som helhjertet sa ja til prosjektet og hadde tro på det, våre dyktige lokal- og bygdehistorikere i Bygdeboknemnda, med Marius Sandvik i spissen, Sogelagene i Bud og Hustad, samt mine to forgjengere i embetet, kunne denne boka ikke blitt til.

Det gjelder også dem som har støttet prosjektet økonomisk.

Vi som står midt oppe i et krevende menighetsarbeide i Bud og Hustad, er dem stor takk skyldig.

Det var et fint, og godt skrift som Sokneprest Haugsjerd stod i spissen for ved kirkejubileet i Hustad. Denne boka ønsker å være en del av tradisjonen fra den gang.

Vi får ellers håpe at «Kyrkjelydane ved Hustadvika» samtidig bare er en stasjon på veien fram mot en fullstendig lokal kirkehistorie, som en del av Bygdeboka, når den kommer.

III

Det vil alltid være felter som det kunne være ønskelig å dekke mer. Noen felter skulle vi gjerne også sett behandlet her, men vi har følt at tiden ikke var moden. Som eksempel kan vi nevne en studie av Synsforretningene på Prestegården og Prestegardsløas historie. Disse felt kan komme inn i en bredt anlagt artikkel i forbindelse med et mulig salg av Bud prestegårds jordvei.

Så har vi historien om Gules legat. Dessuten fins det store dokumentbunker fra prestene Kjelstrup, Kobro, Solheim og Eikrem, som kan danne grunnlag for artikler.

Et annet viktig felt er restaureringen av Bud prestegård i 1964, som sokneprest Heiervang sto for. Endelig håper jeg det en gang vil bli skrevet noe om det å være prest i Bud i 1980-årene.

IV

Hittil har Herren hjulpet. Det er ikke til å tro at det i skrivende stund er 9 år siden Torhild og jeg kom til Bud. Vi takker Ham som kalte oss til Tjenesten, og priser Ham for nåde og barmhjertighet mot oss, og våre to menigheter, som vi er så glade i.

Mange ganger har Han minnet oss på at det ER sant, det ordet som står som tittel på dette forordet, og på den siste dag, og hjemme i Himmelen skal nok Guds Folk få se at det holder. Derfor:

«La oss ikke bli trette av å gjøre det gode. Når tiden er inne, skal vi høste, BARE VI IKKE GIR OPP» (Gal. 6,9)

Ordinasjon i Fana kirke 30. august 1978.

Ungdomsklubbleder Svenn Martinsen sammen med Biskop Per Juvkam, under visitas i Fana 1969.

Dåp i Bud kirke 1985.

Prestefamilien i Bud prestegård høsten 1987.

Hustadvika

av Johan Hustad

Hustadvika, Hustadvika!
Velkjent og verdig navn.
Hustadvika, Hustadvika!
berømt i fra havn til havn.

Havstykket utenfor Romsdals kyst,
fra Ona til Kristiansund.
Der sjømenn har øvet så mang en dyst
når båter har gått på grunn.

Der storstormen pisker sjøen til skum -
og bølger til rokk og kav -
og presser nådeløst båter til bunns -
og mannskap til ukjent grav.

Når lavtrykka presser på i fra vest
med tåke og regn og vind -
Da finner de fleste båter det best -
og såke til havnen inn.

Langs kysten på mang en kirkegård -
står støtter med mange navn.
Forliste sjømenn for flere år -
på støtter har fått sitt navn.

Til minne om nærmestes dype sår -
og slektingers sorg og savn -
Og ettersom årene går og går -
Minnestøtta får flere navn.

Men fiskeren modig drar ut igjen -
han har fått sitt levebrød der.
Ved dagry går båten til sjøs igjen
så snart det er brukbart vær!

Og fiskerne kjenner den raskeste vei
fram til det fineste beite -
der det vanlig står stimer av torsk og sei
kanske laks og litt lyr og kveite.

Slik er fiskerens jakt langs kysten her -
Mange munner skal mettes - og litt til klær -
Kanskje huset skal males - og avdrag på gjeld.
Det gjelder å slite fra morgen til kveld.

Men helgedagsfreden i stillhet der hjemme
er stunder en fiskemann ikke kan glemme.
Når storhavets bølger ruller sakte mot land
og brytes med bulder mot holmer og strand -

Og bruset som høres, faller sammen med andre
Det er toner han kjenner så godt fra hverandre.
Da tenker han kanskje - en lys sommerkveld -
Det er slik, vi vil ha deg. Vi er glad i deg lell.

Johan Hustad vaks opp på Heimen på Hustad. I ung alder flytte han heimanfrå. Stordelen av sitt vaksne liv budde han på Hamar der han saman med kona si, Margit, bygde seg ein vakker heim.

Likevel, Hustadvika, Storhavet hadde nok brendt seg fast i minnet hans, og så ofte han kunne søkte han attende til heimlege trakter. Han bygde seg hytte på Halåsen, der han tilbrakte feriane sine. Frå Halåsen tok han seg stadige turar ut til Hustad og til Havet. På sine eldre dagar skreiv han dette hyldningsdiktet til Hustadvika. Johan Hustad døydde i 1984 vel 80 år gamal.

Einar Halås

Song til Bud I

Tone: «Lugn vilar sjøn.»

Du hav du rullar som du brukar som gammalt inn mot
gråsteinstrand. Her in mot Bud du framleis krusar :ei
sjøgrøn livd for båt og havn:

Den første som deg fekk og skoda, det var ein mann
som dreiv iland. Ei skute knust mot flu og båar. :Du
vart den einaste på strand:

Ei venleg strand det her deg møtte, med furuskog til
fjæresand. Og Hjorten såg på deg som noko :som kom
dit inn, og gild deg fann:

Tusen år det burt hev runne, og brand hev herja sko-
gen ned. Og slekt som bygdes op hev talmast :og lagt i
grav på ukjendt sted:

Bud på ny seg opp at reiste. Det var ein mann som søk-
te hamn. Det var ein med viv og ungar :som søkte inn
til gråsteins-strand:

Han fann ein boplass der han skyna at folk fra før av
hadde budt. Og eld av stål han der fekk skipa, :det aldri
meir i Bud tek slutt:

Dei slo seg til og slekta blandast med folk der lenger inn
på land. Og skutor nord og sørfrå hadde, :ei rettvis leid
frå denne strand:

Tida gjekk og Bud det vaks seg til fiskevær, og tingstad
her. Og folk frå ymse stader reiste, og fekk seg hug-
nadsstunder her:

**Skrevet av tidl. lærar Kalset
ved Tina Gjerde**

Sang til Bud II

Tone: «Ut mot havet»

Ut imot havet der storbåra rullar ligg der eit nake eit
verbarka land. Husa ligg saman i lune små krullar bøar
og akrar seg breier ved strand. Blåbrei og mektig hav-
vidda femner sterk kringom grågrønne holmar og
skjær, blenkjande fager når båtane stevner ut til sitt ar-
beid der stimane fer.

Men ikkje alltid det blenkjer og glimar, Stormfullt det
reiser seg, skumskavla kvitt, uhygeleg rasar dei nattlan-
ge timar, dauden da grin imot anletet ditt. Velferd og
liv ikkje sjøane ansar, berg det du kan og la resten stå
til. Båtane høgt over kvitfjella dansar, brotnar i kav der-
som lagnaden vil.

**Fiskebåtar på hamna i Bud ca. 1904-05. Til venstre
«Play» v/Lars Larsen og Anton Larsen. Til høgre «Ste-
ling» v/Knut Frisnes og Anders Frisnes.**

Parti fra Bud - Romsdal.

Opp ifrå strendene lyngrune myrar ligg imot uværet aude og frys. Arbeidsland nok for ein dugande styrar som over landet sitt såkornet dryss. Innanfor lyfter seg blånande toppar høgt gjennom luft mot den signande sol, som med sin varme dei brestande knuppar, opnar og finn fram or grågrønne sjol.

Dette er heimen vår, verhard men fager, lat oss no bygga han hugheilt i sinn. Ingen kan seia at grunnen er mager, søkklasta båtar frå havet sig inn. Ungdom i arbeid på sjøen og jorda livsfrisk og glad gjennom glede og sut seier så hugheilt dei vonrika orda: Her er vårt arbeidsrom gjente og gut.

Skrevet av Olav Kristvik
ved Tina Gjerde

Hustad-songen

(Mel.: Å Vestland, Vestland)

Vår heimbygd ut mot Hustadvikas kyst,
du er vårt kjære sted i nød og lyst.
Vi hilser deg med lier, myr og strand,
dels spaltet ut av elv og bekkefall.

Fra Skalten ser vi deg med ø og skjær,
du ligger stormslitt i vårt fiskevær.
Med fjell og ur og lyng om knaus og koll,
der fuglen leikar seg i dur og moll.

Du «Aslakstein» står traust mot himlens sky,
ifra kong Aslak navnet ditt har ry.
Ja som et verge står du dag og kveld,
vi er så glad i deg du stolte fjell.

Alteret i Hustad kirke fotografert våren -88 av Øyvind Myrseth.

Å Hustadvik, vårt lunefulle hav,
der mang en far og sønn har fått sin grav.
Du bruser vilt som fossene i elv,
men vugger stilt i solgangsbris ved kveld.

Vår kjære kirke midt i bygda står,
et samlingsted i over hundre år.
I Sorg og glede som en støttstav,
på livsveien fra døpefont til grav.

Vi ser tilbake helt fia sagas tid,
da furuskog stod tett oppunder li.
En kongsgård kneiste her i all sin skrud,
Ja da var bygda vakker som en brud.

Og dette sted som fedrene har rudd,
det vil vi verne om til siste slutt.
Vi slår en ring omkring vår kjære bygd,
her vil vi bo, her er så godt og trygt.

Gunvor Gjerde
og Oleiv Hustad

Den første spire av Budskapet på Norskekvsten

Av Marius Sandvik

I all min tid har jeg følt en mangel ved vår Kirkehistorie. Da jeg for en tid tilbake ble en kristen, følte jeg behov for å se nærmere på dette.

Vår Allmechtige Gud og Far sendte sin Sønn da tiden var moden, og Han kommer også og henter oss når tiden er moden. Alt ved Guds ordning skjer i rette tid, og etter en skarpt opplagt plan. Etter Paulus' informasjon ble han først sendt til Europa (Apg. 16,6) og velsignelsen har fulgt vår verdensdel siden den gang. Asia har for alvor først kommet med i det senere.

Etter Alexanders herredømme spredte gresk språk og gresk handel seg, og romerne bygde veier slik at alt lå til rette for Evangeliets spredning etter Jesu død på Golgata. Det er to hovedveier at Evangeliet har spredd seg, ved forkynnere på landeveien og ved handelen sjøverts. Vi vet at før et hundre år var gått var Evangeliet forkynt langt opp i Frankrike. Det vi vet mindre om er at Evangeliets første spirer var kommet til Irland allerede før 100 etter Kristi fødsel, men den ferden hadde gått sjøveien gjennom Spania. Det var greske handelsfolk som hadde tatt over etter Fønikerne, og når vi vet at grekerne var noen av de aller første hedningekristne er bildet kanskje ikke så uklart. Mulig var og Paulus i Spania før han ble avrettet, for Spania er nemlig knutepunktet.

Ukjent om enn ikke helt er at i Evangeliets første tider her i Europa var det to hovedretninger, den romerske og den Irske. Irske misjonærer var de aller første i Nord-og Vest-Europa, og fikk først skarp konkurranse

da Benediktinerne ble sendt ut fra Rom. Den irske spiren som ble sådd har likevel holdt seg til våre dager.

Vi må nå en tid tilbake til Alexander den Stores tid. Rundt året 330 for Kristus reiste en av datidens største geografer og astronomer, ut på ein reise som senere har blitt bestridd av tidens videnskapsmenn. Det er Pyteas reise til Thule vi viser til. Han var født i Masalia av greske foreldre, og ble regnet som tidens største videnskapsmann. Hans opptegnelser fra Thule-reisen er anerkjent i dag. Han seilte fra Tarsislandet (Sør-Spania) og til Cassiteridene (Tinnlandet) som i dag antas for å være sørkysten av Bretagne. Vi vet at han i Nord-Skottland fikk vite om et land enda lengre mot nord. Han fortsatte norover langs øyene og kom til det landet de kalte Thule. Etter de observasjonene han tok må han ha landet mellom Gossen og Namdalen. Etter mange saker ved forlis etc. vet vi at skip ved Skotskekysten lander ved Vikaskjærene. Dette grunnet den generelle strømsetningen. Om Pyteas ikke hadde kjent-menn med så hadde han ihvertfall tolker. Hans etterlatte overleveringer tyder på at Thulefolket hadde et høyt utviklet landbruk, og var fredelige, da det antas at han var der ca. et år.

Kanskje var ikke språket så mye til hinder, da mulighetene for at folket i Nord-Skottland og Thule var av samme stamme.

Bibelen forteller oss om folkeslagene i en tid vi ellers ikke har oversikt over. Togarmafolket i det ytterste nord heter det om en av stammene. Togarma var sønn av Gomer, germanernes far, og Jafets eldste sønn. Tarsis var Gomers brorsønn.

Pyteas seilte siden rundt Britannia og langs kysten til Jylland, men det er ikke nemnt at det var noen forbindelse derfra og til Thule.

Våre seinere utgravninger og funn av en høyt utviklet jernfremstilling på et heller tidlig tidspunkt, må vekke særskilte tanker om vår tidligste handelsforbindelse. Franske historikere sier at Frankrike fikk jernet fra Skandia. Vår tidligste båtbyggerkunst var og høyt utviklet, og de fremste «Skipasmedar» hadde vi lengst i nord. Skulle skip av noe størrelse bygges måtte de hentes. Da utgravninger av noen størrelse langs kysten nordover har vært dels slette har vi intet å holde oss til.

Petter Andreas Munch i sin «Det Norske Folks Historie» tar for seg interessante ting om vår tidligste kontakt med Skottland og Irland. John Hill Burton i sin «History of Scotland» 1873, siterer jevnt Munch og nordisk historisk forskning. Burton var en stor videnskapsmann, med et våkent blikk for historiske detaljer.

Tiden for kristendommens komme til Vest-Europa er omstridt. Det er likevel sterke antydninger til at Evangeliet kan ha vært forkynt i Irland allerede på 100 tallet etter Kristi fødsel. Det kan bare ha kommet en vei, med greske handelsfolk fra Cassiteridene (Bretagne) til landet. Det er også sagt at Scilly Islands, en øygruppe syd av Cornwall ble kristnet derfra.

Romerkirken har sine helgener som skal ha utført dette. Burton betviler dette, da han sier at hvordan kunne England ha vært så veldig kristent, for da de romerke legioner overlot England til seg selv rundt 350 tallet etterlot de rene hedenskapet. Vi vet derimot at Irske forkyndere reiste rundt i Europa og prekte Guds Ord på et meget tidlig tidspunkt og at de opprettet læresteder i Europa.

Vi vet at Irland var et fullkristnet land før år 400, og de hadde skriftspråk på et meget tidlig tidspunkt. Columba

dro over til Skottland og forkynte budskapet der først for Piktene, siden i Northumberland. Vi skal bare ane nærheten mellom disse land og Norskekysten, så må vi forstå at impulsene måtte nå vårt land.

Adamnan som levde i det 5. århundre har skrevet om Columba.

Romerkirken vant innpass i England i slutten av det 7. årh. men fikk store vansker med Ierne og Columbas etterfølgere i Skottland. Den Irske innflytelse i forkynnelsen har ikke forsvunnet i Storbritannia, men har nok bare gått i dypet, for så å dukke opp med jevne mellomrom. Irland derimot ble kuet av de normanniske herskere i England i årene 1069 til 1076. Dette skjedde med pavens velsignelse og Irland ble mere katolsk enn noe annet land.

Men i Skottland levde gnisten videre og derfra er den spredd til Norge og Nord-Amerika. I England var også sporen levende for så å slå ut i full flamme under John Wicliff. Han utga den første Bibeloversettelse til engelsk språk ca. 1380. Wicliff fikk virke fritt under Parlamentet sin hånd, men pavekirken tok sitt monn igjen etter hans død 1384. Men han må sies å være Reformasjonens Morgenstjerne. Lignende utbrudd i fastlands-Europa ble behørig druknet i blod. Hele distriktet i Provence ble ryddet, og 60 000 ble martyrer. Men også der levde spiren, noe den har gjort til vår tid, til stor velsignelse for menneskeheten.

I historisk tid kom Evangeliet til Norge med Håkon Adelsteinfostre. Vi vet at han bygde kirker på Møre. Og en er så freidig å påstå at den første ble bygd på Kongsgarden på Hustad. Hvor de andre ble bygget får vi og gjette oss til, men sannsynlig på Kongens grunn. Kirkene fikk stå i fred for møringene. Det er grunnen til antagelsen om en tidligere påvirkning oppover kysten. At det var et hardere klima i innlandet forstår en godt, da en vet at innland-Sverige var hedensk lenge etter at Norge var kristnet. Dette på tross av at Sverige etter opptegnelsene skulle være kristent et hundre år før Norge, og ved misjonærer.

Kulisteinen har vi nå datert til rundt 950, og den ble reist av to brødre over en tredje bror 16 år etter Kristendommens komme til landet.

At trønderne for sør til Møre og brente kirkene er et tegn på at det som ovenfor er sagt om Sverige har en kjerne i seg. Dette skjedde ikke umiddelbart, det tyder steinen på. Et annet moment må tas med. Sjøens folk har et mere ydmykt forhold til en høyere makt enn dal-folket og innlandsbøndene. Kulisteinen er det eneste Fornminne i Norge med Kors og namnet Norge.

Olav Trygvason ble den neste på valen. Det heter at han for hardt frem, men når en leser hans saga, blekner inntrykket. Olav Trygvason ble frelst og døpt på Scilly Islands. Den personen som ble redskapet kom med et Profetisk utsagn om det som skulle hende ham. Da det hadde hendt, søkte han frelse og ble døpt. Scilly Islands hadde sin Trosretning fra Cassiteridene og var den samme som den Irske. Olav var i England og Irland etter dette, og er ikke omtalt som noen røver.

Olav Trygvason hadde med seg under kristninga av landet en saksisk Bisp de kalte Tangbrand. Han ble så plagsom for Olav at han sendte ham til Island. Olav Trygvasons saga er og skrevet på Island.

Det heter og i sagaen at Olav Haraldson ble kristnet og døpt under Olav Trygvasons Korstog i Norge. Det heter sogar at Olav Trygvason stod fadder for ham.

Olav Haraldson for mere brutalt frem enn tidligere

konger. Dette endte med at han måtte forlate landet, da hans handlinger stridde mot Norsk Lov.

Det virker som det var en mere ydmyk Olav Haraldson som vendte tilbake fra Gardarrike. Han hadde trolig gått gjennom en krise der og fått sitt forhold til Gud fornyet. På Stiklestad møtte han Landsloven, og vi kjenner vel hans endelikt.

Hans ettermæle sørget Bispene og Pavekirken for, og den saken er nok ikke ukjent for de fleste.

Det kan ofte virke slik at vi var vel langt unna Rom, da Pavekirken fikk aldri skikkelig sveis på sakene her oppe i nord. Kirken var og ble, mere eller mindre, en statskirke etter germansk skikk. Det var også det samme i England, Paven fikk heller ikke der noe skikk på sakene. Det var også der brudd med Pavestolen slik vi hadde det her hjemme under Sverre Sigurdson.

Biskop Eystein og Magnus Erlingsson gjorde egentlig den Norske Kirke en Bjørnetjeneste, da de brøt Kristi grunnsetninger for kirken samt Norsk Lov. Det er merkelig med Sverres uttalelse, «da Gud sendte fra nogle Udskjæer en liden og lav Mand for at styrte deres Hovmod».

Norske og tyske historikere er ikke bare uenige om at Norge ble kristnet fra Storbritannia. Kirkehistorikeren Zorn og Kunsthistorikeren Georg Dehio heller sterkt til den oppfatningen som er gitt tilkjenne i dette skriftet. Dehio påstår også at Hamburg bispestol ble grunnlagt og ledet av Irske og Angelsaksiske misjonærer, og at de første bispene hadde samme nasjonalitet. Han hevdet også at i de pavelige skrifter finnes det ingen forbindelse mellom denne bispestol og Norge.

Konklusjonen må bli at «hvetekornet, ble sådd ved handelsforbindelsene og grovarbeidet utført under kongelig oppsikt. At vår part på kystlinjen har nær tilknytning til det nordlige Storbritannia, gjorde at vi ikke var sist ute om impulsene.

Kystfolket har som tidligere nevnt hatt dypere kontakter med den åndelige verden og det er ikke noe nytt, men en ting som har vart ved fra den første tid. Evangeliet kom som et friskt pust til vår mørke verden, og hevet oss til et nivå som tidligere var utenkelig. Det er ingen hemmelighet at Kristendommen er en banebryter på alle av livets områder. Våre folk har alltid hatt en høy standard intellektuelt og moralsk, det viser skrifterne tilbake i tiden. Det er enkelte embedsmenn både verdslige og geistlige som har påstått det motsatte, men historiegranskingen viser at de har feil.

Vi har i grunnen bare vage anelser om tiden fra høg-middelalderen og ut mot senmiddelalderen. Men vi har lov til å gå ut fra at folket har passet sin dont og dyrket sin Gud. Om det var strid på det høyere plan i samfunnet så gikk nok livet sin vante gang på grasrotplanet.

Verdsliggjørelsen av Romerkirken måtte få følger. Det var stadig oppbluss av vekkelse som ble druknet i blod. Reformasjonen måtte komme, og vi har før nevnt Wicliff. På kontinentet var det, for å nevne noen få, bl.a. Johann Huss som begynte å rette på Pavekirken og endte på bålet. Peter Chelcicky tok opp kampen i stridene som fulgte. Hans tilhengere spredte seg helt til Russland.

Fart ble det først på sakene da Herren vakte Martin Luther. Vi må og nevne Zwingli og Kalvin samt John Knox da især de to siste fikk sterk innflytelse i Skottland. At vi av og til vil sette fingeren på et eller annet er så, men dommen hører Herren til. At bevegelsen Lut-

her startet, og som han ikke mente å starte, har haltet gjennom tiden kan ikke nektes. Men Gud har sendt en eller annen, og det har kommet noenlunde i gjenge igjen.

For vår del fikk vi Syvstjernen i Pietismens kjølvann. At denne frisknet på åndslivet i vårt distrikt er uten tvil. Fra Skottland fikk vi slekten Dundas, og den mest kjente, Petter Dass hadde store gaver. Da det mørknet til igjen fikk vi en ny komet, Norges Luther, som praktisk talt ble vekket i plogfora.

Med disse ord vil jeg slutte dette innlegget:

Kjære sambygdinger, *kom tilbake til våre forfedres Tro og håp på Ham som ga sitt liv for oss på Golgata. Ham reiste Faderen opp og nå sitter Han ved Faderens høyre hånd. Han vil snart være tilbake i skyen, på samme måte som Apostlene så Ham dra opp, på samme måte vil Han dra oss som har Ham i vårt hjerte til seg. Tiden ebber ut, men Jesus elsker alle!*

Utdrag av Håkon Håkonssons Saga, skrevet av islendingen Sturla Tordsson, brorsønn til Snorre Sturlason, etter oppdrag av Magnus Håkonsson.

side 340 under midten av siden.. .

«Kong Magnus for fra Trondheim straks etter kong Håkon var faren, og hadde det skipet som kong Håkon hadde hatt om hausten. Med han for begge dronningane. Men det vart seint bær. Han lydde messe i Frekøysund på Påskedagen, og sigla same dagen sør til Herøy....»

Prof. L. Dietrichson: «Norges Kirkebygninger», nevner Frekejarsunds Kirke, oppført 1262.

Litteratur:

Bibelen, den Hellige Skrift, Verdens mest enestående skrift om det som var, er og skal komme.

Kirkehistorie, av Prof. Holmquist, Keyser, Maurer, Seip, Taranger med flere.

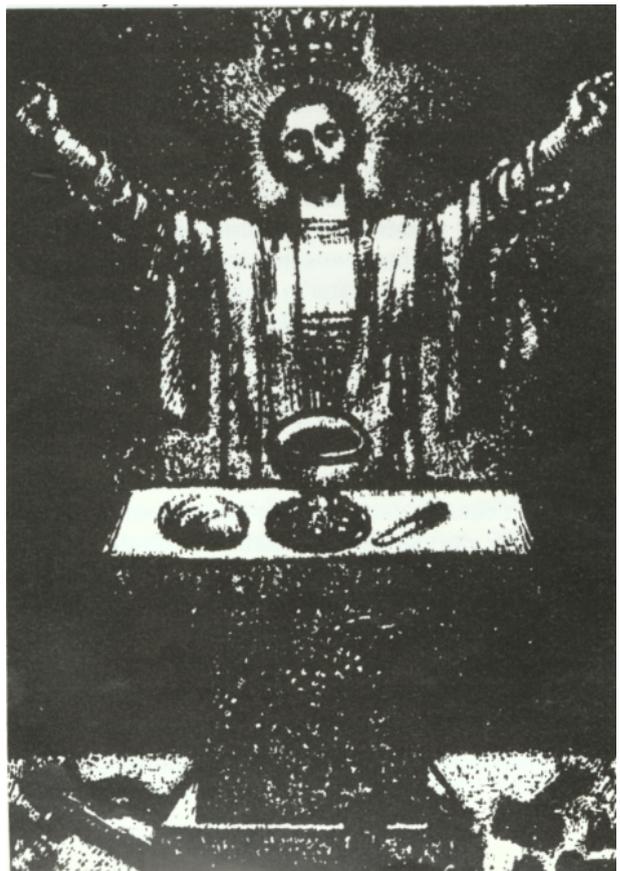
Det Norske Folks Historie, 1852 av Petter Andreas Munch. Olav Trygvasons Saga, Norges Historie av Prof. Bugge, Bull, Daae, Holmsen, A.O. Johnsen, Keyser, Koth, N. Nicolaysen med flere.

«History of Scotland» 1873 av John Hill Burton.

Encyclopedia Britanica. Skrifter av diverse historikere.

En stor takk til Statsarkivet i Trondheim, og Det Kongelige Norske Videnskabers bibliotek i Trondheim, en ekstra takk til en velvillig betjening.

Biletet Bjørn Bjørneboe («Ypperstepresten»)

Prolog

av Anders Myrseth

I eldgamle tider med Odin og Tor,
med avgudsdyrking og bloting i nord
låg vankunna tett som ein tåkedis
og alt låg i mørke på heidensk vis.

Med seklar og tider det varde og rakk,
i heidenske gilde dei blota og drakk.
Men endeleg hende det, her under pol:
Vårt folk fekk ei strime av varme og sol.

Det tina og tødde i heidensk jord
med varme ifrå evangelieord.
Gudsordet, det nådde til landet vårt inn,
det gav oss eit lys med guddommeleg skin

Med tider det fløynde inn over vårt folk,
Kvite-Krist god, og med Anden som tolk!
Var kristne kultur fekk da røter til slutt
i Ordet om krossen, i Ordet om Gud.

Idag har vi kyrkjer og bedehus
vigsla ved Ordet og Andens sus.
Men mange har prøva å riva bort
den evige grunnen som Gud har gjort.

Den kristne kyrkja, ho lever i dag
i kyrkjelydar, i venelag.
I bedehuset, der samlast vi enn,
alle som vil vera ein Jesu ven.

Vi samlast i kyrkja i freden si borg
i helg og i kvar dag, i glede og sorg.
Vi samlast til dåp og til nattverdsakrament
og nører den elden som Gud har tent.

I dag har vi misjonslag, store og små
for barn og unge, gamle og grå.
Vi har søndagsskule og yngreslag,
vi arbeider saman for felles sak!

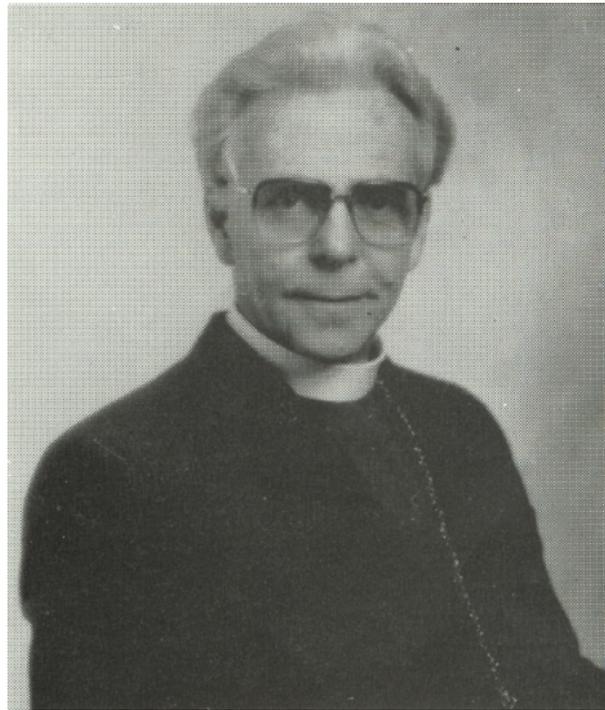
Det ufødde barnet har livet sin rett,
til framtid og von inn i verda dei sett!
med kjærleik og varme frå far og frå mor.
Å, høyr då, den retten dei har i Guds ord:

«Frå morslivet Herren har kalla meg (Jes. 41,1)
frå fanget åt mor mi, han nemnde mitt namn.»
Så drep ikkje barnet på dykkar veg,
men lat det få leva i kyrkja sin famn!

Vi alle ser framåt med glede og von,
så set vi var lit til Guds eigen son.
Vi takkar for Ordet, for lyset han gav,
det Ordet som er oss ein kjepp og ein stav.

Det er for oss alle stor festdag og stas
når no vi er samla til bispevisitas.
Vår kjære biskop, vi helsar deg,
og gjev deg vårt handslag, hjarteleg!

Vi ønskjer at du, som vår leiar og bror
må få krefter og glød ifrå Herrens ord.
Vi ønskjer eit samarbeid, hand i hand,
så vi kan stå saman, kvinne og mann!

Biskop Ole Nordhaugs vita

*Opplest ved bispevigselen
i*

*Molde domkirke
18. sept. 1983*

Jeg er født i Molde den 3. februar 1925. Mine foreldre, Knut og Olga Nordhaug, var misjonærer i Norsk Luthersk Misjonssamband med arbeidsfelt i Kina. Dette medførte at jeg - sammen med mine fire søsken - tilbrakte en del av barneårene på misjonsmarken.

I mitt barndomshjem møtte jeg en solid forankret Kristus-tro og stor offervilje, men også en lys glede og en sterk tillit til Guds omsorg. Dette har vært en verdi-full arv å ta med seg ut i livets oppgaver.

Årene i realskolen og gymnaset brakte meg i nær kontakt med det livskraftige og pietistisk pregede lek-mannsarbeidet, spesielt slik det utfoldet seg i Norges Kristelige Student- og skoleungdomslag og Det Vestlandske Indremisjonsforbund. Her fikk jeg styrket forståelsen for de sentrale kristne verdier, samtidig som jeg lærte lekmannsarbeidet å kjenne fra innsiden.

Studietiden ved Menighetsfakultetet betød både en kunnskapsmessig berikelse og en utdyping av mitt personlige gudsforhold, samtidig som jeg fikk større forståelse for andre oppfatninger både i tros- og livssynsspørsmål.

I 1951 ble jeg gift med lærer Liv Dahl fra Trondheim, datter av Halvor og Betzy Dahl. Vi har to gutter som idag er voksne. Min kone har i alle år vært en uvurderlig støtte i arbeidet.

Etter hvert som hun lot seg engasjere i kirkelig arbeid, såvel på lokalplanet som på bispedømme- og landsplan, har vi utviklet et samarbeid som har vært til hjelp og glede for oss begge og til gagn for tjenesten.

Den 31. oktober 1952 ble jeg ordinert av biskop Johannes Smemo til misjonssekretær i Norges Kristelige Ungdomsforbund, en stilling jeg hadde til jeg i 1959 ble

tilsatt som hjelpeprest i Vestre Fredrikstad, den nåværende Domkirken menighet. Tre år senere ble jeg utnevnt til kallskapellan i Nittedal, men allerede etter to og et halvt år ble jeg kalt til sekretær for Oslo bispedømmeråd og Den norske kirkes presteforening.

I 1969 vendte jeg tilbake til Østfold som residerende kapellan i Onsøy, og de siste fem og et halvt år har jeg vært domprost i Fredrikstad.

I 1968 hadde jeg to måneders stipendium fra Det Lutherske Verdensforbund for å studere oppbygningen av nye menigheter i USA. I 1977 fikk jeg kirkedepartementets reisestipend for å besøke retreatsentra i Europa. Begge disse stipendier avspeiler de to hovedområder som ved siden av ungdomsarbeidet har engasjert meg sterkest. Spesielt retreatsaken - arbeidet med å legge forholdene til rette for fornyelse gjennom stillhet, fordypning og bønn - har vært betydningsfull.

I løpet av de 31 årene som er gått siden min ordinasjon, har jeg lært det norske kirke- og kristenliv å kjenne på bred basis, både som menighetsprest i byen og på landet, som ansatt i en kristelig organisasjon og et kirkelig sekretariat og som fagforeningssekretær for presteskapet. Dette kjennskap er blitt ytterligere utdypet gjennom medlemskap såvel i menighetsråd som i bispedømme- og kirkeråd.

I disse plasseringer har jeg hatt rik anledning til å se både forskjellene og likhetene, splittelsen og enheten, problemene og mulighetene i Den norske kirke. Jeg har også gjort den erfaring at vi gjennomgående er enige om det vesentlige. Det er derfor min overbevisning at vi må hjelpe hverandre til å overse uvesentlige meningsforskjeller og finne fram til et byggende samarbeid, slik at vi ved Guds hjelp kan være i stand til å møte de utfordringer vi stilles overfor idag og i årene som kommer.

Det er også i tillit til denne støtte fra Gud og mennesker at jeg - med spenning og frimodighet - ser fram til tjenesten som den første biskop i Møre bispedømme.

Erkebiskoper i Nidaros

Kilde: Prof. dr. theol Carl Fredrik Wisløff: *Norsk kirkehistorie I*, Luther forlag.

Reidar	1151	Pål Bårdsson	1333-1346
Jon Birgersson	1153-1157	Arne Vade	1346-1349
Eysteinn Erlendsson	1161-1188	Olav	1350-1370
Eirik Ivarsson (d. 1213)	1189-1205	Trond Gartarsson	1371-1381
Tore Gudmundsson	1206-1214	Nikolaus Rusare	1382-1386
		Vinald Eskillid	1387-1402
		Aslak Bolt (Olav Trondsson)	1404-1428
Guttorm	1215-1224	(Marcellus)	1430-1450
Peter av Husastad	1225-1226		
Tore den trøndske	1227-1230	Henrik Kaltisen (d. 1464)	1452-1458
Sigurd Eindridsson	1231-1252	Olav Trondsson	1459-1474
Sørle	1253-1254	Gaute Ivarsson	1475-1510
Einarr Gunnarsson	1255-1263	Erik Valkendorf	1510-1522
Håkon	1267	Olav Engelbriksson (d. 1538)	1523-1537
Jon Raudé	1268-1282	Han var i Bud under riksmøtet i 1533	
Jærund	1287-1309		
Eiliv Korte	1311-1332		

Lutherske Biskoper i Trondheim til 1905

(Hvem-Hva-Hvor 1952 s. 196-197)

I 1546 ble Torbjørn Olafsson Bratt utnevnt til luthersk superintendent i Trondheim. Han var av norsk lavadel og hadde studert i Köln og Wittenberg. Han virket bare i to år 1546-48. Den danskfødte Hans Gaas,

1549-78, var den som gjennomførte refomasjonen i stiftet. Han begynte en utbedring av domkirken i Trondheim. Hans Mogenssøn, 1578-93, var svakelig og fikk lite utrettet. Isak Grønbech, 1596-1617, var en meget lærd mann og en god biskop. Han etterfølger Anders Arrebo, 1618-22, ble avsatt på grunn av «lettferdig levnet». Peder Jenssen Schjelderup, 1622-42, var sønn av biskop Schjelderup i Bergen og som sin far en dyktig administrator. Under Erik Bredal, 1643-72, ble Trondhjems len avstått til Sverige. Bredal ble tilbudt å fortsette som svensk biskop, men han avlo og flyttet sin residens til Trondenes som 1658-60 var bispesete for Nordlandene. I 1660 kom Trondhjems len atter under Norge og Bredal flyttet tilbake.

De følgende biskoper Arnold de Fine 1672, Erik Pontoppidan d.e., 1673-78 og Kristoffer Sletten 1678-88 var lite bemerkelsesverdige. Peder Krog, 1689-1731, var en dyktig administrator. Han var motstander av pietistprestene i «Syvstjernen» og satte seg mot Thomas von Westens misjonsvirksomhet blant lappene. Hans etterfølgere Eiler Hagerup, 1731-43, Ludvig Harboe, 1743-48 og Fr. nannestad, 1748-58 var derimot sympatisk stemt overfor v. Westen og lappemissionen. I Nannestads bispetid ble Seminarium Lapponicum opprettet i Trondheim.

Johan Ernst Gunnerus, 1758-73, var i sin bispetid en samlende skikkelse i kulturlivet i Trondheim. Han grunnla sammen med Schönning og Suhm «Det Kgl. Norske Videnskabers Selskap. i Trondheim. I sitt senere virke i København var Gunnerus en ivrig Norgesvenn.

Den ortodokse Markus Fr. Bang, 1774-87 og Johan Kr. Schönheyder, 1788-1803, var typiske embetsmenn med liten kontakt med befolkningen.

Peter Olivarius Bugge, 1804-42, var en dyktig taler. Hans tale ved Karl Johans kroning virket så sårende på norske følelser at det kom til opprør. Hans Riddervold var biskop bare i fem år, 1843-48. Sin største innsats for kirken gjorde han som statsråd 1848-73. Hans Jørgen Darre 1849-60, tilhørte en gammel norsk slekt, som kan føre sine aner tilbake til Sverres tid. Han ble betegnet som mer skolemann enn biskop. Darres etterfølger Anders Grimelund, var biskop i 24 år, 1860-84, og var en dyktig administrator og kirkeleder. Han innviet den nåværende Hustad kirke 9. sept. 1875. Nils Laache, 1884-92, var en folkelig biskop, ivrig indremissionsmann. Johannes Nilssen Skaar 1892-1904, var tidligere biskop i Tromsø. Han er mest kjent som salmedikter og salmehistoriker. Han var på visitas i Bud våren 1902.

Proster i ytre Romsdal Prosti / Molde Domprosti i 100 år

Christian August Randers, spr. i Bolsø	1870-1887
Lauritz Bang, spr i Molde	1888-1908
Håkon Bernhard Thomson, spr. i Bolsø	1908- 1924
Søren Severin Nyhagen, spr. i Molde	1925- 1929
Nils Trædal, spr. i Aukra	
(Var også statsråd i KUD)	1929-1936
Nils Holte, spr. i Molde	1936-1953
Håkon Birkeland, spr. i Bolsøy	1953-1961
Alfred Oanæs, spr. i Molde	1961-1970
Harald Slyngstad, spr. i Bolsøy	1970-1974
Arvid Nergård, spr. i Molde	1974- 1980
(Han ble senere Biskop i Nord-Halogaland)	
Håkon Fred Breen, spr. i Molde	1980- 1988
(Molde ble fast prostesete i 1978. Domprostembede 1983)	
Gunnar Skrede, spr. i Molde	1989-

Biskoper i dette hundreåret

av Sokneprest
Svenn Martinsen

Frå «Kirkedepartementets chef» til Biskop: Biskop V.A. **Wexelsen**. Bildet er utlånt av Asmund Engelsenberg.

V.A. Wexelsen, 1905-09, var først kirkeminister, men ble Biskop i Trondheim under den politiske turbulens i 1905. Han salvet Kong Haakon VII i Nidarosdomen 1906. Han var sterkt gruntvigiansk orientert.

Peter W.K. Bøckmann, 1909-22, var en av dem som stod som innbyder på oppropet til støtte for opprettelsen av Det Teologiske menighetsfakultet 1906. Han var konservativ teologisk. Han visiterte Bud og Hustad 18/5-1916, og 11/6-1921.

Jens Gram Gleditsch, 1923-27, var derimot avgjort liberal. Det stod også stor strid om hans utnevning. Gleditsch var rikt utrustet, belest og kyndig både i filosofi og teologi.

Johan N. Støren, 1928-45, var på visitas i Bud prestegjeld i juli 1929 og i mai 1936. Han ble vår biskop under kirkekampen under krigen. Egentlig skulle han gått av for aldersgrensen da, men ble stående til freden kom.

Arne Fjellbu, 1945-61, var også på besøk i Bud. Det ble holdt visitas i Høiseiths tid, 7/7 1946 og Bergs første tid, fra 29/4-2/5 -54. Fjellbu var den siste Biskop i Nidaros som brukte «Bisperommet» i prestegården i Bud, det som også har vært fødestue, (!) brukt av jordmødrene Judith Berg og Gyda Viken, og som nå er prestens private kontor.

Fjellbu var nok opprinnelig på den liberale fløy i kirken, men kom til å stå sammen med Hallesby i Kristent Samråd under krigen. Han var en viktig mann for vårt bispedømme, både før og etter at han ble biskop.

Biskop Arne Fjellbu fotografert på bispekontoret i Trondheim på hans siste arbeidsdag i 1961. Bildet er utlånt av Tommelise Lysaker.

Tord Godal, 1961-79. visiterte Bud 5.-9. mai -65, og 17.-19. august -74. Siste gang var det også kirkejubileum i Hustad. Han var og i Bud ved åpningen av Bud kirke etter restaureringen, 24/9 -67. Han ordinerte cand. theol. Erling Barman til prest i Bud i april -75. Godal var kulturåpen, og samtidig opptatt av kristen meditasjon. Hans siste hyrdebrev til prestene handler nettopp om dette siste: «Kristen meditasjon - en veg for Guds Ord til den enkelte».

Teologisk er han vanskelig å plassere, men hører avgjort ikke hjemme på kirkens konservative fløy.

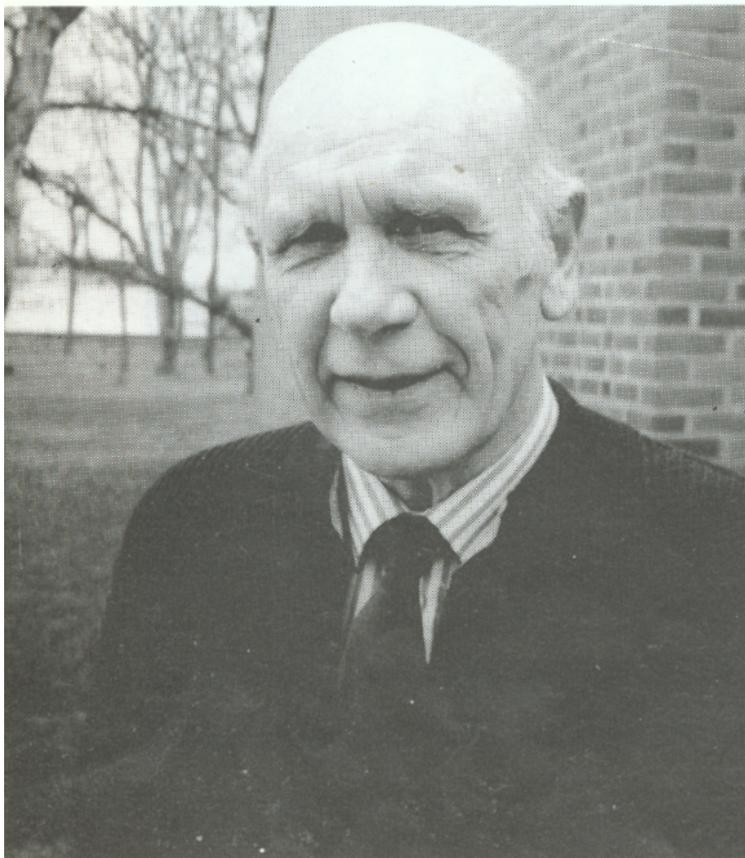
Kristen Kyrre Bremer, 1979-83, var først Biskop i Nord-Hålogaland. Han besøkte Bud på «mini-tas» våren 1981. Han prekte da i Hustad kirke. Bremer har et fint vesen, og er kjent som en god forkynner. Han er fremdeles Biskop i Trondheim når dette skrives. Han er vanskelig å plassere teologisk, men vil nok ikke identifisere seg med mange av standpunktene som finnes hos konservative prester.

Med Ole Nordhaug 1983 - fikk **Møre** Bispedømme sin første Biskop. Han ble vigslet i vår nye Domkirke i Molde 18/9-83. Han var på prestegjeldsbesøk i Bud i februar 1984, og har ellers besøkt vårt prestegjeld som predikant. (jula 1986) I 1988 vigslet han Stabburet på Prestegården. Nordhaug er den første Biskop på lenge fra Menighetsfakultetet. At Bispetet ligger i Molde er også en markert forskjell fra tidligere. Begge deler har nok ført Biskopen «nærmere» Bud prestegjeld.

Nordhaug har utmerket seg med stor personalomsorg for prester og kirkelige tilsatte. Han har avgjort konservativ profil over sin tjeneste iblant oss. Han er opptatt av Kirkens fornyelse, særlig når det gjelder bønn og meditasjon. Hans kone Liv er en av vårt lands beste salmediktere for tiden.

Håkon Fred. Breen - vår prost og domprost 1980-1988

I Takknemlighet

Domprost Breen våren 1988.

Tidlig i 1988 ble det klart for oss at Domprosten hadde søkt om avskjed. Nyheten kom vel ikke helt uventet, men det er ikke til å legge skjul på at den fylte oss med vemod og usikkerhet.

Det var den 14. mars 1980 du ble utnevnt til Molde, Håkon, og vi var glade over utnevnelsen. Du hadde allerede da ry som en glimrende forkynner og apologet, og var en av de ubestridte ledere i Bekjennelsesbevegelsen.

Vi ble ikke skuffet. Ditt ry befestet seg, og flere av oss lærte deg å kjenne som sjelesørger og venn. Brøt stormværet løs, sto du trofast til rors med ditt mannskap.

Som både sokneprest og prost viste du både veien, og viste til Veien. Uten å tre noen ned over hodene på noen, har de du har hatt ansvar for blitt ledet i riktig retning både kirkelig og kristelig. Molde Domprosti er nok på flere måter nokså enestående.

Det er sagt at det er tre store menn i dette århundres kirkehistorie i Norge, nemlig Ole Hallesby, Eivind Berggrav og Per Lønning. Dette kan ha noe for seg.

Men du, Håkon, er også en av de store. Slik må vi se det. Du er trolig ved Guds nåde en av vårt lands beste predikanter.

Forklaringen er nok at du har fått kombinert en sterk Skrifttroskap med en vidunderlig billedbruk, preget av Den Herre som også er nær i hverdagen, i alvor og glede. Skal din teologiske posisjon beskrives, er det uten tvil den johanneiske undring overfor Underet som treffer best, selv om du nok ønsker å være hel-bibelsk, og -luthersk.

Du er også svært dyktig som vitenskapsmann. Ditt arbeid fra 1984, «Tro og Forskning», der du gjennomgår

sider ved Fr. Petersens, Johs. Ordnings og Chr. Ihlens teologiske posisjoner i den gamle diskusjon mellom kristen tro og vitenskap, burde og bør skaffe deg i det minste en teologisk licentiat-grad, og du bør med dette verk være godt på vei mot en vel-fortjent doktorgrad.

80-årene ble Breens tiår i Molde og Romsdal. Et beveget tiår, med Børre Knudsen-saken, debatt om dåpspraksisen, forhold mellom de offisielle kirke og de frivillige kristne organisasjoner, og mange andre spørsmål og saker.

Vi har satt pris på ditt lederskap i dette, og vet at vi kunne trengt deg fortsatt enda lenge. Sikkert er at vi glemmer aldri denne tiden.

Så får vi være glade for disse årene, og takke Gud for dem. Fremtiden kan synes usikker for oss som gjerne vil være Bibel- og Bekjennelsestro. Men: «Guds Rike vil beholder.» (M. Luther)

I Bud og Hustad har vi gode minner fra dine prostebesøk. Du visiterte både kirker, bedehus, prestegård og kirkegarder. I alt gledet vi oss over ditt lune humør, dine forskjellige råd, og mest av alt den trygge fortrøstning fra og på Guds Ord som du fikk bringe.

Siste gang du var på prostebesøk var 26. november 1987. Jeg husker godt det Bibelfordet du da hilste meg med: «Tenk ikke på det som hendte før, akt ikke på et som engang var!

Nå skaper jeg noe nytt!... (Jes. 43, 18-19)

Så er du ikke lenger vår prost, Håkon. Men det Ord du gav meg og oss har vi. Så får vi leve på det. Takk for tjenesten!

Så vil vi ønske deg en god tid som emeritus, sammen med din Else. Vi håper det fremdeles må gis mange anledninger til å møte og høre deg.

Svenn Martinsen

Generasjonsveksling. Domprostens avskjed i Molde domkirke 30. august 1988.

(Opprinnelig publisert i: «For Bibel og Bekjennelse», utg. av FBB Møre ved Domprost Breens avskjed 28. august 1988. Ordlyden er her litt endret.)

Rekken av prester i Bud Prestegjeld

Series Pastorum

av sogneprest
Helge Ingemann Haugsgjerd

Det må ansees som sikkert at i hvert fall Hustad var kirkested allerede på ellevehundretallet. Vi må kunne gå ut fra det av beretningen i Snorre Sturlassons Kongesagaer om at kong Øystein Magnusson døde under et besøk på garden Stim i Hustad den 29. august i 1123.

Kong Øystein bygde kirker på mange steder i landet og er spesielt husket for sin virksomhet til folkets vel i de tyve årene han var konge sammen med broren Sigurd Jorsalfar.

Alt taler for at den første kirken på Hustad ble bygget i Kong Øysteins tid. Sikre vitnesbyrd i dokumenter finnes imidlertid først i Trondhjems Stifts Reformats av 1589 hvor det heter at Bud og Hustad tilhørte «Akkerøen Gjæld i Romsdals Lehn». Det heter videre at «Akkerøen Gjæld» hadde ialt syv kirker og kapeller: «Akkerøen Hovedkirke, Voge, Bue, Hustad, Haræjd, Sandøe og Oven (Onen). I følge dette dokumentet ble Bud og Hustad betjent av Vicepastor eller Cappelan som residerende i Bud. Det ser altså ut til at Bud da er blitt viktigere enn Hustad. Kapellanen bor der, og han skal forrette to helligdager i Bud og den tredje i Hustad.

Men så foreligger i Diplomatarium Norvegicum XI et brev datert 23. april 1539, som er en edsvoren bekrefteelse på at lagrettemennene i «Aakerøen, Vaaghe ok Husstadæ Prestegjeldh aldri haver andet vist end at Nedre Kalsvigen ved Bod i 100 Aar ok mer haver tilligget Aakerøen Prestebol, ok at Presterne der have oppbaaret Landskylden deraf osv.»

Her tales det altså om «Husstadæ Prestegjeldh» mens innholdet ellers i brevet gjelder gården Nedre Karlsvik i Bud, hvor man fra andre kilder vet at kapellanene bodde lenge før reformasjonstiden.

Både den langt kortere avstand fra Aukra og de langt bedre havneforhold måtte rent naturmessig favorisere Bud som hovedsogn fremfor Hustad. På tross av det som sies i brevet fra 1539, er det utvilsomt at Bud har vært hovedsognet fra alders tid av, og at det beror på skrivernes omtrentlighet når det tales om «Husstadæ Prestegjeldh». Slike omtrentligheter er i grunnen velkjente ting i samtidens dokumenter.

En besiktigelse av kirkene i Romsdal fogderi i 1616 anfører så at de eldste Kirkene i Bud og Hustad var stavkirker. (N. Nicolaisen: Norske Fornlevninger, Kristiania 1862-66). Denne opplysningen gjør det enda mer sannsynlig at kirkene i Bud og Hustad ble bygget i kong Øysteins tid. For vi vet nemlig at svært mange stavkirker ble bygget på ellevehundretallet, Hoprekstad stavkirke ca 1150, Urnes stavkirke ca 1130 og Borgund stavkirke riktignok noe senere.

En annen ting er at bispene, som jo var kongens rådgivere i kirkespørsmål, helst ville bygge stenkirker etter europeiske forbilder. Men vi ser samtidig hvordan naturforhold og materialressurser har vært medbestemmende. På skogløse steder ble det bygget stenkirker, men i skogbygdene ble stavkirkene reist og utsmykket med motiver og symboler både fra kristen og forkristen tid.

Dette skulle da tyde på at de ytre bygdene i Romsdal var skogrike på den tid, og det er visstnok fremholdt også i andre sammenhenger, så vi kan gå ut fra at det er riktig.

Om prestene i den katolske tid før reformasjonen vet vi sa altfor lite. Men noe kan vi få glimt av indirekte gjennom beretninger om hendelser som fra tid til annen inntraff i Middelalderen også her hos oss. En slik beretning har den venetianske kjøpmannen Pietro Querini skrevet. Han seilte fra Kreta før Jul i 1431 med varer til Flandern i Belgia, men kom ut av kurs under storm i Biscayabukten og drev nordover og inn i Norskehavet. Den 5. januar 1432 led han totalforlis ved Røst i Lofoten. Han selv og noen få gjenlevende av mannskapet berget seg i land på Sandøya og ble funnet der av røstværinger som kom dit for å se til sauene sine. Der oppe er vintrene så milde at sauene går ute og klarer seg selv.

Det Querini forteller er bemerkelsesverdig. Han forteller om den katolske presten som han kunne kommunisere med på latin selvfølgelig, og om den høye moralske standard som innbyggerne hadde.

Han berømmer deres fromhet og uskyld og sier at det gjorde et sterkt inntrykk på italienerne at kvinnene var dydige som engler. Querini ble på Røst med sine menn i over tre måneder før de fikk skibsleilighet sydover. Men da ble noen av mannskapet tilbake på Røst og giftet seg der.

Når de kirkelige forhold var så gode på en utpost som Røst dengang, må vi kunne gå ut fra som sikkert at forholdene var gode langs hele den bebodde del av Norskekysten. Erkestolen i Nidaros var jo blitt opprettet allerede i 1152 under den pavelige nuntius kardinal Nicolaus Breakspears besøk i Norge, og Stavangerbispen Jon Birgersson ble landets første erkebiskop. Fra da av og fremover gjennom Middelalderen har de kirkelige forhold vært spesielt godt utbygget i Trøndelag og på Vestlandet.

Langs kysten fra Agder i syd til Trondenes i nord var det mange betydningsfulle steder i Middelalderen. Disse stedene hadde spesielt betydning som handels- og forsyningshavner. Der lå oftest en kongsgård i nærheten av disse havnene, og forvaltningen var fra først av besørget av kongelige år menn, men senere ble lensvesenet innført og det ble lokale stormenn som residerte på jordegodsene.

Et av disse meget viktige kyststedene var Bud i Romsdal. Det er likedan ting som tyder på at der har vært en kongsgård på Hustad. For det første er det sannsynlig at kong Øystein besøkte sin egen gard da han døde der den 29. august i 1123, og at Stim var kongsgard med kongelig forvalter. For det annet ble det i 1874, da den gamle kirken ble revet, funnet flere likkister under gulvet. I den ene av disse kistene lå en vel bevart mann iført kostbare klær. Det var liket av en stormann. Hadde det vært i dag, ville man lett ha kunnet bestemme likets alder. Men i 1874 kunne man ikke gjøre annet enn å etterkomme forbudet mot begravelse under kirkegolv, og kistene ble derfor begravet ute på nuværende kirkegdrrd.

Det er imidlertid sikkert at kistene i 1738 ble overført fra kjelleren under den eldste kirken på Hustad, altså stavkirken som brente etter lynnedslag i 1718. Og når vi vet det, må det også sies å være mest sannsynlig at den kostbart kledte stormannen var en av forvalterne på Hustad kongegods.

Hadde mannen levet senere, f. eks. i etterreformatorisk tid, ville sikkert historikerne på 17-hundretallet ha funnet tilbake til hvem han var. Det har de imidlertid, som det synes, intet kjennskap til.

At Bud var et betydningsfullt kirkested både i den katolske tid og senere etter reformasjonen, det ser vi av at to historiske begivenheter fant sted der ute, den første i

1533 da erkebiskop Olav Engelbrektsson sammenkalte til riksmøte i Bud og fremla sitt fantastiske forslag til gjenreisning av Norges selvstendighet. Den andre storbegivenhet fant sted i 1736 da Christian VI besøkte Bud sammen med sin dronning. Kongen befant seg i Norge i anledning innførelsen av konfirmasjonen og vel også for å se nærmere på bakgrunnen for den «supplik» som «Syvstjerneprestene» hadde sendt hans far Frederik IV i 1714.

Om kongebesøket i 1736 finnes det opplysninger som viser at kongen bodde på en stor bondegård, visstnok Stavik, og det fortelles at dronning Amalie Sofie og gårdmannskonen Abelone underholdt seg hjertelig med hverandre på tross av store sprogvankeligheter. Dronningen snakket til daglig for det meste fransk. - Det var jo nettopp i den verste «Jean de France» tiden da «hver Mand som med Kløgt gik i Lærdom til Buns, Latin paa Papiret kun malte. Med Fruerne fransk og tysk med sin Hund, men dansk med sin Tjener han talte.»

Som nevnt ovenfor har vi ingen mulighet til å få vite navn på prestene i Bud før reformasjonen. I almindelighet spilte ikke navnene noen rolle. Det er bare bisper og abbeder som historien nevner med navn. Vanlige prester ble i samtiden bare tiltalt med Fader eller det latinske Pater. Bud hadde aldri egen sogneprest i katolsk tid. Og det skulle gå 218 år inn i etterkatolsk tid før Bud ble eget sogneprestembede. Det skjedde først i 1755. I den katolske tid hang dette sammen med embedsorganisasjonen etter kanonisk rett. De kirkelige embeder kalles bent frem beneficia som er det samme som len. Beneficium hadde en inntektside, quoad temporalia, og en geistlig ministeriell side, quoad spiritualia eller officium (tjeneste). Dette medførte flere utvekster. For det første ble opptil mange beneficia samlet på en hånd, og for det annet kunne slike embedslen overdras som inntektskilde «commendae» uten tjenesteplikt (sine cura).

En tredje uskikk var den såkalte incorporatio, d.v.s at et embedslen eller en kirke kunne inkorporeres i et kloster, et domkapitel eller en bispestol som inntektskilde. De enkelte embeder og sogn ble så betjent av en vicarius perpetuus som både ble innsatt i tjenesten og underholdt av embedslenets innehaver.

Det var slike vicarii Bud og Hustad sogn hadde gjennom hele den katolske tid, og da reformasjonen var gjennomført, måtte de rent organisasjonsmessige sider inntil videre bestå på det materielle område. De store hovedembedene her i Romsdal var Aukra med sine 7 kirkesogn og Veøy med sine 4.

I et gammelt gavebrev fra året 1582 og stadfestet (confirmeret) i 1591 om kongetienden, fremgår det at presten i Bud på denne tid var en viss «Herr Peder».

Denne Herr Peder må ha sittet som vicepastor i svært mange år. At han kaltes så kan føres tilbake til det faktum at det i sin tid hørte med til det cisterniensiske eller bernhardinske fromhetsideal at de tjenende clerger var borgelig anonyme.

Den kjente presterekken i Bud og Hustad fra Iver Helt er da disse:

1. Iver Helt (Heltberg) 1644-1669

Iver Helt omtales som vicepastor i Bud omkring 1650. Han skal ha bodd i den såkalte Ivergården. Bud omtales ellers på den tid som fiskevær og må ha hatt et betydelig antall innbyggere. Iver Helt vant seg varig berrømmelse ved at han fikk be-

veget et svensk plyndringskorps til å vende tilbake til Trondhjem. Det er ikke helt klart hvilke tropper dette dreide seg om. Trediveårskrigen sluttet jo 1648 formelt, men det kan vel tenkes at slike korps streifet om på egen hand. -Freden i Brømsebro i 1645 viste dessuten at Sverige etter seirene i Tyskland var blitt en stormakt som endret styrkeforholdene i Norden. Tropper som vendte hjem til Sverige etter trediveårskrigen slutt, var preget av det, og Trondhjems len var halvveis okkupert av svenskene også før Fredrik II måtte helt avstå Båhuslen og Trondhjems len ved freden i Roskilde i 1658. Det må antagelig dreie seg om tropper som var forlagt i Trondhjem. Men Iver Helt brygget øl til dem og pleiet dem godt, sies det.

2. Niels Andersen Ring 1669-1683

Niels Andersen Ring er Iver Helts ettermann i Bud. Denne Niels Andersen Ring ble ordinert til «pastor pro loco til Aakerøen 7-ende Søndag efter Trinitatis». Dette må forstås slik at han ble «pastor loci» d.v.s. stedets pastor, og da vel som personellkapellan hos sognepresten til Aukra. Sogneprest til Aukra og prost i Ytre Romsdal i tidsrummet 1643- 1654 var Daniel Ramus. Niels Andersen Ring ble gift med prestens datter Lisbeth Ramus som var født den 5. januar i 1651. En må gå ut fra at hun var 17-18 år gammel da hun ble gift med Ring. Han ble nemlig utnevnt til vicepastor i Bud i 1669 og før den tid kunne han etter datidens lønnsforhold ikke ha hatt anledning til giftermål. Personellkapellanene hadde sitt brød ved sogneherrens bord. Niels Andersen Ring kom altså til Bud i 1669 og ikke i 1654 som jeg skriver i Festskrift for Bud prestegjeld i 1974. Så være da den feilen hermed korrigeret.

Presteparet Ring fikk ingen barn, og da Ring døde i Bud i 1683 den 9. januar, ble enken boende der alene til hun senere giftet seg med Rings etterfølger i pastoret. Ifølge sogneprest Jervells opptegnelser heter det så:

«Hun blev derefter gift med Eftermanden i Kaldet Hans Johansen Pols resid . Kapellan eller Pastor til Bod, hvor han døde d. 20 Oktober 1706. Med ham havde Lisbeth Ramus, som blev gift med (resid. Kap til Bod ?), Erik Andersen Bredahl til Veø og Fader til 6 Børn (1 Søn og 5 Døtre)».

3. Hans Johansen*) Pols 1684-1706

Om Hans Johansen Pols er det i grunnen ikke mer å si enn det som allerede er sagt i forbindelse med Elisabeth Ramus. Han må imidlertid ha vært i Bud i 22 år ca. - Han kom visstnok straks etter Niels Rings død i 1683, vel allerede året etter. Han døde i Bud den 20. oktober 1706 og blev så vidt vites begravet der. Jeg skulle anta at han er en av dem som ligger på den nåværende kirkes nordside.

*) Bastian Dahl og gamle kirkeregnskap anfører navnet Jochumsen.

4. Peder Strøm 1706-1721

Peder Strøm var prestesønn. Hans far var Ole Henriksen Strøm og hans mor var prestedatteren Maren Herdal. Ole Henriksen Strøm var i 1664 sogneprest til Byneset og Jens Mogensen Herdal var på samme tid

sogneprest til Åfjord. Ole Strøm og Maren Herdal ble gift den 15. september 1667 og fikk i sitt ekteskap 13 barn.

En av disse var Peder Strøm som i 1706 ble ordinert i Trondheim den 12. februar til personellkapellan hos sognepresten i Aukra. Da han i november samme år aktet seg til København for «at sollicitere» d.v.s. be innstendig om embede, ble han utnevnt til residerende kapellan i Bud. Der ble han til 1721. Ble kallet til sogneprest til Borgund prestegjeld på Sunnmøre, og døde der den 20. september 1741.

Peder Strøm var tre ganger gift. - Første gang med Aarsille Cathrine Borchmann. Annen gang med Maren Ascanius og tredje gang med Gunhild Susanna Hagerup. Hun var søster av biskop Eiler Hagerup i Trondheim. Peder Strøms sønn i ekteskapet med Susanna Hagerup var den kjente Doktor og Professor i teologien Hans Strøm som også en tid var sogneprest til Eiker i Akershus Stift.

Han var medlem av De Kongelige Videnskabers Selskab i Trondheim. I en tale som Hans Jakob Wille i 1799 holdt om Doktor Theol. Hans Strøm, sier han om hans far Peder Strøm:

«Peder Strøm var en af de Tidens lærdeste, dueligste og dydigste Mænd, en af de Præster, der, fordi de opvakte Beundring ved det Lys, de i Begyndelsen af dette Aarhundrede antændte i Vankundighedens Barm, og ved den Dyd, de med saa megen Iver anpriste og fulgte, blev hedrede med Navn af de syv Stjerner».

Dette finnes i den samling av minnetaler som H. J. Wille utgav i København i 1805.

Peder Strøm var en av Syvstjerneprestene. - De øvrige seks var sogneprest i Tingvoll, senere prost Jens Juell, sogneprest i Nesset Nicolai Engelhardt, sogneprest i Kværnes Amund Barhov, personellkapellan i Kværnes Eiler Hagerup, kapellan i Aure Mentz Ascanius og endelig sognepresten i Veøy Thomas von Westen.

Den 17. april i 1714 forfattet disse den berømte supplik til Frederik IV om de bedrevelige forhold i menigheten rundtom på Nord-Vestlandet.

Det var egentlig dette djerve skrivet til den ellers syndige kongen, som senere foranlediget at de fikk det lysende navnet «Syvstjernen».

Fredrik IV tok skrivelsen meget alvorlig og gjorde virkelig meget for å imøtekomme prestenes anmodning om bistand.

Hans dronning var en dypt religiøs pietist og hans sønn ble den fromme Christian VI som altså i 1736 satt i korset i Bud kirke under søndagens høymesse da han besøkte stedet.

5. Erik Andersen Bredahl 1721-1738

Sogneprest Jervells optegnelser kunne forstås slik (jfr. 2) at Erik Andersen Bredahl var sønn av Lisbeth Ramus og Hans Johansen Pols. Imidlertid oppgir A. Erlandsen i sin: Biografiske Efterretninger om geistligheden i Trondhjems stift, at Bredahl var sønn av sogneprest Anders Bredahl til Veø.

Bredahl jr. tok teol. embedseksamen i 1720. 3. november 1721 ble han utnevnt til resid. pastor i Bud, og ordinert 15. mai det påfølgende år.

Han ble gift med Lisbeth Hansdatter Pols, som var datter av Hans Johansen Pols. De hadde 6 barn. Bredahl døde i 1738.

6. Christian Jenssen 1739-1741

Christian Jenssen kom til Bud i 1739 efter Erik Bredahl. Han ble utnevnt til Bud i 1739, og ordinert av Biskop, Dr. Eiler Hagerup i Gryttens kirke samme år. Det sies lite om ham. Men hans tragiske død ved kullseiling berettes det om. Han omkom sammen med fire andre, en sønn av prostens Jakob Lund, Johan Petter het gutten. Likedan omkom prostens to gårdsdrenger, Isak Hansson og Knud Joensson og enkefru Bredahls tjenestepike som rent tilfeldig var blitt med. Ulykken skjedde den 2. november 1741. Piken, Eli Thronsdatter og gårdsdrengen Isak Hanssen ble gjenfunnet innviklet i båtens seil og tauverk. Presten og de to andre ble aldri funnet.

7. Anders Borch Munthe 1742-1769

Anders Borch Munthe var først prest i Aukra. Han er så oppført som prest i Bud fra 1742. - Han var visstnok ansett som en særdeles dyktig praktiker. Det er mulig at han hadde fått i oppdrag å forberede utskillelsen av Bud fra Aukra prestegjeld. Det var i hans tid at Bud ble eget sogneprestembede og at Bud fikk sin første selvstendige embedsstatus med egne inntekter beregnet til å bli 320 Rigsdaler årlig. Det var i 1755. - Han var sogneprest i Bud til i 1769. Han var gift med datter av sogneprest Jakob Lund i Aukra. Deres sønn var Jakob Lund Munthe som ble født i Bud i 1749.

29 år gammel ble han i 1778 utnevnt til kateket i Guinea, men det ble ingen utreise med ham, og året efter ble han utnevnt til hospitalprest i Købehavn. Senere ble han kapellan ved Holmen kirke, men ble efter en tid utnevnt til sogneprest til Ullensaker hvor han senere forble til sin død i oktober 1824. Hans hustru døde fjorten år tidligere i 1810.

8. Johan Daniel Fürstenberg 1769 - 1783

Sogneprest Fürstenberg var i Bud i 14 år fra 1769 til 1783. Han kom fra Sunnfjord og flyttet til Klæbo. Det var han som fikk bygget den første prestegård i Bud. Det var visstnok Nordre Karlsvik.

Fürstenbergs bror, Jørgen Fürstenberg, bodde under bakken tett ved veien til Karlsnes og var forpakter av kongetienden i flere prestegjeld. Han bodde vel i Bud til sin død.

Om sogneprest Johan Daniel Fürstenberg, som i tidsrummet 3. februar 1769 til 5. april 1783 var sogneprest til Bud, skriver Andreas Erlandsen i sitt arbeide, Biografiske Efterretninger om den Nordenfjeldske Geistlighed, følgende:

«Johan Daniel Fürstenberg, født 22-ende Marts 1722 i Kristiansund hvor hans Fader Christian Fürstenberg var Guldsmed. Moderen var Anna Marie Busch. I hans 15-de Aar, da han først tænkte at ofre sig til Studeringer, antog hans Fader daværende Student, senere titulær Biskop N.C. Friis, til hans Lærer; men da deres ringe Evne ikke tillod dem at holde længe nogen Privatlærer for ham, blev han sendt til Trondhjems Skole, hvorfra han efter 2 Aars Forløb blev udtagen af Moderen, der nu var Enke, forat sendes til Bergen, hvor nogle af hendes afdøde Mands Venner boede. Her var han så heldig at blive antaget af daværende Hører i Bergen Skole, siden Biskop E. Hagerup, som gav ham

2-ende (tvende) Aars gratis Undervisning, hvorpaa han fik Plads i Latinskolens øverste Lectie i Bergen og blev dimitteret derfra i 1746 hvorpaa han opholdt sig 1 Aar hjemme hos Moderen, som da var bleven gift med Bager Jens Scheen, der senere døde som Almisseelem i Huset hos Prost Støren i Størdalen (Stjørdalen).

Videre forteller Erlandsen at student Fürstenberg tok Examen philosophicum i 1749 og ble cand. theol. i 1750 med karakter Non contemnendus. For demispreakenen erholdt han karakteren Haud illaudabilis. Han var senere i 1751 beskikket til kateket og lærer i Kristiansund, ordinert 28. september 1755.

12. september 1760 ble han utnevnt til residerende pastor i Saltdal og endelig 3. februar 1769 til sogneprest i Bud hvorfra han flyttet til Klæbo i 1783.

Han døde 30. juli 1797. Han var to ganger gift, første gang med Catharina Balch i Kristiansund og andre gang med Birgitta Catharina Løg i København.

9. Ole Lie 1785-1804

Ole Lie var sogneprest i Bud i 19 år fra 1785 til 1804 da han døde. Han ble først bisatt under kirkens sakristi den 8. oktober 1804, men ble senere begravet utenfor kirken. - Hans grav er fremdeles påviselig. Han ble 75 år gammel. Før han ble sogneprest i Bud, hadde han vært kapellan i Støren i 23 år.

10. Johan Christopher Lohman 1805-1809

Lohman var dansk, født på Jylland. Han kom til Bud i 1805 fra Bø i Vesterålen og ble allerede fire år senere befordret til Kynby på Sjælland.

Det fortelles at han trakk sin ansøknings om Kynby tilbake, men at skibet som førte posten mellom Norge og Danmark ble kapret av engelskmennene. Hans brev kom derfor aldri frem, og han måtte forlate Bud i 1809. NB: Bastian Dahl: Molde og Romsdalen 1892. En reisehandbok, nevner her presten Fredrik Christian Wolff. Han tiltrådte aldri embedet i Bud.

11. Hans Bull Motzfeldt 1810-1823

Motzfeldt kom til Bud fra «strilelandet» d.v.s. fra traktene omkring Bergen. Han ble i Bud i 13 år og ble så forflyttet til Opdal der han døde fire år senere den 9. november 1827.

12. Hans Didrichsen Kjeldahl 1823 - 1827

Kjeldahl var født i 1796 og er den første med norsk embedseksamen av prestene i Bud. - Norge fikk sitt Universitet i 1811. Han ble teologisk kandidat fra Det Kongelige Frederiks Universitet i Christiania den 13. mai 1821 og samme år utnevnt til residerende kapellan i Stod, hvor fra han kom til Bud to år senere. Fra Bud ble han forflyttet til Ibestad i det daværende Tromsø stift i 1827 og endelig derfra til Overhalla i 1835. Han ble entlediget i 1841 bare 45 år gammel på grunn av sykdom. Han døde i 1842.

13. Ole Østvold 1828-1836

Sogneprest Østvold var født i 1795. Han ble utnevnt til Bud sogneprestembede i 1828. Her var han i 8 år. I 1836 ble han forflyttet til Sør-Aurdal hvor han var sogneprest i 21 år.

I 1857 ble han nødt til å søke avskjed. Grunnen er ikke kjent, men en må anta at årsaken var en eller annen form for svekkelse. Det tilføyes ellers i opplysningene om hans tid i Bud at han var meget avholdt.

Han døde allerede i 1863 bare 68 år gammel.

En beretning om presten Østvolds reise som nevnt 31/7 1835.

Den 31. July 1835 reiste Presten Østvold p.t. i Boe til Molde for der, som sædvanligt, at møte Biskopen. Veiret var ikke godt, men dog brugbart. I Juulsundet blev vinden laber og stille, men med et opstod et heftigt Veirkast saa Baaden hvelvede, af 3 Man, som skydsede komme 2de med mig på Kolvet, hvor vi i sikker Forventning om Hjemgang anraabte Menneskers Hjelp, den vi og erholdt efter fuldkommen 2 Timers Forløb. En Mand blev desværre i Bolgene, og kun 3-4 Minutter skildte os fra hans Selskap.

«Ligeledes blev en af Mine (Østvolds) Drengte borte i Juulsundet hvor Baaden hvelvede på en Rejse til Molde hvor jeg vilde møde Biskop Bugge».

I Sør-Aurdal fikk Østvold ikke bare gode dager. Han kom nemlig på kant med en del av folket, og det endte med en lei og langdryg rettsak. Imidlertid endte det godt til sist. Presten fikk oppreisning, og som O.K. Ødegaard sier i sin bok: Valdrespresta: Det var ikke mange tørre øyne i kirken i Bagn da Østvold holdt sin avskjedsgudstjeneste, altså i 1857. En nær slektning av Østvold er den kjente fotografen Elisabeth Meyer. (Asmund Engelsberg).

14. Ole Frost 1836-1845

Sogneprest Frost var født i 1805. I 1830 ble han teologisk kandidat og ble samme år residerende kapellan på Hitra hvor han var i seks år før han kom til Bud. I 1845 ble han utnevnt til Aure sogneprestembede. Fra dette embede ble han entlediget i 1857.

Grunnen er ukjent. Men i 1873 befant han seg i København, og der døde han i oktober måned 1877.

De følgende 5 bilder er stilt til rådighet av Sverre Wenaas. naas.

15. Mathias Calmeyer Rode 1846-1868

Han var født i Drammen i 1806 og ble teologisk kandidat i 1831 med karakteren Non contemnendus.

I 1832 ble han personellkapellan i Sparbu, i 1840 residerende kapellan i Veøy og 1846 sogneprest i Bud. Han ble entlediget fra dette embede 22 år senere. I sogneprest Rodes tid ble Bud prestegård oppført påny og tomten ble noe forandret. Sogneprest Rode var to ganger gift. Første gang med Else Dorothea Hoff, født 17. desember 1799 i Ringsaker. Hun døde den 4. oktober 1852 og efterlot seg da to barn: Peter William Walker Rode og Katharine Margrete Antonette Elisabeth Rode. Hun ble gift i Bud med landhandler Jens Olaus Olsen som var enkemann. Han døde 8. juni 1886. Katharine og Jens Olaus Olsen hadde sønnen Ole Mathias Calmeyer Rode som var født 6. juni 1869, og som ble premierløytnant i Bergenske Brigade. Sogneprest Rode giftet seg annen gang den 27. november 1856. Hans annen kone var Hanna Berntine Reinhardt hvis alder og avstamning ikke er anført.

17. Knud Pedersen Kjelland 1875 - 1881

Sogneprest Kjelland var en virksom og dyktig mann i de vel fem årene han fikk virke før sin død den 3. oktober 1881. Han gjorde en del nødvendige forbedringer på hovedbygningen og drev jordveien med innsikt, ble det sagt.

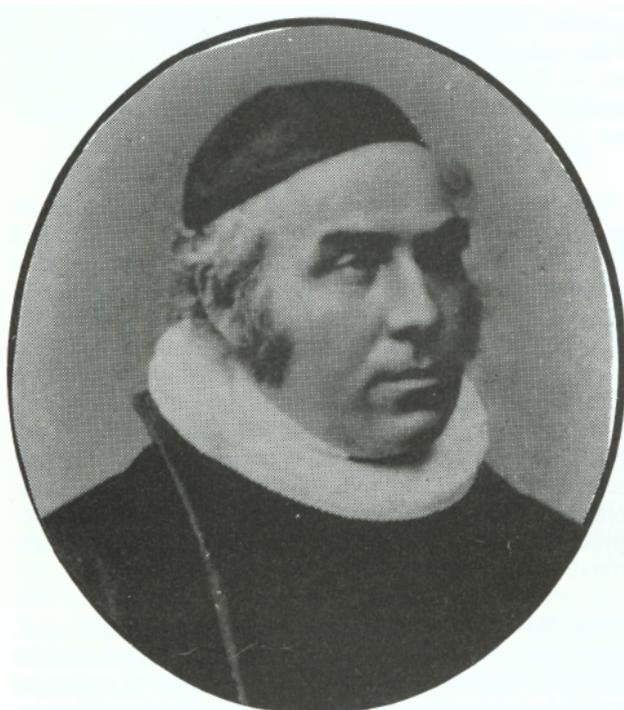
Siste uke av september i 1881 fikk han tarmslyng som dengang ikke kunne opereres, og etter 8 dagers lidelse døde han den 3. oktober.

Hans begravelse i Bud foregikk den 8. oktober og han ble da også jordfestet. Men da hans bror, som var sogneprest på Aukra, hadde ervervet gravsted for seg og sin familie på Aukra kirkegrd, ble han tatt opp og sendt til Aukra hvor han for godt ble stedet til hvile.

På grunn av hans plutselige sykdom og død ble ikke Kallsboken ajourført av ham. Han eftermann i embedet sørget for innføre alt det nødvendige om gårdens bruk, avdrott og inntekter i Kjellands tid. I ledigheten ble embedet først betjent av naboprestene men i desember overtok stiftskapellan Brian Smith bestyrelsen. Han ble i Bud til 2. mai 1882. Siden ble embedets forretninger besørget av Fræna sogneprest Fr. Schmidt inntil den utnevnte sogneprest overtok embedet i begynnelsen av september.

Avdøde sogneprest Kjellands enke bodde i Bud til i juni. Den 18. juni 1882 forlot hun Bud prestegård og flyttet til Christiania hvor hun senere oppholdt seg og ernæret seg ved å ha logerende.

Ved en lov av 11. april 1857 var det blitt opprettet stiftskapellanembeder. Det var embeder som ikke var knyttet til prestegjeld, men som stod til disposisjon for biskopene. Stiftskapellanenes tjenester bestod i å bestyre ledige embeder og å vikariere under sykdom. I 1898 kom en tilleggslov som gav stiftskapellanene boret i embedsgårdene når de bestyrte eller vikarierte.

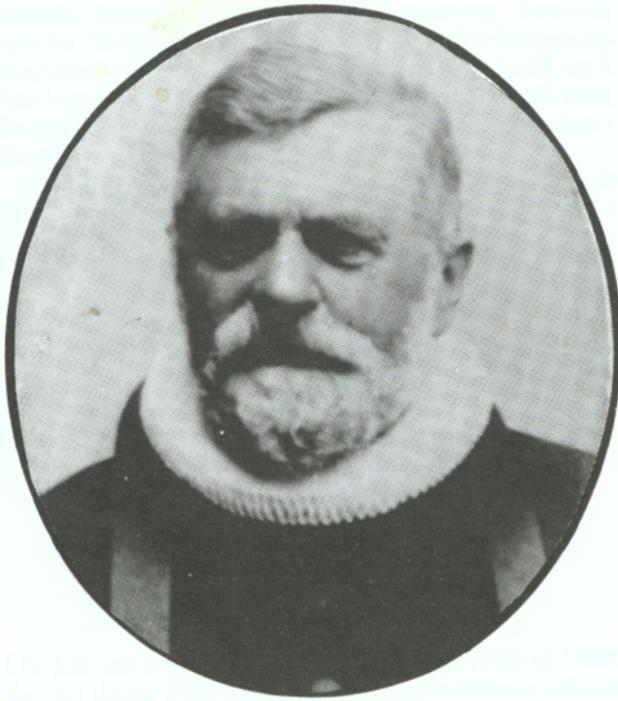
16. Eiler Rosenvinge Kaurin 1869 - 1874

Sogneprest Kaurin var født i Kredsherad i 1828. Han var sønn av professor i teologi, senere biskop i Bjørgvin Jens Mathias Pram Kamin og hustru Petronelle Louise Hanna Thomasine født Magelsen.

Sogneprest Kaurin tok embedseksamen i 1853 med karakteren Laudabilis. Han var først huslærer i to år og fra 1855 personellkapellan i Lier, Ål og Drammen før han i 1862 ble utnevnt til sogneprest i Beiaren under Salten prosti i Tromsø stift som det dengang het. Til Bud kom han i 1869.

Han var gift første gang med Ingeborg Marie Lassen født 1839. Hun var datter av sogneprest Niels Jenssen Lassen og hustru Regine Elisabeth født Tønnesen. Han var gift annen gang med Anna Regine Haagen- sen, datter av skolebestyrer Niels Haagen- sen og hustru Sofie født Wahlberg. I 1874 ble han utnevnt til Sør- Aurdal i Valdres.

Han kom senere til Eiker hvor han døde.

18. Wilhelm Kristian Kjelstrup 1882 - 1903

Sogneprest Kjelstrup var født i Øksnes i Vesterålen den 24. juni 1834 av foreldre sogneprest Kristian Fredrik Andreas Kjelstrup og hustru Marie Magdalene Elisabeth Kjelstrup født Fleischer.

Faren var altså den navngjetne «Sterke-Kjelstrup» som kastet Rotneims-Knut ut gjennom en lukket dør under et bryllup i Ål i Hallingdal hvor Kjelstrup da var sogneprest. Siden da sang folk i Hallingdal: «Rotneims-Knut er kåt og mjuk, det er berre n'Far som kaster'n ut!» Sterke-Kjelstrup var født i Ørskog den 23. desember 1802 og døde i Ål den 12. juni 1867. Fru Kjelstrup var født i Id den 13. september 1813 og døde i Fredrikshald (Halden) den 12. august 1881. De var prestefolk først i Øksnes, senere i Gol og sist i Ål.

Om deres sønn, som altså kom til Bud som sogneprest i 1882, er det ifølge hans egne anførsler i Kallsboken å fortelle:

Bare 10 år gammel ble han i 1844 elev ved Hartvig Nissens Latin- og Realskole i Christiania. Etter syv års skolegang ved Hartvig Nissen ble han dimittert til Universitetet hvor han avla eksamen artium med karakteren Laudabilis i 1851.

I desember 1853 avla han så examen filosoficum som det dengang het, og han begynte å studere filologi. Det ser ut til at han har tatt dette studiet over noe lang tid, idet han avlegger embedseksamen først i mai 1861 og da med karakteren Haud illaudabilis.

Efter det var han en tid huslærer inntil han i 1864 ble konstituert i en adjunktpost ved Tromsø «Lærd- og Realskole», som skolen virkelig het.

Han fikk fast ansettelse fra august 1865 og hadde denne stillingen i syv år avbrutt av ett års permisjon fra juli 1869 til september 1871.

Han studerte teologi, vel først på egen hånd under lærertiden, og i Christiania da han hadde permisjonen. Han gikk opp til teologisk embedseksamens første avdeling i juni 1871 og til annen avdeling om høsten samme år. Han fikk karakteren Haud Illaudabilis.

Under oppholdet i Christiania forlovet han seg med Mette Kathrine Cammermeyer, datter av distriktslege Johan Widding Cammermeyer og hustru Karen Sofie

Sehested Cammermeyer født Arctander.

Den 29. juli ble Kjelstrup så utnevnt til sogneprest i Lurø. To dager senere, den 31. juli, giftet de to seg i Vestre Aker kirke. Ordinasjonen foregikk i Tromsø kirke den 25. september samme år, og ble forrettet av biskop F.W. Hvosleff som dengang var biskop over Tromsø Stift.

Den 6. oktober overtok de så embedet i Lurø på Helgeland. Kjelstrup klager nok så meget over de anstrengende sjøreisene til annekset Træna, og efter ti år i Lurø ble han utnevnt til Bud sogneprestembede. Han ble utnevnt den 9. mars og overtok embedet den 30. august 1882. Kjelstrups hadde hatt 6 barn, men to var døde som ganske små. Da de kom til Bud, hadde de fire barn, to gutter og to piker.

Kjelstrup synes å ha interessert seg for prestegårdens drift og avkastning, men det kan ikke sees at han selv deltok i arbeidet noen gang. Han anfører at alt ånnarbeidet ble utført av prestegårdens husmenn. Han oppgir det første års avkastning til 155 lass høy, 40 tønner poteter, 6 tønner havre.

Han redegjør også for istandsettelsen av gjerder og veier. - Det ser ut til at prestene overalt i landet var engstelige for å bli påført åbot efter forflytning og fratredelse.

Kjelstrup ble enogtyve år i Bud. Men ifølge distriktslege Ramebchs legeerklæring datert p.t. Trondhjem 3.11. 1903, hadde hans helstetilstand vært dårlig eller mindre tilfresstillende gjennom de senere år. Legen tilskriver det harde havklima i Lurø og Bud skylden for den langvarige bronchit som stadig kommer igjen og plager Kjelstrup. Han lider også av fordøyelsesbesvær. Den 20. januar 1903 sendte så Kjelstrup sin avskjedsansøkninng til H.M. Kong Oscar II. Og den 29. januar meddelte «Morgenbladet» at sognepresten i Bud hadde søkt avskjed, og den 23. februar meddelte «Morgenbladet» videre at «Afsked i Naade er meddelt Sogneprest i Bud W. Chr. Kjelstrup med Pension 2000 Kroner».

I en skrivelse fra biskopen i Nidaros datert 27. april, sendt tjenestevei via prosten i Ytre Romsdal, anmoder biskopen sognepresten om å bli i embedet til utgangen av juli måned. Han ville som vederlag kunne oppebære alle embedets inntekter inntil da med fradrag av det beløp han ville ha fått i pensjon beregnet fra avskjedens dato.

Den 7. søndag efter Trefoldighet holdt sogneprest Kjelstrup sin avskjedspreken i Bud og den 8. søndag efter Trefoldighet i Hustad. Disse søndager var henholdsvis 26. juli og 2. august 1903. Prestefamilien forlot like efter Bud og ankom til Kristiania den 22. august.

Jeg finner det riktig til slutt å gjengi i avskrift det brev Kjelstrup sendte fra Kristiania til sin eftermann i Bud den 30. november forat det skulle innføres i Kallsboken. Han skriver:

«Min Gjerning i Bud er endt; Gud give mig altid at erindre Folket deroppe ved Hustadvikens urolige Farvand med Kjærlighet og at bede Gud om hans Naades Aabenbarelse over det baade i det Timelige og i det Aandelige. Jeg takker Gud for Alt, for Sorg og Glæde, for Modgang og medgang. En elsket Søn, Johan Widding Heiberg Kjelstrup, som døde den 3.dje September 1889 i en Alder af 9 Aar og 10 Maaneder, ligger begravet paa Bud Gravsted. Fred med hans Støv! Gud give os et glad Gjensyn paa den yderste Dag!».

Slik ble sogneprest Kjelstrups siste leveår. Han var «Sterke-Kjelstrups» sønn, men selv var han lite robust.

19. Joakim Ege Kobro 1904-1911

Sogneprest Kobro var født den 8. april 1853 i Hosanger. Han var sønn av sogneprest Isak Kobro og hustru Ervine født Essendrop. Da han var fire år gammel, forflyttet hans far til Manger sogneprestembede, og her vokste han opp.

Da han hadde fylt 13 år kom han til Bergens Latinske skole hvor Geelmeyden dengang var rektor.

I 1871 ble han student med karakteren Laudabilis og allerede i oktober samme år avla han den såkalte anneksamen (nu filosofi, psykologi og logikk). Også til denne eksamen fikk han Laudabilis. Etter normaltid, syv år, avla han teologisk embedseksamen i 1878. Under studietiden i Kristiania ble han hemmet av, som han selv uttrykker det, «en længre nervesvækkelse».

Av den grunn oppnådde han ikke den karakteren som han under andre forhold ville ha erholdt. Han fikk Haud illaudabilis til embedseksamen, men Laudabilis til practicum.

Umiddelbart etter embedseksamen og practicum ble han utnevnt til personellkapellan hos sin far. Men da faren ble entlediget allerede i 1881, fratradte også han kapellanstillingen. Personellkapellanene var personlige hjelpeprester hos sogneprester som av en eller annen plausibel grunn behøvde bistand i sine embeder. Ved sogneprestens forflytning, entledigelse eller død opphørte denne hjelpepresttjenesten.

Joakim Ege Kobro ble så lærer i to år ved Hambros Skole i Bergen.

Om hans senere prestetjeneste er for det første å si at han i mai 1883 ble anmodet om å bestyre Skodje sognekall under sogneprest Søren Steens sykdom. - Deretter bestyrte han ledige kall på forskjellige steder inntil han den 13. september 1884 ble utnevnt til stiftskapellan i Tromsø Stift, som bispedømmet fremdeles het. Han var stiftskapellan i to år før han den 29. mai 1886 ble utnevnt til residerende kapellan i Gloppen med bosted i Breim.

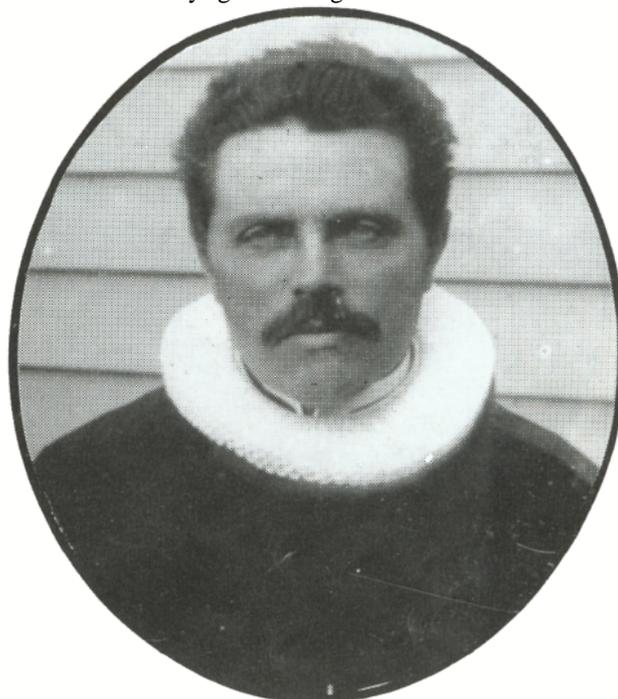
Samme sommer giftet han seg i Skodje kirke med sogneprest Steens pleiesøster som var født i Kristiansund den 30. mars i 1852. Hun var altså pleiedatter hos prost Natan Steen som i sin tid hadde vært prost i Kristiansund. Hun het Lydia Marie Schare og var faktisk 34 år da hun ble gift med Kobro.

De fikk to døtre som begge ble lærerutdannet mens Kobro var sogneprest i Bud.

Før han kom til Bud i 1904, var han først sogneprest i Jelsa i Ryfylke fra 1890 til 1896 og i Skånevik i Sunnhordland fra 1896 til 1904. Den 20. april 1911 ble han så utnevnt til sogneprest i Søndre Fron i Hamar bispedømme.

Kobro søkte seg bort fra Bud på grunn av fruens helse. Hun døde i Søndre Fron. Fra sistnevnte embede ble han meddelt avskjed fra 1. oktober 1917 og bosatte seg i Trondhjem; der virket han som vikarprest. Fra 1. aug. 1920 ble han prest ved byens sykehus.

Det var i hans tid at driftsbygningen på Bud prestegård ble oppført. Etter datidens forhold var det ansett for å være en både vakker og funksjonelt førsteklasses driftsbygning.

Bildet er utlånt av Åsmund Engelsberg.

20. Ludvig Olai Theodor Solheim 1911 - 1916

Solheim var født den 5. september 1860 i Stord prestegjeld hvor hans far Rasmus Andreas Solheim var gardsbestyrer. Moren, som ikke er navngitt, var fra Stavanger og dit flyttet foreldrene da sønnen bare var et halvt år gammel. Han vokste opp i Stavanger og ble student fra Kongsgaard Gymnasium i 1881.

I studietiden var han huslærer, blant annet hos marine-maler Jacob Bennetter som holdt til i Sola gamle stenkirke. Han ble teologisk kandidat i 1890 og med practicum året etter. Den 6. september 1891 ble han ordinert av biskop Heuch i Kristiansand Domkirke for å være hjelpeprest hos sogneprest Hans Christian Seip i Torvastad på Karmøy.

Det kan se ut som om det var et visst overskudd av teologiske kandidater i 1890-årene.

En såvidt dyktig prest som Solheim må gå i kortere eller lengere vikariater like til i 1899 da han i statsråd 25. januar blir utnevnt til res. kap. i Førde i Sunnfjord.

I dette embede var han så til den navnkundige Stortingsregjeringen utnevner ham til Jelsa sogneprestembede den 9. juni 1905. Dette var jo i et helt ekstraordinært statsråd bare to dager etter unionsoppløsningen og Kong Oscar II's avsettelse.

Solheim ble seks år i Jelsa og kom så til Bud sogneprestembede i 1911. Etter bare fem år i Bud ble han den 16. november 1916 utnevnt til sogneprest i Koparvik.

Av interesse kan det være å nevne at han på alle steder prøvde å sette seg inn i bygdedialektene der han virket, og han sier at han holdt sine prekenes på disse «bygdemål».

Solheim var gift i 1894 med Hanna Andrea Enoksen, datter av skipskaptein Enoksen i Stavanger. Hans svingerfar døde av gul feber i Para i Sydamerika. Solheim og frue hadde syv barn, Kornelius Ingolv, Ingjerd, Reidar, Asbjørg, Eldrid, Svale og Jostein.

Sogneprest Solheims familie.

I 1904 ble han gift med Aneline Emma Aston, født av engelske foreldre. De hadde 5 barn, Hallvard Edvard som døde i 1918 i Bud prestegård, Mary Evelin, Astrid Edith, Signe Emma og Kristofer Filip.

Utover dette finnes ingen andre opplysninger om sogneprest Eikrems tid i Bud.

Bildet er utlånt av Anna Gule.

22. Hans Bauge 1926-1932

Sogneprest Bauge var født i Oslo den 28. juni 1889 av foreldre lærer Henrik Bauge og hustru Sigrid født Wergeland.

Han tok eksamen artium ved Oslo Katedralskole i 1908, teologisk kandidat fra Universitetet i høstsemesteret 1913 og practicum samme sted vårsemesteret 1914.

Han giftet seg den 18. juni 1914 med Ester Egede Nissen født i Oslo den 9. april 1894 av foreldre sogneprest Søren Kristian Henrik Egede Nissen Severus og hustru Anna Kristine født Barman.

De hadde ialt seks barn, Kirsten, Sigrid, Henrik, Eva, Alvild Sofie og Ester, den eneste som ble født i Bud. Datteren Eva, som ble født i Bærum den 3. januar 1921, er den kjente Dr. philos. mag. art. dosent i pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Bauge var sogneprest flere steder i vårt land. Han var først i Bjarkøy under Trondenes prosti i Hålogaland bispedømme fra 1914 til 1917 da han ble utnevnt til Bø i Vesterålen i samme bispedømme.

Men i 1920 allerede forlot han Bø i Vesterålen og ble konstituert overlærer ved Levanger Lærerskole, og i denne stillingen var han i 6 år og kom så til Bud som sogneprest i 1926. Den 15. april 1932 ble han utnevnt til res. kap. i Sandviken kirke i Bergen.

I dette embede forble han resten av sin tjenestetid. Han var i sin tid formann i landsstyret for Samfundspartiet, 1938-45 formann i Landsstyret for «Nytt Norge».

I 1945 var han medlem av Bergen bystyre.

I årene 1933-1936 var han varamann til Stortinget for Samfundspartiet og medlem av Stortinget i 1935.

Bildet er utlånt av Knut Arne Eikrem.

21. Severin Kristofersen Eikrem 1917-1923

Sogneprest Eikrem var født i Aukra den 24. april 1876 av foreldre, gårdbruker Kristofer Knutsen Eikrem og hustru Ane Marie Tøgersdatter Aandal.

Han ble teologisk kandidat i høstsemesteret 1902 og tok practicum i vårsemesteret 1903.

Han var først personellkapellan i Selje fra 1903 til 1907, derefter sogneprest i Leka 1907-1912, i Tysvær 1912-1917 og i Bud fra 1917 til 1923.

Bildene er utlånt av Gunvor Høiseith.

23. Lars Høiseith 1932-1952

Høiseith ble utnevnt til sogneprest i Bud den 2. desember 1932 og tiltrådte umiddelbart da han hadde bestyrt embedet i ledigheten etter Bauge.

Høiseith ble født i Børsla den 4. oktober i 1901 av foreldre løytnant og gårdbruker Andreas Andersen Høiseith og hustru Marit Larsdatter.

Han giftet seg i 1936 med Gunvor Fridtjofsdatter Sandstad. De hadde fire barn, Marit, Solveig, Arne og Frode. De to pikene er begge tannleger og Arne er sykehuslege på Ullevål.

Sogneprest Høiseith var den første prest i Bud fra Menighetsfakultetet. Inntil da hadde alle enten vært utdannet i København eller ved Det Kongelige Frederiks Universitet i Christiania. Han ble bl.a. derfor innstillet som nr. 1 av de to menighetsråd Bud og Hustad.

Men det hadde også andre grunner. - Han var en særdeles dyktig mann på det administrative felt, og fra 1946 til 1947 var han ordfører i Bud.

Da han kom til Bud, var de økonomiske forhold miserable både i kommunen og blandt folk. Og så kom krigen og okkupasjonen med tyske mannskaper overalt i kommunen, og med fangeleirer

Høiseith ble student i 1926, cand. theol. 1931 og med practicum samme år. Han virket noe i Trøndelag Indremisjonskrets før han kom til Bud.

I 1951 ble han utnevnt til sogneprest i Bronnøy på Helgeland og tiltrådte embedet 1. januar 1952. Fra 1958 og til sin avgang i 1971 var han prost i Sør-Helgeland prosti. Etter sin avgang flyttet han til hjemstedet Viggja i Børsla og døde der.

Bildet er utlånt av Judith Berg.

24. Oscar Berg 1952 - 1963

Oscar Berg var født i Oslo den 3. februar 1909 av foreldre gårdbruker Carl Berg og Hustru Johanna Sofie f. Johnsen.

Han ble student i 1929 og cand. theol. fra Menighetsfakultetet 1934 og med practicum samme år fra samme sted.

Han var først ansatt i Det Norsk Lutherske Indremisjonselskap i 1935, i 1937 ansatt i Namdal krets av samme selskap.

Han styrte ledige kall i Nidaros bispedømme fra 1944 til han ble utnevnt til sogneprest i Bud i 1952. Blant annet var han prostiprest i Ytre Namdal.

I 1963 ble han utnevnt til res.kap. i Borge i Østfold og i 1969 ble han sogneprest samme sted.

I dette embedet ble han til han tok avskjed i 1978. Han døde i 1981.

Fra menighetsrådsprotokollen for Hustad 1963:

Søndag 24. november 1963 holdt sokneprest Oscar Berg sin avskjedsgudsteneste i Hustad kirke.

Kirken var fylt til siste plass og Farstad og Hustad misjonskor deltok med sang. Det ble en gripende stund når prest og menighet tok avskjed med hverandre. Til slutt takket menighetsrådets formann, presten for godt og trofast virke i menigheten i disse 11 ½ år, og overrakte prestefamilien avskjedgaven fra Hustad menighet.

Varaordfører Ingebrigt Farstad takket fra kommunen og Alfred Reitan for godt samarbeid mellom prest og klokker.

Onsdag 27. november arrangerte menighetsrådet en avskjedfest for prestefamilien i Hustad bedehus. Innbudt var formannskapet, organist med frue og de andre som hadde noe med kirken å gjøre. Iver Rødal talte og Farstad og Hustad misjonskor deltok.

Bildet er utlånt av Hans B. Heiervang.

25. Hans Borgenvik Heiervang 1964 - 1968

Heiervang ble født i Trondheim av foreldre generalsekretær, senere forstander på Diakonhjemmet Sigurd Karl Nilssen Heiervang og hustru Ingeborg født Borgenvik den 22. juli 1929.

Han ble student i 1949, cand.theol. 1960 med praktikum året etter. Han ble samme år hjelpeprest i Bodø og i 1964 ble han utnevnt til sogneprest i Bud.

Han var sykehusprest ved Rogaland psykiatriske sykehus på Dale 1968, assisterende generalsekretær i Norsk Misjon blant Hjemløse 1971, sykehusprest ved Menighetssøsterhjemmet 1972.

Han ble senere res.kap. til Ullern i Oslo.

Sogneprest Heiervang har æren av at Bud vakre prestegård ble bevart og restaurert og at Bud kirke ble restaurert.

Begge disse utmerkede gjerninger fortjener både Den norske kirkes og Bud prestegjelds store takk.

Heiervang reddet en kulturskatt fra vandalismen i vår tid.

Han ble i 1989 utnevnt til sogneprest i Bredtvedt i Oslo.

Bud kirke før restaureringen i 1965-67. Bilde: Riksantikvaren.

Bildet er utlånt av Helge I. Haugsgjerd.

26. Helge Ingemann Haugsgjerd 1969 - 1974

Sogneprest Haugsgjerd ble født i Valestrand sogn i Sveio prestegjeld den 4. mars 1912 av foreldre skomaker og gårdbruker Søren Reinertsen Eidsvåg og hustru Martha Dorthea født Haugsgjerd.

Han tok artium ved Rogaland Landsgymnas på Jæren i 1935, studerte ved Universitetet og ble cand. theol. høsten 1941 og tok praktikum samme sted i 1943.

I studietiden hadde han vikariert ved Rena komm. middelskole, vært lærer ved Ballangrud Pensjonatsskole og var i to år etter embedseksamen bestyrer av Osen realskole i Åmot kommune.

Han virket samtidig som uordinert kandidat i Den midlertidige kirkeledelses tjeneste i Østerdalen og ble på grunn av denne virksomhet forvist til Nord-Norge i 1944.

I Nord-Norge virket han som kretssekretær for Norges Kristelige Ungdomsforbund.

I 1945 ble han ordinert av Biskop Henrik Greve Hille i Hamar Domkirke og ansatt som ungdomsprest i Østerdalene.

I 1946 ble han hjelpeprest i Amot i Østerdal, 1950 stiftskapellan i det gamle Hålogaland bispedømme, 1952 forflyttet med biskop Krohn-Hansen til det nyopprettede Sør-Hålogaland bispedømme og tjenestegjorde der som stiftskapellan på bispekontoret til i 1958 da han ble utnevnt til sogneprest i Vega prestegjeld på Helgeland. Fra dette embede søkte han avskjed da datteren Inger Marie, som da gikk i realskolen, fikk kreft og døde på Radiumhospitalet høsten 1960.

Han ble fra samme høst først konstituert som lektor ved Bodø Lærerskole og året etter ansatt i samme lektorat. Kirke departementet viste ved denne anledningen stor forståelse og hjelpsomhet, bl.a. ved å la mitt gamle embede i Vega stå åpent for meg i nesten ett år i tilfelle jeg ville vende tilbake.

Da jeg ikke gjorde det, strøk departementet min skyldige boligavgift og Vega kommune frafalt den ilignede skatt.

I 1963 søkte jeg Stor-Elvdal sogneprestembede i Østerdalen og ble utnevnt i desember samme år. Jeg overtok embedet sommeren 1964. I 1968 ble jeg ut-

nevnt til Bud sogneprestembede og efter nesten seks år der ble jeg utnevnt til Bolsøy sogneprestembede hvor jeg forble til jeg søkte avskjed ved oppnådd aldersgrense.

Om meg selv er det vel riktig å tilføye:

Jeg var utvilsomt den siste bærer av det statskirkelige embedssyn i Bud prestegjeld.

Av en eller annen merkelig grunn som jeg aldri ble klar over, var jeg ikke ønsket da jeg ble utnevnt.

Menighetsrådet ville så absolutt ha en annen. Det er mulig at det hadde sammenheng med min universitetsbakgrunn, og Bud hadde fra 1932 hatt menighetsfakultetsprester unntatt i Heiervangs korte periode.

Vel, - min prestetid i Bud ble imidlertid en meget rik god tid. Jeg er både det daværende menighetsråd i Bud og det i Hustad takknemlig for det utmerkede samarbeide vi hadde i de seks årene. Det var virkelig en meget god tid.

Vi søkte Bolsøy fordi min hustru, Pauline Olaus født Aarøe var fra Molde. Vi ble gift under krigen den 29. april 1940. Min hustrus kjente fornavn var Lillemor. Hun var lærerinne like til hun døde den 17. juni 1979. Vår sønn Svein Fredrik Ingemann ble gift i Bud i 1969. Han ble ferdig lege i 1967 og spesialist i psykiatri i 1973. Han er nu sjefslege ved Gaustad sykehus i Oslo.

Som pensjonert har Haugsgjerd bodd i Molde gamle prestebolig i Strandgaten 17. Han har vært fast vikar ved Molde Domkirke.

Bildet er utlånt av Erling Barman.

27. Erling Barman 1975 - 1979

Sogneprest Barman var født i Kristiansund den 10. juni 1945. Han tok eksamen artium samme sted i 1964, ble cand. theol. fra Universitetet våren 1973 og avla practicum året etter. Han ble ordinert i Bud kirke av biskop Tord Godal 2. Påskedag 1975.

Han tiltrådte samtidig sogneprestembedet i Bud og innehadde dette til olsok 1979 da han overtok sitt nye embede i Stangvik. Den 22. juni 1974 ble han gift i Gausdal kirke med fysioterapeut Kristin Toverud.

Deres eldste barn, Britta Kristin Toverud Barman og Ingrid Karine Toverud Barman, er begge født og døpt i Bud. Marie Louise Toverud Barman og Bjørn Einar Toverud Barman er døpt i Stangvik.

I 1987 søkte sogneprest Barman avskjed fra sitt embe-

de i Stangvik og ble ansatt som sosialarbeider ved Svanviken i Eide på Nordmøre.

Sogneprest Barman vil alltid bli husket i Bud for sitt stillfarende og fine vesen.

Han var en etisk høyverdig person som var under utvikling i sin prestegjering. Det preget vel kanskje den første tid av hans virke i Bud. Han kom jo dit ganske ung og uten den erfaring som prestegenerasjonen foran ham hadde.

Han har ved flere leiligheter kommet tilbake til Bud og Hustad for å forrette enkelttjenester efterat han sluttet i Stangvik. Det var da en modnet kristenpersonlighet som preket i sitt gamle prestegjeld.

Foto: Eivind Kringstad.

28. Svenn Martinsen 1979 - av sogneprest Erling Barman

Sogneprest Martinsen ble utnevnt til Bud i 1979 og innehar fremdeles embetet.

Han er født den 4. mai 1951 i Oslo, og tok teologisk embetseksamen ved Menighetsfakultetet i 1977 og praktisk teologisk seminar samme sted året etter.

Cand. theol. Svenn Martinsen ble ordinert i Fana kirke den 30. august 1978 av biskop Thor With. Den nyordinerte virket først som stasjonsprest på Kjevik i 1978-1979 og senere som vikarprest i Bjørgvin i 1979 til han ble utnevnt til sogneprest i Bud samme år og innsatt i tjenesten den 2. desember 1979 av daværende prost Arvid H. Nergård.

Med sogneprest Martinsen kom Kirkelig Fornyelse til Bud. Inspirasjon og idealene fra denne bevegelsen har satt sitt sterke og solide preg på hele hans prestegjering. Konsentrasjonen om høymessen og dåpsforvaltningen er karakteristisk. Bønneliv og sjelesorg, diakoni og misjon er livsviktige funksjoner i sant og sunt kirke- og kristenliv. Sogneprest Martinsen har inntatt en inkluderende og støttende holdning til det frivillige lekmannsarbeidet, selvom det i det kristelige miljøet i menighetene ikke alltid har vært like lett å finne gjenklang for et mere kirkelig og nytestamentlig orientert menighetsarbeid.

Sogneprest Martinsen fremtrer både vennlig og bestemt i sin hyrdetjeneste, men den faste overbevisning på Skriftens grunn er nært knyttet sammen med et følsomt sinn som har omtanke og omsorg for andres menneskeres ve og vel. Mange har merket denne ekthet, og det har gitt grobunn for god kontakt og fått positive følger for forholdet mellom prest og menighet.

Svenn Martinsen ble gift med Torhild Amundsen den 19. juni 1976. Hun er lærer på Bud skole. Ekteparet Martinsen har barna Maria Christine og Helge Johannes, begge født 18. november 1980, og Ole Christian født 11. mai 1986. De to eldste er døpt i Bud, den yngste i Hustad.

Familien Martinsen har fått bygget et godt og gjestfritt hjem i Bud prestegård. De har også engasjert seg i ungdomsarbeidet som blir drevet i det nydelig innredede og nylig innviede stabburet i prestegårdstunet. Martinsen var den siste prest i Bud som var utnevnt som embetsmann. For undertegnede har det vært et prestelig privilegium å ha verdifull kontakt med min forgjenger i embetet, sogneprest Haugsgjerd, og min etterfølger i tjenesten, sogneprest Martinsen.

Vikarer som har bestyrt Bud sokneprestembede i lengre tid:

Stiftskapellan Brian Smith	1881-1882
Sogneprest Erik Sundby, Fræna	1923- 1925
Stiftskapellan Henrik Tveit	1925- 1926
Stiftskapellan Kjell Fosse	1951- 1952
Stiftskapellan Louis Schaefer	1963-1964

Prester i Bud 1542 - 1644 ved Svenn Martinsen

1. Peder Anderssen 1542-72

Peder Anderssen kjenner vi bl.a. fra Kongens tiendebrev til hans etterfølger 1582:

Tiendebrev 1582

Kilde: Norske Riksregistrarer Bind 2 - side 476 - Anno 1582.

«Hr. Peder Andersson fik K. Majj.s. Brev saalydendes. Fr. II G. a. v., at eftersom vi tilforn have naadigst undt og bevilget en ved Navn Hr. Peder Andersson, som var bosiddendes udi Bu Fiskeleie udi Akerø Præstegjeld liggendes, udi Romsdals Len udi vort Rige Norge, til Hjælp til hans Underholdning vor og Kronens Part at Tienden av Akerø Prestegjeld, og samme Prest er nu derfra kommet og andensteds bleven forseet, da efterdi Forne Bu Fiskeleie er vidt fra Haanden og ubeleiligt liggendes for den rette Sogneprest udi Akerø Prestegjeld, og paa det vore Undersaatter paa samme Fiskeleie saa meget des bedre kunde komme til der at have en god, duelig Mand til deres Sjeelesørger hos dennem bisiddendes, med en tilbørlig Underholdning kan være besørget, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt, bevilget og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde, bevilge og tillade Presten paa forne Bu Fiskeleie, som nu eller herefter kommendes vorder, maa fremdeles herefter bekomme og lade oppebære vor og Kronens part af Tiende af forne Akerø Prestegjeld og den kvit og fri nyde og beholde, til saa længe vi anderledes

derom tilsigendes vorder

Cum, inhib. sol. Fredriksborg 6 juni 1582. R. 377 Afskr. III. 368.

Peder Anderssen flyttet til Aukra i 1572 og ble sogneprest der til 1601. Han døde i dette år.

2. Svend Hansen 1572 - 1601

Denne første prest i Bud ved navn Svend fikk tiendebrev fra kong Christian IV. Også i 1591. Se avsnittet Bud og Hustad i Aukra Prestegjeld.

På hans tid sto et lite kapell i Bud. Vicepastor Hans Johansen Pols tilskriver ham byggingen av et stav-kapell i hans embedstid. Han ble senere sogneprest til Aukra og prost. (1601-1617) Han døde i 1617.

3. Søren Andersen 1601-21 død 1621

Om han er intet anført.

4. Just Mortensen 1621-24 død 1624

Vi vet heller ikke noe om han.

5. Jørgen Jensen 1624-40

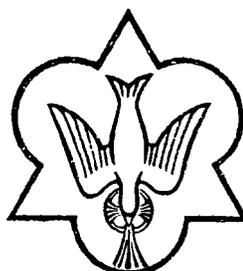
Hr. Jørgen ble utnevnt til kapellan i Beitstad(en) i 1616. Han kom til Bud 1624, og døde der 1624. Prestefruen het Birgitte Svendsdatter.

Fra hans tid stammer også et Lensregnskap (1633-34) hvor det heter om gården Kalsvig: «denne gaard beside og bruger presten i Boe..»

6. Hans (Johannes) Andersen Jentoft 1640 - 44

Denne Bud-presten døde ung. Han ble utnevnt 1640, men døde 1642 (andre kilder: 1644) bare 29 år gammel. Hans overordnede, sogneprest Christen Bernhoft til Akerø, kaller ham «en gudfryktig og lærd mann». Jentoft var prestesønn, idet faren, Anders Rasmussen Jentoft, var res. kap til Vor Frue i Trondhjem. Jentoft jr. giftet seg med datter til en annen prest i stiftsstaden, nemlig Sophia Holgersen, hvis far var res.kap. i Domkirken. Sophia giftet seg senere med den berømte Iver Olsen Helt, med hvem kallsboken i Bud tar til, og som foregående artikkel bygger på.

Etter: Biographiske Efterretninger om den Nordenfjeldske Geistlighed, utg. av Andr. Erlandsen, Chra./Levanger 1844-1855. Molde og Romsdal 1892. En reisehandbog (Bastian Dahl) Kristiania 1892, og Kopibog for Bud sogneprest 1734-1770 (SAT)

**Jeg kommer til dere.
Joh. 14.18**

Ombuds-lister for Bud prestegjeld

av Sivert Perry Nerland

Det er stor forskjell på tida før og nå. Idag er det kommunestyre og formannskap, som stort sett styrer med det meste i samfunnet. Dette gjelder også i noen grad for kirkene, på det økonomiske området.

I eldre tider var det ei anna sak, da det heller ikke var noe kommunestyre.

Artikkel-forfatteren har ikke kommet over noen faste utlagte klokkegårder, i Bud Prestegjeld. De som hadde gårdsbruk, måtte betale Tiende (korn, ost og fisk), samt Leilendingsskatt. Dette gjelder særlig for Klokkerne Peder Pedersen Nerlandsrem Sr., og Ole Trondsen Nedre Gule.

De Klokkerne som ingen gård hadde å drive sin nærina på, slik som i Bud Fiskevær, var fullstendig fritatt for både Tiende, Husmanns- og Strandsitter-skatt.

Klokkerne i Bud Sogn i første halvdel av 1600-tallet og tidligere, ser ut til å ha bodd i selve «Bua-væræ». De har hatt sine hus stående på Kirkens eiendom, slik at de således var fritatt, for enhver form for betaling, ettersom Klokkerne før i tiden, ikke ble lønnet av Kirken. De fikk kun bevilget en halv tønne korn, som de fikk for å holde Kirkens klær og lyse-staker rene.

Det er således kun rene tilfældigheter, til at en nå kjenner til navna på Klokkerne i Bud Sogn, fra ca. første halvdel av 1600-tallet.

En av Prestene på 1600-tallet i Bud ved navn Hr. Iver Olsen Helt, betegner situasjonen for Klokkerne i Prestegjeldet år 1664, således:

«Klokkerne her paa Steden haffr end ganske ringe ophold, icke mere end til en 20 Orter I det høyeste, saa de burde at giffue 6 mrk fisch, huær Mand, storligen, oc faar ickun hos naagle faa».

Presten betegner her kun situasjonen for Bud Sogn, p.g.a. at det sto ikke så dårlig til i Hustad, ettersom Klokkeren der var gårdbruker.

Hvem klokkeren var, eller hvor han var bosatt i Hustad Sogn, er imidlertid ikke nevnt før i 1738. Da er Klokkeren bosatt på Nerlandsrem (Petter-Remma) Den var ikke utlagt som fast Klokkergård.

Klokkerne skulle ellers ha Klokkertoll, av hver og en av dem i sitt Sogn, som drev med gårdsbruk. Det samme skulle de ha hos dem, som kun hadde fiskeri som eneste næringsvei.

Det var ikke alltid så enkelt å få inn sine rettigheter, fra befolkningen. Hr. Iver Olsen Helt sa som tidligere nevnt, at hver og en i Bud Sogn, burde gi Klokkeren 6 mrk fisk, men at denne kun fikk hos noen få.

Dette var på grunn av at fisket slo ofte feil, slik at menneskene både ble arme og fattige. Verst var det for befolkningen i «Bua-væræ», som ikke hadde noen gårdsdrift å falle tilbake på, når den så livsviktige næringsveien slo feil.

Således måtte Klokkeren ganske ofte, melde sine krav om resterende rettigheter i dødsbo-skiftene. Det nevnes i et sadant skifte på Male i 1752, at Klokkeren Peder P. Nerlandsrem, skulle ha Klokkertoll for hele 12 år. Han skulle ha 4 skilling pr. år, slik at boet måtte ut med 2 ort.

Det kan ellers bli nevnt, at penger ble nesten aldri utbetalt, p.g.a. at det fantes ikke i boet. Kreditorne måt-

te fint nøye seg, med å få utlagt sitt krav i bruksgjenstander og Husdyr. - Sølvskjeer og andre verdisaker, reiste bl.a som oftest Fogden med.

Etter Kong Kristian den femtes Norske Lov av 15 april 1687, så skulle heretter som Klokkere (Dægne), kun tilsettes Studenter, om sådanne fantes.

De som ble ansatt som Klokkere i vårt distrikt, var den personen som var flinkest på skolen. Det var Presten som plukket dem ut, og han sørget også for den videre opplæring.

Videre så skulle Klokkeren etter Loven, stå for sangen når Gudstjeneste ble holdt. På landet drev de med undervisning hver Søndag, samt en dag i uken, hvor sognets ungdommer ble undervist i barnelærdommen.

Som preste-medhjelpere, ble i sitt Sogn valgt ut noen av de mest Gudfryktigste, Oppriktigste, Ivrigste og beste Sognemenn. De var høyt aktede mennsker i lokal-miljøet.

En av deres oppgaver besto bl.a. i å oppsøke drankere, og de som holdt seg unna Nattverden. Et eksempel kan tas med her, som senere ble til Offentlig Skriftemål i Bud Kirke den 4/2-1742:

«Publice absolveret M.J. (Navn utelatt ved artikkel-forfatteren), for begangne Aabenbare og i lang tiid øvede Druckenskabs synd, og tilliige for afhold fra Nadverens Sacram: i 3 paa 4de: Aar, skiønt hun i dend tiid ofte var advaredt og paamindet om forbædning, dend hun dog lidet viiste forend nu for eetpar Maaneders tiid, da begge Medhjelpere efter nøye udforsking af alle hendes omboende Naboer- bevidnede, hun har viist kiændelig bædning i at holde sig fra driik, taget sig stoer sorg og graad, og teed sit i ord og adfærd, som dend der inderlig lengtes efter at indlemmes igien Blant Guds Folk, og meddeles de Hellige ting i Sacramentet».

De hadde således mye å gjøre, ettersom det var ganske mye alkohol-misbruk i Bud; ja så mye at «Bua-presten» Hr. Anders Bork Munthe, bl.a. skriver i Kirkeboka i 1742:

«Gud hielpe mig, at mine ord maatte have kraft til at omvende de Drankere især som sander ugudelig».

Herpå følger Ombuds-listene for Bud Prestegjeld, men artikkel-forfatteren vil gjøre leserne oppmerksom på; at de er ikke helt fullstendige:

Klokkere i Hustad sogn

1. Peder Pedersen Nerlandsrem Sr: født ca. 1695 død 1762.
Han var klokke fra 1738 til 1755
2. Neclas Jakobsen Mechelborg, født ca. 1728 død på Berset 1763. Han var klokke fra 1755 til 1763.
Hans navn er også skrevet som Klaus og Nikolay.
3. Peder Isaksen Drågen, født Vågen, Bud ca. 1718 død 1786. Han var klokke fra 1763 til 1786.
4. Lasse Pedersen Dragen, født Vågen, Bud 1757 død 1800. Han var klokke fra 1786 til 1800, og var forøvrig sønn av ovenfornevnte klokke.
5. Hans Anderssen Kalsnes, født 1770 død 1849.
Han var klokke fra 1800 til 1849.
6. Lars Larsen (Indre) Lindseth, født 1826 død 1880.
Han var klokke fra 1850 til 1877.
7. Ole Nilssen (Hilmen) Skarseth, født 1845 død på Hustad 1932. Han var klokke fra 1878 til 1883.
8. Peder Bjørn Kristvik, født 1862 død 1921. Han var klokke her i 1884 (altså i 1 år) Se Bud sogn nr. 17
9. Sivert Larsen Vaseng, født på Vasenden 1854.
Han var klokke fra 1885 til 1912.

10. Sivert Edvard Oliversen Sunde, født 1872 død på Hustad 1940. Han var klokker fra 1913 til 1938
11. Einar Edvardsen Eidsvoll, født 1909. Han var klokker fra 1938 til 1948.
12. Ole Hanssen Brevik, født 1883 død 1955. Han var klokker fra 1948 til 1949.
13. Harald Olsen Aas, født i Fræna 1918. Han var klokker fra 1950 til 1953.
14. Alfred Emil Andersen Reitan, født 1899 død 1969. Han var klokker fra 1953 til 1969.
15. Anders Olsen Myrseth, født Nerland 1920. Han ble tilsett som klokker den 1/10 - 1969, og han er det fremdeles pr. dato.

Staben i Hustad kirke høsten 1984. Fra v. Anders Myrseth, Svein Jarl Inderhaug og Martin Vågen.

Klokkere i Bud Sogn

1. Knut Olsen, klokker i Bud Fiskevær år 1657.
2. Trond Sørensen født ca. 1612. Han var klokker i Bud fiskevær bl.a. i åra 1664-66.
3. Nils Klokker. Han var klokker i Bud fiskevær bl.a. år 1676.
4. Ole Trondsen Nedre Gule, født ca. 1666 død 1719. Han nevnes som klokker bl.a. i åra 1701-19.
5. Trond Olsen Nedre Gule, født ca. 1696 død 1750. Han var klokker fra ca. 1719 til 1739. Nevnes som udugelig år 1739, men se nedenfor.
6. Mads Knutsen. Han ble i 1739 tilsatt som klokker og skolemester.
7. Trond Olsen Nedre Gule, født ca. 1696 død 1750. Han nevnes igjen som klokker i åra 1740 til 1742.
8. Knut Magnus Urdal. han nevnes som klokker den 13/1-1744.
9. Ole Eriksen Rypdal. Han nevnes som klokker og skolemster i åra 1746 - 51.
10. Neclas Jakobsen Mechelborg, født ca. 1728 død på Berset 1763. Han var klokker fra 1752 til 1763.
11. Peder Isaksen Drågen, født Vågen, Bud ca. 1718 død 1786. Han var klokker fra 1763 til 1786.

12. Lasse Pedersen Drågen, født Vågen, Bud 1757 død 1800. Han var klokker fra 1786 til 1800.
13. Hans Andersen Kalsnes, født 1770 død 1849. Han var klokker fra 1800 til 1844.
14. Jørgen Olafsen Langløggen (Plass under Dombås) født 1817. Han var klokker fra 1844 til 1849, da han flyttet til Holm, Bergsvik krets i Veøy. Han døde der i 1893.

15. Andreas Kristoffersen Karlsvik (bildet), født Småge 1824. Han var klokker fra 1850 til 1892.
16. Lars Toresen Hals, født 1861 (Tingvoll). Han var klokker fra 1892 til 1897, da han flyttet til Trondenes, Harstad.
17. Peder Bjørn Kristvik, født 1862 død 1921. Han var klokker fra 1897 til 1921. Se Hustad sogn nr. 8. Han ble også stortingsrepresentant.
18. Johannes Eide. Han var klokker fra 1921 til 1928.
19. Ole Valle, Fræna. Han var klokker fra 1928 til 1929.
20. Bjarne P.B. Kristvik. Han var klokker fra 1929 til 1945, da han flyttet til Vang, Hedmark.
21. Peder Larsen Bergseth, født 1881 død 1962. Han var klokker fra 1945 til 1954.
22. Lødve Sundsbø. Han var klokker fra 1954 til 1976.

Det var ingen klokker i Bud sogn fra 1976 til 1980.

23. Unni Ringstad Weydahl. Hun var klokker fra 1980 til 1982.
24. Tormod Hustad. Han var klokker fra 1983 til 1986.

Det har ikke vært klokker i Bud Sogn fra 1986, og til dags dato, p.g.a. at en Sogne-diakon, ønskes ansatt. Menighetsrådet og sognepresten har ønsket at klokkermidlene i Bud skal inngå i diakonens lønn, mot at diakonen gjør klokkertjeneste i Bud.

Medhjelpere og Kirketjenere i Hustad Sogn

1. John Olsen Store Redal, født Tverfjell ca. 1713 død 1795. Han nevnes som Preste-medhjelper i år 1743.
2. Peder Larsen Hustad, født ca. 1715 død 1787. Han nevnes år 1758.
3. Ingebrikt Hanssen Gammelsæter, født (Aukra?) ca. 1722 d. 1772. Han var medhjelper frem til sin død.
4. Erik Bendiksen Bredal Malefeten, født Vestad 1740 død 1814. han var medhjelper fra den 13/12 -1772, og frem til sin død.
5. John Anderssen Julshavn, født Hostad ca. 1736 d. på Hostad 1827. Han nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1778-1826.
6. Peder Madsen Hustad, født 1774 død 1855. Ble trolig medhjelper ca. 1814. Han nevnes i åra 1819-26.
7. Ole Olsen Lille Redal, født Ytre Lindseth ca. 1776/78 d. 1858. Han nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1831 til ca. 1852.
8. Torstein Jakobsen Nerland, født 1767 død 1847. Han nevnes som medhjelper bl.a. 1831, og han sluttet på grunn av alderdom i 1833.
9. Ole Andersen Malefeten, født Farstad 1788 død 1841. Han nevnes som medhjelper bl.a. i 1834.
10. Markus Pedersen Male, født Hustad 1800 død 1846. Han nevnes som medhjelper ca. 1835 og frem til sin død.
11. Ole Olsen Vasenden (Senior), født ca. 1779/85 død 1865. Han var født på Kolbjørnstølen i Ål, Hallingdal, og kom til Vasenden 1829, fra Roaldseth, Bolsøy. Han nevnes ca. 1835 som medhjelper.
12. Ingebrikt Markussen Male, født 1830 død 1907. han er nevnt som medhjelper bl.a. i åra 1878-98.
13. Bendik Steffensen Reitan, født 1828 død 1897. Han er nevnt som medhjelper bl.a. i åra 1885-90.
14. Torstein Bårdsen Vasenden, født Strand, Eide 1834 død 1906. Nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1882-87.
15. Anders Bendiksen Reitan, født 1861 død 1929.
16. Hans Olsen Brevik, født Sildnes, Eide 1851 død 1916.
17. Tomas Johansen Hustad, død 1929
18. Emilie Hustad, Tomas Hustads enke, virket som kirketjener til 1939.
19. Hans Torkildsen Kolmannskog, født 1849 død 1941.
20. Edvard L. Hustad var graver fra 1914. Det skal ellers nevnes her, at det var vanlig at familien selv gravde grava til familiemedlemmer helt fram til ca. 1940.
21. Markus Mathiassen Hustad (Gjæræ) nemnes som medhjelper ca. 1925. Han var den første «ringeren» i Hustad. Han var onkel til klokker Sivert Edvard Oliversen Sunde.
22. Ole Edvard Olsen Nerland, født 1886 død 1960. Han var medhjelper bl.a. i 1950, og holdt på lenge enn 1953.
23. Ole Hansen Brevik, født 1883 død 1955. Han var medhjelper bl.a. i åra 1950-53.
24. Ole Andreas Larsen Skarset, født 1887 død 1969. Han var medhjelper bl.a. i åra 1950-53.
25. Johan Magnus Størkersen Farstad, født 1890 d. på Hustad 1966. Han var tilsatt som graver til 1962, og fikk ofte hjelp til gravingen av sønnene Sverre J. Farstad født 1924 død 1986, og av Ole

Peder Eliassen Nerland, født 1895 død 1970. Han var kirketjener fra 1940. Han ble tilsynsmann for kirkegården i 1942, og nemnes ellers som belgetreder ca. 1950.

26. Emil Bendiksen Farstad, født 1914 død 1985. Han var tilsett som kirketjener og graver fram til 1980. Sønnen, Bendik Farstad, var hans assistent fra 1968.
27. Erik Nilsen, gartner i Bud født 1936. Han var og tilsatt som graver, fra 1980 til 1985.

Petter Ståle Johansen Nerlandsrem, født 1947. Han har vikariert som graver fra 1984-1985.

28. Martin Olafsen Vågen, Skotheim. Han ble kirketjener i 1981 og graver fra 1985, og han er det fremdeles pr. dags dato.

Medhjelpere Kirketjenere i Bud sogn:

- 1a Arne Knudsen, Øvre Gule
- 1b Chort Albrigtsen.
Disse nevnes av vicepastor Pols ca. 1683.
1. Ole Jakobsen, bosatt i Bud Fiskevær. Han er nevnt som medhjelper i år 1742.
2. Størker Isaksen Vågen, Bud; født ca. 1726/30. Han ble innsatt som medhjelper den 22/4 -1759, og hadde fremdeles denne funksjonen, bl.a. i 1769.
3. Lars Trondsen Vestad, født i Sunds Otting ca. 1749. Han nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1817-29.
4. Ole Knutsen Vågen, Bud; født ca. 1756. Hans far med familien sin, kom flyttende hit til Bud. Ole var forøvrig født i «landlægd». Han nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1817-29.
5. Ole Anderssen Myren, Bud; født ca. 1772 død 1841. Han kom trolig som innflytter til Bud i 1820-åra. Ole nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1830-34.
6. Ole Olsen Nedre Gule, født Brevik 1798. Han nevnes som medhjelper bl.a. i åra 1830-34. Hans bestefar, var den så sagnomsuste Johnny Brant.
7. Søren Andersen Berget, Bud. Han kom flyttende hit i 1827, fra Aukra prestegjeld med familien sin. Han nevnes som medhjelper i 1834.
8. Mads Arnesen Fagervik, Bud. Han nevnes som medhjelper bl.a. i tidsrommet 1848-52.
9. Erik Hanssen Kalsnes, født 1808. Han nevnes som medhjelper bl.a. i tidsrommet 1848-52.
10. A. Christoffersen. Han nevnes som medhjelper i 1870-årene.
11. Peder Nikolay Hagerup, født på Giske gård og Sogn, Borgund, Sunnmøre 1836, bosatt på Berget i Bud, hvor han døde 1895. Han nevnes som medhjelper bl.a. i 1874 og 1881 og frem til sin død.
12. Jens O. Olsen. Han nevnes som medhjelper 1869-1885.
13. Erik Olsen Moen, Ivergaard, Bud. Han nevnes som medhjelper 1872, 1878, 1881, og frem til sin død.
14. Hans E. Karlsnæs, Bud. Han nevnes som medhjelper 1879-1917.
15. Hans Johansen Stranden, Bud. Han nevnes bl.a. i åra 1898-1901.

16. Jonny J. Gule.
Han nevnes som medhjelper i åra 1921-1929.
Rekken av medhjelpere fortsetter i omvendt kronologisk orden fra 28.
17. Johan Aure, Bud.
Han nevnes som graver omkring 1924.

18. Raffel Brendslen, Bud (bildet).
Han var graver og kirketjener fra ca. 1925-1945.
19. Johan Fjøren, Bud. Født 1896.
Han var kirketjener og graver fra 1945, og hadde begge stillinger til 1957. Som kirketjener fortsatte han til 1970. Han døde 1986.
20. Andreas Tvedt, Bud.
Han var graver 1957-1965. Peder Tvedt hjalp ham ofte med gravingen.
21. Rolf Mindresunde, Bud.
Han var graver 1965-1970.
22. Oddmund Fjøren, Bud. Født 1923.
Han var kirketjener 1970-1979. Senere har han vikariert flere ganger.
23. Emil Bendiksen Farstad, Farstad. Født 1914 død 1985. Han var graver i Bud 1970-1980.
24. Sigurd Sundsbø, Bud. Født 1911.
Han var medhjelper fra 1956-1979, og kirketjener 1979-1983.
25. Erik Nilsen, Bud. Født 1923.
Han var graver i Bud fra 1980-1986.
26. Tormod Fritjof Hustad, Bud. Født 1940.
Han ble kirketjener i 1983, og er det fremdeles når dette skrives.
27. Teknisk Etat, Fræna Kommune har hatt ansvar for gravingen ved Bud gravsted fra 1986. Mest har Håkon Hovde og Harald Hoemsnes gjort tjeneste.
28. Johan A.J. Vaagen, Bud Født 1904. Død 1988.
Han var medhjelper 1953- 1983.
29. Anton Inderhaug, Bud.
Han nevnes som medhjelper 1940-1952.
30. Hans Johansen Stranden, Bud.
Han nevnes som medhjelper 1932-1940.
31. Peder Larsen Bergseth, Bergset, født 1881. Død 1962. Han var medhjelper før han ble klokker, 1929-1945.
32. Sivert K. Myren, Bud.
Han nevnes som medhjelper 1919-1932.

Andre mulige medhjelpere som nevnes sporadisk, i forbindelse med møteboken til Gules Legat:

Andreas K. Inderhaug, 1869, Peder Bendiksen, 1876 og 1877. Andreas M. Thorhaug, 1878. Nils Edvardt Stranden, 1891.

Kirkeverger for Hustad kirke

Disse listene er langt fra komplette, især da artikkelforfatteren, ikke hadde anledning til å gjennomføre kirkeregnskapene fra 1700-tallet m.v.

De vi kjenner til hittil, nevnes derfor her:

1. Steffen Eriksen Male, født Tungen, Bud ca. 1594.
Han var kirkeverge fra ca. 1645 til 1659.
2. Bendik Olsen Male, født Lyngstad, Eide ca. 1609.
Han var bosatt i «Jern-garæ» på Male, og var kirkeverge fra ca. 1645 til 1663. Han var ei tid ilag med den ovenfornevnte Steffen Eriksen.
3. Thomas Jørgensen.
Han var kirkeverge fra 1663 til 1665.
4. Iver Andersen Gjermundnes, Fogd i Romsdal; født 1630. Han var kirkeverge i åra 1666-1683.
5. Hr. Hans Pols på Ytre Karlsvik, født ca. 1653.
Han var kirkeverge i åra 1683- 1691. Videre så var han Vise-pastor i Bud 1684-1706.
6. John Bendiksen Vikan, født Male ca. 1651.
Han var kirkeverge ilag med broren 1691-92. Han var videre Borger i Trondheim, og drev med handel.
7. Iver Bendiksen Male, født ca. 1649/55.
Han var kirkeverge ilag med broren John, i åra 1691-92. Ellers var disse to brødrene, sønner av den andre nevnte kirkeverge på denne listen.
8. «Monsieur» Ludvik Iversen Munthe.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1700-1706.
9. Iver Hansen.
Han nevnes som kirkeverge den 11/10-1732, da det var en sak mellom ham, og Hustad Kirkes eiere.
10. Peder Larsen Hustad.
Han nevnes som kirkeverge i år 1768.
11. Petter Olsen Hustad, født ca. 1728.
Han er nevnt som kirkeverge i år 1768. Han var født i «Holma-garæ» på Hustad, og flyttet ca. 1768 til Nerlandsrem, hvor hans etterkommere fremdeles sitter.
12. John Andersen Julshavn, født Hostad ca. 1736 d. på Hostad 1827. Han nevnes som kirkeverge år 1781, og han var det helt frem til år 1815.
13. Erik Bendiksen Bredal Malefeten, født Vestad 1740 død 1814. Han nevnes som kirkeverge år 1781, og han innebar denne stillingen, helt frem til sin død i 1814. Han er oppkalt etter vicepastor Erik Andersen Bredal.
14. Ole Rasmussen Male.
Han var kirkeverge fra år 1816 til 1820.
15. Iver Andersen Farstad, født 1785 død 1848.
Han var kirkeverge fra år 1816 til 1820.
16. Ole Andersen Malefeten, født Farstad 1788 død 1841. Han var kirkeverge fra 1821 til 1825.
17. Peder Knutsen Vasenden, født 1784 død 1840.
Han var kirkeverge fra 1821 til 1825.
18. Ole Olsen Lille Rødal, født Ytre Lindseth ca. 1776/78 d. 1858. Han var kirkeverge fra 1826 til 1834.
19. Torstein Jakobsen Nerland, født 1767 død 1847.
Han var kirkeverge fra 1826 til 1834.
20. Ole Olsen Vasenden Sr; født ca. 1779/85 død 1865. Han var kirkeverge fra 1835 til 1839. Denne førte forøvrig regnskapet i åra 1838-39, ilag med Ole Frost, som var Sogneprest i Bud.

21. Markus Pedersen Male, født Hustad 1800 død 1846. Han var kirkeverge fra 1835 til 1837.
22. Ole Frost, Sogneprest i Bud.
Han førte regnskapet i åra 1838-39 ilag med Ole Olsen Vasenden Sr; og ble da således kirkeverge.
23. Iver Halvorsen Skotten.
Han var kirkeverge fra 1840 til 1843.
24. Steffen Pedersen Nerland (den eldre).
Han var kirkeverge fra 1840 til 1843.
25. Nils Olsen Farstad.
Han var kirkeverge fra 1843 til 1846.
26. Andreas Pedersen Hustad.
Han var kirkeverge fra 1843 til 1846.
27. Daniel Ingebriktzen Skarset.
Han var kirkeverge fra 1846 til 1849.
28. Anders Iversen Farstad.
Han var kirkeverge fra 1846 til 1849.
29. Johan Fredriksen Farstad.
Han var kirkeverge fra 1849 til 1851.
30. Steffen Pedersen Nerland (den yngre).
Han var kirkeverge fra 1849 til 1851.
31. Lars Olsen Vasenden.
Kirkeverge fra 1851 til 1860.
32. Lars Larsen Lindseth, f. Indre Lindseth 1826 d. Nerland 1880. Kirkeregnskapet ble utført av ham i år 1861, på Lars Olsen Vasendes - dødsbo's vegne.
33. Jørgen Jørgensen Male.
Han var kirkeverge fra 1862 til 1869.
34. Lars Fredriksen Farstad.
Han var kirkeverge fra 1870 til ca. 1874/75.
35. Ingebrigt Steffensen Nerland.
Han førte bl.a. kirkeregnskapene i åra 1876-77.
36. Torstein Bårdsen Vasenden.
Han var kirkeverge fra 1878 til 1887.
37. Hans Larsen Ekren.
Han var kirkeverge i åra 1888-89.
38. Johan J. Male.
Han var kirkeverge fra 1890 til 1899.
39. Ole Andersen Hustad. Han var kirkeverge fra 1900 til 1909.
40. Markus Eriksen Hustad, på Dalset, Nerland.
Han var kirkeverge fra 1910 til 1913.
41. Lars Konrad Larsen Lindseth, på Nerland.
Han var kirkeverge fra 1914 til 1916.
42. Hans Larsen Ekren.
Han var atter kirkeverge fra 1917 til 1919.
43. Ole Villiam Olsen Hustad.
Han var kirkeverge fra 1920 til 1922.
44. Erik Mathias Eriksen Malefeten.
Han var kirkeverge fra 1922 til 1959.
45. Steffen Fredriksen Farstad.
han var kirkeverge fra 1965 til 1980.
46. Peder Bernhardsen Nerland, på Hustad.
Han var kirkeverge 1980-85. Bendik Farstad har siden da gjort flere kirkevergeplikter. Siden 1985 har man arbeidet for å få felles kirkeverge for hele Fræna Kommune. Dette blir en realitet fra 1989 av.
4. Hr. Nils Andersen Ring; Vise-pastor i Bud.
Han var kirkeverge fra 1677 til 1682.
5. Hr. Hans Pols; Vise-pastor i Bud (fra 1684)
Han var kirkeverge fra 1682 til 1691.
6. Jakob Peersen, Handelsmann i Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1819-22.
7. Jakob Hanssen Christengaard, Bud
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1819-22.
8. Peder Knutsen Vestad.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1823-26.
9. Knut Larsen Tungen, Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1823-26.
10. Ingebrigt Johnsen Berset.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1829-33.
11. Ole Andersen Myren, Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1829-33.
12. Ole Olsen Nedre Gule.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1833-40.
13. Søren Andersen Berget, Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1833-40.
14. Peder Knutsen Berget, Bud.
Han var kirkeverge fra ca. 1840 til 1842.
15. Rasmus Sivertsen Rishaug.
Han var kirkeverge fra ca. 1840 til 1842.
16. Peder Olsen Vestad.
Han var kirkeverge fra 1842 til ca. 1847.
17. Hans Hanssen Mentzonigaard, Bud.
Han var kirkeverge fra 1842 til ca. 1847.
18. Hendrik Larsen Øvre Gule.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1848-49.
19. Andreas Knutsen Inderhaug (Indenhoug), Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i åra 1848-49.
20. Lars Mork (Morch).
Han nevnes som kirkeverge i åra 1851-54.
21. Halvor Halvorsen Gule.
Han nevnes som kirkeverge i åra 1851-54.
22. Lars Olsen Vestad.
Han var kirkeregnskapsfører bl.a. 1854.
23. Ingebrigt Olsen Fagervik, Bud.
Han nevnes som kirkeverge bl.a. i 1856.
- 23b M. Engelsberg, Bud.
Han er nevnt som kirkeverge ca. 1925.
24. Anton Torvik, Bud.
Han var kirkeverge 1935-1948.
25. Kristian Moen, Bud.
Han var kirkeverge 1948-1965.
26. Lodve Sundsbø, Bud.
Han var kirkeverge 1965-1970.
27. Oddmund Fjøren, Bud.
Han var kirkeverge 1970-1978.
28. Tormod Fritjof Hustad, Bud.
Han var kirkeverge 1978-1985. Siden da har han delvis vikariert i vervet.

Siden 1985 har man arbeidet for å få felles kirkeverge for hele Fræna Kommune. Dette blir en realitet fra 1989 av.

Kirketilsynet

Ved lov av 3. august 1897 ble opprettet kommunalt kirketilsyn. Det ble således to kirketilsyn i prestegjeldet - et i Bud og et i Hustad. Kirketilsynet virket helt til menighetsrådet avløste det i 1920.

Det var mange og viktige saker som kirketilsynet behandlet i de vel tjue år tilsynet fungerte. Det var blant annet tilsetting av kirketjenere, graver, medhjelper, kirkeverge og kirkesanger. Dessuten ble instruksjoner for kirketjener og graver utarbeidet. Kirketilsynet påpekte også ovenfor herredstyret når det var nødvendig med reparasjoner på kirken. En viktig oppgave for kirketilsynet var for hvert år å sette opp kirkebudsjettet.

Kirkeverger for Bud kirke

1. Hr. Iver Olsen Helt; Sogneprest i Bud.
Han var kirkeverge bl.a. i åra 1646 til 1663.
2. Avdøde Hr. Iver Olsen Helt's Arving (barn, svigersønner m.v.) De var kirkeverger fra 1665 til 1674.
3. Peder Truelsen.
Han var gift inn i Helt-familien, og hadde bl.a. Berset. Han var kirkeverge fra 1674 til 1677.

Kirketilsynets formann hadde bemyndigelse til å låne ut kirken til forkynnere fra de forskjellige organisasjoner og til sognets kirkesanger. En historikk over kirketilsynets arbeid og formenn blir det ettertidens oppgave å lage. NB. Det gjelder også det tidligere sognestyret.

1975-1976: Odd Egil Viken
 1976-1978: Martin Schjølberg
 1978-1980: Tormod Bergseth
 1980-1981: Oddmund Fjøren
 1982-1985: Odd Egil Viken
 1985-1988: Svein Jarl Inderhaug
 1988. : Kjell Sigmund Vestavik

Menighetsrådsformenn i Hustad sogn

Sokneprest Severin Eikrem	1922- 1923
Sivert Edvard Sunde	1923- 1936
Ole Hansen Breivik	1936- 1953
Konrad Jørgensen	1953- 1957
Emil B. Farstad	1957- 1961
Johan Johansen	1961- 1965
Karl A. Sjøholm	1965- 1966
Alf Hostad	1966- 1970
Steffen Farstad	1970- 1974
Lillian Reitan	1974- 1977
Martin Vågen fung.	1976
Thor Leistad	1978-1980
Kollektiv ledelse v/ Karla Brennholm Leren	1980- 1982
Jan Finn Farstad	1982- 1987
Lederutvalg v/Terje Eidsvoll	1987- 1989
Lederutvalg v/Ingunn Flataker	1989 -

Hustad Sokneråd 1974, frå v. Soknepr. Haugsgjerd, Lillian Reitan, Johan Johansen, Alf Hostad, Martin Vågen og Olav Flataker. Nella Nerland, Jenny Male og Harald Hagen var ikkje tilstades då biletet var teke.

Menighetsrådsformenn i Bud sogn

1922-1923:	Sogneprest Severin Eikrem
1923-1925:	Anton Inderhaug
1925- 1927:	Hans Farstad
1928-1929:	Lars Sundsbø
1930-1932:	Sogneprest Hans Bauge
1932-1933:	Hans Farstad
1933-1942:	Sogneprest Lars Høiseth
1942-1945:	Lars Tangeraas
1945-1951:	Sogneprest Lars Høiseth
1951-1953:	Ingvald Rødseth
1953- 1960:	Sogneprest Oscar Berg
1960-1961:	Harald Viken
1962-1963:	Sogneprest Oscar Berg
1963-1966:	Kristian Moen
1966- 1967:	Ingvar H. Draagen
1967-1968:	Peder Frisnes
1968-1969:	Ingvar H. Draagen
1970-1973:	Svein Jarl Inderhaug
1974-1975:	Ingvar H. Draagen

Lars Sundsbø.

Kyrkjeleg Fellestråd i Fræna:

Dette har hittil hatt en formann:
 Sogneprest Svern Martinsen 1985- 1989

Kontorassistenter ved Bud Prestekontor:

1. Inger Kirsti Jansen Inderhaug, 1977-1980
2. Gunnhild Moen Inderhaug, 1980-1982
3. Edna Drågen Aspen, 1982-1985
4. Aud Reidun Aasheim, 1985- Fru Aasheim ble samtidig kontorassistent ved Fræna prestekontor, og fra 1988 ved det nye Kyrkjekontoret i Fræna.

Organister i Bud:

1. Birkeland, 1941- 1945. Erling Holdø nevnes som hans vikar.
 2. Kristian Moen, 1945-1975
 3. Svein Jarl Inderhaug, 1975-1976
 4. Anders Stanghelle, 1976-1978
 5. Svein Jarl Inderhaug, 1978-1987.
- Knut Anders Vestad vikarierte 1987-1988, sammen med Ingeborg Einbu Myrbostad.
6. Brian Alan Barton, 1988-
- Ellers har Oddvar Myrseth vikariert mye i Bud.

Tormod Hustad førebur gudstenesta.

Organister i Hustad/ Belgetredere i Hustad

Se artikkel av Marius Sandvik om orgelet i Hustad kirke.

Ungdomsarbeider:

Marit Inderhaug Myrseth, 1985 lønnet på sysselsettingsmidler.

Jan Steinar Halås, 1988-

Stillingen er finansiert av en frittstående stiftelse, som er utgått fra lokale krefter i Misjonssambandet, Vestlandske Indremisjon, og Skolelaget.

Diakoner:

Bjørn Sundsbø. Han arbeider i dag i Bærum.

Torbjørn Fjøren. Han er idag bestyrer på Bergmo Eldresenter.

Diakonisser:

Inga Marie Inderhaug, Se billedtekst.

Diakonisse Inga Marie Inderhaug, t.h. var fødd 7/7-01. Ho vart utdanna på Diakonissehuset i Oslo, og vigsla til diakonisse. Her arbeidde ho ei tid på sjukehuset, inntil ho flytte til Hamar sjukehus. Her arbeidde ho ei tid saman med systra Jørgine (t.v.), men kom seinare til Reknes hospital i Molde. Då Fylkessjukehuset kom, flytte ho over dit. Inga Inderhaug vart seinare sjuk, og kom tilbake til Bud. Her budde ho då ho døyde 3/10-79. Ho vart gravlagd frå Buakyrkja under stor deltaking den 9/10-79. Det var minnemøte på bedehuset etterpå.

Addy Anne Frisnes Langeland er ikke vigslet til diakonisse, men har sin utdannelse fra Diakonissehuset. Utenom arbeid i sykepleie- og sykepleierutdanning i Oslo, Molde, Stavanger og på Stord, hvor hun nå bor, er hun kjent som «diakon i gavnet» da hun arbeidet i Fræna i 3 år i 70-årene. Hun har ellers vært en sterk eksponent for et sterkt og varmt, kristent fellesskap i Bud.

Emissærer fra Hustad sogn

1. Raffel Anton Eriksen Hustad, født 1874 død 1953. Han nevnes som emissær i åra 1907-12, og ved sin død.
2. Markus Eriksen Hustad, født 1871 død på Dalset, Nerland 1936. Han brukte etternavnet Hustad, og

var bror av førstnevnte Raffel. Markus nevnes som emissær i åra 1916-18, og ved sin død.

3. Nikolay Markussen Sandvik. Han var emissær og preket for Indremisjonen, og han var en fabelaktig bibel-tolker. Han reiste mye ilag med etterskrevne emissær.
4. Nils Henrik Toresen Brevik født i Flekkefjord 1866. Han døde på Brevik 1961. Han var sønn av «Strandsitter» Thor Kristian Jenssen Årsbog, Eide. Nils nevnes som emissær bl.a. i 1918.
5. Nils Steffensen Nerland, født i «Myra», Nerland 1882 død ugift på Nerland 1951. Han gikk under navnet «Jesu-budet», p.g.a. at han hadde en lue, hvor dette navnet var påtrykt. Han holdt mange møter bl.a. på Nerlandsskolen, på Bedehuset på Skotten m.v. En menighet etter ham lever i Sunnhordland idag. Han brukte ellers alltid å si: «Jeg har vært Bager i Frankrige».
6. Iver Steffensen Lille Rødal. 1907-1981. Han reiste fast som emissær for Norsk Luthersk Misjonssamband (N.L.M.)
7. Marie Sandblast, født 1922. Hun har reist for Det Vestlandske Indremisjonsforbund, Nordmøre krets.

Emissærer fra Bud sogn:

1. Angel Petter Vikan, Bud. Født 1922. Han var emissær i Israelmisjonen. -
2. Sverre Nilsen Vågen, Bud. Født 1923. Han er emissær i Misjonssambandet.

Misjonærer fra Hustad sogn:

1. Gunvor Gammelsæter, Vikan. Hun var ute for Misjonsselskapet i 14 år på Madagaskar i perioden 1962 - 1984.
2. Lillian Ludviksdatter Reitan, Farstad. Hun er misjonær i Santal-misjonen, og var sin første periode i Nepal. Hun har nå i 1988 reist til sin andre periode som misjonær, til Bhutan.

Misjonærer fra Bud sogn:

1. Ole Hansen Drågen, Kinamisjonen (Misjonssambandet).
2. Anders Tangeraas, Misjonsselskapet (Kina) Han har senere fungert som prest i Norge.
3. Henrikke Vika, f. Tangeraas, gift med Henrik Vika. Misjonsselskapet, Taiwan.
4. Rolf Bergseth, Misjonsselskapet (Kamerun).

Presten fra Bud prestegjeld:

Sigurd Lindseth fra Hustad ble prest i Den norske lutherske kirke i U.S.A. Han besøkte Hustad i 1930 og holdt da gudsteneste i kirken.

Dette var altså Ombuds-listene for Bud Prestegjeld. Artikkelforfatteren vil gjerne få benytte anledningen, til å takke: Sogneprest Sverre Martinsen, Fræna Bygdebok-nemnd v/Harald Aas og Marius Sandvik, Anders Myrseth, Ole E. Eidsvoll og kone, Sigurd So-laas, og sist men ikke minst, min bror som alltid viser forståelse og tålmodighet, når jeg forsker «dagene lang».

ikke **noe** annet blant dere enn Jesus Kristus og ham **korsfestet.**
1. Kor 2,2

Bud kyrkje i 1890-åra seier riksantikvaren om dette bildet. Det kan vere frå bispevisitasen i 1902.

Bud kyrkje - og restaureringa

av Sverre Vågen

Det gamle Bud

Bud fiskevær var i tidlegare tider eit sentrum i Romsdal, og må ha vore ein stad som var å rekne med på den tida. Etter skattemanntalet i 1519 går ein ut frå at det då budde vel firehundre menneske her. Til samanlikning kan nemnast at Trondheim på same tid hadde mellom ni hundre og eit tusen innbyggjarar. At det siste riksmøtet i Noreg vart halde i Bud vitnar og om at Bud var ein stor stad etter tilhøva.

Bakgrunnen for riksmøtet - som vart halde i 1533 - var at kong Fredrik I døydde på vårparten det året. Spørsmålet vart då kven som skulle verte hans ettermann, og om Danmark-Noreg framleis skulle vere knytte saman.

Riksmøtet - som var kalla saman og leia av den siste erkebiskopen i Noreg - Olav Engelbrektsson - ga ikkje det resultatet som nordmennene hadde vona på. Erkebiskop Olav sin politikk førde ikkje fram, Noreg vart som før ein provins under Danmark og katolisismen miste sitt grep her i Noreg. Grunnane til dette er nok mange, og det vil ikkje vere mogleg å ta med dette her.

På grunn av riksmøtet kjenner vi til ein del om Bud og livet her på den tida. Rett nok var Bud berre eit fiskevær, men hadde då teke over Veøy sin plass som det

økonomiske midtpunktet i fylket. Handelsvarene her var fiske og - merkeleg nok - trelast. Det var på den tid mykje og fin skog i Bud og distriktet omkring. Bud hadde eit stort Gildehus - der riksmøtet vart halde - og vidare var her ei stavkyrkje.

Kyrkjeleg låg Bud og Hustad under soknepresten i Aukra, men i 1542 fekk Bud eigen sjelesørgjar, ein kappellan

Året 1639 vart ålmugen i Romsdal oppmoda til å hjelpe presten i Bud med å byggja ein «residens», som presten sjølv seinare skulle ha vedlikehaldet av.

Ein «residens» vart bygd, og presten Iver Helt, frå 1644-69, var den første som budde der. Prestegarden fekk namnet Ivergarden, og låg på Brendslen i Bud.

Iver Helt var ein mann det sto stor age av. Namnet hans er framleis levande i Bud, først og framst takka vere fråhaldslosjen «Iver Helts Minde».

Noko underleg, kan hende, at ein fråhaldslosje er nemnd etter Iver Helt. Så vidt ein veit er den største bragd han gjorde, og som han vel mest er hugsa for, då han i 1658 drog opp i Herskaret ved Skalten og skjenkte full ein flokk svenske «krigsknekte» med øl og vin.

Herr Iver gjorde vel dette «i den gode sags tjeneste», for å hindre at svenskane skulle herja og plyndre Bud. Han greidde å narre svenskane til å ta ein annan veg, og vart på den måten «dagens helt» i Bud.

Men det var ikkje denne bragden som ga han namnet Helt, det var han fødd til!

Den noverande kyrkja i Bud

Bud kyrkje står midt i været, og nokonlunde på same staden som den gamle stavkyrkja, som vart sett i brann av fælt lyn- og torever som herja over her rundt 1700-talet.

Peder Strøm heitte han som var prest her då den no-

verande kyrkja vart bygd. Han var medlem av «Syvs-tjernen», ein heller laus samanslutning av prestar. Thomas von Westen var leiar av denne samanslutninga, og var på den tid prest i Veøy. Det desse prestane kjempa for var at pietismen skulle spreia seg utover i landet.

Herr Peder, som han vart kalla, førde rekneskapen for kyrkja i byggeperioden 1709-12. Også den noverande kyrkja har vore utsett for lyn-nedslag. Første gongen var i 1832, då tårnet og ein del av takverket vart øydelagt av brann. 19. oktober dette året klarte sokneprest Østvold og almuen å redde kyrkja.

Om dette står det i «minstralboka»: «Vejret var rasende storm, hagl med regn, mange almuesmænd var til thinge, dog med utrolig anstrængelse og lifsfare lykkedes det at oversage det hele taarn og ved to togrosser at styre den ildbefængte del til Jorden, hvor Ilden slukkedes.,

I 1859 slo lynet ned i kyrkja for andre gongen. Tårnet vart splintra og likeeins den vestre veggen på søre fløya. Golvet vart og ein del oppreve og vindaugo vart knuste. Men det vart ingen brann denne gongen.

Etter reformasjonen var det kongen som hadde råderett over kyrkjene og kyrkjegods. Smått om senn tok kongane til å bruke kyrkjeiegedomane til å finansiere krigane sine, og kyrkjene vart auksjonsvarer.

For å dekke si krigsgjeld selde kong Fredrik IV i 1720-åra hundrevis av norske kyrkjer. I 1724 vart dei fire kyrkjene som sokna til Aukra selde til amtmann Erik Must for 615 riksdaler.

I 1725 vart kyrkjene i Bud og Hustad overtekne av menighetene. I 1755 vart Bud utskild frå Aukra, og vart eige soknekall. Ein kan vel spørje om kven som eig kyrkjene - staten, som det vert hevda, eller menighetene. Eg meiner at det er menighetene som er eigarar.

Kva tid den noverande kyrkja i Bud vart bygd, er ein ikkje heilt samd om.

Framanfor er nemnd presten Peder Strøm som førde rekneskapen for kyrkja i byggeperioden 1709-12. Etter museumsstyrar P. Solemdal sine notater vert dette bekrefta, då han seier at kyrkja vart bygd i 1709-12.

Bastian Dahl skriv i si bok om Molde og Romsdal at kyrkja i Bud vart ferdig i 1717.

I Trondheim Museum ligg det eit antipendium frå Bud kyrkje. Der står årstalet 1713 nemnd. *)

På baksida av «predellaen» på altertavla (d.v.s. sokkelen til altertavla) fann ein under restaureringa måla året 1717.

Kyrkjemodellen på kyrkjeloftet i Bud. Foto: Marius Sandvik.

Kan ein gå ut frå at kyrkja vart bygd i perioden 1709-12, men at ho ikkje vart måla og ferdig før i 1717? Ein var i alle høve ikkje for tidleg ute, då ein 24. september 1967 høgtida kyrkja sitt 250-års jubileum.

Oppe på kyrkjeloftet står det ein modell av ei korskyrkje. Den hadde eit spisst, høgt tårn. Kan det vere at kyrkja hadde eit slikt tårn opprinneleg, og at det vart endra etter brannen i 1832?

Det same hende med kyrkja på Alstadhaug. Også der brann spiss-tårnet ned etter lyn-nedslag i slutten av 1820-åra, og då tårnet vart sett opp att, vart det eit tårn med «løk-kuppe», slik som her i Bud.

(Den noverande klokkar i Alstadhaug, Asle Brovoll, arbeider no med saga om kyrkja der, og han meiner at det på slutten av 1820-talet og byrjinga av 1830-talet var moderne med slike «løk-kuppeltårn»)

Restaureringa 1965-67

Menighetsrådet her i Bud arbeide i mange år med tanke på 250-års høgtida for kyrkja her. Det er ei stor og velordna, brevveksling mellom rådet og riksantikvaren i arkivet på sokneprestens kontor om denne saka.

Restaureringsarbeidet vart tilrettelagt og utført av konsulent Odd Helland ved riksantikvarens kontor. Han prøvde å få inventar og farger så nært som råd var til det opprinnelege.

Sjølve målingsarbeidet på preikestolen, altertavla, søylene m.v. vart utført av kyrkjekunstmålaren Egil Dahlin i 1965.

Kyrkja har i alle dei åra som er gått sidan 1717 vore flikka på og måla fleire gonger, og ein del av det opprinnelege utstyr og inventar er nok borte for all tid.

Etter det ein kjenner til, så er preikestolen og akertavla laga av Lukas Nielsen Gram, og begge deler er frå 1716 - 17. Den femkanta preikestolen har felt for dei fire evangelistane, og er også pryda med Fredrik IV sitt våpenmerke.

Bileta på altertavla syner den siste nadverd og den oppstandne Jesus. (Før restaureringa kan eg hugse at det i øvste feltet på altertavla var måla ei opa bok (Bibelen) der det sto: «Kom til Mig - I som stræver og har tungt at bære, og Jeg vil give Eder Hvile»).

Ein opprinneleg akantusranke og anna utsmykking har kome bort ved overmålingar, og slik altertavla no er, så har ho «ei stivare form enn den opprinnelege tavla», meiner Egil Dahlin. Han meiner og at fargane og annan dekor på altertavla og preikestolen er dei same som det var i 1717, med unna tak av at fløyene på altertavla er borte.

Taket i kyrkja er halde oppe av 2 søyler for kvar fløy, tilsaman åtte slike søyler. Dei er måla med same farge som brystinga på veggene og illuderer at dei er av slipa stein (marmor).

Kyrkjestolane vart laga nye under restaureringa. Dei har dører etter modell av dei opprinnelege dørene, som det vart funne ei av i eit grisehus her i Bud.

Midt i kyrkjekrossen heng ei gamal lysekrona for stearinlys. Etter skriftlege kjelder er lysekrona «- foræret Bud Kirke af en Frue på Gjermundnæs».

Slik som kyrkja var opprinneleg, så var det sett opp seks pulpiter - (d.v.s. «- lukket galleri med sitteplasser i en kirke») Det var tre stykker framme i Koret, to i hovedskipet, og ein i søre sideskipet. Ein har funne merke etter festa for desse. Ein har og eit fotografi, frå ca. 1906, som syner både pulpiturene og dei gamle benkedørene.

Ved restaureringa i 1965-67 vart to av dei nemnde pulpiturene sett opp att i koret, ein mot sørveggen og ein mot sørveggen. Desse sto oppe på kyrkjeloftet, og har den opprinnelege stil og form.

Ein fann at dersom ein sette opp tre slike i koret, som det opprinneleg hadde vore, så ville det stenge for inn-

synet i koret, og det ville verte for trengt ved døypefonten, så dette vart ikkje gjort. Heller ikkje dei tre pulpiturene nede i sjølve kyrkja vert sette opp att, då ein ikkje var sikker på korleis dei var utstyrde. (Frå rapport av restaureringskonsulent Helland, september 1967). Veggene i kyrkja vart måla i blått, medan den nedste delen er ein brysting som vart måla på same måte som søylene.

Tidlegare kilder seier at det var plass for 315 menneske i kyrkja. Men buaværingane har vel også vorte større og kraftigare med tida, for idag har kyrkja plass til tohundreogfemti menneske. Det er vel sikkert at mykje av utstyr og utsmykking har vorte borte i dei åra som er gått, slik som tidlegare nemnd her. Men det er i alle fall ein ting som ein har funne, og som ein meiner har høyrte heime i den gamle stavkyrkja, nemleg «timeglasset».

I året 1687 kom det ei lov om at presten ikkje hadde lov til å halde ei preike på meir enn ein time, og at kvar kyrkje måtte skaffe seg eit «timeglass». Dette timeglasset har sikkert vore i bruk i mange år, og no heng det ved sida av preikestolen.

Ein bør vel og her nemna at under andre verdskrigen, så forlangte tyskarane at kyrkja måtte rivast. Dette greidde menighetsrådet å få tyskarane i frå. Men tårnet måtte ned, då det etter tyskarane si mening sto i vegen for festningsanlegget oppe på Ergan. Tårnet vart rive den 4. november 1943 og lagra på Bergset hjå Konrad Vikene.

Tårnet vart reist att i 1950 av snekkarane P.A. Inderhaug og Edvard A. Skriverhaug.

Menighetsrådet, saman med riksantikvaren, meinte at det første faste orglet var for stort, og tok for mykje plass, der det stor midt på veggene i den nordre fløya. Ein vart samde med Vestre Orgelfabrikk om at fabrikkjen tok tilbake dette orglet, og sette inn eit mindre, og flytte dette bort i hjørnet mot vestveggen på same fløya. Ein tenkte og her på plass til songkor og musikklag ved sida av orglet.

Seinare i 1981, vart himlingen og bjelkane i taket skifta ut, då det heile var i svært dårleg stand.

I 1953 kom det elektrisk kraft hit til distriktet, og kyrkja fekk og elektrisk kraft innlagt.

Kor gamle kyrkjeklokkene er, veit ein ikkje for visst. På den minste klokka står det inngravert: «Boe Hovedsogn Kirkeklokke omstøpt i Trondhjem af Halvar Sundt 1819».

Etter som ho var «omstøpt i 1819, må ein vel gå ut i frå at ho er ein del eldre.

Når det gjeld den største kyrkjeklokka, så står det ikkje når denne vart laga. Det står at den er laga av Kristian Kristensen, Fuglset ved Molde.

La vi alle vona at vi, når kyrkjeklokkene ringjer ut over land og folk, kan minnst det som er inngravert i den største klokka:

«Kaller jeg til Kirkemøde
kaller Jeg til Ro de Døde
Alltid er jeg Herrens Tolke
nå Han samle vil sit Folk»

*) Av utstyr som har tilhørt kirken nevnes to antependier i Videnskabselskabets Oldsaksamling i Trondhjem. Det er en av blått uldstof med initialene J.O.S.H. og M.P.P. 1651 (Iver O. Helt?). Det andre antependium har initialene H.J.P. og L.D.R. 1713 (Hans J. Pols og Lisbeth Danielsdatter Ramus). Dette siste er utstilt i Kirkesamlingen og er laget av rødt uldstoff med broderier utført i mattlasé, med silke og gulltråd, det andre er sannsynligvis dessverre for en del år siden blitt kassert på grunn av skader. (Hans B. Heiervang, Romsdal Sogelag, Årsskrift 1967)

Gamal Messehaketel - gamal kjærleik

Av Kjell Sigmund Vestavik

Messehaklar og liknande er aktuelt stoff - kanskje som aldri før, i distriktet vårt.

Etter opprettinga av Møre bispedøme rasa striden i lokalpressa: Er det rett å bruke pengar til fine bispeklede i vår resursfattige tid? Men bispeklede vart det.

På Hustad og i Bud er det investert i nye messehaklar i det siste. Og fleire er i emning. Mange likar det nok ikkje. Men vi må hugse på at slike plagg ikkje er motevarer av det slaget dei fleste av oss brukar alt for mykje pengar på. Messehaklane varer i generasjonar, og blir difor nokså billige i samanlikning.

Dette kan følgjande rørende historie vere eit lite bevis på: I 1981 arbeidde snikkarar i Bud kyrkje. På loftet fann dei ein gamal messehaketel.

Soknepresten vår, Svern Martinsen, sette seg i sving med å finne opplysningar om det fine funnet. Og Statsarkivet i Trondheim hadde løysinga: Messehakelen er svært gamal. Han høyrte til i den tidlegare Bud kyrkje, som brann i 1706.

På den tida var Bud under Aukra i kyrkjeleg samanheng. Vi hadde ikkje eigen sokneprest, men ein residence pastor med bustad i ein tidlegare prestegard i Bud.

Kjærleiksgåva i restaurert utgåve 1988. Foto: Marius Sandvik.

I 1669 blei Nils Anders Ring residerande pastor her. Kanskje var det sambandet med Aukra som resulterte i at han gifta seg med dotter til soknepresten der. Og ho er svært viktig i denne historia. Namnet hennar var Elisabeth Danielsdatter Green eller Ramus.

Etter 14 barnause år saman, døydde mannen hennar. Kva gjorde ho så? Jau, ho blei kjærasten, og seinare kona, til den nye pastoren i Bud. Han heitte Hans Jochumsen Pols.

Og mens dei endå var kjærastar, skjedde det gledelege: Elisabeth gav ein ny messehakel til Bud kyrkje. I rekneskapen til kyrkja 1.5. 1682 - 1.5 1685 står det under inventar: «Een ny messehagel av blommit atlask, foræarit af Hr. Hans Polsis Kiereste Elisabeth Danielsdatter Green».

Ja, den kjærligheita!

Messehakelen overlevde kyrkjebrannen. Statsarkivet fann at han var i bruk lenge. I inventarlista for kyrkja frå mai 1703 les vi: «Een messehagel af blommit adtlask med it røt kors.. » 1839 står det at han blei reparert noko. Det kosta mellom 3 og 4 dalar. Heilt til 1851 kan vi finne han omtala i inventarlista for kyrkja. Ellers bruka dei å referere til tidlegare spesifiserte lister dersom inga endring hadde funne stad.

Så er vi komne fram til året 1906. Fotokunsten er for alvor teken i bruk. Det året blei kyrkja fotografert. Og der kan vi jammen sjå den gamle messehakelen. Så seint var han altså enda nytta i Bud kyrkje.

Vi veit ikkje sikkert kva tid han blei lagt på loftet, men det kunne vel ikkje vere så lenge etter. Den purpuraude hakelen, som endå var i bruk då sokneprest Svern Martinsen kom hit i 1979, var då svært medteken. Det var nok denne som avløyste han vi snakkar om ein gong først på 1900-talet.

Og så blei det gamle klenodiet funne på kyrkjeloftet i 1981. Då var det nokså ille medfare. Korset var mellom anna heilt borte.

Men der kunne nok ikkje eit slikt verdfullt plass ende sine dagar. Gava frå Hans Polsis Kiereste blei difor sendt til Kunstindustrimuseet i Oslo til vurdering. Dei antikvariske styresmaktene blei varsla. Og restaurering kom på tale. Han var i god nok stand til det. Noko av det viktigaste som måtte gjerast var å setje på det nye raude korset i ryggen.

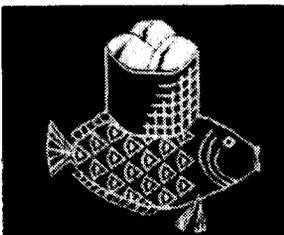
Men, som på dei fleste område i dag, kom det spørsmål om pengar.. Fræna kommune og kultursekretær Harry Hestad redda nok prosjektet økonomisk. Styresmaktene våre fortener mykje ros for dette. Bud, Fræna og Hustad Sparebank og Romsdal Fellesbank kom og inn med støtte. Det same gjorde Riksantikvaren, noko som vel viser at plagget blir sett på som verdfullt.

Ved slutten av 1984 var den økonomiske sida i orden. Med restaureringsarbeidet gjekk det og fint framover.

Så kom den store dagen: Messehakelen kom tilbake til huset sitt - Guds hus i Bud. Det var 1. juledag 1986. Biskop Ole Nordhaug bar han på seg. Og soknepresten vår, Svern Martinsen, vigsla han på nytt til bruk i gudstenesta.

Det seiest at gamal kjærleik rustar ikkje.. I denne saka dreier det seg vel om ei skikkeleg oppattpassing.

Vi vil i alle høve vone at den over 300 år gamle kjærestegåva blir i bruk i Bud kyrke i mange generasjonar framover — til minne om kjærleik — til ære for Gud....

Emblemet på den nye messehakelen i Bud er frå brødunderet, Joh. 6. Design: Bjørg Hustad.

Litt fra den gamle kirken i Hustad

Utdrag av: Hustad Kierche Regenschab

Hustad Kierche Regenschab aff kierche ombudsmenede Steffen Erichsen och Bendix Malle fremblagt sampt forført och forklarit for, for huis de paa Kierchens Vegne haffuer Anamit och Opborit, och derimodt igienn, Udgifffuet udi Effterschreffne tre Aar, nemblig Anno 1646 Ao 47 och Ao 48.

Inuentarimm.

j Messehagel, j gammell Messe serch
ij store Messing Liuse stager paa 16 skaalpund
som Daniell Pedersen gaff til Kirchen
ijj smaae Messing stager
j Gamell Alterdugh
ijj Klocher udi Thornett
Jeren Luise stage
Bechenn i Fundtenn
Jeren Foedt som Bechenet staar paa
Kalch og Disch aff sølff
gamel Alter Klede
Liuse Kiste med laaess for
Alterbog
Tin Flasche
Løgte

Kierchens Jorder

B. Sandbloster i Acherøe Geldt ij Voger fisch
. Hostad paa Stimmen ½ Voger fisch
. Sylte i Fregnen. ½ Voger fisch
. Øffiuer Gulle. iiij Pd. Fisch
. Neder Gulle. iiij Pd. Fisch
. Nøss i Quernes gielde j Vog fisch
. Østerdall i Thressfiordt..... j Vog fisch
. Ripdall i Thressfiordt ½ Vog fisch
. Neremb i Thressfiordt. 16 mark fisch
. Kierche Sylte i Thressfiordt 16 mark fisch
. Kierchessemb i Thressfiordt 16 mark fisch
. Uedemb i Querness Geldt. j pund fisch

Forschrefne Kierche Ombudtsmendts Indtegt
Anno 1646

Landschylt Fisch 9 voger ½ pund . . 6 ½ Dlr. ½ ort
(Hustad kirkestol 1646- 1692)

Utskrift

av «Reigenskab Over Trundhiems Amts Kierckers Indtegter og Udgifter fra Primo May 1712 till Primo May 1715.»

Fol. 145b. «Hustad Annex Kierckis Reigenskab over Indtegt og udgifft fra primo May 1712 til Aaremaalsdagen 1715. Med forklaring derhos om Kierckens Inuentarium og I ordregods som følger

Inuentarium

Befindes ligeleedis som det i seeniste aaremaals Regenschab er forclarit

Kierckens I ordregods beløber 10 voger 1 pd. 16 s. Kierchen Eyer 3de Køer.

Indtegt

rdr ort s

Efter Seeniste Aaremaals Reigenskab til primo May 1712 war denne kierckes beholdning vide fo. 155 6 - 12 Kierchens Andpart av forpagtningsafgifften. beløber aarlig 30 rdr - er i 3aar 90 - -
Laaner til sin Reparations omkostning fra Agerøe Howed
Kierche fol. 143 52 1 3
Waagøe Annex - fol. 145 33 1 1
Rannum Howed Kierche fol. 152 77 3 21
Wedøe Howed Kierche fol. 117 45 1 14
Boe Annex fol. 150 } - -
Summa Indtegt rdr.308-3s

Udgift	rdr	ort	s
For win og brød Betalt efter Ofrihedens Reglement aarlig	7	rdr	-
Til Wox og Talligius aarlig 2 rXdr, er i 3 aar	21		
For ornamentens reenholdelse aarlig ½ tønne auel,	6		
Som med penge disse 3 aar er betalt	1	2	
Efter Besigtelsen av 12te octobr: 1712 Befantis denne			
Kiercke baade paa Taeg og Toren og dend gandske in-			
dreedning saa slet, at dend siuntis ey kunde hielpes med			
nogen Reparation;			
Men dend er dog siden der blev udvirched ofrihedens			
ordre til Kierckens bebyggelse og dend kom under arbeide,			
endelig med god tilsuun hiulpen og bragt i stand saadan			
som dend enda Var udav Bygning uden Videre forandring;			
Hvorpaa den til detz Reparation andvendte bekostning,			
bedrager effter Seigr: Knud Bendixens derom			
av Presten hr: Peder Strøm indgivne Attesterede Reig-			
ning;			
Til Kierckens fornøden nye oplagde Taeg, Torn, sampt			
til Jindredning med Widere udkrævede hielp og forbæ-			
dring kiøbt og forbrugt 154 tølter Kiøbmands bord; Derav			
er tilforne i Forrige Reigenschab beregnet 1 stabel bord;			
Saa her i dette Reigenschab icke kommer meere at and-	63	1	-
dføris end 94 tølter; derfor gived a; 1000*68½ rdr, er	1	-	
8 brede side bord til Tornit a 12 s	18	-	
8 td. tiere til Kierckens tierebrædning, a t: 9 ort er	13	-	10
8 Woger 2 pund 5 s: Jeren til Kierckens arbejde baade udj	-	2	16
Spiger og bolter, betalt a wogen 6 ort			
j slibsten til Kierckens fornødenhed			
Betalt Leye av 2 par schruer som blev brugt til at opveye			
Kiercken med som paa dend eene side, hafde seeged ned			
i Jorden	1	1	8
J Carnat dertil lejed, og derfor betalt	1	-	
For at Kaage tieren Betalt Kieddeleye	1	-	
3 alen Vadmeel til tiere Vaser a 16 s. er	2	-	
Paa bemelte Kierckens Reparation Saasom først at opleg-			
ge it nye Taeg, Tornit meesten av nye at opbygge og Vel			
med Jeren befeste og Kiercken tierebræde, Haver Meste-			
ren Hans Knuds: arbeidet i 42 ½ dag; Hvorfor hannem			
effter accord betalt a dagen 1 ort 8 s er	14	-	16
7 andre Gemeene Tømmere hver lige saa mange			
Dage a 1 ort er	74	1	12
Een dito 39½ dag a 1 ort	9	3	12
j dito 18½ dag a 1 ort	4	2	12
j dito 2 dage a 1 ort	2		
j dito 13 dage a 1 ort	3	1	-
2 mand 16 dage a 1 ort	8	-	-
Lasse Smed for at opsmide Jerned betalt i arbeidsløen			
saavel og for noged Jeren som hand selv har tillagt	14	2	3
Herforuden betalt til Kierkebyggeren Hans Knudsen for			
Kierckens Indreedning med Loffit, Gulv, Stoeler og Vide-			
re at forfærdige, i arbeidsløen effter nøyeste betingning	28	1	6
Lars Glasmager for Kierckens gamble winduer at reparere			
og nogle at gjøre af nye, Betalt i arbeidsløen og tillagde			
glas	6	-	20

De aarlge Contributioner

Stiftamtmandens	Reutions	løenn.	“-2-4
Beschoppens	Cathed:		”-2-4
Proustens	Løenn.		“-2-16
Studj	schatten		”-2-4
Conrectoris	Løenn		“-1-22
Stiftschriverens	Løen.		.2-1-14

Er i 3 aar 15 2 -
Til de 4 originall StiftsReigenschabers Bekostning kom-
mer paa denne Kiercke - 1 8
Summa Udgift rixdr: 308 -“ 3 s.
Som med Jndtegten Gaar lige op.»

Aar 1819, Maji 22de blev af os undertegnede foretaget Syns -
Forretning over Hustad Annex-Kirke, Hvorved Kirkens Brøstfældig-
heder befantes at bestaae, i følgende:
en Gulvaas lidt nedsegnet,

til Gulvets Reparation behøves ½ Tylt Bord.

Forræsten er kirken i god Stand, naar undtages at.Kong Frederich
den Fierdes forgyldte Navne-træk over Choret er oversmurt med
Sværte, Ligesom ogsaa samme Konges Navn er udhugget af Fattig-
blokken.

Rigtigheden af Ovenanførte bevidne vi undertegnede som bygnings
kyndige Mænd. Hustad Gaard dat: utsupra.

John Julshavn John Johns Hustad
m:f:P: m:f:P:

Tron Estens: Hustad Knud Knuds: Myren
m:j:P: m:j:P:

Kyrkjeorgelet i Hustad kyrkje

Av Marius Sandvik

I eldre tid, ja kanskje frå den første tida då Kristi lære ble forkynt har songen vore den store tolkaren av glede og sorg. Det var ofte valgte songarar som ble leia av ein forsangar. I Hustad er vi så heldige å ha oppteikningar som fortel oss om høva ved eller like etter 1800-talet.

Søren Reiersen Thornæs var skulelærer i Hustad 1805 til 1809. Han har gjeve ut ei songbok som heitte «Sang Chor» og som er tidfest Hustad i 1806. Det var 28 songar og 3 bøner i boka. Det er blitt sagt at Søren har dikta dei og? Ein av songane er ikkje heilt ukjend i dag heller, det er, «Hvo ere de for Lammets Stol...» som gjekk på melodien «Kom hid mit Hjerte, Sind og Sands...» Denne er den andre songen i boka.

Då kyrkjene ble større etter kvart, måtte røysta til klokkaren bli kraftigare, dersom den skulle bera. Kanskje er dette ein av grunnane at musikken som leide-reiskap kom til. I alle fall veit vi at 1916 var det sterke røyster for eit orgel til kyrkja. Dei første innsamlingsmøta vart haldne på slutten av det året. Det er teikn for at det var pakkefestar, og bak slike festar ligg det både arbeide og kostnader. Men dei gjev større inntektar enn vanlege samankomstar.

Loddet var kasta, og i Heradstyremøte den 16. august 1919 vart Sivert Edvard Sunde, Bendik Andersen Reitan, Johan Oliverson Brevik, Jon Einarsen Vassen-den, Ole Larsen Skarseth, Ole Løkø Vikan og lærar A. Oksholm Nerland oppnemnde.

Desse valgte i konstituerande møte den 5. april 1920, Sivert Edvard Sunde til formann, Bendik Andersen Reitan til varaformann og A. Oksholm til kasserar.

Då Oksholm døde 13. mai 1921, ble ettermannen hans i lærarstillinga, Karl Hæreid valgt i hans stad også til kasserar.

Det var lite aktivitet fram mot 1923. Mindre saman-komstar og innsamlingar vart no haldne, og det var rundt 4000,- kroner på bankboka. Ein må nemne at Farstad og Skotten Sangkor held diverse konsertar til inntekt for saka. Det var og ofringar i kyrkja.

Vita om fleire orgel var og samla.

På møte i komiteen den 1. juli 1923, samla dei seg om eit tilbod fra agent A. Nygård, Ålesund. Han hadde eit Høygelharmonium med toppstykke for Kr. 3 350,- å tilby. Dei ville prøve å få det fraktfritt til Harpysundet. Under møte 5. august vart vedtaket fasthalde og dei vedtok og at Ole Løkø skulle ordne med fundamentet og andre naudsynte ting.

Den 7. august dukka agent Nygard opp på Hustad endå ordren ikkje var send. Det ble no underhandlin-gar med han, og han ville ha Kr. 500,- i handpengar.

På same tia var «Real», skuta til Johan Oliverson, Bendik Reitan og fleire i Ålesund. Bendik og Johan hadde då gått i land og møtt dottera til Nygard, Gerda, som hadde synt dei orglet. Bendik hadde prøvespela det og likte det ikkje.

Ved middagstid den same dagen kom Ole Løkø syk-lande frå Vikan til Hustad og meldte frå om dette. Det ble ei riktig røre. Agenten stod på sitt, og prøvde å få tak i organist Niegisch i Ålesund utan at det lukkast då. Nytt møte ble varsla den 12. august.

Dagen kom, og alle møtte, då Bendik og Johan hadde kome heimatt frå Ålesund. Agent Nygard var tilstades. Bendik stod på sitt, orglet hadde ein falsk tone og var alt for svakt. Agenten skyldte han for usanning,

men Bendik heldt fast på sitt, han meinte at han kunne høyra ein falsk tone.

Menighetsrådet hadde og møte denne dagen i Preststua. Det ble gitt samtykke til at orgelkomiteen og agenten kunne møte der. Emnet ble drøfta fram og tilbake og Hans Fredriksen Farstad sette fram eit forslag at tilbodet frå agenten skulle vedtakast mot at dersom menigheten ikkje likte orglet skulle dette returnerast utan vederlag. Vedtaket ble sendt agenten den 20. september, men det dro ut med svaret, då Hæreid fortalde at agenten hadde vore sjuk og blitt operert.

Like før jul kom orglet og organist Magnus Brogstad frå Tornes prøvespela orglet gratis den første juledagen. Dei fann ut at orglet var vel svakt. Agenten forlangte at Hæreid skulle prøvespela orglet, og den 13. januar 1924 spela Hæreid i kyrkja.

Ein samstemmig menighet dømte orglet alt for svakt til leiinga av songen. Lærar Hæreid erklærte og at orglet ble for svakt og måtte sendast attende til Ålesund.

Robert Gammelsæter hadde laga fundamentet og det ble no han som måtte rive og pakke orglet for sending. Orglet var plassert på venstre sia av Koret framfor kyrkjelyden. Orglet vart skyssa attende til Harøysundet med Nyjordselskapet sin bil, som og hadde brakt det til kyrkja. Hæreid vart med som reisefølge og dei dro med båten onsdagen den 7. februar og han var attende på laurdagen. Den 14. mars var alt betalt og prøvespelinga kom på totalt Kr. 193, 70. Det ble nå fatta vedtak om at ein skulle venta med nytt orgelkjøp.

I komitemøte den 29. desember 1924, var emissær Raffel Hustad innkalla. Siste haust var han i Steinkjerdistriktet og preika, då han fekk nyss om at Bedehusorglet i Steinkjer Bedehus var til salg. Prisen var 3000,- kroner og det var eit pipeorgel. Det ble gjort vedtak om sende Bendik Reitan og Ole Hansen Breivik til Steinkjer for å underhandle. Den 25. januar ble nytt møte halde i komiteen. Bendik Reitan og Ole Hansen Breivik var då til stades. Dei la fram sitt syn på saka og sa at dei såg det lite ynskjeleg å kjøpe eit eldre orgel. Det var heller ikkje heilt klart at Bedehusorglet i Steinkjer heilt sikkert var til sals. I same høve hadde dei møtt orgelbyggjar M. Lønseth i Steinkjer. Han kunne gje eit tilbod på eit 8 stemmers pipeorgel for kr. 8000,- og med ti års garanti. Det ble lagt fram tilbod frå han i to lutar i eit skrift av 13. januar 1925.

Komiteen tok denne avgjerda:

- a) Brukt (gammalt) orgel blir ikkje å kjøpe.
- b) Pipeorgel, nytt, blir å kjøpe til kyrkja.

Samstemmig røysting mot ei stemme (Hæreids) som gjekk inn for eit pedalorgel med figurerte piper. Ole Løvkø gjorde framlegg om at nå i denne dag, skulle komiteen samle seg om eit av forslaga til Lønseth. Etter at han hadde sett kyrkja skulle dei drøfta prisen med han. Brev til Lønseth ble sendt den 26. januar 1925.

Lønseth kom til Hustad like før den 29. juni same året. Han målte staden på Galleriet og fann denne god nok og Galleriet var sterkt nok for to orgel. På grunn av ein bjelke, måtte taket bli bygd opp for å gje plass for dei lengste pipene. Han sa at kyrkja var større enn det han hadde rekna med. Difor meinte han at ei 8de pipe, 4 fot lang måtte med.

Komiteen heldt møte same dagen og dei vedtok å gje orgelbyggaren svar innan 3 månader. I møte den 10. november ble nytt vedtak sett ut i livet om Lønseth si 8de pipe at den var ynskjeleg og dei såg gjerne at prisen berre vart Kr. 500,- ekstra. Formannen vart gjeve fullmakt for å drøfte saka med Lønseth.

Eit forslag frå Hans Berner Hansen Breivik, lærar og organist i Bremsnes, ble vedtak gjort å sende spørsmål til orgelbyggjaren om å få omgjort spelebordet på orglet slik at organisten vendte mot alteret. Forslaget var bygd på Edvard Bræins uttale.

Diverre var Spelebordet alt ferdig laga, og Lønseth beklager de ekstra utgifter for han å byggja eit nytt. Det var rekna ei utgift på omtrent Kr. 1 500,- ikring ombygginga. Men det var orgelbyggjarens sin parole at kunden måtte bli nøgd, og han ville ikkje skade omdømet sitt med denne saka.

Det var eit ynskje at Komiteen skulle forsterkast med ein mann frå kvar krins. I Heradstyret vart vedteke at desse skulle auke Orgelkomiteen: Ole Teistklubb, Ole Hansen Brevik, Anton Madsen Rødal, Iver Martinussen Nerland og Johan Pedersen Nerland (Ny for Hæreid då han flytte til Vestby 16. september 1925) Rafael Eriksen Hustad, Peder Emil Pedersen Male, Albert Skavøypoll og Johan Nyheim Vikan.

Alle måtte første gongen i møte i Komiteen den 27. februar 1926. Erik Mathias Malefeten vart valgt til kasserar.

I brev frå Lønseth skriv han den 26. januar at han vil søke å selja det gamle spelebordet og at han vil byggja inn den fire fots oktavstemma.

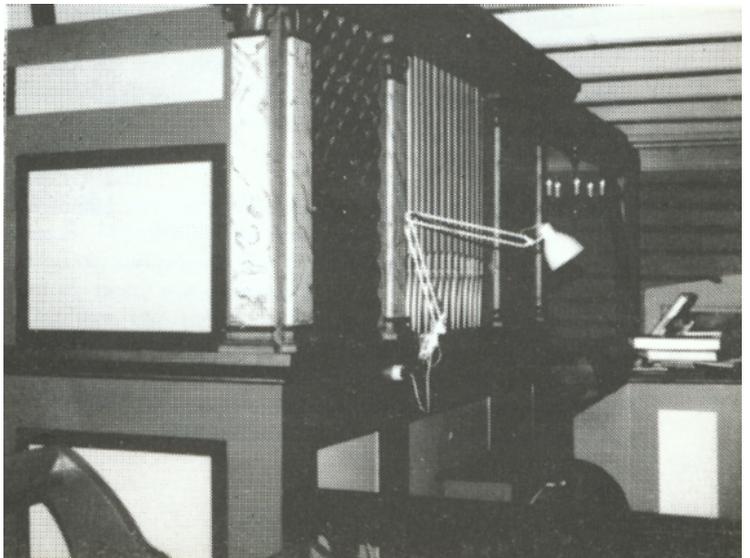
Det var ei heil rekkje med innsamlingar av pengar. Det vart halde konsertar av Farstad og Skotten sangkor, teke opp offer i kyrkja og gjeve ei rekke med personlege gaver frå heile bygda.

Vi vil nemne dei som var utanfrå og som ga større pengesummar. Ein av de første ute var Edvard Pedersen Sporsheim, ein utflytta Hustadværing frå Hustadgjerdet, som ga 500 kroner i 1920. Bud og Hustad Assuranceforening ga 300 kroner i 1923 ved Knut Lindseth, frå tannlækjar Anders Sivertsen Sandvig, Lillehammer 150 kroner, og frå Amerika ved Olaf Hansen Breivik kom det i 1925 kroner 814,-. Dei som ga var: John Brevik, Aake Brevik, Ole Brevik, Johanna Brevik, Fredrik Brevik, Hanna Brevik, Anton Breivik, Olaf Breivik, Ingeborg Næss født Brevik, Anna Toresen født Brevik, Ole Hustad, Edvard Hustad og Erling Hustad.

Videre var det gåve frå Sigurd Dahl, Lansing, Michigan, kr. 100,-, Politimester Tank, Molde og Lensmannsbetjent Harald Arønæs ga kr. 10,- frå kvar, tidlegare kyrkjesongar og lærar på Hustad Sivert Larsen Vaseng, buande på Molde, kr. 100,-, frå John E. Rødahl, U.S.A., kr. 50,-. Frå kontorist Mikal Width i Kristiansund kr. 10,-, frå Tannlæge Stokstad same stad, kr. 10,-, frå lærar Hans Farstad, Bud, kr. 15,-, Frå Kronprins Olav kr. 100,-, og frå tidlegare sokneprest Helland, Molde, kr. 10,-. Dette var eit utval av dei utflytta og andre utanfor bygda.

Det var enno alt for lite med pengar og Komiteen fekk kommunen til å gå god for eit lån på kr. 3 000,- frå Bud og Hustad Assuranceforening. Medan summen no byrkja likna orglet sin kostpris, hadde orgelbyggjaren vorte oppteken på andre kantar og med andre orglar. Orglet i si andre fase hadde no vore ferdig frå 2. mars 1928. Det var sær s dårlege tider, og vanskeleg med å få pengar ut av bank, difor hadde orglet vore lagra medan Lønseth arbeidde med Domkyrkjeorglet.

I brev av 27. april 1931 uttala Lønseth at han var klar for å sende orglet til Vevang og lagre det der. Det var vel 20 kollar, men båtruta vart innstilt. Nytt brev av 16. juni at D.s. «Havda» skulle gå sin første tur og at orglet ville verte med denne. Den 25. juli kom «Havda» inn Orgelet i Hustad kyrkje fotografert hausten 1988. Foto: Marius Sandvik.

på Askevågen med orglet. Det ble lossa og transportert med Nyjordsselskapets bil til kyrkja. Sivert Olsen Vasenden hadde gjort klart for orglet på Galleriet. Orglet vart no sett opp og på møte 6. august ble vedteke å halde møte att den 22. august for å prøve og for å godta orglet. Den 30. august skulle det haldast orgelkonsert, og med mat i Bedehuset. Det var meininga å be Hans Berner Hansen å komme men det ble Sigvard Mork frå Kleive som spela. Etter å ha prøvespela den 22. august, sa han at han tykte orglet var bra og at det ellers var berre godt å seia om instrumentet. Heradstyremedlemmane Peder Mathias Pedersen Hostad (Hostadhaug), Gunnvald Pedersen Tøsse og Anders Nygård frå Vikan var og tilstades. Dei godtok orglet på vegne av Kommunen. Lønseth hadde fått utbetalt 3 000,- kroner tidlegare, og han fekk nå 3 000,- i handa. Det vart nå skrive under ein avtale om restbetalinga av Lønseth og Komiteens medlemmar.

Olai Tverrfjeld mala orglet og kyrkja sumaren 1932. Denne målinga står like godt endå i dag. Bygdefolket er glade for dette arbeidet og set det særst høgt. Eg trur det seinare var heller tankelaust å måle over dekorasjonane på skråbordene under taket.

Den 11. september 1932 vart det skipa til «Stemne» med orgelkonsert på Hustad i kyrkja, og det var mat servert i Bedehuset. Dei hadde no fått tak i Magnus Brogstad frå Tornes til å spele. Han var organist i Fræna og var ein meister på orglet. Det var gudsteneste ved sokneprest Lars Høiseth, og Sivert Sunde tala om orglet. Dette var sundagen føre Konfirmasjonen og konfirmantane var og tilstades. Erik Mathias Malefeten var «belgtrear». Som ein kuriositet kan nemnast at det kom inn Kr. 176,53 til orglet. Det var ikkje lite pengar i dei dagar.

Det vart halde kyrkjekonsert, også med matsal i Bedehuset, den 8. oktober 1933. Den nå faste organisten ved kyrkja, Arthur Larsen Lindseth spela og Johan O. Hustad trødde belgen. Denne gongen kom det inn kr. 178,14 til orglet.

Det ble stadig frametter halde tilstellingar og innsamlingar, men heilt å fri seg frå gjelda greidde dei ikkje.

I året 1936 fekk Lønseth den siste rekninga si på kr. 80,- betalt. Og i året 1942 løyste kommunen dei siste restane inn på lånet til Bud og Hustad Assuranceforening. Det var kr. 265,- som ble betalt den 6. oktober 1942, og orglet var vart eige.

Kyrkjeorglet har vore til stor velsigning for Hustad kyrkjelyd, og i vårt hjarta er vi alle glade i orglet.

Organistar i Hustad kyrkje:

1. Arthur Larsen Lindseth	1932-52
2. Alfred Andersen Reitan	1952-53
3. Gunnar Hatlebakk	1953-57
4. Kristian Moen	1957-65
5. Johan Moen	1965-66
7. Leif Olav Sundsbø	1966-69
7. Kristian Moen	1969 - 73
8. Olav Mork	1973-75
9. Ingebrigt Myrbostad	1975-76
10. Anders Stanghelle	1976-78
11. Ingebrigt Myrbostad	1978-79
12. Svein Jarl Inderhaug	1979-87
13. Oddvar A. Myrseth	1987-88
14. Brian Alan Barton	1988-

Vikarer var Leif Hansen Farstad, han spilte i bryllup og gravferder. Oddvar Andersen Myrseth spilte også ved anledninger under Gudstjenesten. Farstad spilte i hovedsak den tida da Barman var prest.

Belgdragere eller «Belgtroere»:

Den første var Erik Mathias Malefeten, så var det Johan O. Hustad, seinare også Anders Mathias Olsen Grønnevik. Det hendte og i den tida at undertegnede drog belgen, då Arthur Larsen Lindseth var tremeningen min, og det var lettare å få ein av slekta når belgdragaren mangla.

Etter Anders Mathias Einseth (Grønnevik) var det Heimengutane som drog Belgen. Kyrkjetenaren Johan S. Farstad (Ottagarden) dro Belgen til det vart sett motor i orgelet.

Ein kan nemne at sonen til Sivert Edvart Sunde, Lars Ottestad Sunde heldt konsert til inntekt for orgelet si automatisering.

Kilder:

Tilfanget av brevsaker for orgelkomiteen 1919-1932

Forhandlingsbok for Orgelkomiteen 1920-1932

Regnskapsbok frå 1917-1942

Munnleg tilfang frå Oleiv Hustad, Anders Myrseth, Borgny Farstad, Gunnar Reitan, Harald Breivik, Fru Mordal født Mahle, for å nemne nokon

Etterskrift, biografi:

Magnus Brogstad (Brokstad) var organist i Vågøy kyrkje frå 1897 til 1933 og i Myrbostad kyrkje frå 1904 til 1934.

Magnus ble blind etter ein sjukdom i barneåra, og ble sendt på skule i Klæbu. Musikken måtte ha vore ei gåve frå naturen, då han byrja spela i kyrkje i Klæbu i den aller første tida. Dei eg har snakka med er einstemmige i at han var ein musikalsk gáverik mann, og han var ein eminent organist.

Ein tidlegare prestegard Vestad gard i ytre Romsdal *)

av Leif Vestad

Garden Vestad, no gnr 118, ligg i Gule skolekrins i Fræna kommune ca 45 km frå Molde.

Vestad el. Vestadgardane, som somme seier, er ein del av ei bygd, eit bygdelag el. grend. Det er spreidd busetnad i dette distriktet. Det som før var ein gard er i dag blitt 53 bnr, medrekna utskilde tomter, med 14 gardsbruk.

Garden ligg mellom den gamle garden Ytre Harøy - Sæternes, no gnr. 117, og Rishaug gnr. 119, som før grensa til Fræna gl. kommune mot sør. Jorda ligg ned mot sjøen og Harøysund hamn, og Vestadvågen som skjer seg inn i garden. Mot aust-nord aust er det store utmarksmyrar, med ei fjellrekkje i det fjerne. I Skalten er skogteigane ei mils veg unna.

Vestad ligg mellom Bud fiskevær (4km), kjent bl.a. for siste riksmøtet i Noreg i 1533, og Tornes (5 km), der Vågøy tinglag hadde sete.

Sjøvegen var kortast til Molde så lenge vegane var dårlege. Der budde dokteren som dekkja heile ytre kystdistriktet. Men kring 1900 fekk området eigen distriktslege i Bud og ca. 1915 med kontor i Harøysund, ein sentral handels- og poststad med båtferdsel året rundt.

NAMNET VESTAD. Om dette er eit stadnamn slik somme hevdar, kan det vere frå før vikingetida. Slike stad-namn fins frå år 400 - 1050 i Norden (Stemshaug: Namn i Noreg) Skrivemåten har vore forskjellig gjennom åra, og tolkingane også. Uttalen kan og ha variert: Ve-stad er uttala med 2-stavingstonelag, væsstæ el. væ sta, alt etter kor breitt ein snakkar.

1. Prof. P.A. Munch hevdar i «Nordiske Gude- og Heltenavn» (s. 193): «Ethvert av gudene indviet sted, det være sig horg, hov eller tingplads, kaltes et Ve og betraktedes som en helligdom. Vestad = heilag stad.
2. I 1520 var namnet skrive Veste (i skattemanålet)
3. 1661 - skrivemåten Wæstad (Romsdals Jordebok)
4. O. Rygh i «Norske Gaardnavne» (1908) skriv: «Vested (utt. væ

sta) Veste - Vestaa 1610 - Vestad 1632, Westad 1633 - Vestad 1696 - Wæstad 1723.

Elles viser han til same namnet i Veøy komm., indre Romsdal og har med eit dusin skrivemåtar. Han nemner det er ein del gardar i landet som heiter Vestad el. Væstad då. Enkelte stader går namnet tilbake til eit mannsnamn. Veseti, hevder han, og legg til: «Det same gjelder visst namnet i Bud.»

5. Vestad på Sekken kan ha denne tydinga, skriv Steinar Eik i Romsdal Sogelags årsskrift 1977 (s.97), og nemner 19 ulike skriftformer frå 1435 til i dag.

6. I «Gamle Møre i rit og minne» skriv Kr. Opstad at forma ve er vanleg i stadnamn over heile Norden. Somme av ve-formane har tydingane «heilag». Det kunne ha samanheng med at i oldtida vart tingplassar og stader for religiøs kultus innhegna med vedaband el. stokkar. Ordet ve vart bruka der det fanst skog el. der ein lunna el. transporterte tømmer frå. Men Vestad kan og tyda ein «heilag stad». (Lokalbladet Bygdnytt, art. av Per Vestad)

Min kommentar: I myrane var det store skogar i eldre tid, det ser vi i torvemyrane med fleire lag røter. I innmarka fins det no berre litt kjerr (ris) i små lauvskogholt utanom det som er Vestadelta og pga. løkar, myrholer og små fjern. Eit par plassar heiter det Våta. Har Vestad noko med vatn å gjere?

Konklusjon: Usikker tyding av namnet! Det som har vore hevda mest er: Vestad = heilag stad.

Notat

om prestegard på Vestad i Bud år for år (Etter Bjørn Austigard) Dei handskrivne matriklane på Statsarkivet i Trondheim viser at i **1719** er Knut Bendixen eigar og bygsjar på Vestad. Garden hadde då 4 oppsitjarar. Knut var ein av desse.

1723: I matrikkelen er nemnt Knud Bendixen. Har han selt gardpartane til brukarane? Det er ikkje nemnt husmenn, og brukarane er Bendik (Bendix), Oluf, Ole, Anders. Er dei leigendingar? Dei har ei seter 0.5 mil frå garden, som har 3 hestar, 13 kyr, 9 ungnaut og 6 sauer, og har 68 sommarlass høy (sår 2 skjeppe bygg 8 tønner havre). 1727: er det like eins på Vestad som i 1719, men på Indre Harøy Mag. Anders Iversens arvingar som eigarar. og på Ytre Harøy er Erich Bredal oppsitjar.

1730: Her er Erich Must oppført som eigar og bygsjar av 2 av dei 4 bruka på Vestad. (Dei to andre bruka, sjølveigarane, var Peder og Bendix). Erich Must var også medeigar i I. og Y. Harøy som då var «Øde». Ei tid etter 1720 har om lag halve garden blitt kyrkjegods under biskopen i Trondheim? Kring midt på 1800-talet vart dette bnr 102-103-114 (sidan bnr. 1-2-8). Dei betalte avgift til Trondhjems Biskoppestol. Den tredje gardparten kom på 1700-talet under Hustad kyrkje, dvs. bnr 105 (sidan bnr. 5-6). Bere ein av dei 4 gardpartane var sjølveigande bruk - ca. 1750-1850.

1731: Som i 1730, men Y. Harøy er no bebudd.

1733: Som i 1730

1735: Som i 1730. men Olle bur på Y. Harøy.

1736: Som i 1735

1738: Kapellan Erik Bredal er nemnt i ein geistleg skifteprotokoll, og det skulle vel stadfeste at han budde på Vestad (d. 1738), ikkje berre åtte garden. Enkja sat med gardparten til sommaren 1741 då ho selde til kapellan Christen Jenssen (d. 1741) Han var «påboende» Vestad, står det, men han omkom kort tid etterpå. Då kjøpte presten Anders Borch Munthe prestegardsdelen. Dette vart nemnt særskilt

1739: Som i 1730, men Arne bur på Y. Harøy

1751: Nils. Bendix og Hr. Anders Borch bur på Vestad. På Y. Harøy står no «Sal. Bredahls Arf» som eigarar, på I. Harøy er det Hr. Anders Borch som er eigar likesom på eine delen av Vestad.

Prestar på Vestad

Vicepastor Erik Bredal på Vestad

Kapellan Erik Bredal (Erich Bredahl) var vicepastor i Bud 1721-38. Då døde han. Det har vore sagt at han budde på Vestad. Det finn vi støtte for gjennom Romsdals geistlege Skifteprotokoll p. 230-1741-6/12. Der står det nemnt at presteeninja Madame Bredal hadde dette året «solgt og skjødet» jord og bygningar på Vestad til neste vicepastor, Christian Jensøn (Christian Jensen). Han «var påboende» der frå 1738-41, men han og rorskarane omkom den 2/11-1741 då dei kollsegla ved Hoksneset på Aukra.

O. Farstadvoll nemner i ein artikkel, der han byggjer på kyrkjebøkene og A. Magerøy i: Riddarsalen i Bud, at Bredal «budde inne på Vestad, og han var kapellan her den tida da kongen med følgjet kom til Bud,.. »

Kongeleg besøk på Vestad - 1733

Kong Christian VI av Danmark/Noreg og dronning Sophie Magdalene av Kulmbach Bayreuth vart krona i 1731. Dei reiste på kroningsferd til Noreg første sommaren 1733 med stort følgje, først til Kristiania (Oslo), så til Trondheim, og Lill-Fosna (Kristiansund), Smørhol-

men ved Vevang og Bud. Dit kom dei 1. august etter at dei hadde «mata krabben» på Hustadvika.

«Då det kongelige følget bleike og elendige krabba seg på land i fjæra i Bud, fann dei dørene på Riddarsalen stengt, riksdmiral Kristoffer Rustungs gamle gildehus frå femtenhundretallet som hadde hatt kongelig privelegium som gjestehus, sidan salinge Iver Helt sine dagar. Gjestegjevaren makta vel ikkje oppgaven med å ta imot dei kongelege og hadde tatt til rømminga. No var det forbudt med dødsstraff for eit vanleg menneske å røre ved dei kongelege den tid, men vi hører ingen ting om dette frå Bud, dei kongelege damene var visst berre glade til når unggutane i Bud tok dei i armane og bar dei oppover berga.» (Farstadvoll)

Presten, Erich (Erik) Bredal, tok kongefølgjet med til Vestad, der han budde den tida. Han ordna med transport, mat og husrom for dei kongelege.

Prestefrua Elisabeth Maria Bredal tok mot kongen og dronninga på Vestad. Dronningmora, markgrevinne Sophie av Kulmbach Bayreuth, med hoffdamer vart vel motteke på nabogarden hos gardmann Bendik Pedersen Vestad og kona hans, Ane Olsdatter.

I reiseskildringar frå denne ferda er det nemnt at dronningmora aldri hadde trudd at det fanst slike gjæve bønder og bondekoner som dei på Vestad. Det var litt språklege vanskar, men ingen hoffdamer neia så pent og hadde så fine manerer som Ane, sa ho, og dei prata saman halve natta trass i språkproblema.

Så drog dei vidare og kom til Bergen 12. august, og Vestadfolket hadde sikkert mykje å snakke om i tida framover. Kjelde: Odd Farstadvoll: Kirkebøkene forteller. Avisa STIM 20/3-1987.

Tillegg: Denne presten måtte være populær, for Bendik Pedersens barn vart døpt i Bud kyrkje i 1740 og fekk namnet Erich Bredal. Bendik P. Væstad (1676-1766) har det «gått sagn om» til vår tid, og det var altså hos han dronningmora og hoff damene hennar tok inn Bendik var visst gift fire gonger, og alle konene heitte Ane, er det sagt. Mor til dåpsbarnet var Ane Olsdatter Vestad. Fadrar: Trond Larsen Væstad, Aslak Gudbrandsen, Hans Juel, Elisabeth (Lisbeth) Maria Bredal (enkje), Dorothea Tostrup, Malene Stephensdr. Stabell.

Erich kom sidan til Malefeten og var frå 4. ekteskap. Bendik var sjølveigar i 1730 og 1751 (2 i alt). Presteeninja sat med gardparten sin til 1741.

Vicepastor Christen Jensen (1738-41)

Skiftet etter vicepastor Christen Jensøn 6/12-1741: Romsdals geistlige Skifteprotokoll p. 230- 1741-6/ 12 fortel at sokneprest Anders Borch Munthe hadde gjort «opptegnelse over Afdødes Eferladenskaber» den 9/11-1741 på Vestad. Den 6/12-1741 møtte Jacob Lund, prost i Romsdal, sokneprest Munthe frå Aukra og eit vitne, major Hans Fredrik Fitsens på «Væstad i Agerøen Gjæld»

Hauustienden er nemnt og spesifisert, og verdien på kvar del. Her er notert havre, bygg, lange, rødskjær (råskjer), oste- og sildetiend. Enkja sin del vart fråtrekt først.

Etterpå står det: «Jordegodset bestod alene i hans paaboende Gaard Vestad, skyld: 3 Voger fiskes Leje, hvilket billige med de paastaaende Vaaninger blev ham i dette Aar solgt og skjødets af Presteenken Mdme Bredal for 210 Rdl.»

I skjøyta var ikkje nemnt noko om kakkelovnene, og derfor blei dei noterte og verdsette for seg. Det var ein gammal bileggar i «Studerekammeret», ein vindovn i Storstua, ein i Sengekammeret og ein på Salen.

18/5-1742:

Då er det nemnt i skifteprotokollen 18/5-1742 at Anders B. Munthe kjøpte buet, garden Wæstad med bygninga og kakkelovnene for 245 Rdlr. Var det heile garden el. berre ein gardpart?

Deretter var det auksjon over vårfisketienden for 1742 og etterpå over hauustienden. Alt er opplista med verdien. Ikkje alt vart selt, og det gjekk inn i buet.

Vicepastoren, som berre budde kort tid i eige hus, kanskje nokre månader, hadde lånt pengar både i

1739-40 av 3 forskjellige, kanskje med tanke på gardkjøp?

Oppgjer: Midlar i buet: 1137 Rd. 10.17.s = Gjeld 1220-2-11s. Han hadde kanskje først leigd seg inn hos preste-enkja, fru Bredal, til han kjøpte garden i 1741? Det står ikkje noko om enkjefru Jensen (Jensen), men det er nemnt «Underholdning for Folkene på Vestad», så det var iallfall fleire etterlatte der.

Eigar frå 1742 vart altså Anders B. Munthe på Aukra.

Anders Borch Munthe

I den geistlege skifteprotokollen er han i 1741-42 nemnt som prest på Aukra. Kan han ha flytta til Vestad i 1742 etter at han kjøpte garden? I 1751 er han oppført der. Han var prest frå 1742-70.

*) Forkorta utgåve av sem.oppgåve i lokalhistorie. Univ. i Trh. 1987.

Prestegården «Under fjælde» *)

Utskrift av Justis Protokol no. 16 for Romsdal ved Marius Sandvik

*) Se artikkelen: **Fra stabbur til ungdomssenter. Ad. Prestegården Ytre Karlsvik, Br 1776.**

Anno 1776 den 16. oktober blev paa Carlsvig Præstegaard ved Boe holdt en Besigtigelsesforetning over gaardens Huuse, som nu af nye vare opbygget, med videre alt efter Velærværdige Hr. Fürstenbergs Requisition af 29. august sids avigte med Amtets derpaa teignede Resolution af den paafølgende 17de September saalydende;

Da forretningen blev foretaget, udi overværelse af Fogden Velædle Sr. Anders Eeg og følgende 6 oppnævnedes besigtigelses mænd af Agerøe Præstegield, Anders Ejkm, Peder Isachsen Ejkm, Erich Jørgensen Løvig, Rasmus Olsen Hoem, Mads Nerebøe og Erich Halstensen Levig.

Da Fogden tilkjendegav at han i gaar paa Høste tinget havde givet den tilstædeværende Almue af Boe og Hustad Sogner tilkiende at denne besigtigelsen paa Præstegaarden der ligger saa godt som i Boe, hvor Tinget holdes i dag skulle fremholdes og at de da, der ville være tilstede for at iagttage Deres tarv. Af Almuen møtte Ole Gule og Rasmus Gule.

Velærværdige Hr. Fürstenberg, indleverede derfor en berigning over de medgaaende omkostninger over den opbyggede Huuslaan, der bestaaes af Herre stue med Sahl og mørkeloft over, paa den Eene side, og paa den anden side af Bygningen Dagligstue med Sahl og mørkeloft, samt kjøkken, Spisekammer som er tilbygget Laanenn paa den ene side og en tilbygget Rullekammer paa den anden side, desforuden Stabbur, Ildhuus, Boerstue, Lade, Fiøs og Stald.

Hvilke bereigninger der lyder som følgende. Hvorefter Retten med Laugrettet begav sig ud, for at tage Husene udi øyesyn, for at eftersee, om hvad i Reigningen var anført paa huusenes opbyggelse og istandsættelse, var blevne anvendt.

Da først blev igjennemgaaet Vaanehuus bygningen, der bestaar af Herre stue og Daglig stue med overværelser og tilbyggede Kammer, da vi befandt at huset bestod paa den øvre side af Herre stue med Sahl og mørkeloft over som befandtes af nyt tømmer gandske opbygget med Kakkelovn udi Herre stuen, da den nedre

side af Huus bygningen indeholdt Dagligstue hvorudi er en Kakkelovn, med Sahl og et lidet kammer over, hvorudi og en Kakkelovn befindes samt nedentil Køkken, som alt befandtes opbygget af et kjøpt Huus fra Christiansund, ved denne Huus bygning befandtes tilbygget et Spise kammer og et Rullekammer, alt af nyt opbygget, men Forstuen var af det ghamle tilfang. Men det tilbyggede Bjislag udenfor Døren var af nyt opbygget.

Hele Huus bygningen forfandtes at være af gandske bordklæd mad nye og friske Bord, samt Mahlet. Taget var overalt Tækket med Røde Tagsteen, og under Dagligstuen var en muret Kjelder, saa alt hvad den anførte Reignng udviser kinde ei skiønnes andet, end at alle de anførte bekostninger virkelig vare med gaaede, som og Hr. Fürstenbergs anviste Reigninger som Bjelager til hans Reigning, der formedelst Deres vitløftigheds skyld ej her i Forretningens findes fornøden at indtage.

Ved dette huuses besigtigelse saaes at være fornøden Tag render over Huuset der endnu fattes, hvortil Besigtigelsesmændene opgav at ville medgaae en tylt Tømmer, som med transport og arbeide i alt ville koste 9 Rdrl.

Derefter begav vi os til Børrestuen hvilken bygning tilige indefattes Ildhuus, Sengebod, Torvesval og en anden sval samt Veedskot, som befandtes at have være need y grund revet og siden opbygget saaledes som bygningen nu forefindes i forsvarlig stand hvoraf de gamle huses Tømmer er bleven forbrugt saavidt som godt befandtes med i steden for det udelige med videre behøvende til huusets opbyggelse er gandske nyt Tømmer saa vi kan skiønnes andet siden Bordkledningen om den heele bygning er og nye, med at alle de anførte omkostninger virkelig er employerede.

Stabburet blev derpaa besigtiget og befandtes at have været nedreven og opbygget igjen, da nyt Tømmer befandtes at være tilbygget i stæden for det gamle forradnede. Ved Stabburet fandtes en tilbygget Svare alt med loft over, hvilken Bygning forefandtes i god stand.

Endelig blev og taget under syn den sidste bygning der bestaae af Fiøs, Løe of heste Stald med svaler ombygget, hvilken bygning likeledes er nyelig opbygget og befandtes i god og forsvarlig stand, da aastagene paa disse Huuse bygninger og befandtes med nye næver og vel tækkede og overalt saaledes Constituerede, at de nu kan staae i mange aar, saa alt hvad Præstens Reigning indeholder medfører billighed.

Fogden havde intet herimod at tilføre med billigede alt saaledes som anført. Til disse omkostningers bestridelse paa denne Præstegaards foranførte Huuse opgav Velærværdige Hr. Fürstenberg at have bekommet af Boe Præstegælds Almue 135 Rdrl. 4 skill. og af Agerøe Præstegælds Almue 206 Rdrl. tilsammen 341 Rdrl. 4 skill.

Det øvrige af disse omkostninger har han for at faae huus over hovedet, maatte gjort sig umage for at faae laant paa egen Reigning og derfor endnu er skyldig adskillige Stæder og i den henseende haaber underdanigst ham godtgjøres sine udlagte penger, og hensætter det alt underdanigst til den Høie Øvrighed, hvorefter forretningen blev sluttet.

Av protokollen går det frem at presten Fürstenberg betalte også omkostningene ved synsforretningen.

*) Dei vi kjenner til er Ivergaarden, Bergset (/Sunde?), Vestad, og dei to i Karlsvik. Her er det viktig å merke seg at medan Vestad bare var prestegard i ca. 50 år og egentleg ikkje var off. prestegard, har Karlsvik heile tida vore kyrkjelyden sin eigedom, sjå art. Prestegarden Ytre Karlsvik.

Syns Forretning

Foretaget over Boe Præstegaards Huuse Aaret 1819 den 23de junj hvorved befantes følgende mangels Poster

- a. Paa Høe Laden behøves 2 Tølter Honer og 2 vog næver.
- b. til fiøsets og fiøsdørens istansettelse behøves 2 tølter honer.
- d: Stabburet findes umalet paa Tvende sider.
- e. Nøstet Trenger 4 Tølter Honer og Torve hold. Forræsten befantes intet Videre herved at anmerke men Alt i god stand.

Samme Dag holtes Ligeledes Syns Forretning over De Huuser som Almuen er Pligtig at holde Vedlige Paa Boe Præstgrd: og hvorved befantes følgende mangel:

- a. i Storstuen nedvendigt nydt Træverck i det hele Fag Nordre Vindu.
- b. over Storstuen, Salen, behøves nydt Træværck til 2 Fag Vinduer og til Vatter bor oven paa Taget behøvs 4 tølter gode Boer.
- c. til Hæstestaldens istand settelse behøves til udvendig Klædning 1 tølt gode Boer.
- d. til Borstuens borklædning og istand settelse behøves 3 tølter Boer og 4 Tølter honer samt 3 Vog næver. Forræsten befantes intet videre Herved at anmercke.
- e. til Tiende Boden behøves 6 tølter honer og 6 tølter Boer til udvendig istansettelse.

Rigtigheden heraf Ved gaar undertægnede som Bygnings Kyndige Mænd
Jakob Peersen

Peder Evertsen Gule

Med P: Pen

(Nidaros Biskop, Div. dokumenter 1718-1826)

Prestegarden Ytre KARLSVIK

*G. nr. 112, Br. nr. 1
i FRÆNA Kommune*

Av Marius Sandvik

Garden har vel 80 mål dyrka mark og omkring 100 mål kulturbeite og ellers 190 mål med heimeskog og anna utmark. Leigekontrakten for bruket går ut i 1990.

På 1700-talet var garden den første i registeret i Wågø tinglag, og hadde nummer 585 i Romsdals Fogderi. Namnet var den gongen Kalsvik og hadde 3 vog i skyldmark.

Etter våre døme ein storgard, og truleg den største parten i ein Fullgard, med Indre Karlsvik og Karlsneset som dei nære lutar.

Garden har eit gamalt namn, då den er namngjeven etter vika eller bukta. Namnet blir uttala med lang A og tjukk L og under den gamle namngjevninga.

Garden var i gamal tid ein del av det store Kongsgodset på Møre. Ei godssamling som gjekk under namnet «Hustadgodset». Den dekte heile nåværande Fræna herad, landet på austsida av Gossa, landet på austsida av Stemshesten til og med Freneidet, som samla gods.

Ellers var det strøgods i Fanne, Vestnes, Veøy, Nesset og Rauma. Romsdals Marknad hørde og til Kongen, Truleg var og vestsida av Averøya med i godset, då Kornstad kyrkja har gods saman med Hustad kyrkje og Aukra Prestebol.

Håkon den gode bygde den første kyrkja på garden sin Hustad. Truleg var det og eit Kapell på Frekøya. Han bygde fleire kyrkjer på Møre og ein må no gissa på dei andre.

Då hamnetilstanden ble umogeleg i Frekøysundet, ble tettstaden flytta til Bud (Bue)

Det var truleg eit Stav-kapell i Bud i byrjinga av 1600-talet. I 1649 ble det bygd på tømmerkors og tårn. Sitteplassane ble då auka med 30 stolar, mogleg benkar, i tillegg til dei 24 tidlegare stolane som var. Kyrkja vart no ei Korskyrke som truleg var der til den brann ned i 1709.

Bud Prestegård låg under Aukra Prestebord (eller Bol). Vi har tingsvitne på at slik var det då Fru Inger til Austraadt ville ha den under Reinsklostret. Klostra eller Bispestolen åtte ingen gardar innom Krongodset her i gammal tid.

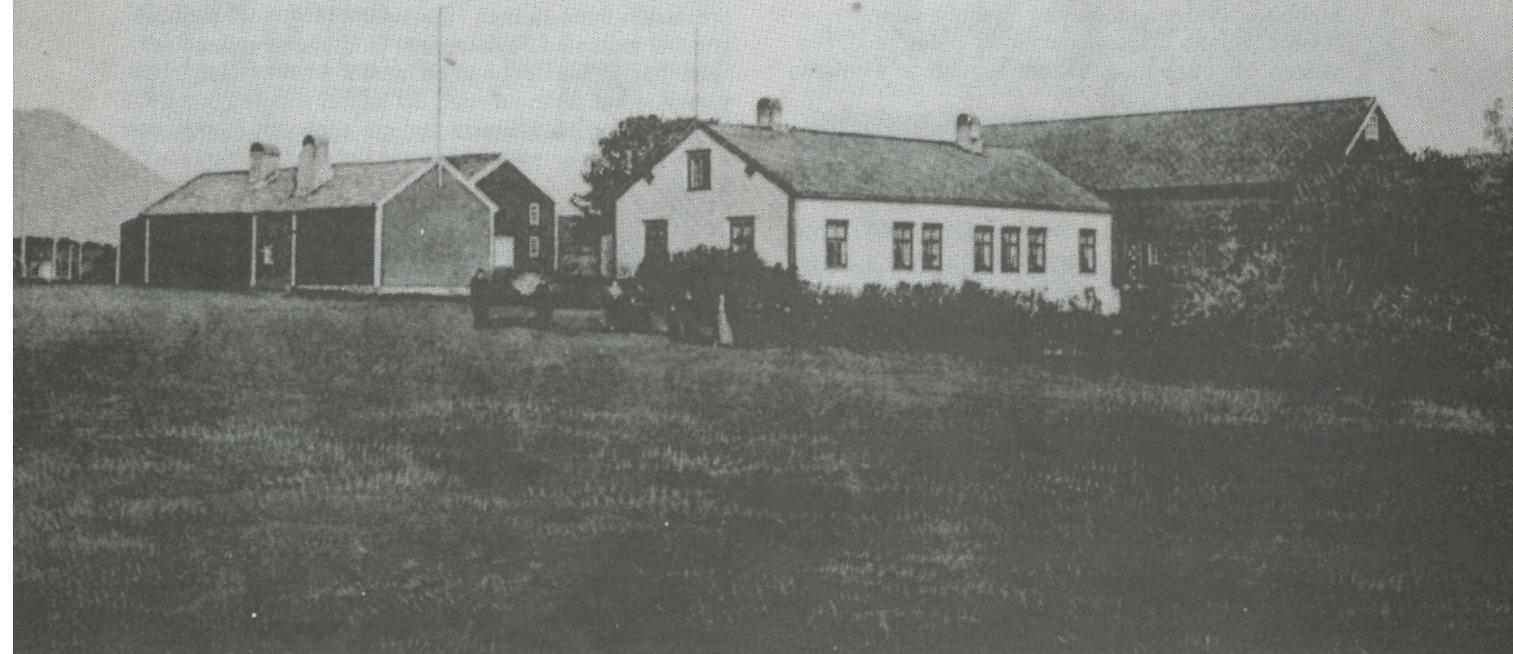
Vi veit at Olav Trygvason, Olav Haraldson og Eystein Magnusson ga av kongsgodset til kyrkja sitt underhald. Kyrkja er etter Absalon Taranger si utgreiing og tolkningar av eldre Lov, den lokale menighet.

Lat oss ta den siste, Eystein Magnusson som gav deler av sitt gods, då vi veit at han hadde Møregodset. Han bygde og Fjell-stover og Fiskevær, og ordna med Kyrkja slik at alt skulle halde seg sjølv.

Då det ofte er sagt at Bua-været er av nyare dato, så er det likevel ikkje yngre enn seinast 1120. Utan interesse var det vel heller ikkje, vi kan nemne den store Gildehallen og Riksmøtet i 1533. Ei tid då og Hustad var i si velmakt. sidan Skrivaren til Lensherren budde der.

Sokneprest Solheim i avslappa positur. Ca. 1915. Biletet er utlånt au Arne Bjørseth.

Prospektkort selt hjå Hostad viser prestegarden ca. 1906. Utlånt av Birgitte Hals.

Bud har sitt namn til båt og sjø, og då innflyttinga frå Frekøya var eit faktum, tok Kongen Bud til båtplass ved sida av Elnes. Det er teikn som tydar på at Hustad gard hadde ein særskilt residens i Bud.

Godset som ble gjeve til Kyrkja sitt underhald var frå først av eit heile. Dette ble etterkvart delt i to, underhald og vedlikehald. Begge delar var etter diplomar og rettspraksis i eldre tid lagt under menigheten sin råderett. Det er og hevda at den Katolske Kyrkja tok over all råderett, men dette var ikkje riktig. Vi veit og at praksisen ble skjerpa overfor kyrkja sine leiarar, då Kardinalen Wilhelm av Sabina ga sitt dekret, som seinare ble vedteke av Håkon Håkonson og ble Lovregel. Vi forstår av dette at vår menneskelege natur tok overhand i eldre tid og.

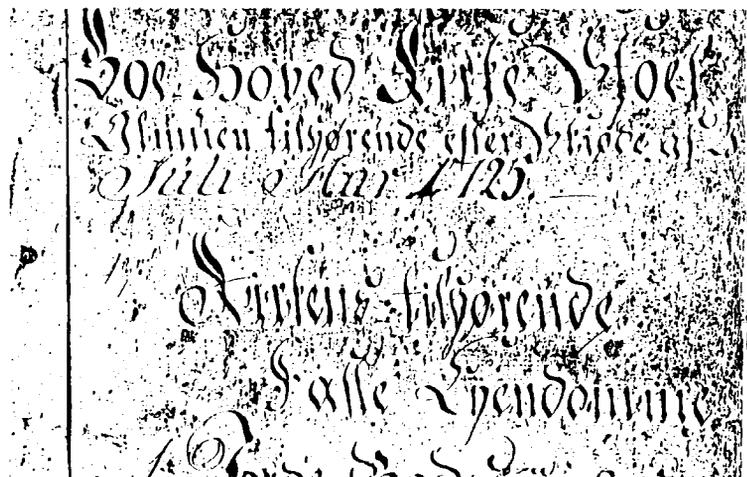
Det var stadfest at Bispen måtte ved makeskifte eller salg ha menigheten si godkjenning. Presten kunne ikkje røre godset. Om ein dels får syn for at bispane dels var maktsjuke, var dei stort sett gode og trugne tenarar for kyrkja.

Hustad kyrkje var den største godseigaren av alle kyrkjene her, eit merke på kva status den hadde i eldre tid. Dei andre kyrkjene hadde godset sitt innan bygda dei tente, stort sett. Hustad hadde eigedomar i Vågøy, på Nordmøre, og i Tresfjorden forutan heimegardane. Aukra Prestebord hadde eigedommane sine! saman med Hustadkyrkja. Kornstadkyrkja var og med i dette på austsida av Stemshesten, der dei jamt hadde like einingar Unnataket var Sandbløst der Kornstadkyrkja hadde minste luten.

Konklusjonen må bli at Prestebordsgodset og det almene «Kirkegods» var eit heile, og var menigheten sitteige. Vi har fleire sitt vektige utsagn på dette, bl. andre Absalon Taranger sitt skrift «Om Eignedomsretten til de norske Prestegaarde», M. Birkeland sitt innlegg på Stortinget den 16. mars 1882.

Karlsvik ytre, eller prestegarden i Bud vart ikkje brukt som prestegard før under Fürstenberg på slutten av 1700 talet. Han tok då over etter Anders Bork Munthe som prest i Bud gjeld. Tidlegare var det diverse gardar som ble brukt, og til sist var det Vestad, som var Anders Bork Munthe sin arvelut etter mora.

Danskekongane var stadig i pengenaud. Reformasjonen var ein god sjanse for dei, sjølv om mange meinat dei hadde andre grunnar. Men Pengar og Medel har alltid vore ei lei snare sjølv for dei mest trugne. Rundt 1724 ble kyrkjegodset lyst ut til auksjon. Dei lyste då ut under skin av Katolikkkyrkja si eige, noko den ikkje hadde hatt i eige eller aldri hadde gjeve til kjenne. Men det er slik at om du eig ein ting så kjøper folket det alltid attende. Det har vore deira lagnad. Ikkje alle var den gongen i stand til noko kyrkjekjøp, men det var Bud og Hustad menigheter. Skjøtet er datert 28. juli 1725, og det var amtmann Must som ordna dette kjøpet.

Skjøte på at kyrkjelyden eig kyrkjer og prestegard ser vi her i avskrift.

Bud prestegård teikna i 1980 av Anne Grete Aasve.
Copyright.

Men det er ikkje mykje meir å vente av desse styresmaktene, som kom til makta i 1537 med statskupp. Folkets eldgamle lovar vart trappa under fot, og berre tekne fram for å døyve ein eller annan upreisten. Etterkvart laga dei sine egne lovar. Ja ein kan spørje etter grunnlaget for dei, folkelovar var dei ikkje.

Ved den neste korsvegen vil ein minne Statsmakta på at det no i 1988 er på tide å trø varlegare, og helst legge seg på minne folkets rett og tarv. Almugen har frå første tid halde både kyrkje og prest til eigen Gudsdyrking, og Departementet gjer vel i å lese dei ovafor nemnte innlegg i debatten.

Litteratur:

Absalon Taranger: «Om eigedomsretten til de norske Prestegaarder Kra. 1896.

I særtrykk i Norsk Rettstidende, Stortings Tidende, Departements tidende, Stortingets Forhandlinger etc., Norsk Rettstidende frå 1870 til 1896.

Kirkestolene. Reformatsen

Stiftsbokene 1661 og 1666.

P.A. Munchs: Det Norske Folkes Historie, 1852

Olav Trygvasons Soga med andre soger

Seinare utgaver av Norges Historie.

»Fra våre Stavkirker« av L. Dietrichson 1892.

Takker det Kongelige Norske Videnskapselskabs Bibliotek og tjenestemennene ved Statsarkivet for den gode hjelp.

Sitat fra: St.Meld. nr. 64/1984-85 Forvaltning av Opplysningsvesenets fonds eiendommer. 344. Bud prestegård gnr. 112, bnr. 1 i Fræna kommune. Jordbruksarealer: Dyrket mark 82 dekar, kulturbeite 100 dekar og hjemmeskog - annen utmark 192 dekar. Jordleie i 5 år fra 1. mai 1985. Bortfestede arealer: Pr. 1. juli 1956: 3 bortfester, areal 3,5 dekar. Pr. 1. januar 1969: 5 bortfester, areal 28,5 dekar. Pr. 1. januar 1983: 5 bortfester. Bygninger: Prestebolig, forpakterbolig og driftsbygning samt 2 mindre bygninger.

Fra Årbok for Den Norske kirke 1952

Prestegårder

av *Biskop Eivind Berggrav*

Det er ikke endelig fastslått med lov eller ved domstolsavgjerd hvem som i juridisk forstand kan kalles eier til prestegårdene. Det er hverken stat eller kommune (menighet) og heller ikke «Opplysningsvesenets fond» som eier dem. Prestegårdene eies av preste-tjenesten, det vil si at deres bruk helt og holdent skal gå til den gjerning kirken har i folket. Våre prestegårder «har vært brukt og bebodd av prestene i 600-700 år og antagelig enda lenger tilbake. Er det noe sted vi kan tale om sammenheng og kontinuitet, så er det sannelig her». (Kristian Hansson).

Det første inngrep i denne tjenestens rett ble gjort i 1791, da 193 geistlige eiendommer (såkalt «abeneficert gods»), ble tatt fra kirken og utlagt til **milltære** sjefsgårder. Det neste voldelige inngrep kom i

1813, da 103 gardar ble tatt til sivile embetsmenn (amtmenn, so-renskrivere, fogder o.l.).

I 1821 vedtok Stortinget at beneficert gods skulle selges ved auk-sjon. Men i Grunnlovens § 106 var det slått fast at de kirkelige eien-dommer og deres avkastning «skal blot anvendes til geistlighedens bedste og oplysningens fremme». (Det siste ble tatt med fordi det var kirken som fra alders tid hadde stått for opplysningen.) Loven av 1821 bestemte da at av det nye «Opplysningsvesenets fond, som oppstod ved salg, skulle $\frac{2}{3}$ tilfalle kirken, $\frac{1}{3}$ opplysningen (nærmere bestemt Universitetet).

Grunnlovens § 106 har altså bestemt at «alle kirkens eiendommer og dens fond er **en fra Staten tydelig avgrenset og særpreget formuesmasse** og har i høytidelig forfatningsform slått fast at både kapital og avkastning skal brukes i bestemt øyemed». (Kristian Hans-son.)

Det salg som ved lov av 1821 ble startet, ble en økonomisk kata-strofe for kirken, «en kjempemessig slett forretning», sier Hansson. Det var ikke bare den dumhet at en byttet faste verdier med løse ka-pitaler, men salget ble foretatt til skandaløse priser og i en økonomisk depresjons-periode. (Namsenskogen, som er 25 kvadratmil stor, var av daværende forstmester Barth på den tid verdsatt til 2 millioner kroner. Staten solgte den for kr. 2500. En annen skog, Grøndalskko-gen, hadde Barth taksert til kr. 400 000, den gikk for 40 - førti - kroner.)

Til denne slette forvaltning ved salgene kommer så de tap som Opplysningsvesenets fond (O.V.) har lidd i de senere årene fordi sta-ten har bevilget lån til kommunene uten at det ble gitt brukbar sikker-het. Da den økonomiske krise kom i 1930-årene og en rekke kom-muner fikk gjeldsnedskrivning, gikk kapitalene for største delen tapt. Bare i årene 1935-38 tapte O.V. på denne måten hvert år 1 million kroner. Tilsammen er kirkens fond på denne måten tappet for mel-lom 8 og 9 millioner kroner.

Ansvaret for alt dette er forvalterens. (Staten)

Tillegg 1988: Tross salg av prestegårder som nå går for seg, har kir-ken i Norge i dag tilbake ca. 475 prestegårder. Antallet gårdsbruk er noe lavere.

Husmanns- kontraktar

Av *Einar Halås*

Husmannsvesenet er gammalt her i landet. Den store plassen i det norske samfunnet fekk det med ekspan-sjonen i jordbruket i det 18. hundreåret.

Felles for alle husmenn var at dei ikkje åtte bruket eller husmannsplassen der dei budde. Elles kunne vilkåra variere mykje frå landsdel til landsdel. Husmennene i kyststrøka her på Vestlandet hadde det til vanleg friare enn t.d. husmennene i typiske jordbruksbygder på Austlandet. Ein av grunnane til dette var nok at hus-mennene på Vestlandet som oftast dreiv fiske ved sida av husmannsplassen.

I 1750 kom det ei forordning eller lov som sa at hus-mannen skulle ha bykselbrev og feste på livstid. Kon-trakten mellom husmann og jordeigar skulle utformast «nøye» og skriftleg. Om denne loven vart noko ulikt tolka, gav den husmannen visse rettar.

Desse bykselkontraktane er viktige kjelder om hus-mannsvesenet. Sjølvsaft fortel dei ikkje alt om det å vere husmann. Vi kan likevel rekne med at dei seier ein god del om det vi kan kalle den ytre ramme.

Husmannsvesenet var ei vanleg bruksform heilt fram til vårt hundreår. Dette gjeld også for vårt distrikt. Bru-ka i Bud var t.d. husmannsplassar eller bykseljord un-der prestegården.

Bud prestegård var etter tilhøva her ein stor jordeigar. I 1704 var det heile 33 husmenn under prestegården. For kvart eigarskifte» på ein husmannsplass måtte det skrivast kontrakt. Desse kontraktane fastsette rettane og pliktene til husmannen. Til vanleg var det nok mest av plikter.

Vi kan rekne med at dei økonomiske tilhøve til hus-mennene i Bud var varierende. Mange av dei var nok

det vi kan kalle velstående. På 1700 talet var det t.d. 12-15 og som dreiv handel. I tillegg til jorda, husmannsplassen, hadde dei og som nemnt sjøen.

Dei fleste husmannkontraktane liknar kvarandre. Dei er nok skrivne etter same mønster. I kontraktane vert det fastslege kva husmannen har å halde seg etter og kor stor leige som skal betalast. For at vi skal få litt meir innsyn, skal vi ta for oss nokre kontraktar.

Torhaug

Bruket Torhaug i Bud var ein slik husmannsplass. I 1879 får Elias Salvesen byksle plassen. Han tek over etter stefar sin, Fredrik Ulriksen Thorhaug. Fredrik Ulriksen hadde byksla Tohaugen i 1866.

Husmannskontrakten som er skriven av sokneprest Kjelland, startar med å slå fast at Fredrik Ulriksen gjev frå seg bykselretten til fordel for steson sin, Elias Salvesen. I tilfelle Elias Salvesen skulle dø først av desse to, og enkja kom til å gifte seg opp att, hadde Fredrik Ulriksen rett til på ny å ta over bykslet.

Fredrik Ulriksen hadde på den maten sikra seg at han hadde noko å fall attende på om gale skulle skje. Torhaugen var ein av dei største husmannsplassane i Bud. Av folketellingsskjemaet frå 1865 går det fram at bruket fødte 1 hest, 5 kyr og 11 sauer, og det må ein lov til å seia var ein bra fønad. Men det trongst sikkert, for ikkje mindre enn 7 personar skulle leva der.

I 1881, 2 år etter at han hadde teke over Torhaugen, druknar Elias Salvesen ute i Storsundet. Saman med han kjem to brør av kona hans, Ingeborg Pedersdatter, bort. Ho mista altså mann og to brør på same tid.

To år seinare, i 1883 gifter Ingeborg Pedersdatter seg med Peder Olaus Bendiksen Vigene, og ny husmannskontrakt må skrivast. Også denne kontrakten starter med at Fredrik Ulriksen gjev avkall på den kontraktfesta retten han hadde til å byksle bruket, men alt dette vil gå fram av sjølve husmannskontrakten som vi gjev att uavkorta. Peder Olaus Bendiksen Vigene var den siste husmann på Torhaug. I 1908 kjøpte han bruket.

Husmandskontrakt

«Da Husmand på Thorhaug under Ytre Karlsvig Præstegård i Bud Hovedsogn, Elias Salvesen Thorhaug, er ved døden afgåen den 26de April 1881, og Hans Enke, Ingeborg Pedersdatter, den 25de Juni 1883 er indtrådt i nytt Ægteskab med ungarl Peder Olaus Bendiksen Vigene, og da Kårmand Fredrik Ulriksen Thorhaug ved Kontrakt av 8de Januar 1883 forbeholdte Fortrinnsret til, efter Elias Salvesen Død, at byksle såvel Pladsen Thorhaug som et Stykke av ytre Karisvig Præstegård Udmark, Bygsler jeg undertegnede Sognepræst til Bud, Wilhelm Kristian Kjelstrup herved såvel Pladsen Thorhaug, og hans nuværende Hustru på hans Levetid og hendes Levetid, så længe hun i Enkestand forbiiver, efter de i Fredrik Ulriksen Kontrakter med Sognepresterne til Bud, Rode og Kaurin af 30de Mai 1866 og 25de April 1872 bestemte Grænser (med de forbehold af de Rettigheder, som ere hjemlede Bud Sognepræst med Pladsen Thorhaug påheftede Fæstelser på Strandsiddertomter) på overnævnte Betingelser og forøvrig på følgende Vilkar:

1. Fæsteren betaler en årlig afgift af 30-tredive-Kroner til Bud Sognepræst og den almindelige Husmandsafgift til Sognepræsten, derhos overtager han den tilbørge Vedligeholdelse af et stykke af Præstegårdens offentlige Wei, stort 63 - tre og seksti Meter, eller, om det fra Sognepræstens eller det Offentliges Side skulde foretrække et tilsvaren-

de Antal Arbejdsdage efter Skjøn i Mangel af mundtlig Overenskomst

2. Om Husmanden foruden forannævnte årlige Afgifter også vil have at betale Sognepræsten kr. 1,60 - en Krone og seksti øre i Præsteretighed, vil afhænge af senere Forhandlinger mellem Sognepræstens overordnede og han) : Sognepræsten selv)
3. Det Kår, som er bestemt for Fredrik Ulriksen og Hustru Ragnhild Stenesdatter ved Elias Salvesen Tilståelse af 23de mai 1879 forbliver gjeldende, sålænge Fredrik Ulriksen og Hans Hustru Ragnhild Stenesdatter ere ilive, og ved en ene Egtefælles død forbliver det uforminsket for den efterlevende Egtefælle.
4. Med Fæstet følger ingen Ret til at tage Brændsel eller nyde landslod. Derimot følger med Fæstet Ret til Havnegang på den Præstegården tilhørende Del af Gulefjellet med Undtagelse af dettes sydlige Del, som begrænses af et Stengjærde og Præstegårdens Indmark.
5. Fæsteren, der har at drive Pladsen således, at den på ingen Måde forringes, tilpligtes af finde sig i mulig Udskifting af og mellem Præstegårdens Pladser.
6. Til Sikkerhed for Afgiftens nøjaktige Erlæggelse inden hvert Aars Udgang stå de på Pladsen opførte Hus som pant, og kunne de, i Tilfælde at mislige Betaling, alene efter Forlig Prøve stilles til Auktion til Fyldergjørelse for avgiften med Omkostninger.
7. Der forbydes Fæsteren at holde Dands eller anden offentlig Forlystelse og at åbne eller lade åbne Udsalg eller Udskenking af berusende Drikke.
8. Fæsteren er forpligtet til at holde det Pladsen tilkommende Gjærde mot Udmark i tilbørlig Stand, hvorhos han er ansvarlig, såfremt hans Kreaturer komme Præstegården til Fornærmelse.
9. Ved Fæstets Ophør påhviler der ikke Sognepræsten eller det Offentlige nogen Forpligtelse til at indløse de på Pladsen stående Huse.
10. Omkostningene ved dette Papir Thinglæsning bæres af Fæsteren.
11. Forøvrigt har Fæsteren at holde sig de nuværende og vordende Love om Husmandsvæsenet efterrettelig.

Bud Præstegård den 9de September 1886

W.K. Kjeldstrup,
Sognepræst i Bud.

Ovenstående Bykselkontrakt vedtages af os Undertegnende i underskrevne Vitterlighedsvidner Nærværelse.»

Peder Olaus Bendiksen Thorhaug
Fredrik Ulriksen Thorhaug

Til Vitterlighed:
Gunnar Svendsen
Hanna Olsdatter Løvø

Stranda

I 1880 Byksla Nikolay Christoffersen Stranden plassen Stranda. Han tok over etter farfar sin, Nikolay Christensen Stranden. Det vil seia, det var sognepresten, Kjelland, som overførte bykselen. Det var og soknepresten som skreiv husmannskontrakta. Om denne kontrakta på mange måter er lik den for Thorhaug tek eg med ein del av henne:

«Da Husmand under Bod Præstegaard Nikolay Christensen Stranden vil opgive sin Byxelret til den ham ved Kontrakt, thinglæst 5te Juli 1838 tilbyxlede Plads paa Stranden til Fordel for Sønnesønnen Nikolay Christoffersen Stranden saa byxler jeg Knud Pedersen Kjeldstrand sognepræst til Bod Præstegjeld samme Plads med Forbehold for Sognepræsten af de Rettigheder som ere ham hjemlede tilligemed de Rettigheder som ere Strandsitter Andreas Nikolaisen Stranden tillagte alt ifølge Fæsteseddel af 12te Marts 1878 til nævnte Nikolai Christoffersen paa følgende betingelser.,

Betingelsane er på 10 punkt og går kort ut på:

1. Leiga er på 22,- kr. pr. år. Leigaren skal også halda vedlike ein del veg.
2. Husmannen får «ret til at tage brændsel og nyde landslot». I tillegg får han beiterett.
3. Plassen må drivast slik at han ikkje vert forringa.
4. Husa på plassen vert stilt som «sikkerhed» for den årlege leiga.
5. Husmannen kan ikkje arrangere dans eller skjenke «berusande drikker.»
6. Husmannen skal passe på at dyra hans beiter der dei skal. Han skal og passe på at ikkje dyra hans kjem på «Præstegaarden eller Nabogaarder til Fornærmelse.»
7. Husmannen skal og hjelpe til å halde framande krøtter borte frå prestegården.
8. Dersom byksla opphøyrer, har ikkje presten eller det offentlege nokon plikt til å løysa inn husa.
9. Nikolay C. Stranden skulle betale omkostningane ved tinglysing.
10. «Forøvrigt har Fæsteren at holde sig Lovene om Husmandsvæsnen etterrettelig.»

Kontrakta er underskriven 5. **mai 1880** av Sokneprest **K.P.** Kielland, Nikolay Christensen og Nikolay Christoffersen Stranden.

Saman med husmannkontrakta vart det skrive eit kår-brev. Kårbrevet var mellom desse to Nikolayane og det skulle sikre han som gav frå seg plassen noko å leve av. Kårbrevet talar sitt eige språk, og eg tek det med.

Kårbrev

«Jeg undertegnede Nikolai Kristensen Stranden frasier mig min Bykselret til min Plads Stranden under Bod Præstegaard til Fordel for undertegnede min sønnesøn Nikolai Kristoffersen Stranden på følgende Betingelser, der dog bliver en Sag mellem os, uden at Sognepræsten til Bod eller det Offentlige i Henseende til denne Sag har noget Ansvar.

Nikolay Kristoffersen svarer mig for min levetid et Kår, bestående af:

2 - to - Tønder Havre.

2 - to - Tønder Potetes

1/2 Foder og Røkt for 1 - en - ko og for 2 - to - småfæ.

Samt Hus, Lys, Varme og fornøden Pleie til mig selv.

Bod 5te mai 1880.

Nikolai Kristensen Stranden

Jeg undertegnede ingår på ovensatte Betingelser.

D.u.s. Nikolai Kristoffersen Stranden

Til vitterlighed:
Karen Kjelland
Anna Harthun.

Interessant er det å leggje merke til at namna til desse to Nikolaiane ikkje vert skrive på same måte i kårbrevet og husmannkontrakta.

Landhandler Ole Larsen Venaas tek i 1883 over eller rettare sagt bykslar ei tomt som bror hans har hatt. Broren er død. Kontrakta er skriven av sokneprest Kjeldstrup og lyder:

«Wilhelm Kristian Kjeldstrup, Sognepræst til Bud Præstegjeld, gjør til vitterligt:

Da husmand under Bud Præstegaard, Ole Knudsen Vaagen, ønsker at afgive den Hustomt, som ved Byxelkontrakt af 28de Januar 1878 tilbyxledes Landhandler Lars Larsen Venaas, og som siden sistenævntes Død den 8de September 1880 har vært byxelledig, til den afdødes Broder Landhandler Ole Larsen Venaas, saa byxler fra idag herved samme Tomt der maa-ler 378 - tre hundrede og otte og sytti - kvadratmeter, der idet den er 26 - sex og tyve - Meter lang, 16 - sexten - Meter bred og beliggende mellem den offentlige Landevei og Fjeldhøiden .Svendshammeren» til nævnte Ole Larsen Venaas paa hans og første Hustrues Levetid og paa følgende Vilkaar.»

Bykselvilkåra er om lag dei same som i dei to andre kontraktene vi har sett på. Festeavgifta er sett til 20,- kr. pr. år, og «saalenge overnævnte Husmand Ole Knudsen er byxelberettiget til Pladsen «Vaagen», deles lig mellom ham og Sognepræsten, men efter denne tid udelt tilfalder Sognepræsten.»

Dei andre vilkåra går på kva plikter og rettar Ole Larsen Venaas har. Mellom anna skal han gjerde inn tomta, han kan ikkje ta brendsel på prestegården, han har heller ikkje beiterett. Som vanleg i desse husmannskontraktane «forbydes festeren at holde dands eller anden offentlig Forlystelse og at aabne eller lade aabne Udsalg eller Udskenking af Brændevin, Vin, øl eller anden berusende Drikke.»

Av dokumenta går det fram at Ole Larsen Venaas har forsikra husa sine. Han må ha løyve frå soknepresten for å skifte forsikringsselskap. Vi finn dette så interessant at vi gjev att «løyvet» uavkorta.

«I henhold til det Kongelige Kirke Departementes Skrivelse til Thronhjems Stiftsdireksjon af 5te januar 1893, mig kunngjort ved Ytre Romsdals Prosties Skrivelse af 14de Januar 1893, indvilger jeg i, at Landhandler Ole Larsen Venaas' Hovedbygning, som er oppført paa den i nærværende kontrakt omhandlende Tomt paa Husmand Ole Knudsen Vaagens Plads udmeldes af Landets almindelige Brandforsikringsindretning paa Betingelse af at det godtgjøres, at Bygningen bliver innmeldt og holdt forsikret i en anden Assuranceforening, hvis Plan har kongelig Approbation og indeholder Bestemmelser om, at de i samme forsikrede Bygninger ikke uden Pantehaveres Samtykke kan udmeldes af Selskabet. Det er mig bekjendt, at Landhandler Venaas after at indmelde sin Hovedbygning i Akerø Sogns Brandforsikringsselskab, hvis Plan fyldegjør de nys nævnte krav.

Bud Præstegaard den 14de April 1893

W.K. Kjeldstrup

Sognepræst i Bud.»

Kring hundreårskiftet kjøpte landhandler Venaas tomta han hadde byksla. Seinare kjøpte han bruket til Ole Knudsen Vaagen.

Kjelder;

Skriftlege: Husmannskontraktene. Magnus Jensen: Norges Historie. Under eneveldet 1660 - 1814.

Munnlege: Sverre Venaas, Rolf Torhaug og Jakob Helseth.

Husmanns- kontraktar frå Motzfeldt, Frost og Kaurin

Mans Bull & Motzfeldt

Vegningsskiftet blei gjort i 1772

Vi som her er parter i dette husmannskontrakt har vedkommet oss til at gjøre følgende betingelser:

- 1. Betale Tærskelen en aarlig Skatte af 2. 1/2*
- 2. Til at betale for Skatte og andre Afgifter som her er betalt*
- 3. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt*
- 4. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt*

Eder Høvsmeester Kaurin, Sogneprest de Bøder, bedlyder hermed at I som tidligere har været i Besiddelse af den her beskrevne Grund og Bygning, nu har søgt at sælge den til os, og vi har derfor hermed bedlydet I at sælge den til os for den her beskrevne Sum.

- 1. Betale Tærskelen en aarlig Skatte af 2. 1/2*
- 2. Til at betale for Skatte og andre Afgifter som her er betalt*
- 3. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt*
- 4. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt*

Ole Frost

Vi som her er parter i dette husmannskontrakt har vedkommet oss til at gjøre følgende betingelser:

1. Betale Tærskelen en aarlig Skatte af 2. 1/2

2. Til at betale for Skatte og andre Afgifter som her er betalt

3. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt

4. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt

Ole Frost

Vi som her er parter i dette husmannskontrakt har vedkommet oss til at gjøre følgende betingelser:

1. Betale Tærskelen en aarlig Skatte af 2. 1/2

2. Til at betale for Skatte og andre Afgifter som her er betalt

3. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt

4. Til at betale for alle andre Afgifter som her er betalt

Nilsen for Nilsen

John & P. Nilsen

(Her Nilsen)

Ole Frost

Frå Stabbur til ungdomssenter

Stubburet på Bud prestegard: Ein historisk gjennomgang av Svenn Martinsen

I «Kaldsbog for Bud prestegaard» skriv sokneprest Eiler Rosenvinge Kaurin (prest i Bud 1869-1874) at under Mathias Calmeyer Rode (Bud 1846-1868) «blev Bud prestegaard paany opført, og tomten for husene flyttet».

Kaurin skriv og om «Bud prestegaards husbygninger» at (dei tidligare husa) ble «oppførte av sogneprest Fürstenberg i 1770. Dei vart flytta til Bud frå Kristiansund N, men var «allerede da dårlige». Han seier vidare at dei er «blevne mere og mere skrøbelige, indtil sognepr. Rode besluttede at opbygge nye. Iflg. Kgl. res. av 31. aug. 1850 blev der optaget at laan paa Embedet til beløp 650 spd. (til ny låvebygning/SM). Da spr. Rode paa samme tid besluttede å opføre ny Hovedbygning tillige med de øvrige Udhuse. . . (ble) prestegaardens vaaningshus tilligemed de øvrige Udhuse iflg. et ved Kongl. Res. av 18. nov. 1854 bevilget et laan til beløp 700 Spd. opførte paa den nuværende tomt. (Då flytta frå «under Fjeldet», dvs. Stallberget/SM)

Saaledes blev Prestegaardens Huse fra den gamle tomt hvor nu den saakaldte gamle have ligger opført paa en ny hvor gaarden. . . ligger smukkere og friere, men ogsaa mere udsat for Veiret. . . »

I pkt. 3 om husa skriv Kaurin om «1 Stabbur bestaaende av 2 etager, den nederste afdelt i 2 rum».

Spr. Wilhelm Kristian Kjeldstrup (Bud 1882-1903) skriv om Stabburet at det er bygd i 1855 og er i god stand.

I den første Synsforretninga 1900 (etter lov som synsforretningar 1897) vert det sagt at «Staburet er opført i 1855 av tømmer, afdelt i to rum, og en gang, samt et større loftsrum. Huset er bordklædt, malet og takket med Næver. . . (16/8- 1900)

Det står lite om Stabburet i Synsforretningane 1900-1977. I 1937 etterlyser ein ein større takreparasjon, i 1941 finn ein manglar ved bordkledninga, 1945 seier at huset ikkje lenger kan brukast som stabbur. Det ser ut som det meste i eit kostnadsoverslag frå 1949 for vøling av taket (utarbeidd av Bud bygningstekniske kontor v. Edvin Myren) ikkje vart utført, då synsforretninga av 1953 seier at taket treng fornying. Det vantar og utvendig måling. I 1960 nemner ein behovet for å få flytta trapp og der «som gjeng inn på stabburet til søre vegg». Dette vert «meir tenleg for forpaktaren, og soknepresten får ha tunet meir for seg sjølv». Loftet er framleis ikkje reparert i 1960.

I Synsforretning 1977, 1. utg. finn vi ein dramatisk forandring. Her seier synsstyrar Fredly: «Stabburet står på skade, og det må enten settast i stand eller fjernast.. Ein var samd om at det søkjast Fræna kommune om å ta halve kostnaden med å sette Stabburet i stand etter dei planer som soknepresten har. Under denne foresetnad kunne det kome på tale å tilrå at ein søkte Departementet om middel til andre halvparten.»

II

«Etter dei planar som soknepresten har», kva gjaldt dette?

Ordinasjonen av Erling Barman april 1975 Utlånt av familien Barman.

I 1975 kom cand. theol. Erling Barman til Bud for å bli sp. Haugsgjerd sin etterføljar i embetet. Barman vart ordinert påska 1975 av Nidaros Biskop, og i eit «tiltredelsesintervju» i Dagen, som Ann Coates hadde med nypresten i april dette året: «Fersk prest i værhardt sokn» står det slik:

..Jeg har jo et ønske om å få virke som en god prest, å kunne gi en klar og ren forkynnelse av Guds ord. Og være til oppmuntring og veiledning for dem som trenger det. Men mye er det å lære. . .

..På gårdstunet foran det vakre nyrestaurerte våningshuset står et prektig gammelt stabbur med mange muligheter for utnyttelse. Interessen for speiderarbeid er til stede, og Rotary har planer om å sette virksomheten i gang.,

Dette ser ut til å vere første skriftlege nedslag av tanken om ungdomsarbeid i Stabburet. Då eg las det nemnde intervjuet med Barman, var det elles første gongen eg noterte meg at både Bud og Stabburet fanst!

Hausten 1976 skulle Barman ta av eit bord på ytterkledninga på Stabburet. Det eine bordet vart til fleire, for det var tydeleg at her var trong for skikkeleg isolasjon.

Typisk nok tok folk til å prata om dette, og avisa «Bygdanytt» (no: Kyst-Avisa), «fekk høyre både det eine og hint om Stabburet,» av «folk som dagleg passerer prestegarden., «Det skjemmer den «ellers flotte» prestegarden., skriv avisa 6. juni 1977.

No var det nok ikkje mange i Bud som gjorde alvor av å hjelpe Barman med vølinga utanom Prestegardstilsynet, men dei hadde ikkje midlar. Departementet var på si side mest stemt for å rive.

Barman søkte så Fræna Kommune om stønad. Førrels resultaterte ikkje kontakten med Kommunen i ein økonomisk basis for vølinga, men kontakt vart knytta m.a. med Oddbjørn Rolf Hustad på Skulekontor/Kulturkontor, og dåverande byggeleiar Peder Slutås. Den sistnemnde kalkulerte arbeidet til ca. 42 000,- for reparasjon og isolasjon av golv, yttervegger og tak.

I 1978 kom det positivt svar frå Kommunen. Kulturstyret ved Kulturvernemnda gav kr. 2 000,- over to år, og Ungdoms- og Idrettsutvalet kr. 6 000,-

Dette året hadde Fylkeskonservator Birgitta Rønnestad synfaring på Stabburet. Kontakten med Fylkeskommunen enda opp med at ein i Fylkeskulturstyret vedtok å yte kr. 20 000 i kulturvernmidler.

Ein original vri når det gjaldt å skaffe pengar ser vi hos ekteparet Barman når presten i 1978 søker Skatteutvalet om å få skattefritak for kr. 20 000 både i 1978 og 1979 mot at presten og kona yter same beløpet i tillegg.

Søknaden fekk positiv handsaming i utvalet, men fekk i første omgang ikkje gjennomslag i Formannskapet. Men då presten fekk vere tilstades på eit seinare møte, snudde stemninga, og resultatet vart her (29. jan. 1979) at kr. 10 000 av 1977-skatten vart ettergje-

ve. Erling og Kristin Barman gav etter dette nye kr, 10 000 til Stabburet.

Med dette var det klart for å utføre det som stod i Slutås sitt overslag. Olaf Storheim på Bergset sette i sving Andor Drågen, Alf Stavik og Kåre Sunde, og dette førte til at Stabburet fekk ny ytterkledning, isolerte vegger, og papp og stein på taket. Vindauga vart og vølte. Slik sto huset då Bud fekk ny prest i 1979.

Det bør og leggjast til at Barman på same tida kosta ny garasje til prestegarden, og ei større omlegging av strømtilførsla til husa. Først mykje seinare betalte Prestegardsforvaltninga i KUD tilbake desse summene til Barman, som i mellomtida var blitt prest i Stangvik.

III

På kontoen «Speiderlokaler i Bud», (seinare: Ungdomslokaler) stod det enno nokre midlar, men det tok noko tid før den nye presten fekk gå i gong med å halde fram arbeidet på Stabburet. Men i 1982 tok Eivind Myrbostad til med å setje opp panel på vegger og tak i 2. etasje. Nytt golv vart og lagt her, då det gamle var roteskadd.

I 1981 var det elles ny synfaring på huset. Både Fylkeskommunen (Fylkeskonservator Jens Petter Ringstad) og Fræna Kommune, med Peder Slutås og Oddbjørn Rolf Hustad i spissen vart involverte på nytt.

Nytt kostnadsoverslag og nye søknader vart resultatet, og som ein kan sjå av lista over tilskot og gaver, kom både det offentlege og private inn i fullt mål. Legatmidler frå Gules Legat, som hadde Politimesteren i Romsdal som styrar, kom og godt med.

Etter ein kortare «opptreden» av Gospelkoret «GledesBud» i 1980, vart i 1982 det kristne skulelaget 2BG stifta i Bud. I byrjinga var samlingane på Bud skule, men etterkvart skifta ein til Stabburet, då 2.etasjen var ferdig og innvidd i namnet åt Den Treeine Gud hausten 1984. Olger Gjerde gjorde mykje arbeid i innspurten, og andre brukte og mange timar i dugnadsarbeid.

Skulelaget og konfirmantane har vore med på fleire innsamlingar til inntekt for Stabburet, og litt etter litt har og fleire foreldre teke ansvar. Dette førte til at Stiftelsen Stabburet tok over ansvaret for drifta av huset frå Prestegardstilsynet i 1986. Stiftelsen Stabburet har no ei langvarig leigeavtale i Stabburet.

Etterkvart har og huset vorte møblert, ved hjelp av møblar frå mange heimmar i Bud, og Stiftelsen Stabburet er dei som har gjeve møblar og utstyr, stor takk skuldig.

I 1984 var Fylkeskonservator Ringstad pånytt på synfaring, og rapporten hans vart grunnleggjande for det arbeidet som Einar Kalvatsvik sto for i 1985, for s.k. «Rettedals-midler» Det var i 1. etasje det no var viktig å setje inn kreftene. Golvet her vart sandblåst, vatn og kloakk vart lagt inn, veggpanel oppsett, og huset isolert underifrå. Same haust vart den elektriske installasjonen modernisert og fullført.

Den nye kultursekretæren i Kommunen, Harry Hestad, var ein viktig mann når det gjaldt å få kanalisert nye midler til huset.

I 1987 var alt ferdig så nær som altaret til kapellet. Det vart laga av Peder Nerland, som i si tid hadde vølt vindauga. No kunne altarduken, brodert av Borghild Karlsvik i 1979, påleggjast. Eit altarbilette, ein ikon vart innkjøpt på St. Olav i Oslo og Savile Row i hovudstaden leverte krusifiks.

Med dette var Stabburet fullført, og 21. april 1988 vart huset signa av Biskop Ole Nordhaug. Lat oss vona og be om at det må verta brukt til fremje for Guds Rike mellom folket i Bud, Bergset og Gule, og bygdene i kring, særleg blant dei unge.

Anleggsperioden tok altså 11 år, frå Barman løsna eit bord av kledninga til altaret var på plass. Det var eit krevjande, med gjevande arbeide. Stort sett møtte vi bare velvilje. Men det er nok på sin plass å nemne at det var dei i Bud som ikkje ville gje noko støtte, og som

Bud prestegard fotografer? **frå Stallberget våren 1987.**
Foto: S. Martinsen.

heldt på at dette måtte «staten» sjå som sitt ansvar. Sanning er altså at dei var mest stemt for å rive og slett ikkje for å løyve pengar. Somme i Prestegardsforvaltninga i KUD var og irriterte over at Barman «tok seg til rette i våre bygningar» og «at dere har lagt inn klossett!»,

Men, som to andre artiklar i denne boka syner, er det slett ikkje så sikkert at noko på Bud Prestegard høyrer «Staten» til!

I styret for Stiftelsen er desse representert: Bud Sokneråd, Bud Indremisjon, Bud prestegardstilsyn, foreldra til dei unge i Skulelaget, og Soknepresten. Dei leke medlemene er: Bjørg Hustad, Anders Stanghelle, Olger Gjerde og Per Inge Inderhaug. Lag og foreiningar kan leige huset ved å vende seg til styret, og ein kan få gifta seg i kapellet om ein ønskjer det, gjerne i enkle former og på kort varsel, ta i tilfelle kontakt med presten.

Stiftelsen Stabburet

Oversyn over tilskot og gaver pr. 1.1. -89

1. Fræna kommune-kulturstyre, 1978 kr. 1000: 2. Fræna kommune ungdoms og idrettsutvalet: 1978 6000,-. 3. Fræna kommune form.skapet 1979, ettergjeving av skatt: 10 000: 4. (KUD-kabling, gjaldt og Stabburet): 13 440,-. 5. Møre og Romsdal fylkeskommune, 1979, kulturvernmidler: 20 000,-. 6. Fræna kommune Kulturvernemnd. 1979: 1000,-. 7. Møre og Romsdal Fylkeskommune, lokale tiltak for barn og unge, 1983: 8 000 (2BG): 8. Annonser i sem.program 2BG 1983/84: Bud og Hustad forsikring, Romsdal Fellesbank. BFH Sparebank, O.L. Hostad: 1 550,-. 9. BFH Sparebank, tilskot, 1984: 2000,-. 10. Aksjon: Loppemarked, kakebasar, salg av andelsbevis, 1984: 9 100,-. 11. BFH Sparebank, tilskot 1985: 1000; 12. Romsdals Fellesbank, tilskot 1985: 1000,-. 13. Aksjon: Kakebasar 1985: 4000,-. 14. Oppløysing av Gules legat, rest etter fråtrekk til resten av det kr. barne og ungd. arbeidet kr: 6600,- (1985) 15. Kommunal- og arbeidsdepartementet, Bu- og miljø-rest-tilskot: 10 000,-. 16. BFH Sparebank, tilskot 1986: 1000; 17. BFH Sparebank, tilskot trykking av stickers 1986: 3500; 18. Aksjon: Sal av stickers: 2000; 19. Dugnad 1982-1986 50 t. á kr. 35: Verdi stor: 17 500; 20. Fræna kommune, form. skapet, Ekstraordinær sysselsetjing 1985 (vedlikehald, innreing): 13 800; 21. Fræna kommune, kulturstyret, oppdekking av gjeld 1986: 3435,-. 22. Møre og Romsdal fylkeskommune, Ungdomsårkomiteen 1985 (tilt 2BG) kr. 8 000; 23. Fræna kommune, form. skapet, ekstraordinær sysselsetjing 19/8 1985 - 7/2 1986 kyrkjelydsarbeidar Marit Inderhaug Myrseth: ca. 35 000; 24. BFH Sparebank, tilskot 1987 og 1988: 2000; 25. Bud og Hustad Forsikring, tilskot 1986, 87 og -88: 3000; 26. Gaver ved signinga: 1400; Tilsaman: ca. kr. 109 500,-.

Til dette kjem private gaver, ikkje over kr. 20 000; slik at summen vert knapt 130 000,-.

Nøyaktig regnskap hos styret, stiftelsen Stabburet.

Særleg skal her nemnast gavene på kr. 10 000 frå Erling og Kristin Barman i samband med 3. over, og frå Randy og Ead Pomeroy, frå Phoenix, Arizona i 1986, på \$ 1000. Dette amerikanske ekteparet hadde vore i Bud same sumaren for å leita etter Ead si slekt. I dette høvet fekk dei interesse for ungdomsarbeidet i kyrkjelyden, og gav så altså ca. 7200 i norske kroner.

Vi vil takke alle som har støtta arbeidet, og vonar at mange framleis vil gjere det. Bankgiro: 4075.21.21186.

Biskop Ole Nordhaug:

Preken ved signing av Stabburet på Bud Prestegård 21.04.88

Matt. 18,19-20

«Alt det to av dere her på jorden blir enige om å be om, skal de få av min far i himmelen. For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem»

Fra min ungdomstid husker jeg at vi ble innprentet: Ingen kan være en kristen alene. Det ble da tenkt på at det var vanskelig å bli bevart hvis en sto alene. Det gjaldt å søke fellesskap.

Å være en kristen er å leve i et dobbelt fellesskap:

- 1) Med vår Herre Jesus Kristus.
- 2) Med andre som tror.

Begge deler er svært viktig.

Hva det siste angår, er det slik at alle de betydninger som ordet «menighet» har, har innebygget i seg et fellesskap.

Enten et stort - gjerne verdensvidt - eller et lite. Den lille flokk.

Sentrum for dette fellesskapet er Jesus Kristus.

Det er om han de troende samles.

- For å lytte til hans ord og vilje
- For å takke og lovprise ham
- For å komme med sine begjæringer, sin nød.

Dette fellesskapet kan gjerne være lite.

To eller tre, som vi her leste. Men er det fellesskap om Jesus, er det et fellesskap i løftenes tegn!

Da er nemlig Jesus selv midt iblant dem.

Det er til ham løftene er knyttet, til hans nærvær,

- og ikke til forsamlingens størrelse.

En slik forsamling med Jesus som sentrum, er et kraftsentrum.

Dere har mange av det slaget her i prestegjeldet.

Jeg tenker på de to kirkene: Bud og Hustad. Jeg tenker også på bedehusene, - og på hjemmene.

Vi er takknemlige for dem alle sammen. Vi trenger dem og de utfyller hverandre. Kirkehusene er hele menighetens samlingssted. I de andre sammenhengene kan en møtes i mindre grupper om forskjellige gode formål, og med Jesus i sentrum.

Det er idag vårt ønske og vår bønn at dette gamle stabburet på Bud prestegård må bli et slikt samlingssted. Vi ønsker at huset skal gi rom for mange positive aktiviteter. Og vi vil gjerne at alle aldersgruppene skal kunne tilgodeses. Vi vil gjerne at det skal være høyt under taket.

Men vi har likevel et sterkt ønske om at dette huset samtidig skal være et kraftsentrum.

- At folk av forskjellige grupperinger kan møtes her, samtale om viktige spørsmål både hva troen og menneskelivet angår.

- At en kan lytte til en klar og ren forkynnelse, og kunne dele med hverandre tanker og erfaringer som livet har gitt.

Ikke minst kan dette stabburet ha mulighet for å bety noe vesentlig for ungdommen, - f.eks. konfirmante-

ne. Huset har en atmosfære og et miljø som gjør det til noe unikt og spennende.

Samtidig oppmuntrer det til åpenhet og til nærhet. I en tid med så mange nedbrytende krefter, er det vesentlig at ungdommen kan få et positivt tilbud, og gjerne et med særpreg.

Det ville være godt om stabburet ble et samtalens og nærhetens sted, - nærhet både til hverandre og til Jesus. Men det ville også være godt om det ble et bønnens sted, - et sted hvor man i stillhet eller høylydt i fellesskap kan åpne sitt hjerte for Ham som har omsorg for oss alle.

For: «Det er makt i de foldede hender!»

La meg derfor ønske Bud prestegjeld til lykke med stabburet på prestegården. Må det ved Guds hjelp bli det kraftsentrum vi alle ønsker!

Bønn ved signingen av stabburet på Bud prestegård

La oss vende oss til Gud i bønn!

Lovet være du, vår Gud, universets Herre.

Himmel og jord kan ikke romme deg, og likevel vil du bo hos oss ved ditt ord og dine sakramenter, og gjøre oss til et tempel for ditt hellige og underfulle nærvær.

Evige Gud, vi takker deg for all din godhet mot oss. Du har gitt oss ditt hellige ord, du har kalt oss til å ha et hjem i din kirke på jorden og satt oss et evig mål hos deg.

Vi ber deg i Jesu navn: Se nådig til din kirke og hellige den i sannheten. La ditt ord bli forkynt klart og rent og dine sakramenter bli brukt rett.

Bevar Bud og Hustad menigheter. La de små som døpes vokse opp i samfunn med deg. Kall konfirmantene til et liv i forsakelse, tro og tjeneste. Før de frafalne tilbake til dåpens nåde. Gi dine nattverdgjester fred og evig liv ved ditt bord.

Vi ber idag særskilt for det som skal skje i ditt navn i dette hus. Hjelp alle som kommer hit å være åpne for ditt nærvær og lyttende overfor ditt budskap. Gjør disse rom til et tilfluktsted, der både barn, unge og voksne kan finne et sant og levende kristent fellesskap, og styrkes i troen på deg.

Gi fred på jorden og fred i hjertene. Lær oss å elske deg og holde av hverandre, slik at vi sammen kan tjene deg med glede og være levende vitnesbyrd om vår Herre Jesus Kristus.

La din miskunn følge oss alle Og når vår time kommer, la oss da dø salig bort fra denne verden og på den ytterste dag stå opp til din herlighet.

Så fulgte Fader Vår.

Haugianarane i Bud og Fræna prestegjeld

av Harald Aas

Hans Nielsen Hauge reiste gjennom Bud og Fræna prestegjeld i 1801. Han kom gåande til fots, på tur frå Bergen til Trondheim. Kva tid på året han kom hit, er ukjent, men ein veit at han var i Volda i oktober, og at han oppheldt seg på Aukra ei tid same hausten. Derfrå tok han over til Tornes. Ruta vidare gjekk til Bud, Hustad, Farstad, Talstad og Haukås og gjennom Indre Fræna over Skaret til Årø i Bolsøy.

På vegen heldt han møte, der han kunne samle folk. Elles deltok han i gardsarbeidet, når det høvde slik.

Hans Nielsen Hauge hadde innsikt i mang slags praktisk arbeid, for han var arbeidet ei teneste for Herren, like mykje som samling om Gudsordet. I følgje tradisjonen skal Hauge ha hjelpt til med å starte eit sagbruk på Helset. Dette tykkjest tvilsamt, etter som det var sag her før Hauge si tid. Forkynninga til Hauge var intens - han tala sterkt om synd og behovet for omvendning og tru på frelse i Kristus Jesus.

På dei fleste stader vart menneske vekte. Me veit ikkje namna på så mange av venene, men ein av dei - **Knut Pedersen Haukås** - kom til å spele ei viktig rolle i haugerørsla i Bud og Fræna.

Knut Pedersen Haukås var bonde, omgangsskulelærar og klokkar. Så vidt ein veit, la ikkje prestane hindringar i vegen for Hauge i Bud og Fræna, slik det skjedde på Nordmøre. Hauge heldt kontakten med venene gjennom brev til visse personar, som så formidla innhaldet vidare til møtelydane i bygdene. Etter 1810, då Hauge kom ut av fengslet med knekt helse, var breva einaste sambandet med venene.

Dei fleste Hauge-breva er bortkomne, men eit brev, datert 23. mars 1824, vart funne av Arne Magerøy blant gamle papir etter Knut Pedersen Haukås. Dette brevet har spesiell interesse, etter som det har utgangspunkt i ein strid mellom haugianarane i Bud og Fræna om tilhøvet til kyrkja. Opphavet til tvistemålet låg i ein konflikt mellom presten og klokkaeren i Aukra, som endte med at klokkaeren vart avsett. Sokneprest Høyem i Aukra pådrog seg uvilje ved dette - serleg var reaksjonane sterke i Fræna.

Haugianarane delte seg i to flokkar - «prestepartiet» og «venene». I eit møte på Tornes 1817 gjekk ein av leiarane for «venene» til åtak på prestane i dei næraste prestegjelda.

Fredrik Chr. Stenbruck i Bolsøy vart kalla «vantruande», Høyem i Aukra, «kranglefant», prost Angell i Kvernes, «mammonstræl», kappellan Hans Grøn Bull i Kornstad, «storetar», og Hans Motzfeldt i Bud, «stordrikkar». Det at prestane hadde samrådd seg om korleis dei skulle stille seg til haugerørsla, vart utlagt som at «prestane no hadde kome saman hos Kajafas for å samråde seg om korleis dei skulle fange Herren med list».

Mange reiste også spørsmålet om det var rett å ta imot nattverden av ugudelege og farisæiske prestar, eller å høyra på preikene deira. Noko dissentersamfunn vart ikkje skipa. Alle let borna sine døypa, og dei deltok i kyrkjelege handlingar som før, men oppmøtet i kyrkja vart mindre.

Striden kveste seg til då Knut Pedersen Haukås tok parti med prestene. Ein eller annan må ha skrive til

Hauge om tilhøva i Bud og Fræna. Brevet av 23. mars 1824 er såleis et «hyrdebrev» frå Hauge til venene i den akutte situasjon. Underskrivne finn brevet så interessant at det vert attgjeve i avskrift her:

Medkaldte i Nordland

(Det nordanfjellske Noreg kaller sørlendingen ofte «Nordland».)

Den Guds Naade som han begyndt en god, og salig Gjerning i os, han fuldkomme den i Jesu Navn; Kund den som blive bestandige indtil Enden, skal blive salige, og ikke de som vandre ifra Vejen. Husk hans Dom over dem som Herren fordrede Frugtene av Vingården og ikke vilde, men vendte Herrens Ejendom til sig selv: Math 21 cap. Dette er at betænke, så vi vogte os for at tilvende os hans Liggende-fæ til egen Ære, naar vi høste de Ting som hører vor Herre til, og det er alt vi ejer og har, det er den allerede nu begynte Ære og Glæde at vorde Guds barn. Maatte vi søge at stræbe derefter, saa vi kunde være evig lykkelige. Ejer Forstand, trage efter en Ting, arbeider paa ny, for al Ting bed Gud om Kraft dertil. Erindr: Hvad gavner det om mand vinder den ganske Verden, men tager skade på sin Sjæl?

Jeg har hørt at nogle der nord ligger i Splidagtighed, idet jeg selv har erfaret det. O, du usalige Splid! som udslukker Kjærligheden, som medfører den Elendighed at Guds Børn aandelig dræber hverandre! Hvad maa Aarsagen være hertil! Hovmodighed, den der af flydende Had og Uenighed. O, tænk på hvad den Konge sagde som havde femti Sønner, bad de tage hver sin Piske, bød og binde dem sammen! Ingen af de femti sønner kunde bryde denne Bundt av Pisker; men da de løstes fra hverandre, da brækket hver sin lett. «Saa umulig kan I ødelegges, (dersom I) holder eder sammen; bliver I splidagtige, da ødelegges I let som hvær sin piske», sagde Kongen. Saa gaar det eder. O, vær villige at tjene, og søg derfor først for alt at forliges med eders Brødre; vær villige derimod at tjene endog eders Fiender; Skulde da en Broder eller Søster enten forsætlig stifte Splid eller ikke tilgive, saa hold en saadan for ugudelig. Math 18. cap. Vær kjærlig-sindet og glem ikke at gjøre vel, det formaner eders svage men inderlig længselsfulde Broder, ønsker eder særlig naade som maatte tiltages,

Borttveit 23 Marts i 1824

Hans N.S. Hauge

Jeg hilser eder alle kjærlig, kan ikke nævne eder alle ved Navn. Jeg forstaaer I har faaet det jeg skrev i Sommer. Den Erindring jeg gav dig, L.L.S.H. tror jeg ikke er forgjæves og uden Virkning. Kjære, skriv mig da til! Hører dog du gamle Broder Ole Stien ikke er uvirksom. Herren vor Gud styrke de opriktige tro Guds Tjeneres Hjerter i Virksomhed at forkynde Guds Navn som os kaldte fra Mørket til Lyset!

Melodi: O Gud, du fromme Gud

Vor Tid den rinder hen,
til Evighed vi iler.
Naar Døden var vor Ven
og Legemet i Graven hviler,
hvor meget godt den får
som tæller Tiden her!
Den Skole for os var,
dertil udaf dig ler.

Idag jeg atter har
et Aar i Tiden endet.
Hvo ved om flere Aar
mer endnu på mig venter?
Gid jeg min Livets Tid
til sidste Andedrag
min Sag den salig blir,
når (jeg i) Verden viser mig svag.

Saa jeg min Aand i Gud
min Faders Haand befaler.
Da vil det salig Bud
som jeg så ofte her har bedt
og det ustanselig, om
den glæde uden sorg,
eje evig Fryd og Fred
i Himlens salig Borg.

Jeg vandrer endnu her
med Fryd og Fred beblandet
for ej at snuble mer
saa min Sjæl skal forandres
frå lysets Herlighed
som Gud mig haver vist;
dog Merket hænger ved,
vil ofte føre Tvist.

*Jeg tror vist den Gud
som mine Baand forlaser,
bevar mig ved sit Bud
og Kjærlighed indøser
i min hungrige Sjæl
mens jeg i Tiden er.
Seier til Evigt vel,
Synden hersker ej mer.*

*Den sidste Dag skal ej
mig ubetenkt anfalde.
Jeg vandrer trange Vej,
Gud inderlig paakalder.
Han hjælper den som tror
og holder fast ved Ham.
Hos sine Han vil besynges
(med) Evig sejers Sang.*

Fader vår, du som er i Himlen:
Helligt worde dit Navn;
Tilkomme dit Rige!
Skee din Vilje som i Himmelen, saa og paa Jorden;
Giv os idag vort daglige Brød;
og forlod os vor Skyld -
som vi og forlade vore Skyldende -

Dette brevet kom til Lasse A. Eide på Kleive. Han skreiv under brevet og gjekk til Knut Pedersen Haukås med det. Han skreiv også under.

Truleg avtalte dei ei slags deling av distriktet seg i mellom. Knut Pedersen Haukås heldt møte i Malmefjorden, på Tornes, i Bud og Hustad - kanskje også på Eide. Her las han opp Hauge-brevet.

Ole Stien i Bud, som ikkje hadde delteke i striden, mana no til fred, og etter kvart stilna det av i begge prestegjelda. Men det ulma i oska, i alle høve til sokneprest Dick kom til Aukra. Han kom til å få stor innverknad på kristenlivet både i Bud og Fræna. Berre på Tornes heldt ein liten flokk striden gåande.

Om ein nå leiter etter spor frå haugerørsla i bygda vår, er det ikkje mykje å finne. Hauge oppmoda venene sine til å delta i kyrkja. Sjølv var han med i alle kyrkjelege handlingar så ofte han hadde høve til det. Men han førte også nye tankar inn i kristenlivet.

Gudsordet skulle ikkje berre vere noko som kyrkja forvalta. Det skulle inn i kvardagslivet og heimane. Og så alt ærleg arbeid var teneste for Herren (bed og arbeid).

Knut Pedersen Haukås vart første ordføraren i «Vaagøe Sogns kommunen 1840. På amtstinget året etter skreiv han ei «bondevise», der han skildrar bonden i liv og arbeid. Heile diktet er gjennomsyra av den haugianske livsstil - **«Gudsfrykt med nøysomhed».**

Her tek ein med eit vers som viser tilhøvet til kyrkja:

***Paa Søndagsmorgen jeg oppstaar
min Morgenandakt gjør.
Og glad jeg saa til Kirken gaar
Guds Ord med lyst at høre,
men om det skulde hende sig
jeg ei i Kirken gaar
da Huspastillen tar jeg frem
og god Oppmuntring faar.***

Kjelder:
Trykksak v/Nils og Arne Magerøy 1945
Ymse tradisjonsopplysningar frå Fræna.

Joh. 1, 29
Se
der
Guds
lam.

Bud og Hustad eldste Missions- protokoll

for Bud og Hustad Missionsforening ved Marius Sandvik

Første søndag etter Helligtrekongers dag (6. januar) 1848 ble en misjonsforening stiftet for Bud Prestegjeld under et medlemsmøte på Bud Prestegård.

Møtet ble innledet med salmen «I Jesu navn», det første verset. Soknepresten leste en kort bønn og da det var de forsamledes første møte ble noen stykker lest.

Forsamlingen besluttet da å constituere seg:

1. Vedtok grunnregler for foreningen efter de i Norsk Missionstidendes 1ste aargang no. 11 paapekte, med unntak av at forsamlingen skulle holde 8 møter arlig, nemlig 4 i hvert sogn. Hvor og når ble overlatt til bestyrelsen.
2. Foreningens tilstedeværende medlemmer valgte derpaa en Bestyrelse, nemlig: sogneprest Rode, landhandler Width og skolelærer Olafsen. En bøsse ble sendt rundt for at de tilstedeværende skulle få gi bidrag, som etter opptelling ble, 5 spdlr. 2 ort 10½ skill. Stunden ble avsluttet med 1ste vers av salmen «Vær trøstig Zion Jesu Brud», hvorefter forsamlingens møte ble hevet. Rode (sign)
3. Søndag efter Helligtrekonger afholdtes av presten Rode et missionsmøde på gaarden Hustad, Hvorda efter en salme var sunget og en bønn læst, samt nogle stykker af Missions Tidende foredraget. Vedtok Foreningens Grundregler bekjendtgjørelse. Opptegnet 18 medlemmer. Offret til misjonen ble 1 spdlr. 12 skill.

Dette er et resyme av begynnelsen til misjonstanken her i distriktet. Når en tenker tilbake på oppveksten og minnes den store aktivitet som utfoldt seg på dette området, er det nesten utenkelig at misjonstanken her er kun hundre år. En skal ta seg i vare for å definere slike ting, men jeg kan ikke dy meg. Det er merkelig at i et land der lyset i staken har brent klart i hundre og femti år, så kom misjonsvirksomheten så sent i gang. Jeg utelukker de siste 20-30 år for i disse år har ikke lyset brent klart. Ta oss i akt så ikke staken blir flyttet. Vi må langt tilbake i tiden for å se at hedenskapet florerte som det gjør i dag. Et hedenskap som ikke riktig klart kan sees, men som vokser som en kreftsvulst. En fattig trøst er det at Mellom-Europa er verre stelt. Les Åpenbaringens kapitel 3 og 14 vers.

Misjonsprotokollen gir oss et lite glimt inn i Kristenlivet på midten av 1800-tallet. Vi har i dag ennå blant oss mennesker som husker enkelte av de som figurer i protokollen. Utgangspunktet er at det var 18 medlemmer tilstede ved møtet på Hustad. En må da trekke den slutningen at medlemslisten er skrevet etter dette møtet.

1. landh. M Width
2. Madam M. Width
3. Handelsbetj. Width
4. Sogneprest Rode
5. Fru Rode
6. William Rode

7. Inne Rode
8. Bernt Holmboe
9. Student Klingness
10. jomfru Pettersen
11. Wisecorporal Holm
12. Skolelærer Olafsen
13. kone Aase Olafsen
14. Just Brenslen
15. Reiert Nielsen Vorpen
16. Henrik Henriksen Jegthaug
17. medhj. Mads Arnesen Fagervik
18. Hmd. Niels Korsmyren
19. gjestgiver Mahle
20. mad. Mahle
21. Søren Andersen Berget
22. Hmd. Mads Madsen Myren
23. Sivert Johns Rishaug
24. ungd. Lars Larsen Gule
25. Peder Madsen Myren
26. medhj. Ole Olsen Rødal
27. datter Beret Olsdatter
28. medhj. Erik Kalsnes og
29. sønn
30. skolelærer Christen Farstad
31. Gbr. Ingebrigt Jørgensen Tverfjell
32. Hmd. Lars Hoff
33. Gbr. Ole Olsen Wasenden d. eldre
34. Ole Olsen Wasenden d. y.
35. Lars Olsen Wasenden
36. Gbr. Knut Olsen Sandblost
37. Lars Pedersen Hostad
38. John Fredr. Farstad
39. Peder Larsen Berset
40. Gbr. Hans Hansen Westad
41. Raphael Hansen Westad
42. Bendix Steffensen Farstad
43. Hans Christensen Farstad
44. Anders Pedersen Farstad
45. Anders Steffensen Farstad
46. Peder Hansen Vigene
47. pigeb. Bereth Pedersdatter Vigene
48. handelsbetj. Rødahl
49. Knud Knudsen Westad
50. Erik Eriksen Berset
51. enk. Inger Ingebr. dtr. Goddal
52. Anne Pedersdatter Goddal
53. Pernella Pedersdatter Goddal
54. Johanna Hansdatter Goddal
55. Anders Hans. Farstaddal
56. John Hans. Farstaddal
57. Niels Olsen Hostad
58. Niels Pedersen Tverrfjeld
59. Anders Iversen Farstad
60. Christen Hansen Farstad
61. Peder Jensen Farstad
62. John Johnsen Rødal
63. John Johnsen Rødal jun
64. Anders Peders. Ekkren
65. Elfred Pedersen Ekkren
66. Timand Jansen Nerland
67. Peder Henriksen Hustad
68. Niels Madsen Sandblost
69. Tron Tronsen Hustad
70. skomager Ole Tronsen Rødal
71. Marith Johansdtr. Tverrfjeld
72. Andreas Larsen Farstad
73. Marit Hansdtr. Kolmanskog
74. skolelærer Christophersen
75. dreng Arne Ingebrigsten Yttervigen
76. skolel. Lars Larsen Lindseth.

Det er interessant studie disse namna. Som eksempel skal vi se på de yngste, som eldre folk av i dag kan huske. Vi tar først nr. 47 pige Beret Pedersdatter Vigene. Hun er innskrevet sammen med sin far, Peder Hansen Vigene (Eikkren). Det blir sagt om henne at hun var sterkt religiøs, kanskje endel pietistisk. Hun var en kvinne som styrte sitt hus med fast hand. En har da lett for å få betegnelsen streng, men fra hennes sønn, Hans Edvard Sunde har vi at hun var en snill og kjærlig mor. Vi kan konkludere med at hun holdt sin barnelærdom gjennom livet som en god kristen.

Den andre er nr. 27. Beret Olsdatter Rødal. Hun er også innskrevet sammen med sin far, Ole Olsen Rødal (lille), som også var prestens medhjelper. De etterlatte barna var alle kristne, sa arven der også fortsatte i slektsleddene.

Innflytterfolket er med i fullt tall. Dette må derfor bli vurdert slik at det var ikke bare materialistiske hensyn som var flyttegrunn. Det er nærliggende å tro at Hauges virke spilte en vesentlig rolle. De kom fra forskjellige kanter av landet, men de fleste kom fra Sogn, Hallingdal og Lesja. Dette var bygder der Hauges virke var utstrakt

En kan også merke seg at tilknytningen av bygden til Goddalen enda var sterk. De mønstre på listen i så og si fullt tall.

Foreningen ser ut til å ha fungert bra til 1852. Det blir nå en dødperiode frem til 1865. Det kan nevnes at Olafsen gikk ut som styremedlem og at Peder O. Mahle kom i stedet.

Den 3dje søndagen i faste 1865, ble det etter prekenen i Hustadkirken holdt møte. Det ble der berammet et nytt møte på Farstad i Hans Christensen Farstadssett sitt hus. Han tilhørte Hauges venner. Det ble nå innmeldt 28 medlemmer.

Disse var:

1. skolelærer og kirkesanger
Lars Larsen Lindseth -
2. Knud Olsen Sandblost (frå Aal)
3. Peder Pettersen Nerlandsrem
4. Ingebor Hansdatter Vasenden
5. David Larsen Farstad
6. Ole Olsen Hustad d. eldre
7. Peder Henriksen Venås
8. Halvor Larsen Venås
9. Knut Larsen Malerem
10. John Fredriksen Farstad
11. Nils Rasmussen Farstad (Stegan)
12. John Andersen Farstad (vegan)
13. Jørgen Olsen Farstad -
14. Hans Christensen Farstad (Resset)
15. Bendix Steffensen Farstadreit
16. Ingebrigt Jørgensen Tverrfjell
17. Ingebor Anna Toresdatter Tverrfjell
18. Torkjell Krist. Kolmanskog
19. Marit Hansdtr. Kolmanskog
20. Hans Torkj.sen Kolmanskog
21. Christopher Torkj.sen Kolmanskog
22. Ole Olsen Vasenden
23. Aognet Tverrfjeld
24. Ole Larsen Vassenden
25. sogneprest Rode
26. Markus Tronsen Hustad
27. skolelærer Iversen
28. Ingebrigt Markussen Male.

Den 5te søndagen i Faste 1865 ble holdt møte på Farstadssett. Det kom nå fem nye medlemmer til.

Møtet ble åpnet med salmesang og bønn, hvorefter lestes en betraktning over Jesu ord «I ere verden lys». Etterpå ble salmen «Vær trøstig Zion Jesu Brud».

Til Formann valgetes Lars Lindseth, sekretær Ingebrigt Tverrfjeld, styremedlemmer Fredrik Hansen Kalsvig (Myhren) og skolelærer Iver Iversen. Det kom inn 2 speciedaler og 7 skilling.

Den 12 søndag etter trefoldighet ble holdt møte i Ingebor Vasenden sitt hus. Det ble lest frå Luthers Huspostill. Det kom inn 1 spdlr 5 skill.

I året 1866 ble en ny forening stiftet i Bud. Den 28. Oktober ble møte holdt på Skotten i Sjørgarden, Sivert Siverstens hus. Sokneprest Dick frå Aukra og Ole Kalle prekte. Nye medlemmer ble Iver Halvorsen Skotten, Johan Johnsen Sandvik, Peder Jensen Farstad og Erik Pedersen Farstad.

I 1870 kom los Lars Nerland med som medlem og Johan Peersen Nerland ble valgt til kasserer. Dette året hadde en også besøk av predikanten S. Åndal. Den 6te søndagen etter trefoldighet ble møte holdt i Vikan i Bendix Styrkesens hus. Den 1. november ble misjonsmøte holdt i Hustad kirke, der sokneprest Kaurin prekte.

Den 20. søndag i trefoldighet ble møte holdt på Tverrfjeld, og den 22. januar 1871 ble holdt møte på Venaas. Den 4. juni holdt man møte på Remmen i

Sandvik i Sjur Andersens hus. 2. søndag i advent holdt en møte på Kolmannskog.

Søndag Septugesima 1872 ble holdt møte på Male, og Midfastesøndagen holdt man møte på Indre Sandbløst i Olse Knudsens hus.

Trefoldighetssøndagen prekte Ingebrigt Kvam fra Grytten på Pilan på Farstad i Anders Pedersens hus. Den 15. juni prekte Peder Norseter på Vasenden. Den 22. juli 1873 holdt en møte på Gammelseter. 10. søndagen etter trefoldighet holdtes møte i Lillerødalen i Steffen Olsens hus, og den 21. søndag etter trefoldighet talte Ingebrigt Kva i Danstuå på Skotten i Fredrik Jakobsens hus.

Den 22. Mars 1874 talte S. Andal i Skolestuen på Hustad

3. januar 1877 talte sokneprest Kjelland i skolestuen på Hustad. Den 2. søndag i faste holdtes møte på Teistklubben, og den 2. søndag etter trefoldighet holdt man møte på Hostad i Elbrigt Pedersens hus. Hans kone Sissel var regnet å være en god kristen av Hauges venner. Den 3. februar 1878 holdt en møte i Lillerødalen i Iver Steffensens hus. Hans barnebarn med samme navn var predikant for Misjonsbandet.

Den 7. april samme år ble det holdt møte i Hålen på Farstad i Ole Monsens hus.

Det foran skrevne er et utdrag av misjonsprotokollen for Bud og Hustad. Den ble fortsatt i Hustad etter 1866. Vi vil av utdraget vise spredningen av møtene i den første tiden, og de som talte. På slutten av forrige århundret kom båtlagene med i givertjenesten, og det er en verdifull rekke av båtlag som er nevnt. At vi slutte ved 80-tallet er av den grunn at beskrivelsen mere går over i en annen artikkel i samme bok.

Kristenliv i Hustad i forrige hundreåret:

Ukjent forfatter, 1942 (?)

Ja hvordan var nu Kristenlivet her i bygden utigjennem tiden fra 1800-1900?

Man kan spørre om det var noko virkelig Kristenliv i ordets beste betydning? Disse som kunne gi svar på disse spørsmål er nu flyttet over dødsflodens Kolde vande, den siste nemlig H.K. fikk gå inn til hvilens siste høst. Desværre ble det forsømt å få opplysninger fra de gamle om dette spørsmål og således gikk det i grav med dem.

Somme har nemt at det var ikke stort annet enn vane Kirkegang og Huspostille - lesnad.

Folket gikk til Kirken og de var ikke så nøie på veiret og streiket heller ikke om det var kalt og ingen ovn i Kirken.

Beveggrunnen kunne være så forskjellige men stort sett tror jeg, at de aller fleste gikk for vane eller plikt og resonerte som så at når jeg går til Kirken regelmessig og en par ganger til alters i året så får det det være bra nok og jeg tror nok det var en god del som mente at dette var tilstrekkelig.

Utigjennom hundredåret var det nok mange udbrugte huspostiller omkring i bygda.

En rett husfar samla alltid huslyden og les teksta for dem og søndagene og høitidsdagene.

Mange av disse utlegninger kunne være nokså dryge

å komme igjennem serlig da for disse som les dårlig, Ja som kanskje måtte stave sig til de vrangeste orda. Det var derfor ikke å undres over at barna ble både trøtt og lei av den langa andakta, når nå dertill kom de lange Salmer som måtte synges tilendes hvormange vers det var, som en gammel mann sa. Vi halshogde ikkje salmane den tida. Vi song alle vers.

Jeg husker bare fra min barndomstid kor vanskelig det kunne være å sitte rolig til alt var over serlig da hvis vi hadde noen av kameratene travende utenfor veggene og som ventet på at vi skulle komme ut å leke. Dere kan tro vi talte både bladene og versene. Men trods dette så var det dog nogen som ble liggende igjen i barnesinne både av det som ble lest og syngt. Disse minner fra barneårene og det lille frø som dengang ble nedlagt det fikk senere i livet sin store betydning for mig.

Den første familie av bekjennende kristne flyttet hit til Hustad fra Isfjorden omkr. 1848 årene. Det var Torkel og Marit Kolmannskog. Hans K. sine Forældre. Hans var født i 1849. Marit var en varmhjertet kristen som øvet sterk innflytelse på disse hun var sammen med.

I denne tid var det vistnok sjelden eller aldrig samlet til kristelig møte utenom Kirken. Hans Kolmannskog har fortalt at de fikk besøk av en gutt med navn Anders Sildseth fra Batnfjord. Denne gutt hadde en merkelig sanggave. Noen taler var han ikke men sangen drog på folket. Herred vedkjente sig redskapet om det var skralt.

Fra den tiden ble det endel troende i bygden. Senere kom det en legmann til bygden som het Løve Vassgård fra Eide. Under hans virke ble Hans Kolmannskog vakt og kom til liv i Gud.

Det syner sig at fra den tid ble det en oppvågen til nyt andelig liv idet man da også ved legmann begynte å holde samlinger omkring i bygden både ved en og annen tilreisende såvelsom de troende sammen innen bygden, av disse kan nevnes Torstein Vassenden, Anders Reitan, lærer Sivert Vasseng, Hans Breivik og lærer Iver Iversen.

Etter at Hustad M.M. forening *)blev startet i tiden 1880-85, holdt disse regelmessige misjonsmøter omkring i sognet, reiste også på vennebesøk til Nordmøre og tildels andre steder, fikk til gjengjeld besøk fra vennene på de steder de besøkte.

Disse vennebesøk var til gjensidig oppbyggelse og oppmuntring idet de fikk være med og dele Guds ord og hverandres opplevelser med hverandre.

Det var noe derinne i hjertet som brant og som det var en trang etter å få dele med andre. Det tunge alvor var det dybeste serdraget ved disse gamle kristne. Bakennom sukkene og tårene inne i hjertedypt grodde den fred som verden hverken kan gi eller ta. Deres liv syntet dette. De hadde en Kristendom som bar i stormen.

Disse gamle hadde det ikke sa travelt som vi har det nu for tiden, de tok seg tid og var ikke sa nøye på det om de gikk 2-3 mil for å treffe troende venner. Det var hverken bil eller sykkel i de dager.

Som unggut husker jeg en tur til Storlandet. Jeg skulle få være med til mine slektninger på Øverland. Så ble det bestemt samling hos Einar Kolseth, når samlingen var slutt ble det dekket bord for en hel del av vennene og ikke ældre karen enn jeg var fikk jeg en forståelse av at disse troende venner var svært glade i hverandre - og slik som de sang. Det var en interessant opplevelse for ungguten og et minne som jeg senere aldrig har glemt.

Det var særlig fra 80-årene og utover til hundreårsskiftet og videre inn i århundret at den frivillige kristelige virksomhet begynte å skyte fart. Disse misjonsmøter som regelmessig ble holdt omkring i sognet gjorde sitt til å vekke misjonsvennene samtidig som det øvet en sterkt innflytelse på det kristelige liv. Ansvarsfølelsen

for hedningene, Guds store rikssak våknet, det ble noe å arbeide for. Det var en velsingelsesrik oppgave disse Herrens vitner hadde påtatt sig og det ble ikke uten synlig frukter. Jordbunden i folkesjelen ble bearbeidet. Herren sendte andre vitner til bygda, og av disse kan nevnes Ole Rasmussen fra Innfjorden, Olaus Rasmussen, Johannes Kjöll, Ole Stokke, Knut Stokke, Peder Olsen, Alfsen, Ole Løvold, Oluf Holm og ikke å forglemme Sigurd Bjørli med mange flere. Endel av disse reiste for den Indre sjømannsmisjon.

I årene fra 1887 og utover til 1900 ble det stiftet flere foreninger: Hustad u.f. indremisjonen og Hustad Kinamisjonsforening, i Nerland Indre sjømannsmisjon.

I 1892 begynte en vekkelse på Hustad. Midlet som Gud brukte var en ung kvinne fra Heimgarden som hadde vært henrykt. Flere ble da vunnet for Herren. Noen år senere var det en vekkelse med Ole Rasmussen.

Møtene i den tiden var som regel holdt i private hus og senere i skolestuen. Jeg minnes mange møter i mitt hjem. Når den ærværdige Ole Løvoll kom ruslende inn i veien. Sjå der kjem bestefar, no bli det samling. Han var så liketil, innrettet sig som han var hjemme. Ja, så var det å sende gutten ut med samlingsbod til naboeene.

Far fikk knakker og benker ned fra løftet og sørstuen ble ryddet og ordnet til å ta i mot folket, de innbudne. Barna satte sig ved vinduet for å se om de innbudne ville komme, og gla var når vi så at mange kom. Etter at en sang var sunget, «så får du begynne da Hans», atter en sang og så begynte Ole, etter å ha lest sin tekst la han i vei med sin veldige tordenstemme. Vi barna syntes at den veldige måte han fremførte sin tale på gjorde mer inntrykk på oss enn selve ordet. Det var den veldige stemmen.

Etter møtet var det å rydde opp, gjøre rent en svær jobb. Da mener jeg ikke det å bære ut benkene var noen svær jobb, men det var alt tobakkspyttet som stod som en dam under hver kall som tygde tobakk. Far måtte tørke opp det verste før kvinnfolkene slapp til. Det gikk feiende og fort når vi alle hjalp til og snart var stuen vasket og ordnet igjen.

Kallene kunne stå ute en liten stund og prate før de gikk hjem. En gammel kall husker jeg sa det var ein svær mann å tale, og så ble det med det iallfall den gang.

En gammel legmann som besøkte bygden var Sigurd Bjørli. Han var av den gamle Haugianer type. Gunnar Dehli gir en interessant skildring av denne trofaste Herrens tjener i Hjemmets Julebok for 1932. Denne skal jeg ta til å lese.

For Hustad sogns vedkommende må det ene sies det var serlig den siste del av hundredåret som var en nybrottsid bde på det sosiale og det kristelige område.

På det religiøse og Kristelige område gjorde seg gjeldende først og fremst derved at flere blev vunnet for Guds rike. Men det var også en annen ting som må nevnes og det var et nytt og friere syn som fikk inngang mellom Guds folk.

Når arbeidet for Kinamisjonen tok til i bygden, var det nok ikke alle av de troende venner som ville være med. De kunne ikke bli fortrolig med at Kinamisjonen ikke ville ha sine misjonærers ordning på samme måte som misjonærene til D.N.M. Det ensidige syn på dette område rettet sig lidt etter hvert.

Det er med takk til Gud jeg minnes disse trofaste Herrens vidner, både i bygden og disse som besøkte var bygd i min ungdomstid. Jeg forstod ikke så meget av det den tid, men jeg har senere i livet fått mer forståelse av hvilken god gjerning de da gjorde med å så Guds ord ut til folket.

Velsignet være deres minne!

Forfatteren er ukjent, men det er visse pekepinner, i atikkelen som kan være ledende. Manuskriptet lå i den gamle Misjonsprotokollen som Bygdeboknemnda har i sin varetekt. -

*) Dersom han nå mener Det Norske Misjonselskaps forening her i Prestegjeldet, så kan det opplyses at de var stiftet i Januar 1848 ved sognepresten Rode, Width, med flere fra begge sogn. Denne foreningen ble delt på slutten av 1860 tallet.

Da Bud fikk bedehus:

ved sokneprest
**Wilhelm Kristian
Kjelstrup**

Forhandlinger angaaende Fæstetomt for Bud Fiskeværers Bedehus

Den 28de November 1894 indgik Bud Sokneprest saadan Kontrakt: Wilhelm Kristian Kjelstrup, Sognepræst til Bud Præstegjeld, gjør vitterligt:

Da Bud Indremisjonsforening, der har kjøbt det gamle Skolehus i Bud Fastskolekreds for at benytte det som Bedehus, ønsker at fæste denne Tomt, hvorpaa dette hus staar, bortfæster jeg, med indvilgelse af Kirkesanger og Skolelærer Lars Hals, der for sin Tjenestetid i Bud Skolekommune har brugen af den Bud Præstegaard tilhørende Plads Inderhoug, paa hvis grund dette Bedehus staar, heromhandlede Tomt, der har en længde af 13 5/10 - tretten og fem Tiendele Meter og en Bredde af 6 5/10 - seks og femtiendele Meter og er beliggende paa venstre side af Kjøreveien i Bud Vær, til Bud Indremisjonsforening, med forbehold af det kongelige Kirke-Departements Approbation og forøvrigt paa følgende Betingelser. Det bemærkes, at heromhandlede Husmandsplads, Skolepladsen Inderhoug, ikke berøres af Reduktionsforretningen angaaende Bud Præstegaard.

1. Sognepresten forbeholder sig Ret til, efter samraad med sine geistlige Foresatte at opsigte Fæstet, saafremt Huset ikke benyttes i overensstemmelse med de af Bud Indremisjonsforening under 25de Juni 1894 fastsatte Regler, hvoraf en Afskrift vedlægges, eller de sædvanlige Kontraktbestemmelser for Tomtefæsteren paa Bud Præstegaard ikke overholdes.
 2. Som aarlig Afgift erlægges 6-seks kroner, der deles i lige Dele mellem Sognepresten og Kirkesangeren.
 3. Ved Fæstets Ophør paahvilker det ikke Sognepresten eller Kirkesangeren eller det Offentlige nogen Forpligtigelse til at indløse nogen paa Tomten staaende Hus.
 4. Kontrakten træder ikraft fra 1ste januar 1895.
- Bud Præstegaard den 28de November 1894
Wilhelm Kristian Kjelstrup, *sign.*
Sognepræst til Bud.

Foranstaaende Kontrakt vedtages af os undertegnede i Nærvær af undertegnede Vitterlighedsvidner.

L. Th. Hals
Paa Bud Indremisjonsforenings Vegne
Syvert K. Myren Fredrik H. Myren

Til Vitterlighed:
Andreas R. Kalsvig Marit **Olsen Seternes**

Statutter for Bud Fiskeværs Bedehus

§ 1

- a. Bud Fiskeværs gamle Skolehus er kjøbt til at være et Forsamlingshus for Bud Fiskevær og benyttes til gudelig og opbyggelig Brug saasom Bibellæsning, Opbyggelser og Misjonsmøder; dog kan det ogsaa benyttes til Afholdsmøder, kristelige Fester, Børnemøder og Bønnemøder og iøvrigt til Foretagender, sigtende til Guds Riges udbredelse og vækst.
- b. Personer, der ikke bekjende sig til den evangelisk-lutherske Troesbekjendelse, have ikke Adgang til at tale Guds Ord i Huset.
- c. Om Husets Bestyrelse finder det tjenligt, kan vide-regaaende Skole og Søndagsskole ogsaa holdes i Huset, naar disse holdes i en kristelig Aand og i Troskab mod ovenomhandlede Troesbekjendelse; dog maa intet Slags møder være til hinder for opbyggelser, Bibellæsninger og Misjonsmøder.
- d. Udenfor det her anførte maa Huset ikke anvendes eller benyttes, og alle Møder i samme maa holdes i en Kristelig Aand.

§ 2

- a. Huset stilles under Bestyrelse af 5-fem mænd, og vælges disse af Bud Indremisjonsforenings bogførte Medlemmer.
- b. Bestyrelsen maa staa paa den evangelisk lutherske Bekjendelses Grund og maa have Vidnesbyrd for kristeligt Liv og Lære og for Interesse for Guds Riges Fremme og Udbredelse og sine Medmenne-skers kristelige Vel.

§ 3

Bestyrelsens medlemmer kunne blive staaende saa længe, som de selv finde for godt, og saa længe, som de iagttage Husets Regler efter de foreskrevne Statutter. I det tilfælde at noget af Bestyrelsens medlemmer ikke iagttager de foreskrevne Bestemmelser eller udviser Ligegyldighed for Guds Ord eller Guds Riges Fremme udstryges samme af de øvrige Bestyrelsesmedlemmer, som enstemmigen have at udvælge nye Medlemmer efter det bestemte Antal istedetfor de paa denne Maa-de eller ved Dødsfald udtraadte Medlemmer.

§ 4

- a. det paaligger Bestyrelsen at iagttage de foresatte Bestemmelser og at drage Omsorg for, at Møderne holdes saavidt muligt regelmæssig til bestemte Tider og af Mænd, som dertil have de fornødne Betingelser.
- b. Bestyrelsen har ligesaa at paase, at Møderne i Bedehuset ikke afholdes samtidig med den offentlige gudstjeneste i Kirken.
- c. Bestyrelsen har ogsaa at ivaretage Husets økonomiske Anliggender; i enhver Henseende samt at fremlægge Husets Regnskab for Indremissionsforeningen ved hvert Nytaar.

§ 5

Huset som er inkjøbt for frivillige Bidrag og eier sig selv skal, efterat dets Gjæld er betalt, aldrig bortsælges eller bortlejes medmindre et nyt tidsmessigt Hus er kommet i dets Sted eller fuld vederheftig Garanti for at det nye er istand inden 1-et Aar, dersom det gamle skal rives eller bortsælges.

§ 6

Det bemærkes at §§ 5 og 1 i disse Statutter ikke kan forandres. Forandringer i og Tillæg til de foranderlige Paragraffer i disse Statutter kunne gøres i Aarsmødet i Bud Indremisjonsforening naar Forslag derom af Bestyrelsen er offentliggjort mindst 14 Dage forud, og udkræves der med Hensyn til saadanne Beslutninger, at 2/3 af de bogførte Medlemmer af Bud Indremisjonsforening derom er enige.

Bud den 25de Juni 1894

Nils I. Tuerfield, Fredrik Hansen Myhren, Sivert K. Myren, Peder B. Torhoug, Hans Hansen Tungehoug, Matias Jakobsen Tungehoug.

Lekmanns- rørsla i Bud prestegjeld

av Anders Myrseth

Noko av det mest sermerkte innan lekmannsrørsla var dette, at ein fekk bruk for eit bedehus. Frå tidlegere tider var det nok gamal tradisjon å ha møta i heimane, der det var store nok stover til slikt bruk, og husbonds-folket hadde interesse og hjarterom for slikt verksemd.

Det er ikkje for mykje å seia at grunntonen frå gamalt av har vore prega av ånda og rørsla frå Hans Nielsen Hauge. Til tider opp gjennom tidsbolkane har det nok, serleg i vekkjingstider, vore heller trongt om plassen når møta skulle haldast i desse heimane. Det er fortald at det ofte var teke i bruk både stove, kjøken og gang til ein møtesal, ved at dørene stod opne.

Så var det då helst i vekkjingstider, då folk søkte Gud om frelse i Jesus Kristus, at trongen om eit bedehus kom fram i folket.

Bud

Bud Indremisjon vart skipa i 1890 med Fredrik H. Myhren som første formann. Med i laget høyrde både Gule- og Bud skulekrinsar. I lovene er nemnt serskilt at Indremisjonen skulle prøve å fremja Guds rike mellom folket, som alt indremisjonsarbeid er. Var óg lagt vekt på **«å motverka søndagsarbeid, og syte for at born og ungdom var inne i høveleg tid om kvel-dane.»** Saknet av eige hus melde seg snart, og alt i 1893 vart det arbeidd med planar om bedehus. Det gamle skulehuset i Bud vart så kjøpt til bedehus og teke i bruk alt i 1895, og vart vigsla av sokneprest Kjelstrup. Dette huset vart etter kvart for lite, og det vart arbeidd med planar om nytt bedehus. Under årsmøtet i 1917 vart det så gjort vedtak om å byggje nytt bedehus i Bud. Snart stod det nye bedehuset der, stort og romsleg. Seinare er dette bedehuset blitt påbygd og restaurert.

Bud Kr. ungdomslag vart skipa i 1919, med Angel Vikan som formann.

Skulelaget for Bud, Bergset og Gule med vaksenleiar Bjørg Hustad. (Laget blir populært kalla for 2BG). Laget fungerer godt. Samlingsstad: Stabburet på prestegarden. Offisielt namn idag: Bud og Hustad Kr. Skolelag.

Bud Yngresmusikkag. Leiar: Judith Berg.

Bud Indremisjons Hornmusikk. Leiar: Lodve Sunsbø.

Bud Misjonskor. Dir.: Kristian Moen.

Anna Sunsbø hadde i fleire år ansvar for foreininga for Santalmisjonen. I dei seinare åra har ho hatt bøsse-lag, men sjølve foreininga er nedlagd. Hausten 1987 vart Bud Santalgruppe starta. For tida er Torhild Martinsen (kona til presten) leiar.

Bedehusforeininga med Petra Vikan som leiar.

Misjonssambandet har foreining i Bud, med Petra Vikan som leiar.

Indremisjonsforeininga i Bud har Odd Viken som formann.

Det er og foreining for Den Norske Sjømannsmisjon, med Bjørg Hustad som leiar.

Søndagsskulen i Bud har desse leiarane: Torunn Viken, Odd Viken, Grete Gjerde og Anders Stanghelle.

Oddmund Fjøren er kontakt for Den Indre Sjømannsmisjon i Bud.

Det er foreining for Det Norske Misjonsselskap med Torhild Martinsen som leiar, og Gunhild Stanghelle er kontakt for Israelmisjonen. Ho tok over etter Angel Vikan, som i lang tid har arbeidd for Israelmisjonen.

Gunhild Stanghelle leier og ei barneforeining for NMS.

Odd Viken leier ei mannsgruppe.

Bergset

Det første bedehuset på Bergset vart bygd og teke i bruk i 1908. Det er grunn til å tru at det her og i tidlegare tider har vore halde møter i heimane, der stovene og hjarterommet var store nok.

Det gamle bedehuset vart sikkert for lite etter kvart, for i 1959 vart nytt bedehus innvidg på Bergset. Også her har nok det kristelege livet i bygda variert, som på dei fleste andre stader.

Det skulle tyde på ein sterk og levande kristendom når ein tenkjer på at det frå Bergset er utsendt fire misjonærar: Ole Hansen Drågen reiste ut til Kina i 1915, og Anders Tangeraas reiste ut som misjonær i 30 åra, også han reiste til Kina. Henrikke Tangeraas reiste ut i 1948 til Formosa. Rolf Bergset reiste til Kamerun i år (88). Rolf Bergset er ein ung lege.

Misjonær Anna og Ole Hansen Drågen frå Bergset.

I Jakob Straume: «Kristenliv på Sunnmøre og Romsdal» finn ein eit langt stykke om Gunhild Moen frå Bud. Til slutt i dette stykket står det om Gunhild Moen og om bygdene omkring Bud: «Frå denne bygda kom misjonær Ole Hansen. Han reiste til China 1915. Gunhild Moen rekna han som sin utsending. Det gjorde ho med alle misjonærane. Ole Hansen var frå Bergset.»

Anders Tangeraas og Henrikke Tangeraas var begge utsendt av Det Norsk Misjonsselskap, medan Ole Hansen Drågen var utsendt av Kinamisjonen. Når ein tenkjer på at fire misjonærar er utsendt frå ei heller lita bygd, må ein uvilkårleg tenkja på kva kristendomen og det kristelege miljøet kan syna fram av frukter som kjem andre himmelstrøk til gode ved at dei får utsendingar med evangeliet inn i heidenskapen.

Like utafør Bergset ligg den vesle øya Drågen. For å koma frå og til Drågen måtte ein før i tida bruka robåt, men i seinare tid er det kome eit godt vegsamband her,

Bergset Bedehusforening ca. 1970. Bilde utlånt av Torbjørg Bergseth.

Sunde barneforening. Bildet utlånt av Torbjørg Bergseth

så ein kan køyra med bil fram og tilbake. Det var bygd bedehus på Drågen i 1910, men etter at nyvegen kom er bedehuset på Bergset brukt av folket på øya.

Hans R. Drågen fortel om korleis dei løyste dei økonomiske problema i byggjefasen. Etter ide og oppmøding frå Ole Hansen (misjonæren) sette torskefiskarane inn eit ekstra garn som fekk namnet «bedehusgarnet». Fiske ein fekk på dette garnet vart så omgjort til pengar, som så igjen gjekk til bedehusbygget. Slik gjorde alle båtlaga. Ein fin ide!

Kontakt for Santalmisjonen på Bergset er Ingvar H. Drågen, og Torbjørg Bergseth er kontakt for Misjonsambandet.

På Bergset er ei Bedehusforening aktiv. På Bergset har det og vore eit kristeleg ungdomslag. Det var skipa i 1945. Jonny Bergseth var formann i laget.

Gule

I Gule er det ikkje bedehus. Det er eit grendahus der, men det meste av kristeleg verksemd i Gule går føre seg på Misjonssenteret på Harøysund. Eigar av Misjonssenteret er Romsdal krins av Den Indre Sjømannsmisjon.

D.I.S.M. driv dette senteret ganske aktivt med mange samlingar i året. Ein kan nemna barne- og ungdomsleiarar, internatmøter, påske- og pinsemøter og skjærgardsstemne. I tillegg er senteret nytta til søndagsskule og yngresmøter.

Misjonssenteret er og nytta til minnesamær ved gravferder, og ved middager i høve konfirmasjon. Harøysund Barnepark leiger lokaler på Misjonssenteret.

Søndagsskulen i Gule blir leia av Torrnod Bergseth og Kjell Sigmund Vestavik.

Det er foreining i Gule for Den Norske Sjømannsmisjon. Leiar for foreininga er Olette Rasmussen.

I gamle dagar var det ei mannforening for Kinamisjo-

nen med Jonny Gule som formann. Denne foreininga er nedlagt.

Av vekkjingar i Gule blir serleg nemnd ei som gjekk over bygda omkring 1933, blir det fortalt. Det seiest at det var ein sjømann som verka der i den tida. Vi har diverre ikkje fått veta kva denne mannen heiter.

Skarset

På Skarset er det få aktive kristne. Likevel er det foreining og kontaktar for fleire misjonar der. Når det gjeld Santalmisjonen, fungerer Karen Gammelsether som kontakt.

Det Norske Misjonsselskap har foreining på Skarset og med Karen Gammelsether som leiar. Kontaktmann for Indremisjonen er Harald Hagen. Else Skarset er kontakt for Misjonssambandet og Den Indre Sjømannsmisjon.

Det har vore ei barneforeining på Skarset som var leia av Else Skarset, men dei siste tre åra har denne foreininga lege nede.

Skarsetgrenda fekk bedehus i 1947-48.

Det er vel vanlegvis ikkje så mange unge med i dei ulike misjonssamanhengar rundt omkring i bygdene våre, noko av årsaka er vel den, at dei reiser ut på skule - eller tek seg arbeid på andre stader. Difor blir gjennomsnittsalderen på dei aktive kristne ganske høg. Med denne tanken som bakgrunn må eg få lov til å nemna Skarset. Karen Gammelsether er 85 år, Else Skarset er 80 år og Harald Hagen 69 år.

Ein trufast misjonsven på Skarset må her nemnast. Det er Martha Rambjørg som er 90 år. Ho har vore aktiv på misjonsmøte og i foreiningsliv i lange tider. Det siste året har ho ikkje makta å koma seg på bedehuset, men er framleis ein trufast forbedar og gjevar til misjonen. Å halde liv i misjonsverksemd i ei lita bygd der leiarane har ein gjennomsnitt alder på 81 år, fortener ein blome og ekstra takk! Ein dag kjem, då den uvisnande kransen blir gjeven til alle som har vore tru over lite. Han skal bli sett over mykje!

Vikan

Eit oversyn over misjons- og foreiningsverksemda i Vikan vil sjå slik ut:

Foreining for Det Norske Misjonsselskap i Vikan med Olette Indergård som formann. Ho har vore formann sidan 1957, altså 31 år. Foreininga stifta i 1890.

Foreininga for Den Norske Sjømannsmisjon med Johanne Solheim som formann, og Nancy Johansen som har vore kasserar no i 27 år.

Johanne Solheim er og kontakt for Indremisjonen.

Vikan har ei Samemisjonsforeining med Borghild Aure som leiar.

Johan Johansen er kontakt for Misjonssambandet i Vikan, og Karla Brennholm Leren står som kontakt for Israelmisjonen.

Den Indre Sjømannsmisjon er representert i Vikan med Lars Myrstad som kontaktperson. For ei tid tilbake har det vore foreining for DISM i Vikan, men denne er visstnok nedlagt no.

Det er ei aktiv foreining i Vikan for Santalmisjonen, og Lilly Myrbø er no leiar for foreininga. Før henne har Ingeborg Johansen vore leiar i lang tid, men har måtte slutte på grunn av alder og helsesvikt.

Bedehuset i Vikan vart bygd i 1919. Det er vel truleg at ein her óg har hatt møter i heimane der det høvde, før bedehuset vart bygd. Vekslande tider i kristenlivet. Etterkvart er det blitt slik her som i dei fleste andre bygdar: Det er for lite truande ungdom i bygda som kan

Vikan Kvinneforening ca. 1975.

rekrutterast inn i misjonsarbeidet, og ein ser fram til tider då ungdommen søker til kyrkje og bedehus for å høyre Guds ord. Ser fram til tider då unge og eldre saman kan takke Gud for frelsa i Jesus Kristus.

Nerland - Hustad - Male

Det første bedehuset på Hustad var eit gammalt skulehus som ikkje lenger var i bruk som skule. Det vart bygd ny skule oppe i høydredraget nokre hundre meter lenger mot sør. Gamleskulen vart då frigjort og teken i bruk som bedehus i bygda. Det vart etterkvart mykje kristeleg aktivitet i dette gamle skulehuset. Dette bedehuset vart etterkvart for lite, og i 1918 vart det bygd nytt bedehus vel 100 m sørvest for det gamle, som i lang tid bar namnet «Gamlebedehuset». (Dette huset vart deretter ei tid teke i bruk som kommunehus i Hustad, men er no reve bort). Det bedehuset som vart bygd i 1918, var eit gammalt meieri på Nordmøre. Dette vart kjøpt, reve og frakta til Hustad med båt og oppsett der det no står.

I «Forhandlingsprotokol for Hustad Indremissionsforening» finn ein referat frå det første indremisjonsmøtet i Hustad etter at det låg føre framlegg til statuttar for huset.

Dette møtet var halde den 17. nov. 1918, og statuttane vart samrøystes vedtekne. Ein historisk dag for kristenlivet i bygda. Det er altså 70 år i år (1988) sidan bedehuset stod fram til teneste for kristenfolket.

Det første styret for bedehuset var: Markus Hustad, Rafael Hustad og Konrad Lindset.

Til formann vart vald Markus Hustad, og Konrad Lindseth til nestformann. Kasserar: Ole W. Hustad. Meir opplysningar frå denne tida er å finna i møteboka.

Bedehuset på Hustad dekte den gongen Nerland, Hustad og Male. Seinare, ca. 1948-49 vart det bygd bedehus på Male. Så vart det då Nerland og Hustad Indremisjon som stod att som eigarar av Hustad bedehus.

Seinare fekk Male bedehus status som «grendahus» og det vart lite eller inga kristeleg verksemd på Male. Det siste ein kan registerere er vel foreining for Misjonssambandet med Janny Male som leiar. Det Norske Misjonsselskap hadde ein gong foreining på Male med Emelie Male som leiar og Janny Male som kasserar i bortimot 40 år.

Margit Male stod som kontakt for Santalmisjonen i lang tid. Men, situasjonen på Male idag er den, at det finst ikkje misjonsforeining der.

Formannen for Nerland og Hustad Indremisjon er

Olav Flataker, kasserar: Henny Nerland.

Det er ei Yngstesforening på Hustad, og det er Ingunn Flataker som, saman med fleire, tek seg av denne arbeidsgreina.

Søndagsskulen for Nerland og Hustad er leia av Oddny Myrseth og Anders Myrseth.

Så er det foreininga på Hustad for Den Norske Sjømannsmisjon, med Henny Nerland som leiar.

Det har vore foreining på Hustad for det Norske Misjonsselskap, siste leiar var Amanda Hustad, og siste leier for foreining for Santalmisjonen var Randine Reitan. Begge desse foreiningane er no nedlagde.

Nerland foreining for Den Indre Sjømannsmisjon med leiar Nella Nerland, feira 25 år jubileum den 10. mars 1958. Dette skulle då seie at ho var stifta i mars 1933. Dette var like etter den store vekkinga på Nerland og Hustad, som ein skal kome tilbake til seinare. Medlemene var den gongen for det meste ungdom, og foreininga fekk då namnet Nerland pikeforening «Håpet». Idag er nok gjennomsnittsalderen ein god del høgare enn den var den gongen.

Nerland kvinneforening arbeider saman for tre misjonar, nemleg Det Norske Misjonsselskap med Irene Myrseth som leiar.

Misjonssambandet med Thea Flataker som leiar, og Samemisjonen med Martha Nerland som leiar. Anders Myrseth er kontakt for Santalmisjonen og for Israelmisjonen på Nerland.

Aase Brekke leier ei bøne- og misjonsgruppe.

Skotheim

På Skotheim vart det skipa indremisjon i 1906 etter ei vekkjinga i bygda ved Olaus Rasmussen frå Kleive i Romsdal.

I denne åndssituasjonen vart det så bygd bedehus på Skotheim ca. i 1904, då truleg eit par år for Skotheim Indremisjon vart skipa. Det har i lang tid vore eit rikt kristenliv på Skotheim (Skotten), og dei ulike misjonsorganisasjonane har hatt eit godt verkefelt der.

Santalforeininga på Skotten er leia av Åshild Vågen, og Indremisjonsforeininga av Arne Tjugen. Kjellaug Jørgensen er leiar for ei foreining for Den Indre Sjømannsmisjon på Skotten.

Kinamisjonen vart stifta på Skotheim i 1911, og heiter i dag Foreining for Misjonssambandet med Gunnar Tøsse som formann. Marit Tjugen er kontakt for Israelmisjonen og Samemisjonen.

Paul og Marie Tøsse ca. 1975.

Søndagsskulen har i lang tid vore leia av Paul Tøsse. Paul Tøsse fekk Hans Majestet Kongens fortjenestemedalje i sølv for sitt lange og trufaste arbeid for Søndagsskulen på Skotten. Denne utmerkinga fekk han i 1985. No er det sonen til Paul, Gunnar Tøsse, som står som leiar for søndagsskulen på Skotten, saman med Marit Tjugen. Gunnar Tøsse er òg kontaktmann for Muhammedanarmisjonen.

Ei barneforeining for Misjonsambandet er idag leia av Marit Tjugen.

Anne Karin Tøsse er leiar for eit yngreslag.

Farstad

Farstad bedehus vart bygd i 1904, etter at det hadde vore pengeinnsamling på Farstad, Skotheim og Vassenden. Alle tre desse bygdene var saman om å bygge dette bedehuset.

Statuttane for bedehuset vart vedtekne på møte den 28/5 1904. Det første årsmøtet var halde i 1905. Det første styret var: Hans O. Brevik, Jon E. Vassenden, Hans Kolmanskog, Sivert H. Farstad og Lauritz H. Farstad. Den kjente lekmanshovdingen og haugianaren, Hans Kolmanskog, var den første formannen. Bendik Farstad har vore formann for bedehuset frå 1966, og er det framleis. Ei mørk tid i Farstad bedehus si søge var då tyskarane under siste verdskrigen okkuperte huset den 22. august 1942. Denne okkupasjonen varte til 28. februar i 1945. I mellomtida fekk kristenfolket på Farstad bruka stova til Johan J. Farstad til bedehus.

Opp igjennom tidene har det og på Farstad vore vekslende tider når det gjeld det åndelege livet, men meir om dette sinare.

Erling Eriksen er formann for Indremisjonen på Farstad. Jan Finn Farstad er formann for IUF. Han er òg kontakt for Samemisjonen på Farstad. Den Indre Sjømannsmisjon er representert ved Bendik Farstad.

Ungdomskoret «Doggdropen» dekkjer i dag både Hustad og Bud, med nesten 50 medlemmer. Borgbild Hustad er formann.

Farstad Santalforeining: Etter Jenny Reitan som stod som leiar i lang tid, tok dottera, Lillian over som foreiningsleiar for Santalmisjonen.

Lillian Reitan under førbøns-gudstenesta i Hustad kyrkje i april 1988.

I 1982 reiste Lillian Reitan ut som misjonær for Santalmisjonen. Ho reiste då til Nepal, der ho arbeidde som lærer for misjonærbarn. Etter 3 år kom ho heim att og tok over skuleposten som ho hadde før ho reiste ut. I sommar (1988) bar det så ut att til same oppgåve med Bhutan som arbeidsplass. Torhild Farstad er no leiar av Farstad Santalforeining. Det er òg ei foreining for Det Norske Misjonsselskap med Oddlaug Farstad som leiar.

Søndagsskulen på Farstad har vore leia av Lillian Reitan, men sidan ho reiste ut, har Hanna Eriksen teke over.

Bendik Farstad er kontaktmann for Israelmisjonen.

Norsk Luthersk Misjonssamband har lange røter på Farstad. Før 1924 heitte laget Farstad, Brevik og Rødal Kineforeining. Det vart då omorganisering. Namnet vart då Farstad forening for Misjonssambandet.

Etter at Steffen Farstad har stått som formann dei siste 14 åra, vart Arild Bergersen på årsmøte den 6. april 87 vald til ny formann.

Vassenden

Den 16. februar 1942 vedtok styret i Indremisjonen å kjøpe tomt til bedehus på Vassenden. Tomta vart kjøpt av Peder E. Hostad. Pionerane for tiltaket var Simon Stokke, Markus Kolmanskog og Peder M. Rødal. Dei la ned eit stort arbeid, sjølv sagt ilag med det andre bygdefolket, for å få til bedehus. Det var stor velvilje frå bygdefolket. Ca. i 1944 vart det støpt murar, og kjellaren som snart stod ferdig, vart så brukt som forsamlingshus for kristeleg verksemd. Seinare vart det så bygd oppå murane. I 1953 vart det ferdige bedehuset innvigd, og kjellaren vart matsal. Eit fint bedehus.

Det Norske Misjonsselskap har foreining som vart stifta i 1883. Leiar idag er Elsa Rødal. Nokre år seinare: vart det stifta ei såkalle Pikeforening for NMS. Borgny Hostad er leiar for denne foreininga i dag.

Denne foreininga vart i 1929 etter vekkjinga v/Gravem og O. Eidsvoll, begge frå Nordmøre, delt slik at ho arbeidde både for Det Norske Misjonsselskap og Kinamisjonen, som det heitte den gongen.

Indremisjonsforeining vart stifta den 23. jan. 1938, men ein hadde møter før den tid. Dei som var med i det første indremisjonsstyret var desse: Simon Stokke (truleg formann) og medl: Peder M. Rødal, Markus Kolmanskog, Steffen Sandvik, Beret Eidsvoll og Mina Stokke.

Formann for Indremisjonen i dag er Olav Rødal. Det er òg ei Bedehusforeining på Vassenden med Ole Eidsvoll som formann.

Misjonssambandet har ei foreining med Gaute Husveg som formann.

Aase Eidsvoll er leiar for ein guteklubb for Misjonssambandet. Jorunn Husveg og Betzy Bjørnsnøs leier ei barneforeining for Misjonssambandet.

Søndagsskule vart stifta i 1928 av Peder M. Rødal og Torvald Stokke, og det er såleis 60 års fest i år. I dag er Søndagsskulen leia av Gaute Husveg, Betzy Bjørnsnøs og Elsa Rødal. Marie Sandblåst er leiar for eit Ungdomslag på Vassenden.

Kontakt for Den Indre Sjømannsmisjon: Elsa Holm og kontakt for Israelmisjonen: Aasta Vikene.

Små møter på bedehuset er sedvane

Den 23. jan. 1987 vart det stifta ei ny ungdomsforeining i indremisjonens regi, og som dekkjer heile Hustad sokn. Denne foreininga er ikkje meint å skal konkurrere med det som er igang frå før, sier Hallgeir Holm som eg tala med om dette. Han fortel at Bjørn Eidsvoll er formann i foreininga i dag.

Det er ofte så få som samlast på dei einskilde bedehus, kanskje eit par ungdommar. Difor vil ein prøve å samlast av og til i ein større omkrins. Difor denne foreininga. I midten av 70 åra vart stifta kristeleg skulelag på Hustad med Britt Johanne Farstad som første leiar. Frå dette laget grodde det opp ei grein i Bud. (Sjå under Bud)

Eit oversyn over verksemd og vekkjingar

Frå Jakob Straume: «Kristenliv på Nordmøre»: «Hans Kolmannskog var førar mellom lesarane i si tid. Han var fødd i 1849. Far hans heitte Torkel Kolstad og kom frå Luster i Sogn. Mor hans heitte Marit Stavem som jente, og kom frå Lesja. Då dei gifte seg, budde dei først i Isfjorden, seinare flytte dei til Kolmannskog i Hustad, og tok namnet etter garden. Her vart Hans fødd, og foreldra var haugianarar. Mora var serleg evnerik og gudeleg. Mange haugianarar kom til Kolmannskog på vitjing, helst i jula. Hans kom tidlig til liv i Gud. Det seiest at Løve Vassgård i Eide hjelpte han igjennom ein gong han var på vitjing. Lesarane kvidde seg ikkje for å gå dei smale stigane over myr og hei for å finne kvarandre i dei dagane. Då tala dei saman om Gud og livet i Gud. Dei las, bad og song. Hans Kolmannskog lærte å gå dei same stigane. Han var ein kjempekar. Heilskjegget rakk langt ned på bringa. Når han reiste seg i samlingane fekk folk vrynad for både det han sa, og for det han var. Venene elska bodskapen hans. Tidleg fekk han ein nådebror i Torstein B. Vassenden. Desse tok i veg til grannebygdene med Ordet. Dei reiste helst dit vener bad dei kome. Hans Kolmannskog vart gamal. Han levde femti år i det nitande - og førte år i det tjuande århundre og fekk mykje å seie i begge.»

Så langt om Hans Kolmannskog.

Ein av dei som verka i denne tida var Sigurd Bjørli. Ein og annan søkte Gud der han ferdast i Hustad sokn. Frå gamalt var det Det Norske Misjonsselskap som var «misjonen», og vart kalla Gamlemisjonen.

I nittiåra (1890) tok Kinamisjonen til å banke på døra i Hustad sokn, og misjonen slo røter i folket på Hustad. Bøkker Ericken frå Kristiansund (han budde i Kristiansund og laga tønner) fekk arbeid i gang i Hustad. Han fekk god inngang mellom folket. Til Farstad kom han i 1894. I 1896 kom Ole Rasmussen frå Innfjorden. Han reiste fritt. Han var glad i Kinamisjonen. Han tala, song og spela gitar. Etter kvart song og vitna han seg inn i folks hjarto. Han var ein kjærleiksapostel. Det vart syndenaudd og oppleving av frelse ved tru på evangeliet. Vekkjinga steig over heile Farstad, opp gjennom dalen og opp om Vassenden til Kolmannskog.

Den neste store rørsla i Hustad sokn tok til i Farstad krins i 1903 ved Nilsen-Lund i NMS. Denne rørsla syntest å vere enno mektigare. Syndenaudda var like så djup. Rørsla var boren av ei sterk åndsmakt, og gav mykje fullmogen frukt. Våren 1917 kom Elias Aas. Vekkjinga låg over folket. Midt i hardaste våronna gjekk folk til møte kl. 18 som var møtetid.

Om hausten, same året (1917) kom frikyrkjeforstandaren Johannes Jensen. Det var vekkjing langs heile havstranda frå Vevang til Hustad, og størst var vekkjinga på Farstad denne gongen og. Kanskje var dette største vekkjingsbølgja som har gått over desse bygdene. Men mange låg att på veggen. Det var helst dei eldre som hadde vorte vakte før, som fekk hjelpe no, til evangelisk klårleik og frigjering. Det vart sagt at Jensen ei tid var ein-sidig evangelisk, og at dei yngre vart liggjande att på veggen fordi dei ikkje kjente lova. Seinare kom Jensen bort frå dette. Det var «friske» som kom til lækjaren og gjekk bort. Dei låg att på veggen (Omskriving) Ingen kunne fortelje om at det hadde vore vekkjing att før 1929. Då fekk Ole Eidsvoll og Trond Gravem føre ein flokk til trua. Mellom dei var Iver Rødal, som seinare vart ein trufast og elska forkynnar for Kinamisjonen i lang tid. I 1900 vart det på Nerland skipa misjonslag for Kinamisjonen med Mads Nerland som formann. Ikkje alle lika denne nye misjonen like

godt, men etter kvart vart 13. dag jul fast basardag for Kinamisjonen, og emissær Kr. Lingås vart fast talar i mange år.

I 1932 kom O. Syrstad og Gunnar Gjengstø til basaren og festen. Etterpå heldt dei fram møte og folk strøymde til. Syrstad bar fram Ordet med stor åndsmakt, og Gjengstø song sin gilde evangeliske songar til gitaren. Serleg like folk songen: «Jeg har fått rom ved Jesu ømme hjerte. Der er så trygt tross stormene på jord.» Vitne- og bønemøte tok ein stor del av møtetida. Nye kom med, kveld etter kveld, unge som eldre. Det var og mange utanom Nerland som var i lag på desse møta, t.d. frå Hustad og Male. Underskrevne minnest godt denne tida. (I 11 årsalderen har minnene ein eigen evne til å setja seg fast).

Det vart skipa Kinaforeining på Farstad i 1905 Misjonsvener frå Farstad, Brevik og Rødal vart med i laget. Nils T. Brevik vart formann frå starten og i lang tid framover.

På Skarset vart det og vekkjing ved Kr. Lingås, og det vart skipa Kinamisjonslag med O. Skarset som formann. I 1930 verka Ole Eidsvoll og Fr. Grøvan til vekkjing, og året etter kom O. Syrstad og G. Gjengstø. Kvar gong fekk Skarsetgrenda ny nåde.

O. Skarset kunne gje formannsykket over til sonen, Ole. Det var og ein nåde.

I Skotheim har vore mykje levande kristendom i lang tid. Det er mest berre soknegrensa til Eide som skil bygda i frå Vevang. Men Skotheim fekk Kinaforeining i 1911. Mangt har skifta i desse bygdene opp gjennom tidene. Det gjekk slik med Hans Kolmannskog óg. I 1914 tala Ludvig Hope i Hustad kyrkje. Då sa han: «Det galne med rasjonalistane er ikkje berre det dei seier frå preikestolane. Det er like gale med det som dei teier med, kanskje enda verre., Mange eldre lika denne tonen, endå om dei ikkje lika Kinamisjonen. Etterpå snakka Hans Kolmannskog og Hans Reitan i lag. «Eg trur me må skifta meiningane våre om Kinamisjonen» sa Kolmannskog. Det vart gjort. Seinare vart det i mange heimar liggjande Misjonstidende og Utsyn på same bordet. Som nemnt før gjekk det ei vekkjing over Skotheimbygda eingong i tidsrommet 1904-06 ved lekmannen Olaus Rasmussen frå Kleive i Romsdal. Olaus reiste fritt, og dei ymse organisasjonane leigda han som forkynnar. Olaus Rasmussen verka fleire gonger på Skotheim seinare, og han fekk såleis delta både i så- og haustarbeid i Guds rike der. Den første vekkjinga etter Olaus Rasmussen si tid på Skotheim, var i ca 1914. I 1917 kom frikyrkjeforstandaren Johannes Jensen, og som vart reidskap til ei stor og gjennomgripande vekkjing på den tida. Det var og vekkjing på Skotheim og bygdene der omkring i 1931. Den siste store vekkjinga som gjekk over Skotheim og Farstad var i 1950-51 ved Marie Megård (no Sandblåst). Dei fleste heimane var vel meir eller mindre i kontakt med denne rørsla. Elles nemner ein at det har vore vekkjingar og stor møtesamling ved t.d. Ottar Remen og Alfred Dahl på fleire stader i Hustad sokn.

Når det gjeld Marie Sandblåst er det å seie at ho har vore mykje nytta i kristeleg verksemd i Hustad sokn og andre stader. Ho talar, syng og spelar gitar, og ho når langt med forkynninga si. I tida 1962-63 (ca) var det store samlingar kring Guds ord både på Farstad og på Nerland, og vitnet som Gud brukte var Ottar Remen.

Det har vore fleire møteaksjonar i Hustad kyrkje der fleire organisasjonar har arbeidd saman. Når det gjeld talarar nemner ein mellom andre: Ottar Remen, Iver Rødal og Ingvar Sylte. Nokon vart berga for Gud. Harald Eide frå DVI stod i vekkjing på Vassenden i 1947, like eins Marie Megård (Sandblast) ca eit par år seinare.

Ein gjer merksam på at når det gjeld møta i kyrkja (fellesmøta), så har desse omfatta alle krinsane i heile Hu-

stad sokn, frå Skarset og Vikan til Skotheim og Vassen- den. Siste gong i mars 1988, nytta ein nærradiostasjo- nen Radio Hustad, og nådde då ut i mange heimar.

Det er fortald at det skal ha vore ei større vekkjing på Bergset ein gong i 20 åra, utan at ein er viss på årstal. Den gongen gjekk folk til fots, og det vert sagt at mykje folk kom gåande frå Vikan og bygdene der omkring. Då dei nærma seg Bergset høyrde dei songen frå flok- ken som var vunne for Gud. Det er ikkje kjent kva for- kynnaren heitte.

Det skal ha vore verksemd i Bud omkring 1923 ved ein Ueland, ein sjømann frå Jæren, som førte til ei stor vekkjing i Bud. Det seiast at Ueland stod i vekkjing der i lang tid. Det blir og fortald at ein gong før 1907 var det vekkjing ved den kjente predikanten, forfattaren og songaren Matias Orheim. Der i Bud, i huset til Sivert Tungehaug («på markji») skal Matias Orheim ha skre- ve songen: «Å, var eg meir deg Jesus lik» song nr. 556 i Sangboken. Dette etter oppmoding frå Ingrid Moen, (Mor til Kristian Moen) som hadde kontakt med Or- heim, og var omvendt. Dette fortalde Trygve Mahle.

Det er fortald om Orheim at han var i djup åndeleg krise medan han verka i Bud den gongen. Olette My- ren vart omvend ved Orheim sine møter, og ho vart ein nær medarbeidar til Orheim.

Matias Orheim var óg fleire gonger på talarferder til Hustad og Farstad.

Det var og ei vekkjing i Bud i ca 1917-18. Likeeins i 1938 v/Ragnvald Fatland.

I 1957 stod Nils Kartveit i vekkjingsarbeid i Bud i fleire månadar. Birger Adland og Ottar Istad kom óg med i arbeidet.

Bedehuset vart for lite. Då sa presten i Bud, Oscar Berg: «Vi drar til kirken» Så vart gjort. Kyrkja vart og for lita.

Under krigen gjekk det ei vekkjing over Hustad, Ner- land og Male. Det var morsfest på Hustad den 13. fe- bruar 1944. Sekretær Ingvar Sylte var fest-talar. Sylte vart ståande der i vekkjing til 15. april, med små av- brot. Mange søkte Gud både frå Male, Hustad og Ner- land. Men diverre nokon vart her og liggjande att på veggen.

Litt om Lars Gjendem

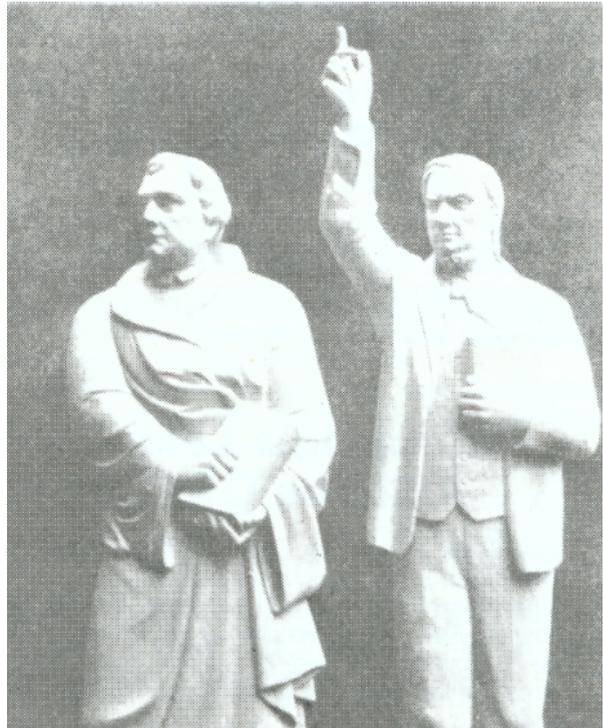
Lars Gjendem var litt av ein flyttfugl. Han flytte ofte med heimen sin. Men han var alle stader den same. Si- dan han vart ein kristen elska han samfunnet av dei heilage og misjonen. På Harøy i Bud budde han ålei- ne. Garden hans rakk over heile øya. Anten var gar- den stor, eller øya lita. Lars hadde det greitt her. Han dyrka garden og han fiska i sjøen. Om sommaren fiska han laks.

Første gongen han sette laksenota, lova han at misjo- nen skulle få den første fisken, kva det så var. Første fi- sken var ein svært så stor laks. Lars vart glad, og spe- kulerte på korleis misjonen skulle få mest pengar av fangsten. Han kom på at han skulle selja laksen og kjø- på festmat for pengane. Så laga han stor kinamisjons- fest. Abeset kom for å tala på festen, som var halden på låven. Låven vart så full av folk at bjelkane på låven brast, og Lars fekk ein heil kostnad etterpå. «Dette vart kostbart», sa Lars, men det er så gildt at det løner seg lell.»

Ole Hallesby

Ole Hallesby hadde møte, og tala i Hustad kyrkje 1952. Er ikkje heilt viss på årstalet. Det var den gongen ei aktiv bølge som hevda at det inga fortaping var. Dei gjekk til sterke åtak på det dei kalla «helveteslæra».

Hallesby tala om både evig liv og evig fortaping, him- mel og helvete. Og stormen let ikkje venta på seg. Avi- sene kom straks med sterke utfall mot Hallesby. Men, Hallesby vart ståande, fordi han stod på Guds ords grunn. Stormen har lagt seg noko, men blir aldri still så- lenge Satans tenarar finst.

Luther og Hauge. Sentrale figurar i vår kristne soge.

Etterord

Når eg fekk den oppgåva å skrive litt om lekmanns- rørsla i Bud Prestegjeld - og eg svara ja til dette, då trudde eg ikkje at dette ville bli ei lett oppgåve. Det har det heller ikkje vore. Ein kan vel knapt skriva om så mykje arbeid og så mange namn utan å gjere nokon urett. Ein slik urett kan eg lett ha gjort her med det eg har prøvd å samla saman. Ting som skulle vore nemnd kan ha blitt uskreve, og namn som skulle vore med kan vera utelatne. Eg må då be om orsaking dersom lesa- ren finn slikt i dette samandraget. Det har vore ein vanskeleg balansegang. Når det gjeld «Eit oversyn over verksemd og vekkjingar», har det vore ei vanskeleg oppgåve å skilje ut kva som skal vera med eller holdast utanom. Og her kan det nok henda at nokon saknar hendingar og namn. Eg har då prøva å gjera så godt eg har kunna, og vil vona lesarane kan ha noko glede og nytte av å lesa dette om arbeidet i Guds rike i preste- gjeldet vårt. Det går ein raud tråd gjennom denne so- ga: Gud har bruka vanlege menneske som sine tena- rar, og ved desse har han fått berga inn mykje av grøda si. Gud har gjesta bygdene våre opp gjennom tidene. «Gud gi oss samme lys og kraft som fedrene har havt»

Kilder:

Jakob Straume: Kristenliv på Nordmøre
Jakob Straume: Kristenliv på Sunnmøre og Romsdal
Johs. O. Bondevik: Romsdal Indremisjon i 75 år.

Harald Skotheimsvik m/fleire: Festskrift for Nordmøre krets av DVI 1911-1986 (75 år)

Martin Vågen, Andreas H. Skotheim, Kjellaug Jørgensen, Aasta Vi- kene, Peder Frisnes, Ellen Anna Myren, Ingvar H. Drågen. Odd- mund Fjøren, foreiningsprotokollar frå ymse lag og foreiningar og John Sævareid, sekretær for DISM.

Bud og Hustad i Aukra Prestegjeld

ved Marius Sandvik og
Sivert Perry Nerland

Lagrettemænd i Aakerø, Vaagø og Husstads Prestegjælde forklare efter Begjæring af Fru Ingegerd Ottesdatter (Rømers) Foged i Romsdalen, Jakob Skrifer, at den nedre Gaard Kalsviken ved Bod i 100 Aar og mere har ligget til Prestebolet Aakerøen, og at Presterne der have oppebaaret Landskylden deraf men hverken Bakke Kloster eller nogen anden. (Diplomatium norvegicum X1)

Romsdals Lehn Akkerøe Gjeld

Derudi ere 7 Kirker og Capeller tilhobe regnet.

1. Akkerøen, H. K. Bønder ungefær 60
Voge ligger fra H.K. i Øster ½ Vegsø; Bønder 40.
Disse to Kirker skulle betjenes af een Præst 3 hellige Dage ved H.K., den 4de i Voge, men i de tre store Høitider skal skee Tjeneste der den 3die Helligdag.
3. Bue ligger fra Hoved K. 5 Fjerdinger i Nordvest; Bønder 50.
4. Hustad ligger fra H.K. udi Nord, ½ Vegsø Bønder 40. Disse to Kirker skulle betjenes af en Capellan, residerende udi Bue, to Hellige Dage udi Bue, og den tredie udi Hustad K.
5. Haræjd Kirke ligger fra H.K. 1 Vegsø udi Syd. Bønder 10.
6. Sandøe ligger fra H.K. 1 Vegsø udi Sydvest. Bønder 8
7. Oven K. ligger fra H.K. 1 ½ Vegsø i Vester. Bønder 20. Disse tre Kirker skulle betjenes af en domestic sacellano udi Oven to hellige Dage efter hverandre; udi Haræjd og Sandøe hver tredie Helligdag per vices.

Aarlig Præsterente ungefær:

Ad mensam	18 Span
Tiende ungefær:	
Korn	20 Rdr.
Fisk	30 Voger
ost	3 Voger
Lax	2Pd.
Spek	1 eller 2 Pd.
Offertold 1 Pd. af hver formuende Mand. Pusefæ, Kirkegang, Udfærd efter Recessen kan saaes til Præstegaarden	10 Tdr.
Kan holdes Malkeføer	13.
Residens udi Bue skal hav af Prøstens Rente al Offertold, Pusefæ, Kirkegang og Udfærd udi Bue. Desforuden er, hvis Kongl. Majest. ham gunsteligen forundet har, og Bønderne sammesteds ville forhjelpe til hans Underholdning. Domesticus skal have fri Kost og 12 Daler udi Løn. Fra Trondheim stifts Reformats 1589. (Det kgl. norske Videnskabselskaps skrifter i det 19de Aarhundre Bd. 1, kgh. 1817)	

Tiendebrev 1591

Wi Christian den fjerde met Ghudz Naade, Danmarckis, Norgis, Vendis, og Gottis Vdualde Konningh, Hertugh udj Slesuigh Holsten, Stormaren oc Dytmarschen, Ghreffue udi Oldenborg oc Dellmenhorst, gjøre Alle Vitterligt, At eftersom uor Kiere Her Fader Salig, oc Høylofflig Ihukommelse, udi Hans Kongelig lofflig Regierendis thid, haffuer Naadigst beuulgitt Præsten vdi Bu Fischeleye, vdi Ackerøes Præste gjeld, udi Romsdallen, vdi uort Rige Norige, thil hielp til hans Vnderholding, Aarlig At maa bekomme oc lade oppeberge Kronens part Aff Thienden Aff for^{ne} Ackerøens Præste gjeld, Aff den Aarsage At Bu Fischeleye er Vitt fra Haanden och Vbeleiligt liggendis for den Rette Soegne Præst till for^{ne} Acherøns Prestegjeld, da paa dette de Kunde haffue En Schickelig, oc Lærd Mand Thil Siele Sørger, hosz dennem Bosiddendis, oc hand met Nød thørfittig vnderholding maa vere forsørget, haffuer vi Aff uor Synderlig gunst oc Naade, vedt, Beuulgitt oc Thillagt, oc Nu met dette vort Obne Breff, vnder, Beuuliger oc thillader, At Præsten paa for^{ne} Bu Fischeleye Som nu ehr, eller her efter Kommendis Vorder, maa fremdelis hereftter bekomme, oc lade oppebere for^{ne} Vor oc Kronens part Aff Thienden Aff forne Ackerøens Præstegjeld, Oc den Quit oc fri Niude oc Beholde, thil saa lunge Vi Anderledis her om Thilsigendis Vorder, Forbiudendis Vore Foegder, Embitzmend, oc Alle Andre Præster paa for^{ne} Bu Fischeleye her imod på Vor oc Kronens part, Thienden Aff for^{ne} Ackerøens Præstegjeld, efterson forskreffuen staar At hindre, eller vdi Naagen Maade forfang At gjøre, Vnder Vor hyllist. Ghiffuett paa Vort Slott Kiøbenhaffn den 21. July Anno 1591. Vnder Vort Zignett.

Høyborne Vor Aller Naadigste vdualde Herre -
Printtz oc Konningis thilforordnede Regierendis Raad.

Nielsz Kaasz
Egen handt

Peder Munch
Egen handt

Jørgen Rosen Krands
Egen handt

Hacke Vlstand
Egen handtz

At dette Er en Ræt Copie udi alle ord oc Artickle, Aff Kongh: Mayst: Breff, Vidner Vi met uoris Capitels Sicret her vnder thrygt.

Dette At uere en Rictig Copie Aff Kongh: Mayst: be-naadings breff som findis I Throundhiembs Domkirckis Capitel, Vidner ieg Vnerschreffne.

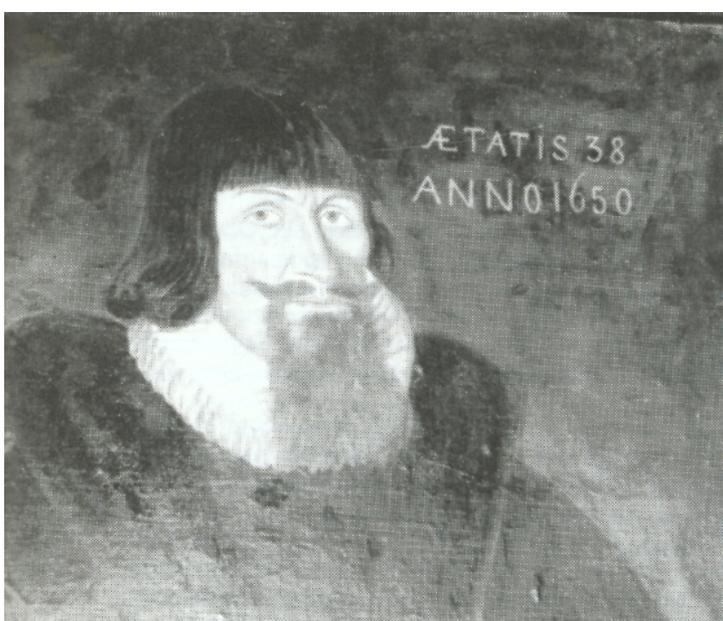
Boe - Fischeuerd den 3. May 1666
Iffuer Oluffsøn
m.n. Helt

Med mig til vitterlighed haffuer
Vnderschreffuett Velfornemme Borgere
Chresten
Poelsøn

Madtz Clausen
Egen handt.

Iver Helt har ordet:

«Goede her Comissarius Titus Bulche, efterson Kircken her paa Stedett, effter besicktelsen, betraffuer it Vaabenhusy j den Øster gaffuell, eller Øster Korsy, jtem lofft j de 3 parter j kircken oc Støtter Runden om, saa oc gulffuet at forbedris oc den gandsche Kircke at brædis. Oc Kircken en ringge indkomst haffuer uden aff den 3die part, en halff part, som er en gansche ringe ting saa huad icke haffuer, huerken Korn eller Ost, aff di fa gaarder som til hinder er lagt, uden aff de fattige Fischere her paa Steden boer. Jcke heller Noegen

Iver Helt. **Foto:** Marius Sandvik.

landschyld, uden $\frac{1}{2}$ W fisch, som ligger j 2 gaarder I pd. j den ene, og $\frac{1}{2}$ pd. j den anden, som Kircke stolen induiser. Thil met haffuer hun icke til denne dag faaet saa meget fischetiende at hun Aarligen kunde betale Brød, Vin og Lysy met, huad derfor den Christen høye Øffrihed her udi ville gjøre, Stiller jeg ind for den nem selffuer. men efftersom Velfornemme Mand Borgermester Andreas Christophersen mig ombett haffuer, jeg endnu som Thilforne uille haffue kircken j min Vareteckt, oc fli paa hende huad hun behaffuer, som jeg oc hannem haffuer belaffuet, forseer mig ferfaare til goede H. Commisarius huad ordinerer jeg min betaling derfaare maa bekomme, nor arbeidett bliffuer forferdigett. Jeg icke heller paa tuiffler det io scher, som Velfornemme Borgermester mig derom tillagt haffuer. Jeg schall oc uill, nest Herrens bistannd gjøre imod hinde, som ieg for Gud, oc den høye Øffrihed uill foruare. Eder den høyeste Gud Uuold, throligen befalett Boe Fischevuer den 16 Decembris 1664. Iffuer Oluffsen m.n. Helt.»

At min Allernaadigste Adffue Herre oc Konningh, Kand Komme I en Sandferdig Kundskab, om denne Stedt beschaffenhed, saa oc om Prædickantes her paa Steden hans Vnderholdning; da er thil dette Sted Icke mere end 28. fattige Fischere, som søger deris næring paa haffuett, de Andre som ere fattige Almissee Encker, i lige maade har deris thilhold haffuer, siden deris Mender ued døden hasteligen er paa haffuett Ombrackte, oc ennu (disuerre) thitt oc ofte hasteligen oc vformideligen bort kommer, Saa her nu Icke findis den halffue partt Aff Falck, frem for I førrige Thider.

Huad Prædickantens Vnderholdning sig Angaar, met sin hustrue oc Mange smaa vmyndige Børn, Aff disse fattige Fischere her paa Stedett boer, ehr saa gott som Aldelis ringe oc lidett de thil hans ophold udgiffuer: vden dett som Kongh: Mayst: hannem Aff Synderligen Naade oc Gundst forundt haffuer, oc Icke I ringiste I Naagen Anden Maade oppebærer, huercken met Ager eller Engh, icke heller HUsz oc Voning thil Præsten.

At saa i sandh (ed)z ehr, bekreftter ieg vuærdige Herrens Thiendere thil Boe Ficheur. den 3. Majj Anno Berst 1666.

Iffuer Oluffson
m.n. Helt.

Hans Johansen (Jochumsen) Pols har ordet:

Det følgende ble funnet i kopibog for Bud sogneprest 1734-1770 og beror på Statsarkivet i Trondheim. Det er lagt i munnen på vicepastor Pols, men er trolig skrevet av en annen, kanskje presten Erik Bredal. Det som er sikkert, er at siste del av dokumentet, om kirkegårdene er av Anders Borch Munte.

Boe Residerende Annex Sogn Anlangende Kirken

Denne Annex-Kirke er af Agerøens Gjelds Annex, hører til Pastor paa Agerøen haver i forrige tiider haft Jus til at Kalde, indtil Regjæringen ingik.

2. Om Kirken er af Træ eller Steen, naar den er opbygget, hvem og efter hvis befaling; om den haver Aparte Chor, Sacristie, Taarn og deslige beskaffenhed.

Herom berettes at Anno 1572, da Hr Svend Hansen blev Residerende Cappellan i Boe, fantes et lidet Capel for de faa Folk, som der boede, men som Almuen tiltog lod han nedrive samme Capæl; og igjen opbygge en Staf-Kirke med Chor og Sacristie.

Anno 1648 haver Sl: Hr Iver Olsen Helt, formedelst den Søre og vestre Vegs forandrelse, ladet den halve Kirke nedrive, og igjen ladet det Søndre og Nordre Kors af tømmer opsætte med Taarn som endnu staaer, saa og et Vaabenhus af Tømmer, tviles ej paa, han jo hafde tilladelse, og befaling dertil af Sl: Jens Friis, som den tiid var Stift = Skriver. Den Anden halve part af Kirken indtil Choret, saa og Choret og Sacristiet er af Staf = verk.

3. Om Bygningen, er holdet ved lige.

At den er holdet ved lige, baade af Sl: Hr Iver, Sl: Peder Tronsen, Sl: Hr Niels Andersen Ring, hvilke efter hver anden haver været Kirke=værgere over denne Kirke, og Repareret, naar noget fejlede baade uden og inden.

4. Om der findes Kirke = Værgere.

Kirke = Værgere nu paa stædet for Aaret 1683 er Hr Hans Jochumsen Pols; Medhjælperne, som nu findes virkelig ere Arne Knudsen Øfre Guule; og Chort Albrigtsen i Boe.

Kirkens Intrader, etcetera og Tiende

Denne Annex haver ingen tiende af Korn, mens noget af Fisk, og kand bedrage sig omtrent for 12 W: Sej 2 W: Langer. For Ost 11 s., dog somme Aar meere, og somme Aar mindre, ligesom Gud giver sin Velsignelse til; Sild og Rundfisk er intet faldet i dette Annex Sogn i mange Aar.

Eftersom De, som bor i Boe Fiske = Væhr, og giver Tiende til Kirken Alle sammen ere Fiskere, søge deres Næring paa Vandet; og haver intet Jordebrug, men ikkun saa meget Grund, som deres Huuse staaer paa, og derhos en liden Græs = have til en Koe eller to, da nævnes ikke deres Nafne, og hvo der er deres Landdrot, men ellers Findes endeel Borgere af Molde = Ladstæd, som haver Grund i Fiske Væhret med Huuse bebygde, endeel haver deres tjenere der alt Aaret igjennem liggendes med Kjøbmandskab, nogle ej Oftere end Naar Vaarfisket er angaaende, ville dog ikke betænke enten Kirken eller Guds Ords tjenere med noget.

Fiskernes tal for dette Aar 1683 ere 36.

Kirchens Landschyld

Gaarder	Bøxel=	Bønder	Vog-Pund	Mrk Ort	s:
Torhuus	Raadig Obriste Schultz	Oppsiderne Ole Knudsen Arne	1.	1.	8.
Orten	Obriste Schultz	Johan Joensen		12.	16.
Redstad	Obriste Schultz	Colben Baarsen Torfind Lassesen		12.	16.
Summa			2 pd.	12 mrk 3 ort 8 s:	

Kirchens Aparte Jorder

Kirken haver hverken Aparte Jorder, Enge, Mark, Enge slætter eller Fiske =Væhr uden Houven, hvor den er opbygget.

Kirken haver ikke den Ringeste stør til skov.

Kirchens Inventarier ere Disse Aar 1683

1. Kalk og Disk af Sølv forgylt inden og uden
1. Syed Silke = tørklæde over Kalken.
Nok et Andet over Kalken.
1. Messe = Hagel af Pralesagt.
1. Gammel Messe = Serk U = brugelig
1. Alter = Dug gammel og u = brugelig
1. Ny Messe = hagel af Blommet Adlask
1. Messe = Serk
1. Par store Messing = stager til Vox = lys
1. Par smaa til Tælle = lys.
1. Messing bekken i Funten
3. Alter = Bøger in Octavo af de forrige
2. Kloker i Taarnet
1. Sønder Time = glas ved Prædike = stolen
1. Lyse = krone af træ
1. Steen = Tafle paa Alteret

Prædike = stolen var tilform u = strafferet, er nu ved egen bekostning stafferet. Den gamle Alter = Tafle er nedtaget, og er en Ny med Staffering opsadt ved tilhørernes egen bekostning.

Om der i Sognet i Sognet er gjort nogen Anstalt til De fattiges underholdning ved blok.

Til de fattige er ingen blok oprettet, mens udi Kirken haver Sl: Hr Niels Andersson Ring Ladet en oprette til Kirchens fornødenhed; hvilke penge bliver i Kirke = Regenskaberne hver gang indført.

Anden Anstalt er her ikke, og kand ej heller gjøres; Mens enhver hjælper af medliden hjerte.

Angaaende Præstegaarden

Residerende i Boe haver Aldrig nydt nogen Gaard, som andre Residerende, men boer i sin egen Gaard i Boe Fiske=Væhr, hvor ikke kand holdes noget Lande = brug, men en liden Vej inden for Boe, ligger en Gaard, som kaldes Kalsvig og hører Agerøens Præste Boelig til, denne haver Residerende Bøxlet af Præsten paa Agerøen, og gives Aarlig Landskyld derfor 3 Rdr.

Anlangende Sognets Betjenter Cronologia et Series. Disse efterskrevne haver man kundskab om.

Hr. Peder Andersen Aar 1542. Længe 30. Voceret til Agerøen. Hr. Svend Hansen Aar 1572. Længe 29. Iligemaade til Agerøen.

osv. Se art. Prester i Bud 1542-1644.

Residerendes Løn

Den Residerendes Løn er indført i Reformaten, at han skal have af Præstens Rente som falder i Boe, saa og 8^e Gaarder nest ved Boe, nemlig alle Offer, Told, Pussefæ, Kirkegang og udfærd; nyder derforuden Kongens part af al Tiende i Agerøens Gjeld, hvorom Sl: og høylovlig ihukommelse Konning Frideric den Anden, hans Befalings brev lydende Ord fra Ord, som følger. **(Se art. Prester i Bud 1542-1644. pkt. 1)**

(En) benaading er alt bleven Confirmeret af Sl: Høyloflig ihukommelse Konning Christian den 4de den 2^{den} Julii 1591. Desligeste af efterfølgende Høyloflige Konger, saasom og Vor Itzige Arve Herre og Konge, Konning Christian den 5te haver beskrevet med sit udgivne brev dateret den 15de Decembr. 1670: lydende, at Præsterne maa nyde deres Intecter uibeskaaren, som de dennem i forrige Kongers tiid nydt haver.

Herforuden haver det været brugeligt i Mine Forældes tiider, at De som af Fjordene haver ligget i Boe til at Roe ud om Vaarfisket, at de giver Præsten den fjerde Fisk af baaden, mens nu kniber De den af Sogne = Degnens Aarlige Intrader, Hvad hver Mand skal give hannem Aarlig.

Hver Mand i Boe skal give Degnen Aarlig 4 s., som beløber sig i en Summa, som han skulde faae det af alle, nemlig 2 Rd 2 ort.

Af Hustad Sogn hver andet

Aar, beløber sig til.. 2 Rd 3 ort.

Ellers bekommer Agerøens Klokker og Boe Klokker tilsammen af Hustad Sogn, ehr 1 tønne hafre.

Substitut eller Skolemester findes ikke i dette Annex; ti Lønner er ligenok for Klokkeren selv. om ellers noget kunde være, som angikk Antiquiteten. At noget, som angaaer Antiquiteten, eller Notabel, findes ikke iblant Fattige Fiskere; ti faaer det herved blive.

Om Kirkegårdene

I følge af den Høy Kongl: Forordning om Kirker og Kirke = Ejere de dato 13 Aug: 1734, d: 15 Articul, haver Sogne = Præsten Hr Jacob Lund i Lænsmandens Lars Iversens (Blix på Ytre Hoem) Biværelse, og mange Sogne = Mænds, idag d: 22de Octobr: 1735, afmaalet og indeelt Huustad Annexis Kirke = Gaard, som befatter i 16 Numer, hver Nummer af 4 favne/ : NB undtagen den sidste / og skal der vden 5. mand om hver Bolk at opmure, og vedligeholde, anført efter Gaardenes Nafne, og opsiddernes tal paa Gaardene i vore tiider.

N° 1: Tilkommer Male og Malefettens Opsiddere.

N° 2: Knipen (Hustad), Venaas, Scharset, Gammelsætter.

N° 3: Hustad, Remmen og de sønderst liggende Gaarder paa Hustad.

N° 4: Den ene Gaarde part paa Hustad næst ved Kirken (Heimgara); item Neerland, og Neerlands Remmen.

N° 5: De 2de Gaarde = Parter paa Neerland, hvor nu Hans Jacobsen (Hansgard), og Ole Larssen (Søgara) boer; it: (Farstad-) Dalene, Storholmen, og Farstad = Berget.

N° 6: Farstad=Reiten, og alle Farstad Bebyggere, 2de undtagen.

N° 7: De 2de overskydende paa Farstad, Brevig, og Sandvigen.

N° 8: Alle Schottens Bønder.

N° 9: Sandblost, Rødahlen, og een mand paa Hostad.

N° 10: De tvende øfrige paa Hostad, Ekker, og en mand paa Vatsenden.

N° 11: De andre 2de mænd paa Vatsenden, Kolmandschoven, Boldlien

N° 12: Tverfield, Bjørnsnøes, og en Strandsidder paa Farstad = Berget.

N° 13: Strandsiddernes ene Deel i Stims = vigene (Vikan).

N° 14: Strandsiddernes anden trediedeel ibidem.

N° 15: Strandsiddernes 3die Deel ibid:

N° 16: Alle huusmænd i det heele Sogn som nu paa denne tiid ere á 8 udi tal.

Saaledes maalet og Taxeret, og Numererit d: 27 Octb: samt eraget, at Kirke Porten af meenige Almue á parte skal opbygges og vedligeholdes.

Hustad ut *Supra*

Jacob Lund

Forordningen angaaende Kirkegaarder, uddragen af dend Forordning om Kirker og Kirke = Eyere de dato 13de Junij 1734, dends 15de: Articul: saa lydende.

Da Kirkegaardenes Indhægning efter det Kongl: Rescript af 13de: Maj 1704, og efter ældgammel Proxin tilkommer Almuerne og ey Kirke Eyerne; Og Vi dog ugjærne maae fornemme, at Almuerne dertil ere uvillige, og at derover Indhægingerne paa eendeel stæder ere aldeles needfaldne, og paa andre stæder heel uforsvarlige, og uden Rister, Porter eller Luckelser; Saa er nu hermed Vores Allernaadigste Willie og Befaling, at Almuen inden eet Aar skulle have deres Kirkegaarder sømmelig indlukte, enten med Steenmuur, hvor det kand skie, eller med dyktig Tømmer stokværk, med skur over, samt Porter, Laager og Laaser: Og hvor ingen gammel inddeeling findes, der skal strax ved Præsten og Lensmanden i Almuens nærværelse skie Inddeeling, som skriftlig skal forfattes, og i Præstens Bog indføres, paa det enhver kand viide sit stycke, og det samme vedligeholde, og dertil svare; Da og Vores Amtmænd skulle være pligtige, naar af Vedkommende derom skier erindring, Bønderne dertil at anholde, i fal nogen Uvillighed hos Dennem maatte findes. -

I følge af denne Høy: Kongl: Forordning haver ieg Anders B: Munthe i Lensmandens Ole Hanssons og mange af Sognemændenes Overværelse idag d 26de April: 1748 afmaalet og inddeelt Boe Kirke = Gaard, som er 94 favne i Circumferente, Porterne indberegnet: og anført hvert Laug efter Nummer i orden efter som de boer Mand for Mand, samt tegnet Navnene paa eet Træ ved hver Laugs Kirke = Bolk; Da hvert Laug eller Nummer er bestaaende af 5 Mænd, og indeholder 5 favne og 1 al: (ens) Giærde at holde, undtagen de 2de: lste: Nummere over de Mænd Norden for haver kun 4 mand i det eene Nummer og 3 Mand i det 2^{det}; Da de og kun haver 1. favn Giærde at holde paa Manden af aarsage at de Mænd boer længst fra, havde Enker med i Laget, fik og eet af de ubeleiligste Rømmer at holde Giærder paa. Den Kirke = Gaardens afdeeling blev saa indrettet og fastsat, at Efterkommende Mænd til Plads eller Waaning svarer til Nummeret i Formands rum, bliver nogen Plads eller Huustøft i tiiden liggendes øde, skier det vel at en nye Plads eller Tøft imidlertid bliver optagen eller bebygget, da saadan Mand tages ind i Nummeret istæden for dend ødeliggende Plads, skier dette iche, da begiæres af Præsten nye inddeeling. -

Kirke = Porterne ere 3. Hvilke istandsættes og vedligeholdes af de samme Mænd og Pladser, som tilforne har haft dem at holde.

- Neml: Dend Søndre Port:

Holdes af Erik Sæmundsøn og Nicolai Davgaard.

Den Vestre Port af Hans Ehm og Hans Bersæt.

Den Østre Port af Jacob Vulf og Knud i Sundet.

Efter dend gamle Inddeeling, som endnu følges, tager det 1ste: Num(mer) sin begyndelse ved dend Søndre Post = Stolpe, og gaer ud efter bachen om Kirken.

1ste: Nummer tilhører 1. Anders Drogen 2. Joen Eriksen Ibid: 3. Jenses Enke Ibid: - Haver 3. Favner = gaard at holde.

2det: Nummer. 1. Peder Anderss: Bergsæt 2. Stephen Olsøn Ibid: 3. Peter Nielsson Sunde. 4. Ole Pedersan Ibid: - Haver at holde 4 favne 1/2 Al:

3die: Num: 1. Christen Hanssøn i Vigen 2. Peder Hansson Ibid: 3. Joen Joensem Ibid: 4. Iver Rasmussan Ibid: 5. Johan Iverstøn Ibid: Haver 5 Favne 1 Al: at holde.

4de: Num: 1. Ingebrigt Arnoldsøn paa Hauen 2. Ole Olsøn paa Næsset:, 3. Thron Olsøn Ibid:, 4. Peder Joensøn Ibid:, 5. Sæmund Olsøn paa Hauen. - Haver 5 Favne 1/2 al: at holde.

5te: Num: 1. Christen Eriksøn paa Hauen; 2. Aslak Olsen paa Næsset: 3. Lars Eriksan paa Klæppen. 4. Peder Sæmundsø Ibid:, 5. Ole Jørgensøn Ibid: - Haver 5 Favne 1 al: at holde.

6te: Num: 1. Hans Andersson paa Kleppen. 2. Paul Eriksøn Ibid: 3. Erik Olsøn Ibid: 4. Paul Joensøn Ibid: 5. Peder Isaksøn. - Haver 5 Favne 1 al:

7de: Num: 1. Jens Eriksan i Christengaarden. 2. Gietmund Halversøn. 3. Haaver Olsøn. 4. Christopher Anderssøn Ravnegaarden. 5. Ravald Joensøn. Haver 5 Favne 1 al:

8de: Num: 1. Ole Olsøn Lods. 2. Hans Jenssøn i Brunvogen. 3. Jacob Pedersøn Ibid: , 4. Peder Eliassøn Ibid:, 5. Hans Iversøn Ibid. - Haver 5 Favne 1 al:

9de: Num: 1. Mðme: (Preste-enken Lisbeth Maria) Bredal. 2. Ole Kolbeentsøn:, 3. Morten Johanssøn. 4. Cornelius Olsøn Tungen. 5. Niels Hannibalsøn Ibid: - Haver 5 Favne.

10de: Num: 1. Stephen Stephenson Tungen 2. Søvren Madsøn Ibid: 3. Ole Olsøn Vogen. 4. Ole Paulsøn Ibid:, 5. Søvren Bersvendsøn. - Haver 5 Favne. 1 al:

11te: Num: 1. Joen Pedersøn. 2. Paul Olsøn. 3. Lensmand Hans Olsøn; 4. Bendix Tostensøn. 5. Knud Joensøn. - Haver 5 Fav: 1 al:

12te: Num: 1. Lasse Arnesøn Thorhaug. 2. Arne Knudsøn paa Stranden. 3. Ole Christiansøn. 4. Peder Knudsøn. 5. Alv Olsøn. - Haver 5 Favne 1 al:

13de: Num: 1. Peder Joenssøn paa Stranden. 2. Joen Hendriksøn Ibid:, 3. Ole Eriksøn Ibid:, 4. Kystaal Pedersøn Jølet. 5. Peder Olsøn Inden for Hauen. - Haver 5 Favne 1 al:

14de: Num: 1. Jacob Knudsøn Inden for Hauen. 2. Lasse Niels-sæn Ibid:, 3. Hans Olsøn Ibid:, 4. Ole Jacobsøn Ibid:, 5. Ole Peters: Jægthaug. - Haver 5 Fave 1 al:

15de: Num: 1. Anders Pedersøn Jægthaug. 2. Find Olsøn myren. 3. Hans Hansson (Mechelborg) Ibid:, 4. Simon Thoresøn Ibid: 5. Iver Ivers: Kalsvig. - Haver 5 Favne 1 al:

16de: Num: 1. Johan Iversøn Kalsvig. 2. Thron Pederson Ibid:, 3. Anders Hanssøn Kalsnæs, 4. Aslak Hanssøn Gule, 5. Thore Hanss: Ibid: - Haver 5 Favne 1 al:

17de: Num: 1. Thorn Olsøn Gule. 2. Sæmund Pedersøn (Ytre) Harøe. 3. Jørgen Jonassøn Ibid:, 4. Peder Væstad = Vog. 5. Præsten (Anders B: Munthe) for Væstad. - Haver 5 Favne 1 al:

18de: Num: 1. Niels Olsøn Væstad. 2. Bendix Pedersan Ibid: 3. Gunnar Johanson Ibid:, 4. Herman Thoresøn Riishaug. 5. Lars Knudsøn Vigene (d.v.s. Vikan ved Ytre Stavik). - Haver 5 Favne 1 al:

Dokumentet slik det foreligger i denne avskrift er ikke helt fullstendig, i det uleselige og i denne sammenheng uinteressante deler ikke er medtatt.

Sivert Perry Nerland varsler et videre arbeid om gravlagte i Bud ved en senere anledning. En av Borch Munthe skrevet liste over gravlagte som døde av en bestemt sott som mange fikk under militærtjeneste i Købehavn er en del av dette.

Skoleutvikling på 1700-tallet og prestelaget «Syvstjernen»

av sogneprest

Torolv Blomstrøm

Ved 250 års jubileet for skoleloven av 1739. Prester samlet på Kvernes kom til å påvirke og fremskynde den første skoleloven som kom i 1739.

Bakgrunn i Tyskland

I de første årene av 1700-tallet dannet det seg en spesiell pietisme i byen Halle i Tyskland. Den skiller seg en god del fra det som senere er lagt i ordet pietisme. Opphavsmann til retningen var Phillip Jacob Spener. Hovedsynspunktet var at i kristendom gjelder det ikke bare den rette lære, men også liv. Den andre store «Halle-pietisten», August Hermann Francke, var prest og professor i Halle. Hos ham foldet troen seg ut i et usedvanlig aktivt liv. Det var Francke som ga strøtet til

senere tiders skoleutvikling - selv om pedagogikken har måttet gå andre veier siden. Skoleidéene kom snart til å slå bro over til Kvernes, hvor underlig dette enn kan høres. Men tilbake til datidens Halle i Tyskland - Der tok Francke seg særlig av de fattige og deres barn. Han bygget skoler for dem. De rike hadde råd til å holde huslærere, mens de fattige var blitt uten opplæring. Det ble startet både boktrykkeri og bokhandel. I 1710 ble det også startet en bibelanstalt og 8 år senere ble det gitt ut en stor ett-binds kommentar til de fire evangelier. Av dette verket finnes det forøvrig et eksemplar på Kvernes prestegård.

Prestelaget «Syvstjernen»

Syv yngre prester i Romsdal og på Nordmøre hadde i København i studiedagene møtt strømmingene fra Halle og skoleidéene derfra. Og disse tankene var de levende opptatt av også i sitt arbeid. De ville virkeliggjøre mest mulig av det i sine egne menigheter. Disse 7 prestene dannet derfor omkring 1714 et studie- og arbeidsfelleskap, og de kalte sin forening «Syvstjernen». De kom til å gjennomføre det mest aktive prestesamarbeid vi kjenner til fra datidens Danmark/Norge. De møttes fortrinnsvis på Kvernes. Der var Amund Barhow sokneprest. Svigersønnen, Eyler Hagerup, var kommet dit som kapellan to år tidligere. Han var sønn av Barhows forgjenger på Kvernes, Hans Hagerup. Han var født på Kvernes og døpt i Stavkirka. Både Amund Barhow og Eyler Hagerup ble med i «Syvstjernen», sammen med sokneprest Thomas von Westen i Veøy, sokneprest Nicolaus Engelhart i Nesset, res. kap. Peder Strøm i Bud, sokneprest Mentzer Ascanius i Aure og den lærde magister og prost, Jens Juel i Tingvoll. Det ser ut til at de møttes oftest på Kvernes, men kom også sammen i Tingvoll.

Lokal bokmisjon

Riktignok var «Syvstjernen» et studie- og samtalefelleskap, men disse prestene ville også hjelpe folk i menighetene til et høyere kunnskapsnivå. De la derfor sammen penger og kjøpte inn bibler, salmebøker og andaktsbøker som de delte ut. De som hadde råd, betalte for bøkene. De som ikke hadde penger, fikk bok som gave. De hjalp også mange til å lære å lese. Syvstjernens bok-spredning er årsaken til at Johan Arndts «Sande Christendom» ble den mest leste oppbyggelsesbok på Nordmøre i de neste hundre år og ennå finnes et eksemplar av en annen oppbyggelsesbok fra denne tiden på Kvernes prestegård, nemlig Brochmanns Huspostille.

Nødros til Kongen

Det som har festet syvstjerne-prestene til historiens blader, er ikke av lokal karakter, men det som skjedde på Kvernes prestegård den 17. april 1714. Da undertegnet de en henstilling til Kongen i København. De bar fram en klage på tidens umoral og sa at verken kirke eller øvrighet tok sitt kall alvorlig nok. Innledningsvis skriver de - «Naar faa Guds Børn undtages, da skiller Intet paa os og vore hendenske Forfædre, end at vi kaldes Christne...». De hadde klare forslag til forbedringer av tilstandene. De oppga navn på tre professorer i København, som de ba Kongen oppnevne til «sensorer» for å overveie deres klager og forslag. Kongen gjorde dette, og de professorene fikk brevet oversendt ved midsommerstid. De ønsket gjerne videre utredninger fra Syvstjernen.

Prestene lot ikke vente på seg. Vel en måned senere kom de sammen på Tingvoll prestegård og undertegnet et utførligere forslag. De skrev at det trengtes «mid-

ler til Informasjon» «saasom gode Bøger, Klokkere, Skolemestere» og de sa videre:

«Faa har lært at lese, mindre har Forstand paa det lidet de læser, og den allerminde Deel har selv Bibel.. ».

Utsending til København

Da syvstjerneprestene hadde undertegnet ennå et skriv, bare vel en måned senere, ble de grepet av panikk. De kom til å tenke på at de rett og slett kunne bli anklaget for oppstand mot det øvrige embetsverk. De fant det derfor best å sende en talsmann til København for å forklare og eventuelt forsvare deres standpunkt og ønsker. Valget falt på Kvernes-kapellan (senere biskop) Eyler Hagerup. De skilliget sammen 200 riksdaler til reisepenger for ham, og han dro i veg.

Hagerup var den energiske typen med både stor veltalenhet og evne til å ta avgjørelser, og han ble hørt både i kongehuset og av professorene.

Resultatet av «Syvstjernens» arbeid

Selv ble kanskje syvstjerneprestene skuffet, ettersom tiltakene fra Kongens side gjaldt mer fjerne egne enn der de arbeidet. Fredrik den fjerde handlet for så vidt raskt. Innen årets utgang oppnevnte han et «misjonskollegium» til å ta seg av både ytre misjon og tilstandene innen Kongens riker.

Umiddelbar virkning fikk syvstjerneaksjonen på Bibelprisene. Før hadde en Bibel kostet 10 riksdaler. Etter nyåret 1715 ble Bibler å få kjøpt for 1 riksdaler. 90% prisnedgang gjorde Bibler tilgjengelige for de fleste. Dette fikk uvurderlig betydning. Mange har antatt at deres innflytelse begrenset seg til dette. Men vi vil påstå at den spente over flere felt.

Det synes etterhvert klart at syvstjerneprestenes klage til Kongen motiverte og fremskyndet både innførelsen av konfirmasjonen i Danmark/Norge i 1736 og vedtaket av Lov om almueskoler av 23. januar 1739.

Nå kan vi feire 250-årsjubileum for denne grunnleggende skoleloven. Den dagen må flagget heises på Kvernes prestegård, såvel som over landet forøvrig.

Apropos syvstjerneprestenes praktiske sans

Misjonskollegiet meldte til kirkestyret at de aktet å oppta arbeid i Finnmark og utfordret folk til å komme med forslag til et opplegg. Det kom mange forslag og også et fra «Syvstjernen», underskrevet i mai 1715. Det ble deres forslag som ble antatt, og Thomas von Westen ansatt som kollegiets mann i Finnmark! «Syvstjernens» forslag fremholdt at det burde bare sendes dyktige prester til Finnmark, slike som var i stand til å klare ensomhet og vanskelige situasjoner av forskjellige slag.

- en måtte gi dem god lønn,
- skaffe dem gode boliger
- gi dem tilsagn om flytting sørover etter noen år.

Ved siden av prester måtte det tilsettes misjonærer og skolelærere. Sokneprestene skulle reise rundt og undervise og dessuten se etter at lærerne gjorde sin plikt og ble hjulpet til rette på alle vis. Samene hadde ikke råd til å sende barna på skole. Derfor skulle lærerne lære opp én i hver familie, som igjen skulle lære de andre i familien.

Alle prester i Finnmark skulle komme sammen en gang hvert år for å samrå seg med hverandre, styrkes i tjenesten og eventuelt innlevere innberetninger til Misjonskollegiet i København. Så langt «Syvstjerne»-planen for Finnmark.. Men både der og ellers i landet

ble det vanskelig å finne kvalifiserte lærere den første tiden. Alle læring avhenger av gode lærere.

Copie af vor Ansøgning om Indkomster og Mensalgods Deeling at fastsatte da Agerøe Kald blev deelt 1755 og Boe Pastorat blev gjort til eet frit Sognekald.

Høyædle, Høyærværdige Herre Biskop,
Doctor Fredrich Nannestad

Høye Gunstige Herre!

Da det har Allernaadigst behaget Hans Mayestet Vor Allernaadigste Konge at Diele Agerøe kald 1 2de Sognekald, og vi nærværende Præster ere ickun uvidende om, hvorledes Præsterenterne mellom os skald Deeles nødes vi herved underdanigst at ansøge Deres Høyærværdighed om Deres Høygunstige Resolution.

Vi ønsker helst at det maatte forblive ved det som af Vor Sal. Svigerfader, som og af os derom Allerunderdanigst er ansøget i vor Allerunderdanigste Memorial om Kaldets Deeling, hvormed baade vi og vore Efterkommere ere bæst tiente, og vil derved al aarsage til umulighed ophøre; Næmlig Boe Præst beholder over begge Kald sin fra gammel tiid Allernaadigste forundte Konge Tienden hvilken hand umulig kand have Levebrød;

Agerøe Præst ligeledes over begge Kald sin forrige Præste Tiende, uden hvilken hand iche heller kand have nogen udkomme: Naar dette skier, beholder Boe Præst til Præstegaard Kalsvig Mensalgaard med alle underliggende Grunder i Boe med deres Rettighed og Hærlighed, desuden saa meget af Mensalet som ligger i Boe og Hustad Sogner, og tillige med de smaa Parter af Mensal Godset som ligger i Nordmørs Fogderie, undtagen Sauset gaard i Stangvigens Præste Giæld; Denne tilligemed det øvrige Mensal Gods, baade i og udenfor Agerøe Præste Giæld beliggende, beholder Agerøe Præst;

Herved ere vi forenede og fornøyede, og vores efterkommere veltiente;

Derfor søger vi herved underdanigst Deres Høyærværdigheds Høygunstige Resolution, at det maatte fastsættes at forblive herved. I det øvrige ville vi have os stedse recommendert i Deres Høyærværdigheds gode Affection, tilbedende Ham af Guds Naade og forblive med største Submission Høyædle Herre Biskopen vor Høygunstigste Patrons.

Underdanigste Ærbødige Tienere og Troe forbedere
Agerøe d. 14de octoberis 1755.

Hans Friis
Anders Borch Munthe

Biskopens herpaa følgende Resolution.

Da det har Allernaadigst behaget Hans Kongl: Mayst: at Deele Agerøens Præste = Giæld i 2de: Præste= Giæld, at hvilcke det Eene skal bestaae af Agerøe, Vaagøe, Haardøe og Sandøe: Og det Andet af Boe og Hustad efter det Kongl: Rescriptes Indhold: Da for at have og forekomme al Ueenighed om Indkomsterne imellom begge Sogne = Præsterne, er der slutten saadan Foreening, at Sogne = Præsten til Agerøen beholder fremdeles al Præste = Tienden, ligesom tilforn, da Præste Giældet var udeelt:

Naar derimod Sogne = Præsten til Boe nyder al Konge = Tienden, ligesom forhen.

Af Mensal = Godset beholder Sogne = Præsten til Agerøen alt det, som findes i og uden for Agerøe = Giæld, undtagen Kalsvig med sit Tilhørende, som Sogne = Præsten nyder til Boe til sin Præstegaard, saa og alt det Mensal= Gods, som ligger i Boe og Hustad Sogner, samt i Nordmørs Fogderie, hvilket følger Sogne=Præsten til Boe: Dog forbliver Gaarden Sau-

sæt i Stangvigens Præste = Giæld fremdeles ved Agerøens Sogne = Præst

Denne Foreening, som retsindig, billig og ufornærmetlig paa begge Sider for nuværende og Efterkommende Sogne=Præster i Agerøe og Boe samtyckes hermed og fuldkommelige stadfæstes.

Trundhiem d 8de: Decbris: 1755

F: Nannestad

(Nidaros biskop pk. 117. Div dokumenter 1718-1826)

Donation paa Boe = Skoles Grund med tilliggende Græs = Hauge

Confirmeret Af Stift Amtmanden Og Biskopen.

Udi Boe Fiskevæhr er een Grund med Græs Hauge hos, Kaldet Gunna: Elies Plads, Stræckende sig i Længde need til søen 24 Favne paa begge Sider fra det Øverste Hiørne, og i Bredden 12 Favne; Græs= haugen, som var dend Gamle Kirkegaard, strækker fra Søndre Hiørnet Op efter til det Westre Hiørne 22 Favne; Derfra til det Nørre Hiørne 46 Favne; Derfra til det Østre Hiørne 12 Favne; Og derfra til det Søndre Hiørne igien 53 Favne; Og Huse-Grunden i sin heele Circumferentse 60 Favne.

Benevnte nu ledige Plads ønskede ieg gjerne, heldst da dend ligger midt i Sognet, og tæt hos Kirken, at dend blev efterdags beskicket til Skole-Væsens Nytte i Boe, næmlig Grunden at bygge Huser paa. Og Hagen for Skolemesteren at finde Føder til eet par Kiørs Føde: Efterdi i heele Udensundske Giæld ingenstæds kand foranstaltes saadant vist Stød til Skole-brug, formedelst Meenighedernes Adspredelse, uden alleeneste i Boe Sogn, saa bør det der des heller jagttages, først og fremst for Ungdommen i Boe; Deernest for 2 å 3 Unge af de andre Udensundske Børn, som befindes Dovne og Modtvillige til at indfinde sig hos deres Omgaaende Bøygde-Skolemester, indtil de har Lært deres Catechismum; Dog at have Kost og Senge-Klæder med sig; Idet øvrige slippe for at betale Boe Skolemester.

Baade Grunden og Græs-Hagen henhører til det Allernaadigst Beneficerede Agerøe Sogne-Præstes Mensal, liggende under Kalsvig Mensal-Gaard; Alt saa skier Sagens aller ydmygste Forestilling des frimodigere til vore Høye Foresattes Confirmation, paa dend maade di finder for got, at Efterkommende Præster iche skal kunde rygge det, om de forsøgte derpaa Ligesom Vi alle 3 nu værende Udensundske Præstemænd ere Eenige udi denne Proposition, og derfor samtlig undersøtte Vore Hønder og Zigneter.

Agerøe Præste-Gaard d 6te Martij Aar 1750

Jacob Lund
(L:S)

Anders B: *Munthe*.
(L:S)

Hans Friis
(L:S)

Denne indbemelte Skole-Bygning og Indrætning for Boe Meenighed stadfæstes hermed i alle maader, og opmuntres Wedkommende io før, io heller at tage Haanden til Giærningen at fuldføre med Omhyggelighed.

Trundhiem d 14de April 1750

F: *Rantzov*

F: Nannestad.

At indmeldte Documenter ere Ordlydende Copier af de hos mig ihænde værende Originaler. Testerer A.B. Munthe.

Væstad d 3de: Decbris: 1764

(Nidaros Biskop pk. 117 Div. dokumenter 1718-1826)

Sokneprest Anders Borch Munthes optegnelser for Bud 1742-1768

Ved Hans Borgenvik Heiervang

Et forsøk på å gi en samlet fremstilling av levetforholdene i Bud og Hustad støter på den vanskelighet som består i en overmåte beskjeden samling kilder. Det ville likevel være forsvarlig, uten å ha den fulle oversikt å gjøre forsøk på en samling av tradisjoner som er tilegjengelige.

Man kan ikke unngå å sitte igjen med inntrykket av å granske den historiske bakgrunn for et sterkt prøvet og nøysomt folk ved Hustadvikas strender. Naturen selv taler sitt tydelige sprog. «Naturi i Møre og Romsdal er eit verk av havet og fjell-

massene frå jordi si urtid. Fjellmassivet er drive nordvestover i mektige bædrag med søkk einsretta med havstrand eller frå sudvest til nordaust. Heile tindemylderet er ein bårerygg med brytande båreskavlar, der draget ber nedover att i dei tre store fjordar vestanfor -» (Jørgen Olafsen-Holm: Romsdals Amt og Fylke s. 21. Ålesund 1939). Der ute er det i særlig grad havet som har formet landet så vel som folket.

Folkets livsvilkår synes i alle tider å ha svinget med havet som flo med fjære. Vi lar presten **Anders Borch Munthe uttale** seg om forholdene på 1700-tallet:

«1742. I dette Aar velsignede Herren Sognets Folk og alle som roede hos dem med et meget stort Vaarfiskerie endskjønt der falt næsten i al den Tiid et meget haardt veir. Men Gud sendte fisken ind paa Boe Vig og Aarø Fiord. Hans Navn være lovet for sin naadige Forsorg. I dette Aar hjemsøgte Gud atter Landet med Uaar saa at Jordens Grøde blev kun lidet bedre enn i forleden Aar da det almindelige Forstaar indfaldt saa det saa ud for mangan Fatigmand at de med børn skulde forgaa af Hunger. Men den naadige Gud havde ikke før lukked en Dør til førnd han lukkede en anden op igjen. Thi 14 Dage før Julen indsendte Gud et saa stort Sildbjerg i alle Fjorder, Bugter og Viger at hver mand fik nok til Vinterføde ja til Overflod. Og det som Herren viste mest sin forunderlige magt udi at de fatigste Folk som eiede hverken Garn, Nod eller noget saadant Redskab hvormed den kunde fanges, fik de største Lodder. Thi de utallige flød ded ovenpaa Søen og hvor mand plukkede med deres bare Hvalfiske som drev hende ind havde saa forjaget hende at hun Haand sine Baade ofte fulde. Thi det varede ligetil Nytaar. Love Herren alle som lever og lover Herren med os alle Efterkommere.»

«1743. I dette Aar velsignede Gud Sognets Folk og alle som roede hos dem med det største Vaarfiskerie som haver været faaet i Mandmind og det som gjorde Guds Forsorg forunderlig var det meget haardt og urolige Veir som innfaldt i al den Tid Vaarfisket pleier gaa an saa neppe een Mand formedelst stor Is og Veirs Skyld kunde komme utenfor Skjærene fra Fastelavn til Paaske, men Gud sendte fisken i Abundance (overflod) saa nær ind til Lands at hver Mand udenfor sine nøster fiskede Baadene fuldc daglig. Takker Herren fordi han er god og Hans miskunnhed varer evindelig. Jordan bar og sin Grøde vel fik hver Mand lidt, men derimod saa godt som det ikke har været paa 6 Aar. Dette Sogns Folk har Gud saa særdeles holdt sin Haand over iaar paa Søen at ikke een Mand er kommet til Skade, da dog nys for Jul da et uformodent haardt veir indfaldt, og alle Folk var udroede. I samme Veir kom mange Folk til Skade og blev borte baade søndnfor og nordnfor, men af dette Boe sogn blev ikke et Barn savnet. Lovet være Gud som saa inderlig beskjermer og bevarer fra al Fare.»

«1744. I dette Aar velsignede Gud med et temmelig stort Vaarfiskerie baade af Sild og Fisk saavel som Langefisken den hele Sommer og Høst. Lovet være Herrens Navn som fremsender sine velsignelser saa rundelig, syndere saa uforskyldt. Iorden bar ogsaa sin Grøde dette Aar som udi et af de beste Aaringer. Der kom og ingen til Skade paa Søen dette Aar. Herrens gjerninger baade i at forsørge og beskjerme binde vore hierter til ham i Tro og Kjærlighed.»

«1745. I dette Aar blev et misligt Vaarfiske. de som havde Garn fiskede i Overflødig, men med Snøre blev ganske lidt fisket hvorover gemene Mand begynte dette Aar (de allerfatigste undtagen) alle som een Mand af al Magt at lægge sig efter Torskegarn i Haab om et bedre Fiskeri til anstundende Vaar. Denne hele Sommer og Vaar faldt intet fiskeri førende 14 Dage før Jul, da Gud atter sendte ind under dette Land saa rige Velsignelser af Sild, Langer og anden Fisk at hver Mand fylte sine Baader hver Dag og i den korte Tid til Jul fangede sine Gjelder fulde, thi Gud gav et stille og godt Veir den hele Tid. Lovet være Gud som viser sig igaar og idag den same, ja til evig Tid. Hans Haand er aldrig forkortet og hans Magt aldrig saa indskrænket at om han behager å lukke een Dør til han ved jo mesterlig at vise Aabning til een anden saa at intet fattes. Af jordens Grøde faldt i dette Aar overalt baade nok og godt. Et merkeligt Veir af en Søndenvind faldt ind i denne Efterhøst, 2de dage efter hverandre hastigt som en Virvel stærk overmaade saa det aldeles kastede Huse omkring, deels snoede dem omkring deels rev hele Tagene af med Torv. I Ørlands Giæld kom et Brudefølge bort af 27 Mennesker, men ikke et Barn af Dette Sogn blev savnet endog mange vare ude den første Dag og nogle den anden Dag (en Søndag) da jeg ogsaa med Kone og alle mine Drenger var ude paa min kirkereise til Hustad, men af en Hendelse for-

medelst et lidet Æringe var lagt til Lands paa Veien, saa reddede **Gud** os at vi midt i Faren ikke saa Faren. O. Herre du som leder os i dine Raad og udfører os til Ære, giv af din Goheds, Langmodigheds og Tolmodigheds Rigdom aldrig maatte foragtes men lede os til Omvendelse. Amen.»

«1746. I dette Aar har været et lidet Fiskerie baade Vaar, Somer og Høst. Derimod et velsigned Aar med Korn. Gud give os Naade til at bruge sine Gaver saa at vi Himerige og det evige Liv kunde faa. Amen.»

«1747. Dette Aar kronede Gud med store Velsignelser i Vaarfiskeriet baade af Sild og Fisk. Ligeledes blev et kronet Aar med Korn. Men fra Augusti Maanedes begynnelse til Aarets Udgang var saa kontinuerligt haardt og uroligt veir, at Hø og Korn stod i største Fare for at raadne ude og same veir forhindrede al Slags Fiskeric. Dog kom ikke en Mand til Skade paa Søen af denne Menighed hvilken er Guds Beskjærmelse over denne Menighed hvis idelige Brug det er at fare paa Søen, kan vi ikke noksaa ophøie Herren for.»

«1748. I dette Aar faldt et godt Korn men har de fleste mindre end før. Faldt og et stort Vaarfiskeri af Sild og Fisk. Men fra Juli til Aarets Uagang faldt kontinuerlig haardt og uroligt veir. O, at vi saa maatte agte baade paa **Guds** velsignelse og hans Prøver at vi ved begge Dele bevæges til Tro og Lydighed.,

«1749. I dette Aar faldt et stort Vaarfiskeri af Sild og Fisk, men siden blev intet, indtil Aarets Ende. Gud kronede ogsaa dette Aar med rige Velsignelser af Korn. Gud bøie vore Hierter til sin Sande Frygt da skal alt andet fremdeles tillegges os.»

«1750. I dette Aar indfaldt kontinuerlig i hele Vaarfiskens Tid saa uroligt og haardt Veir at man skjeldn og det med et stort Mag troede sig ud paa Søen, hvorfor Fiskeriet blev ganske lidte endog Fisken var nok ved alle Land. Korn Faldt baade godt og nok. Herrens Navn være Lovet som tager og giver.»

«1751. Dette Aar kronede Gud for Folket med rige Velsignelser baade af Jordens Grøde og Fiskeveir, men da det led til mod Pindse paakom en Vind som nedlagde hele Huser og gik neppe et Hus forbi i det hele Sogn, hvoraf et stort Tal Mennesker døde bort. Herre lær os at kjende vort Endeligt og vore Dages Maal, hvad det er.»

«1752. Dette Aar faldt lidet Fiskeri formedelst Sygdomen og det harde Veir som infaldt i Fiskens Tid. Paa Korn og Grøde blev et godt Aar. Herren være lovet han legger os en Byrde paa dagligen, han er dog vor Saligheds Gud, som hjælpe og den Herre som trøster og frelser fra Døden.»

«1753. I dette Aar faldt mangfoldig Sild men lidet Torskefiskerie. Med Hø og Korn kronede Gud Aaret. Torskefiskeri faldt iaar slet intet. Derimod blev i Høst fanget en god Del Sild som var det første Aar den Slags Sild er seet siden jeg kom her til Stedet. Herrens Navn være lovet som beskikker det ene i dets annets Sted, det os skal intet fattes og mætter os med Velsignelser.»

«1754. I dette Aar faldt den haardeste Vinter, vi i vore Tider har visst af. Sneen laa langt ud efter Vaaren saa folket måtte opgiver meget Korn til deres Kreaturer. I dette Aar faldt lidet Fiskeri, feilede baade paa veir og Fisk. Blev ved kongelig Forordning forbudt at gjøre Rundfiske (?) hvoraf flod og ikke liden Skade. Faarmedelst. en bestandig taagefuld og vaad Somer stod Korn og Hø i Fare dog hjalp Gud os det frelst i Hus og gav temelig Korn i Laderne. Og som de mange Velsignelser Gud i de mange forige Aaringer havde givet Folket gjorde dem i mange Maader overdaadige og ødsle. Saa maatte Gud tilsende i Aar disse adskillige tunge og vanskelige Tilfælder for at Folket skulle lære de rare Dyder Sparsommelighed og Maadehold. Thi den liden Forraad har og laar været nok til hver Mands Brød og sande Nødtørftighed. Herrens Navn være lovet. Han leder os i sine Raad og annammer os til Ære.»

«1755. I dette Aar faldt heromkring Korn og Hø baade godt og nok Fiskeriet af Sild og Vaarfisk blev og temmelig godt. Især var Veiret i Vaarfiskets Tid ønskeligt. Herrens Navn være lovet for sit mangfoldige Gode.»

«1756. I dette Aar faldt ganske ringe Vaar og Somerfiskeri, noget Hø, men ringe Kornavl. En jevnlig Taage laa over Landet som foraarsagede koldt og ondt Veir og hindrede baade Havets og jordens Velsignelser. Hvad skeer uden Herren har sin Haand derudi. Og hans Raad styrer Gjæringer os til Nytte at vi skulde blive Delagtige i hans Hellighed. Herre, hjælp at dette Maal maa lykkes for mange Folk. Amen.»

«1757. I dette Aar faldt ganske haardt og bestandigt ondt Veir i Vaarfisketiden som gjorde at der blev ringe Vaarfiskeri. Men i Somer fra St. Hanstid lige indtil Høsten blev det bedste Somer-

fiske som har været i mange Aar, saa at Gud kronede Aaret med Gods og Korn, hvilket Guds Visdom saa fornødent efterdi i denne Somer var saa stor Dyrtid og Mangel paa Korn, at de fattige havde intet Brød, og de Formuende ledte ogsaa derefter, saa Herren lærte os det, som maaske før var glem: at skjenne paa det Brød vi fødes med, gives os af Gud og nu da han gav Overflødig Korn i vore Lader. Gid vi måtte lære at være Gud taknemlige for saa store Velgjerninger, som skee os ved Jesus Christum, Gud til Ære og Lov. Amen.»

«1758. I dette Aar faldt ogsaa haardt og urolig Veir i Vaarfiskeriet, hvorom der blev lidet og slet Vaarfiskeri, men derimod kronede Gud Aaret med Gods og Korn. Lovet være Gud som oplader sin milde Haand i betimelig Tid og mætter alt det som lever med sin Velsignelse.»

«1759. I dette Aar faldt og jevnlige haardt og ondt Veir ikke alene i Vaarfiskeriet, men skadelig Taage og Vestenvind faldt jevnlig hele Vaaren og Someren igjennem. Herover faldt det baade slet Vaar og Somerfiskeri. Same Veiringer foraarsagede og, at Jorderns Grøde blev og liden.»

«1760. I dette Aar faldt Vaarfiskeriet saa ringe som ikke før har været i de 22 Aar jeg har været Prest her i Grændserne. Deraf kom at Folket her begyndte i Somer at oplede Storæggen hvorhen eet Baadlag kom frem og fik en Del Langer. Hele Vaaren og Someren faldt et meget utjenligt haardt og kaldt Veir og jevnlig Vestenvind. Dog gav Gud et deiligt Veir imod Høstparten, gjorde at skjøndt her faldt lidet Hø, blev dog et velsignet Aar med Korn og Kjerne.»

«1761. I Aaret 1761 faldt et ringe og slet Vaarfiskeri ligesaa af Somerfiskeri, men de 5 af 6 Baader af Sognet som vovede sig til at bruge Storeggen fiskede 2de Gange Baadene fulde af Langer og Kvieter. Med Korn kronede Gud Landet dette Aar, gav et roeligt og deiligt Høstveir i dette Aar.»

«1762. I dette Aar faldt og i Vaarfisketiden haardt og utjenligt Veir derfor og lidet og ringe Vaarfiskeri. Al Someren vedvarede taaget og uroligt Veir faldt derfor ei heller noget Somerfiskeri. Da Høsten kom, opkom en Sot iblandt Folket der var som en Art af Pest. Den fulgte de matroser som kom hjem igjen fra Kongens tjeneste. De fleste vare syge og Nogle dede i Veiene. De kom hjem først i October Maaned. I hvert Hus en Matros indkom at ligge, blev Husets Folk strax angrebne af Sygdommen, nedlagde hele Huse, slog sig ind over hele Bygder og dræbte mange Mennesker som vedvarede til Aarets Udgang og endnu i Nyaaret. Ved same Tid Sotten begyndte kom en kongelig Forordning at opskrive til Skat alle Mennesker i Landet, som havde fyldt 12 Aars af Mand- og Kvindekjøn Fattigste med de Rigeste, hver at svare 8 skilling for hver Maaned og for hver Uformuende skulde mere Formuende betale. In Martio dette Aar bleve alle unge Karle i Distriktet udkommanderede til Kongens Søjteneste, men in Aprili paakom Folket den største Forfærdelse som haver været i Mands Minde, da kom strenge Orden, at alle Mand indtil 40 år skulde gaa bort til Kongens Søjteneste uden forskjel paa hvor stor Jord og Brug og hvor stor Forfald nogen havde hjemme i nit Hus, men in Majo, da Sessions-Dagen skulde være, gjorde Gud den gode Forandring at der indløb Contra-Ordre at ingen skulde gaae bort. Paa Søndmøre vare de allerede bortsendt og komme til Bergen, hvorfra de alle bleve strax hjemsendte. I denne Somer var saa idelig Regn og taaget Luft med Kulde, at det saa meget tvilraadigt ut med Aarets Grøde indtil 2de Uge i September Maaned, da Gud gav Solskin og en sterk varm Landvind der drev Kornet til Modenhed saa hver Mand fik Brød og Landet frembar saa store Overflødheder at de fleste Lader kunde ikke indrømme det alt. Dog blev hos Nogle frossent og hos andre grunt Korn og hos alle ruvede det mere end det gav efter sig Kjærne og Marv saa at dette Aar var et Prøvens Aar, men lovet være Gud som midt i sin Vrede trenkte paa Barmhertighed.»

«1763. I dette Aar indkom en dog Deel Vaartorsk under Land men det urolige haarde Veir og Pestotten som grasserede i hver Mand Hus og indfaldt begge i Vaarfiskens Tid gjorde at her faldt et lidet ringe Vaarfiskeri. Same hindrede og alt Somerfiskeri. Pest-Sotten vedvarede her i Gjeldet indtil noget efter St. Hans Tid. Imidlertid hørtes intet andet end Nød og Død og i hvert Hus havde man nok at gjøre med at rygte Syge og begrave Døde. I mit Hus laa syge 22 Mennesker. Af 9 børn undgik kun 1 Datter Sygdommen. Af 13 Tjenere undgik ingen og 3 døde. Fred gav Gud os sikkert dette Aar saa alle vore Krigsfolk som vare ude i Holsten kom hjem igjen Midtsomertid skjönt en stor Hob døde i Hjemveien. Desuagtet blev den påbudte Extra-Skat af alle Mennesker, Fattigste med de Formuende, vedvarende til Aarets Udgang og vedvarer endnu i Nyaaret uforandret. I denne Vaar

faldt for Kornsæden et utjenligt Veir med kolde Vinde langt udefter, derpaa kom Someren med sterk Varme og Tørke hvorover baade Korn og Gods forbrændtes saa her blev lidet Hø og Korn lidet af Ruven priselig af Marv og Kjærne. Af alt bør tages denne slutning: Dersom vi havde vort Kjødets Fædre til Tugtere og frygtede, skulde vi da ikke meget mere være den Aandenes Fader underdanige og leve. Thi denne revser og til Nytte paa det vi skulde blive delaktige i hans Herlighed ved hvilken vi igjen skal faa og se Herrens Herlighed.»

«1764. I dette Aar faldt et lidet og ringe Vaarfiskeri. Her feilede baade Fisk og Veir. Somerfiskeri faldt heller intet af. Men paa Søndmør faldt et overflødig stort Vaarfiskeri dette Aar og i Frænen et stort Sildefiskeri denne Somer og hele Høst igjennem. I denne Vaar faldt og for Romsdalen et utjenligt Veir med tørre kolde Vinde langt indefter Vaaren. Siden blev en overflødig regn, som continuerede hele Someren og Høsten ud igjennem, hvorover her ikke faldt lidet Hø og Korn, men og meget Hø rådnede ude, og man havde største Møje for at berge Kornet ind i Hus. Den 27. Juli dette Aar skeede den uheldige Hendelse at tvende Baader blev borte af Bo paa Havet i et sterkt Søndmørveir, hvorved druknede 7 Mand, derav ble 5 Enker og 7 Faderløse Børn desuden en Dreng, en Enkes Søn, Moderens eneste Hjelp som sat igjen med 3 smaa umyndige Børn, hvoraf 1 Krøbling saa vi maa sige: Herren har i dette Aar ladet os komme i Ilden og i Vandet, men hans Navn være lovet, han har dog selv udført oss til Vederkvælgelse ved sin forunderlige Oprold. Thi da her i hele dette Aar ikke alene var dyr Tid paa Korn-Varer men udimot Høsten ikke var Korn at faa for Penge saa der fandtes ikke Brød i de fleste Folks Huse har dog ingen sultet ihjel. Men Gud har vist at han er den som gjør at Mennesket lever ikke alene af Brød men af hvert Ord som Udgaar af Guds Mund. Hans Navn være høiløvet. Amen.»

«1765. I dette Aar indfaldt et saa godt stille og roeligt Veir alt i Vaarfiskens Tid som ikke har været paa mange Aar. Derover blev og et stort og velsignet Vaarfiskeri men hele Landstrækningen nordenfor os fikk de ingen Fisk, saa de fleste Christiansunds Borgere maatte flygte hid for at kjøbe Fisk, hvilket gjorde at Fisken steg til saa høi en Priis, som ikke havde være før i al min Tid i de 28 Aar, Men da Vaaren ret kom og man skulde vente Somer, da blev bestandig Kulde og skadelig Taage opkom af Havet med kolde nordlige Vinde som bestandig laa inn paa Landet Vægst både af Korn og Gods continuerede Someren igjennem indtil det høstedes, da der blev igjen bestandig Regn og vaadt Veir hvilket alt foraarsagede at her blev ikke alene intet Somer- eller Høstfiskeri men og at det lidet Hø som faldt kunde ikke blive tørt men kom raadt og slet ind i Huse, og at Kornet ikke kome til Modenhed men maatte skjæres grønt overalt og hos nogle frøs det hos dem blev det ubrugeligt, men hos alle ringt og lidet. Herover blev og en Dyrtid i Landet, Gud hjælpe, Korn er neppe at faa for Penge, Penger ere faae. Extra-Skatten staaer enda ved Lag. Merkeligt var og i dette Aar, at den sterke Tælle, som ivinter lagdes, gik ikke op af Jorden førend efter St. Hans Tid, hvorover alle Folk maatte pløje ovenpaa Tellen som og gjorde meget til den ringe Vext paa Gods og Korn. Herre hjælp os at agte paa din Formaning. Min Søn kast ikke Herrens Refselse bort, men at det maatte fuldkomes i os du søger efter ved dine underlige Raad, du fører os udi, at vi skulde rette Herrens Veie, at vi kunde have det Haab til Gud at naar han lægger os en Byrde paa, er han dog vor Saligheds Gud, som hjælper og en Herre som frelser fra Døden.»

«1766. I dette Aar indfaldt et meget haardt idelig ondt og uroligt Veir i Vaarfiskens Tid hvorfor her og blev et saare lidet Vaarfiskeri. Og som same utjenlige Veir continuerede langt udefter Someren, blev her og intet Somerfiskeri undtages noget af Kveite, som gjaldt vel. Thi her faldt ikke det mindste af Sildefangst hverken denne Somer eller Høst. Kornsvexten blev og saa aldeles liden og ringe at mange fik ikke Sæden igjen og ingen af Folket fik nogen Klækkelig til Føde, men det lidet som faldt, var usigelig godt. Det som hindrede Kornsvexten dette Aar var 1) det ringe Sædekorn 2) det kolde Veir og den skarpe Frost, som infaldt Pintsetider, der gjorde at Sæden Frøs bort paa mange Steder 3) den sterke Tørke som siden blev hele Someren igjennem, saa stor at ingen Mand lever nu, som kan erindre saa sterk Tørke som siden blev hele Someren igjennem med en brændende Hede. Endelig 4) da Høsten kom, og man havde nys begynt at skjære opkom en stærk Storm med Hagelbyger som av-slog Kornet, saa de blotte Halmstraa stode igjen hvorover her er bleven heel Dyrtid, Mangel paa Korn og Mangel paa Penger at Kjøbe for.»

«1767. I dette Aar faldt et uroligt og stormende Veirligt hele Vaarfisket hvorover her og blev et lidet og ringe Vaarfiskeri, Dyrtid paa Korn var dette Aar værre end nogen Tid har været i en Mands Minde. En Tid af Someren var her ikke Korn at faa for Penge i alle vore Grændser, saa Folket led megen Nød og Mangel paa Brød. Maatte tære Drav af Bark og Alm, men efter St. Hans Tid gav Gud et deiligt Somerveir og en velsignet Høst af Hø og Korn baade godt og nok.»

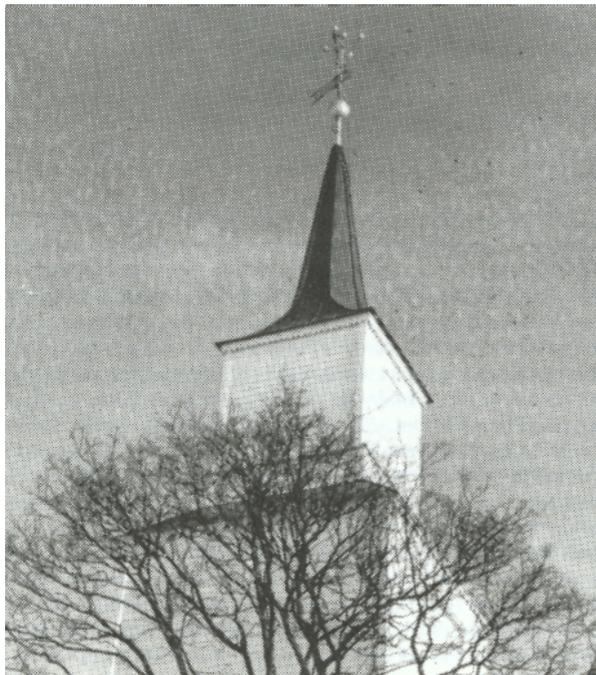
«1768. I dette Aar faldt saa aldeles ringe Vaarfiskeri, som ikke har været i de 30 Aar jeg har været her. Thi Veiret var uregjerlig haardt idelig. Her kom og ingen Fisk ind under Land, men alle Folk mistede deres Garn. Siden blev der continuerligt Vaaren og langt ud paa Someren en haard og kold Nordenvind som hindrede alt Somerfiskeri, men da det lakkede ud til St. Olstid blev et godt Sommerveir. Da og Gud sendte herimod saa stor en Mængde af Stor-Somer-Sild, som ikke har været i een Mands Alder. De Folk som eiede Nøder fangede store Velsignelser heraf og fortjente sore Ting herved. Thi her kom mange Bergenske kjøbmænd med sine Bom-Seglere, lagde sig paa alle Rum, kjøbte Silden først efter hvert de gjorde et Kast og gav 1 Ridlr for Tønden i førstningen, siden blev den noget lavere i Pris, dog ikke mindre end 2 Ort for Tønden. Andre Folk fik og fortjente brav Penger ved Arbeide med Salting og Ganing. Hø og Korn faldt og i dette Aar en god Velsignelse af.»

Sogneprest **Anders Borch Munthe's** notater gir et realistisk innblikk i de livskår folket her ute ved Hustad-vika har fristet. Han bygger i det vesentlige på observasjoner som henger sammen med klimatiske omskiftelser. Dette bilde kunne vel stå som et gjennomsnitt for lengere perioder, både når det gjelder tiden før og tiden etter de 30 år fra midten av 1700-tallet. Interessant og vel heller sjelden er beretningen om hvordan loven om tilbud og etterspørsel gjør seg gjeldende, og påvirker din pris fiskerne får for sine produkter. Ervervsevnen er imidlertid avhengig av faktorer på et langt større plan enn det lokale. Munthe nevner innkallingen av militære mannskaper som truer med å umuliggjøre både vår- og høstarbeide på gårdene. Likeledes bemerkes skatteleggingen og kanskje spesielt den form den har, nemlig at hver mann skulle betale det samme beløp. Det står vel for de fleste av oss som eksempler på de gamle tiders groteske urettferdigheter som ble begått fra det offentliges side, det at beløpet skulle erlegges i kontanter uten hensyn til næringsevne, det være seg in natura eller i kontanter. Inntrykket forsterkes ved å huske at det i ikke liten utstrekning ennå var naturalusholdning.

Det som ikke fremgår av denne beretning er det som foregår på det politiske og økonomiske plan i landet. Vi kjenner kampen om privilegier, monopoler osv.

(Romsdal sogelags årsskrift, 1968)

Tårnet på **Den** nye Hustad kirke, mars 1988. Foto: **Svenn Martinsen**.

Tre tidligere visitaser

D: 12. Aug: 1749. Visiteret i Boe Kirke, hvor den Residerende Capellan, Hr: Anders Bork Munte, Prædike-rede over Joh: 17.3. Exord: 1. Joh: 4.7.

Guds Tjeneste holdes der Kl. 10. Formiddag, som letelig Kunde skee før, eftersom Menigheden boer der samlet, alting forrettes efter Lov og Ritual.

Menigheden Var Stærk forsamlet, Viiste sig meget andægtig ved Guds Tjeneste, havde paa fremsate offentlige Tilspørsel intet at besvære sig over.

Ungdomen var og af Boe og Hustad talrig, alle Kunde Lese i Bog og opregne Catechismi Ord, nogle og ende-el af Davids Psalmer. Dog er deres Fiskerie dem højere anliggende Undervisning.

Præsten, Hr: Anders Bork Munthe, f(or)hen Capellan & Persona paa Agerøen fra 1737. nu Residerende Capellan til Boe fra 1742. er en zvoger af Provsten, Hr: Jacob Lund, paa Agerøen: er Vindskibelig: havde paa Spørsmal intet at svare som Klagemaal, ike heller Sogne-Præsten, Hr: Jacob Lund, som og var tilstæde.

Klaaker - Embedet er ikun slet betjent, maa tænkes paa nogen Forbædring.

1752. d: 30. Jul: Dom: 9. p: Trinitat: blev Visitation forrettet i Boe, Hr: Anders Bork Munthe, Residerende Capellan prædikede over Evang: Exord: Rom: 16.19.

Menigheden var i stor Mængde forsamlet, havde paa gjorde tilspørsel intet av besvære sig over:

Claus Mekelborg er antagen til Klaaker, saa at Tjensen Kand blive bædre opefter end forhen.

Rasmus Jonsøn bestilt til Skolemæster og alvorlig formanet til vedbørlig Flid og Troskab.

1755. d: 14. Aug: blev Visiteret i Boe Kirke, s(om) nu Ved Kongl Rescript af 1755. er gjort til en Hoved-Kirke adskildt fra Agerøen, tillige med Hustad, s(om) er Annex til Boe.

Sogne-Præsten Hr: Anders Bork Munthe p.(ræ)dike-de over Exord: Col: 4.6. Text: Matth: 5.13. Den han meget slet udlagde, og f(or)stod Saltet om G(u)ds Ord til For(ar)gelse f(or) nærværende.

Ungdomen Var af Boe og Hustad tilstæde, m(en) aldeles Vankundige, blev sagt, at Skolemæster(en) Gert Andersøn, s(om) er komen fra Sundmøer, i vel kand f-(or)staaes af Ungdom(en) og ing(en) er der p(aa) Stædet at bekomme.

Klaaker(en), Nicol: Jacobsøn Bærsæth, bliver nu tillige Klaaker i Hustad.

Til Præstegaard, saas(om) Vestad, hvor Præst(en) nu boer, er h(an)s Købte Ejendom, Kalsvig maa bestemmes. (Nidaros Biskops visitasprot. 1732- 1770)

Mer om Borch Munthe

Av Sivert Perry Nerland

«I Anders Borch Munthes egen årsrapport år 1768, så skriver han at han hadde vært her i kaldet i 30 år. Sin avskjedstale i Bud Kirke holdt han den Dom: 3tia: Epiph: 1770 (21/1) og dito tale i Hustad Kirke Palmesøndag den 8/4 samme år. Dom: 12ma: Trinit: (13/8) 1769, holdte Hr.: (Johan Daniel) Fürstenberg sin 1ste: tjeneste i Boe. Dom: 13tia: Trinit: (20/8) samme år holdt ditto sin første tjeneste ved Hustad.

Bud kirke fotografert **i 1890-drene** av Kristensen Thomhaw. Fra Riksantikvaren.

Menighedens Kristelige tilstand, og skolevæsenet For 100 år siden

av sogneprest **Wilhelm Kristian Kjelstrup**

Hvad Menighedens Kristelige Tilstand i Tidsrummet 1884 - 1891 angaar, skal følgende Bemærkninger gjøres: Kirkesøgningen maa siges at være ret god, især for Mandkjønnets Vedkommende. Kvinderne søge ikke Kirken saa flittig som Mændene; denne Omstændighed kan tildels have sin Grund deri, at Kvindekjønnets mindre kan udholde det haarde Veir som man, især i Vinterhalvaaret, har i denne i Havet saa stærkt udskydende Egn, og deri, at det om Helligdagene er mere optaget af Arbeide, neemlig Madlavning og Kreaturstel, end Mandkjønnet og saaledes har Vanskelighed for at være borte fra Hjemmet en større Del af Dagen. Husmødrene have kun liden Tjenestepigehjælp i denne Egn.

Andagten under Gudstjenesten er god, især for de Ældres Vedkommende; i Hustad Kirke hænder det undertiden, at Ungdommen opfører sig mindre sømmelig, idet den forstyrrer Andagten ved at forlade Kirken før Gudstjenestens Ophør.

Altergangen har i Bud Sogn været ringe; dog bør bemærkes, at den i Aaret 1891 var betydelig større end i de foregaaende Aar. I Hustad Sogn har den altid været god.

Katekisation paa Kirkegulvet har været jævnligholdt i Sommerhalvaaret; baade de 2 sidste Aars Konfirmerede Ungdom og Aarets Konfirmanter have været fremkaldte til Katekisation; men, da det har vist sig, at den Konfirmerede Ungdom efterhaanden har unddraget sig fra saadan Overhøring, har Sognepresten besluttet fra Begyndelsen af Sommerhalvaaret 1892 at kalde kun den Konfirmerede Ungdom frem til Katekisation. Overhøringen af den Ungdom, som netop i selve Aaret forberedes til Konfirmation, kan vel antages mindre nødvendig for Helligdagens Vedkommende, da denne Ungdom overhøres en Dag i hver Uge i hele Sommerhalvaaret eller, i alt Fald, i omtrent 20 Uger af dette Halvaar.

Lægprædikanter besøge Præstegjeldet meget hyppig og have, især i Bud Vær, en Masse Tilhørere. Romsdals Fællesforening for den indre Mission, Fiskermissionen, Hedningmissionen, Sømandsmissionen og det Lappiske Barnehjem have sendt hid sine Udsendinge, hvilke under talrigt Tilløb have talt dels i Kirken, dels i Skolehusene, og forholdsvis ikke ubetydelige Pengebidrag ere ydede til Understøttelse af denne forskjelligartede Missionsvirksomhed.

Adskillige Kvindeforeninger og nogle Mandforeninger have jævnlig - i Almindelighed 1 Gang om Maanednen - Møder og yde Bidrag til Missionen.

Nogen Underafdeling af Bibelselskabet er desværre endnu ikke oprettet inden Præstegjeldet, men vil forhaabentlig komme istand. Bibelen, eller i alt Fald det nye Testamente, antages at findes i næsten hver Hus inden Menigheden. Andagtsøvelser bruges i mange Huse.

Ordets Virkning paa Menighedslemmernes Liv og Vandel er forskjellig. Der gives visselig ikke faa opregtige Kristne inden Menighederne, og de mange Bestræbelser, som gjøres for at fremkalde Kristendom i Liv og Vandel, vidne om, at mange Menighedslemmer ere grebne af Ordet og stræbe at virke til Guds Ære og Menighedslemmernes Velfærds Fremme.

Der er ogsaa efterhaanden bleven et roligere og ordentligere dagligt Liv inden store Grænder i Præstegjeldet. Den langvarige Feiren av Bryllupper begynder at tage af, og det hænder ikke sjelden, at saadanne Sammenkomster kun vare et Døgn.

Ungdommens Nattegang eller Driven omkring i Flok og Følge paa Landeveien om Natten sees ikke saa ofte som forhen. Edrueligheden er bleven større; der nydes ikke Meget af Spirituosa, og Antallet af drikfældige Personer er aftaget.

Folkets økonomiske Tilstand er bleven bedre, og der synes at være Grund til at antage, at Folket i Bud Vær stræber mere end forhen at sætte, som man siger, Tæring efter Næring. Menigheden var uden Tvivl mere forgjældet for 10 Aar siden, end den nu er. Man har i de senere Aar ikke været Vidne til saa megen Uenighed og saa mange Processer inden Menighedslemmernes som i tidligere Tider, og Uredelighed i Handel og Vandel fornemmes ikke saa meget som forhen.

Hvad **Sædeligheden** angaar, er der Grund til at Klage over, at den for mange Menighedslemmers Vedkommende ikke staar høit. Uægte Fødsel eller Svangrskab før Ægteskabsindtrædelse ere ikke sjeldne, og en stor Del af Menigheden synes at mangle den sande og Kristelige Afsky for Utugtens Uterlighed. At en Brud er frugtsommelig, synes, for mange Menighedslemmers Vedkommende, at blive betragtet som en ubetydelig Sag. Den beklagelige Skik, at Forlovede flytte sammen før Ægtevielsen og leve sammen som Gifte Folk, er desværre endnu raadende. At der dog gives mange sædelige Mennesker inden Menighederne, skal ikke negtes.

I Bud Hovedsogn er der i Tidsrummet fra og med 1884 til og med 1891 født 260 Børn, hvoraf 35 vare uægte. I Hustad Annekssogn er der i samme Tidsrum født 423 Børn, hvoraf 34 vare uægte.

I det Foregaaende er omtalt, at Folket gjerne hører Lægprædikanter. Som paa den ene Side dette Forhold vidner om dets regnløse Sands, saaledes viser det paa den anden Side adskillig Kritikløshed. Tilhørerne synes at være lige tilfredse med alle saadanne Talere og at høre med den samme Interesse hvilkensomhelst Lægprædikanters Foredrag, hvor forskjellige i Værd end disse Foredrag kunne være, baade hvad Form og hva Indhold angaar. Man kan lettelig tro, ved at iagttage Almuens Adfærd i denne Henseende, at Kvantiteten af Foredragene har for den ligesaa meget Værd som Kva-

liteten, og at dens religiøse Væsen aabenbarer sig i et ukritisk Altslugeri, der neppe har varige gode Virkninger.

Lægprædikanternes lave Dannelsenstrin og snævre Livsanskuelse skal vistnok ikke gjøre dem skikkede til at udvide den almindelige Mands Sjæleblík, men vil vel snarere virke til at indsnævre det.

At Almuen har Sands for at høre religiøse Foredrag og læse religiøse Bøger, er godt og glædeligt; men glædeligt vilde det ogsaa være, at den røbede Sands for andre Almeninteresser, f. Eks. Historie, Jordbeskrivelse, Naturfag o.s.v.; men i saadan Henseende er den, som det synes, for en stor Dels Vedkommende temmelig interesseløs.

Denne interesseløshed har saaledes vist sig ved, at en ikke liden Del af Menigheden har erklæret sig uvillig til at yde Bidrag til Erhvervelse af en Bautasten for den anseede og afholdte Norske Konge Eystein Magnusson, som døde paa Hustad gamle Kongsgaard inden Bud præstegjelds Grændser den 29de August 1122.

Beboerne af Gaardene Hustad, Nerland, Male, Malefeten, Vigene og Venaas have med Beredvillighed ydet sine Bidrag til denne Erhvervelse; men inden Hustad Sogns øvrige Grændser har kun liden Interesse for Sagen vist sig, og enkelte af Sognets Indvaanere have endog talt med Uvilje om den, ja næsten Karakteriseret den som en Daarlighed, idet de have omtalt Foretagendet som en unytte of forfængelig Gjerning, en Gjerning, der vidner om forfængelig Øienlyst.

Almuens medfødte Oppositionslyst mod den dannede Klasse i Almindelighed og Statens akademisk dannede offentlige Funktionærer i Særdeleshed bidrager vistnok ogsaa sin store Del til, at den gjerne hører Lægprædikanter.

Liturgispørgsmaalet:

Efterat baade Bud og Hustad Menigheder havde afvekslende brugt den gamle og den nye Liturgi, blev den nye Liturgi, ved Møde af Husfædrene efter Gudstjenesten i Hustad Kirke 4de S.e. Paaske den 19de Mai 1889, besluttet indført med 81 mod 38 Stemmer. Enstemmig besluttedes, at Præfationen skulde indføres, og at man skulde andrage om, at Kirkesangerens Udgangsbøn maatte ende med Fader vor.

Biskoppen vedtog Beslutningen.

I Bud Hovedkirke holdtes Menighedsmøde efter Gudstjeneste paa Søndag Fastelavn, den 16de Februar. Den nye Høimesseliturgi antoges med 46 mod 39 stemmer og Præfationen med 51 mod 33 stemmer. Da sagen saaledes var afgjort med kun liden Stemmeoverlegenhed, krævede Biskoppen, at ny Afstemning skulde finde sted. Der tilystes da ny menighedsmøde til endelig Afgjørelse, og ved Menighedsmøde paa 3die s.e. Paaske, den 27de April 1890 tog Bud menigheds Husfædre med 62 mod 41 stemmes den Beslutning at den nye Høimesseliturgi forkastedes.

Saaledes har nu Bud menighed den gamle og Hustad menighed den nye Høimesseliturgi.

Den 19de Oktober 1893 modtoges fra provsteiet Trondhjem Biskops Skrivelse, saalydende: «For at fjernde den i dette Bispedømmes kirker raadende uoverstemmelser i Gudstjenestens form tillader jeg meg at bede om velvilligt ære for følgende:

1. Skriftebønnen bør bedes af Præsten, vendt til Alteret, helst knælende som under den alm. Syndsbekjennelse. Den er ikke et Ord til Menigheten, men til Gud.
2. Alle i Alterbogen foreskrevne Bønner samt nadverdformaningen læses efter Alterbogen uden at noget lægges til eller tages fra.
3. Høimessesalmen vælges blandt dem som ere satte eller anførte paa vedk. Søn- eller Helligdag. Den skal næmliq stemme med det gamle Evangelium og med Kirkeårets karakter. De nye Evangelier ere kun Prædiketekster, og vil man have en Salme, som slutter sig til Prædikenen, synges den efter samme.
4. Hvor Gudstjenestens kortere Form (B) bruges, tilraades desuden:
 - a) at der efter Indgangssalmen synges «Aleneste Gud i Himmerig», den hele Salme paa de store Høitider, ellers kun det første vers.
 - b) Efter Epistel synges altid et vers eller en kort Salme.
- 4 Efter Evangeliet synges paa de store høitider no. 12 (Hauge no

4) og paa de andre Søn- og Helligdage No 13 2det vers (Hauge 378 2det vers) denne ordning aftales med medhjælperne (Kirke dept skriv af 21/89 og bekjendtgjøres for menigheden.

- 4 «Herren være med Eder» maa ikke udelades foran Kollekten; heller ikke maa «Fader vor» sløifes efter den indledende Bøn før Prædiken. Endelig maa ikke den apostoliske. Herrens Velsignelse benyttes efter Prædiken. Se Alterbogen.

Kristi Himmelfartsdag den 3die Mai 1894 holdt Sognepræsten, efter endt Gudstjeneste i Hustad kirke, Møde i Præstestuen paa Hustad med Præstegjældets medhjælperne; den i ovenanførte Skrivelse omhandlede ordning af Gudstjenestens Form aftaltes med dem og bekjendtgjordes for Bud menighed den følgende Søndag. For Hustad menigheds Vedkommende, som har den nye Liturgi, ansaaes det ikke nødvendigt at bekjendtgjøre den.

Prestefamilien Kjelstrup. Fra venstre (øverst) Wilhelm, Mette Kathrine, Sofie og Mia. Bilder: Soknepresten i Lurøy, Jakob Karlsvik og Arne Bjørseth.

Menighedens kristelige tilstand i Aarene 1892- 1893

I ovennævnte 2 Aar synes Bud og Hustad menighedens kristelige Tilstand at have været den samme som i de nærmest forgaende Aar. Kirkene søges i Almindelighed godt, dog bedre i Hustad end i Bud; den gamle Skik, at kun faa Menighedslemmer søge kirkene paa den nærmeste Prædikendag før hver af de store Høitider, holder sig endnu. Andagten er god - især i Bud Kirke; i Hustad Kirke hænder det undertiden, at Ungdommen, som sidder paa galleriet, ikke iagttager den tilbørlige Stilhed og Ro.

Der bor ingen Sekter i Præstegjeldet, naar undtages et barnløst Egtepar på Sandblost i Hustad Sogn, hvilket Egtepar staar i Forbindelse med et ordnet Disentersamfund i Kristiansund. Præstegjeldet besøges hyppig af Laagprædikanter, som for det meste udsendes af Romsdals Fællesforening for den indre Misjon og af Foreningen for den indre Sømandsmisjon, hvis Direkti-

on har sitt sæde i Bergen. Religiøse Bøger sælges af kolportører; Postiller og Opbyggelsesbøger, som ere forfattede af legmænd, ere mest yndede.

Nogen underavdeling af det norske Bibelselskab eksisterer ikke her. I Bud Fiskevær er der stiftet en Indremissionsforening, som blandt andet virker for erhvervelsen af et Bedehus; det gamle Skolehus er kjøbt for 400 kroner og skal istandsættes og indrettes som bedehus; forhenværende Landhandler Mikal H. Width og Hustru, som i en Aarrekk boede paa Handelsstedet Vigen i Bud Vær og Hovedsogn, men i de senere Aar have boet paa sin Eiendomsgaard Aarønæsset i Bolsø Hovedsogn, have givet 600 kroner som Bidrag til Bestridelse af Omkostningene ved erhvervelsen af dette Bedehus, og Huset, til hvilket Indvanere af Bud Vær have sammenskudt ikke ubetydelige Beløb, vil maaske blive istandbragt i Løbet af dette Aar (1894).

Der er i Bud Vær en liden del af Bud Menighed, som særligen interesserer sig for Lægmandspredikanternes Virksomhed; disse Menighedslemmer have hidtil vist et venligt Sindelag mod den offentlige Gudstjeneste og Præstens Virksomhed i det Hele; man kan jo ikke være overbevist om, at de altid ville vise et saadant Forhold; thi detslags Mennesker ere jo meget letbevægelige og tilbøielige til at lade sig omtumle af ethvert Lærdoms Veir.

Sognepræsten har ligeoverfor dem stræbt at staa i et velvilligt og venskabeligt Forhold, men ikke fundet sig foranledighed til at lade sig, saaat sige, føre i deres Ledebaand. Hidtil have de heller ikke gjort noget krav derpaa.

I Aaret 1892 var der i Bud Hovedsogns Kirke 189 nadverdsgjester, og 6 Sognebud fandt sted; i Aaret 1893 var der i Bud Kirke 214 Nadverdsgjester, og Presten hentedes 10 ganger i Songebud.

Hovedsognets folkemengde var ved sidste Folketelling 966. i Hustad Annekskirke var der i 1892 515 nadverdsgjester, og det var 6 Sognebud. I 1893 har der i Hustad Kirke været 548 Nadverdsgjester; Sognebudene vare 13 i tallet.

Sognets Folkemengde var i Februar 1891 1514.

Angaaende den kristeligt Tugt og Orden i det huslige borgelige Liv maa anføres: Ungdommen, særlig den ukonfirmerede, har paa mange steder af Præstegjeldet Tilbøielighed til at samles paa Landeveien om Afterne og at holde sig samlet ud paa natten; den forstyrrer da de Eldres Ro og gjør sig ofte skyldig i Usømmelighed. Tilsynet fra Foreldres og Forsørgeres Side er næmlig slapt og kraftesløst. Dans og andre støiende Sammenkomster ere det meste ophørte og om Drik hører man i Almindelighed næsten ikke tale - enkelte forfaldne personer naturligvis undtagne.

I Bud Hovedsogn fødtes i Aaret 1892 32 Barn, af hvilke 4 fødtes udenfor Egteskab; af disse 4 barn var 2 tvillinger og 1 var barn af Omstreiferforeldre.

I Hustad Sogn fødtes i Aaret 1892 57 Børn, deraf 3 udenfor Egteskab; disse 3 barns Fædre tilhørte ikke Hustad menighed.

I Aaret 1893 fødtes i Bud Sogn 43 Børn, hvoraf 5 udenfor Egteskab, og i Hustad Sogn 50, hvoraf 2 udenfor Egteskab. Tilstanden synes saaledes at have været bedre i Hustad end i Bud, og man faar ved at iagttage de 2 Menigheders Adfærd og Levemaade det Indtryk, at Hustad Almue er, for de allerfleste Indvinders Vedkommende en nøisom, arbeidsom, sparsom og ordentlig befolkning, der agter Guds Ord, stræber at opfylde sine pligter i det timelige liv og holder fast ved god gammel Skik og Orden. Hustad Almue lever væsentlig af Jordbrug og Fædrift, hvilke Næringsveie ere gunstige for en regelmæssig Levemaade. Fiskeri drives af aller største Del af denne Almue væsentlig kun i Tidsrummet Januar-April maaneder,

da det store Vinterhavfiske finder sted; forøvrigt er Folket mest optaget af Arbeide paa Landjorden.

Befolkningen i Bud Hovedsogn er for den største Dels vedkommende bosat i Bud Vær, og Budvæinger leve hovedsagelig af Fiskeri; nogle af Værets Indvaanere ere Jordbrugere eller handelsmænd eller Haandværkere; men de fleste ere, som stedets Navn antyder, Fiskere. Fiskeri er en Næringsvei, hvis udbytte er usikkert, og som medfører en uregelmæssig Levemaade, der ikke kan tjene til at give Folket moralske Karakterpræg af fasthed og Soliditet. En stor del af Værets Befolkning lever i smaa kaar; Fiskeren har ikke jord, som kan give ham Levnetsmidler og Klædningstoffer; han maa kjøbe alt de og de varer, som han maa kjøbe hos Handelsmanden, ere ikke af solideste sort. Den lette leilighed, som Fiskerne, naar de have penge, have til at faa kjøbt alskens Ting, fremkalder ofte Nydelsessyge og virker i økonomisk henseende letsindighed og Gjælds-bundenhed. De omstændigheder, at fiskerne bo saa tæt sammen uden at der er nogen Politikontroll og at de unge mennesker af begge Kjøen idelig komme sammen, kunne lettelig fremkalde udskielser af forskjellig Art.

Hovedsognet og særlig Bud Fiskeværs Befolkning synes at have sands for Ordets Betragtning; den søger Guds Hus, hører gjerne Legpredikanter, yder villig sine Bidrag til Missjonen og til Avholdssagen m.v.; men det er dog et Spørgsmaal, om disse Intereser ere dybe, og om man ikke her ofte ser mere en Vanesag; ja tildels en Modesag end Ytringer af Guds frygt og kristelig Menneskekjærlighed. Hvis Folket i Bud Vær i Almindelighed besad en inderlig religiøs Erkjendelse, maatte det som man maa antage, i al sin vandel vise sand paalidelighed; med denne Egenskab synes at fattes adskillige af Værets Indvaanere. Imidlertid være det langt fra mig at benegte at der gives i sandhed gudfryktige, retsindige og paalidelige Mennesker i Bud Vær og i det hele Bud Sogn.

Til Afslutning af denne Betragtning skal jeg bemærke, at Stemlingene (Indvaanerne af «Stim») (nu Stemmet), det gamle Navn paa Hustad Sogn) synes mig at have Præget av Jævnhed og Sempelhed i Sæder, hvilke Egenskaber vistnok ofte udarte til Plumphed og Raahed, medens Hovedsognets Indvaanere og da især Indvaanerne af Bud Vær, legge for dagen et slags Civilisation, som ved første Øiekast gjør et gandske godt Indtryk, men som dog for de Flestes Vedkommende er overfladisk og usolid.

Prestefamilien Kobro. Fra venstre Joakim Ege, Marie Johanne, Lydia Marie og Nathalie. (gift med domkirkearkitekt John Egil Tverdahl.) Bilder: Reidar Kobro og Arne Bjørseth.

«Edruskaps- debatt»

Hustad menighetsråd taler Budstikka midt imot

Aar 1924 den 22de oktober sammentraadte under- tegnede medlemmer av Hustad Menighetsråd til møte i Prestestuen. For Ole H. Breivik, der hadde melt for- faltt, møtte varamannen Peder Brennholm.

HVOR DA:

Formannen refererte en i «Romsdals Budstikke» nr. 237 for torsdag 16de oktober sistleden stående notis med overskrift «Fra Hustad» i hvilken der utslnges den beskyldning at der fra prekestolen i Hustad kirke prekes bondepartipolitikk og om forbudet, som presten skal være motstander av.

Efterat menighetsrådets samtlige tilstedeværende medlemmer hadde utalt sin forbauselse og beklaget at noen kunde finne på en slik ubeføiet fremferd, vedtok man en sådan enstemmig beslutning:

Den fremførte anke mot vår forretende sogneprest Sundby er usannhet og må tilbakevises idet en av alle tilstedeværende medlemmer underskrevet protest inn- sendes sålydende:

«til Romsdals Budstikke»

Foranlediget ved et stykke i «Budstikken» nr. 237 for torsdag 16de oktober, hvori den her i prestegjeldet, - siden i juni ifjor forretende sogneprest Sundby beskyl- des for å ha på prekestolen i Hustad kirke talt bonde- partipolitikk og ytret sin uvilje mot forbudet, nødes me- nighetsrådet i Hustad til å fremkomme med nedværen- de og stemple de fremlagte påstande som usannhet.

Sognepresten der av menigheten her er betraktet for å være en from og fremragende geistlig, ble ifjor efter beslutning på møte i menighetsrådet skriftlig anmodet om å søke det ledige presteembede her. Vi har det samme ønske i dag. Hans prekener og taler er til en- hver tid gripende og alvårlige og han søker alt for å vin- ne sjeler for Jesus.

At han i prekenen tilfeldigvis kan ha hentet lignelser og eksempler fra det praktiske liv til nærmere å belyse tekstene med og advart mot partier som vil ødelegge hjemmene og ha bort religionen mener vi må være til- latt for en prest. Nar han i en preken for ikke lenge si- den advarte imot å ville være det man igrunnen ikke er i religiøs forstand og ville høre til et parti man i virke- ligheten er fremmed for, og sammenlignet dette for- hold med hvad som foregår i politikk og i politiske par- tier, må dette av ingen fortolkes som å preke politikk.

Angående «brennevinet» så har vi til enhver tid for- stått Sundby og oppfattet ham å være en hater av drikk. Han har selv sagt at han er avholdsmann.

Fra menighetsprotokollen i Hustad

**I Faderens
Sønnens
og Den Hellige
Ånds navn..
Mt. 28.19**

Bud prestegjeld i krig og fred

Utdrag fra møteboka til Bud sokneråd

År 1932, den 28. oktober, heldt Bud sokneråd møte i Bud bedehus, etter innkalling fyreat. Alle medlemmer møtte.

Fyrehavd vart:

Skriv frå Nidaros biskop, dagsett 21. Oktober 1932, vedlagt liste over søkjarar til Bud sokneprestembete. Biskopen viser der til soknerådslova § 13 som gjev soknerådet høvet til innan 3 vekor etter at søkjarlista er motteken å uttale kven det ynskjer utnemnt.

Av dei 36 som hev søkt Bud sokneprestembete hev 1 alt vorte utnemnt til sokneprest i Kolvereid.

Etter at søkjarlista var nøgje i gjennom gått og dryfta vart det gjort sovore vedtak **samrøystes:**

Bud sokneråd vil telja til så godt det kann at ordinert prest Lars Høiseith må verta utnemnt til sokneprest i Bud. Som grunn for dette skal vi tillate oss å halde fram det som hev vore det avgjerande for oss i denne saka.

I dei ca. 3 månadar Hr. L. Høiseith hev tenestegjort som prest her, hev han vunne kyrkjelyden for seg slik, at me torer segja at det er eit ålment ynskje at han vert innsett til sokneprest her.

Folk hev fått tiltru til og vyrdnad for han, både for hans forkynning og for hans arbeid elles i kyrkjelyden og som menneske. Me vonar difor at prost, biskop og departement som no får med denne saka å gjera vil et- terkome vårt ynskje.

Me torer trygt segja at me hev folket i Bud sokn attom kravet om at Lars Høiseith vert innsett til sokneprest i Bud. Me finn difor ikkje grunn for å foreslå fleire av søkjarane.

Møtet slutt.

H. Farstad (sign), Harald Tungehaug (sign.), Anton Torvik (sign.), Anton Drågen (sign.), Berte Vatne (sign.) Bolette Sundsbø (sign.)

Riksmøtejubleet 1933. Foto utlånt av Arne Bjørseth.

Menighetenes kristelige tilstand for 50 år siden

Av: Sogneprest Lars Høiset

Menighetens kirkelige tilstand i tiden 1932 - 1952 må uten tvil sies å ha bedret seg meget. Menighetslivet var omkring 1930 særdeles opprevet i begge sogn. Pinsevekkene, Adventistene, Frimenigheten m.fl. virket stort i begge sogn. Ved sokneprestens tiltredelse i 1932 var det ganske mange, særlig i Hustad, som var iferd med å melde seg ut av Kirken. Det Vestlandske Indremisjonsforbund og Kinamisjonen arbeidet også meget intenst med mange foreninger i begge sogn med front mot kirken. Nadver i kirken og kirkesøkningen ble likefram motarbeidet. Slik var tilstanden omkring 1932 og framover. Presten gjorde ikke felles sak med noen av retningene innen menighetene, men forsøkte å være prest for alle etter Guds ord og sin samvittighet, og de solide kristne kvinner og menn stilte seg straks bak ham. Og Kirken skylder disse kvinner og menn usigelig stor takk.

Stormen på overflaten la seg, men under overflaten ulmet det fremdeles. Det ble argumentert med at de troende prester var de farligste, hvorfor de måtte holdes utenfor alt. Kirken måtte på ingen måte bli mere enn skjullet. Det frivillige kristelige arbeidet skulle representere kjødet og blodet - ånd og liv -.

Midt i alt dette arbeidet Kirken rolig og tråttig, og det var arbeide nokk til enhver tid - både natt og dag.

I de senere år har ikke fremmede kirkesamfunn eller sekter arbeidet i prestegjeldet, og særlig i Bud begynner forholdene å bli gode. Nye krefter er også kommet i forgrunnen i det kristelige arbeidet og det er ikke her tale om noe brott med Kirken, tvert om samler alt seg om Kirken som midtpunktet i alt kristelig og veldedigt arbeid i sognet.

I Hustad derimot synest alt kristeligt arbeid mere å være lammet. Presten er velsett over alt, men den positive oppslutning om Kirken er ennu liten. Men grunnlaget for en kirkelig oppslutning er, etter mitt skjønn, nu tilstede, og dersom menigheten ledes varlig og der arbeides forstandig vil den snart komme.

I Bud sogn har vi i den samme tiden hatt flere særdeles dyktige lærere som har gjort et stort kristeligt arbeid. For Hustad sogns vedkommende begrenser jeg denne bemerkning til vesentlig å gjelde de skiftende klokkere og lærer Kolmannskog som alle har nedlagt et stort arbeid. Forøvrig må en kunne si at alle lærerene i tidsrommet har utført et godt arbeid i skolestuen.

(frå Kallsboka for Bud prestegjeld)

Frå Bud før siste krig Av: Bjarne Kristvik

Sokneprest Høiset og eg hadde ulikt syn på mange spørsmål. Det kunne være i politik, målsak og religiøse spørsmål.

Då Høiset kom til Bud først i tretti-åra, var det skarpt skilje på somme måtar mellom folk elles. Og ikkje alle var like glade over å få Høiset til prest. Skiljet var gjerne symbolisert med dei to forsamlingslokala som sto på kvar si side av riksvegen: Breidablik - Bedehuset. Namnet Breidablik stod for eit program: frilynd ungdomsarbeid, godtemplararbeid, og det som enna hekk igjen av det dei gamle kalla grundtvigianisme. Bedehuset skulle

då være for lesarar og trongsyn. Det var nok ein del intoleranse på bae sider.

Sjølv dreiv eg m.a. ei tid med eit godtemplarkor, og det hende vi var på bedehuset og song. Og motsetnaden retta seg noko etter kvart.

Det som gjekk i brodden for å reie Breidablik, var dr. P. Rambech - seinare distriktlækjar i Bud- og far som var lærar og klokkar. Rambech var presteson frå Kvernes, far var klokkarson frå Kornstad. Rambech gjorde ein stor innsats både for helsestellet og på det kulturelle område. Dersom noko fortente ein bauta der ute, sa var det han.

Den gongen-omkr. 1911 - var det berre eit lite bedehus i Bud. Det er same huset som Harald Inderhaug, og faren Hans M. Inderhaug, hadde som bustad. Etter reglane for bedehuset fekk t.d. ikkje frelsesarmeen leige det til sine møte.

Då sokneprest Solheim flutte frå Bud (1917) vart det sagt til han at «ja no blir vel Bud utan prest ei tid» Solheim svara :«Å nei, i Bud er det tylvtevis med prestar etter at eg drar min veg.» Då Bauge kom (1926) ville han halde bibellesing på Bedehuset. Det vart berre ein gong, så var det stengt for han.

Høiset var vel helst konservativ både politisk og i teologien, utan at han demonstrerte dette på nokon måte. På tomanshand kunne han verke nokså fri. Men han var ingen stridsmann. I kyrkjestriden under krigen tona han reint flagg, ingen var i tvil om kvar dei hadde han. Skulle han kritisera for noko - etter den tids syns måtte det være at han var redd for å gjere urett mot nokon. Men det var vel ikkje så galt av ein prest! Etter det eg veit, hadde vi ikkje N.S. folk i bygda, i alle fall ikkje slike som vi tok alvorleg. Vi var nokså einsretta slik. Men vi passa no på kvarandre.

Kyrkja i krigstid Av Harald Aas

Det er vanleg at kyrkja i krisetider opplever ei tilstrøying av menneske. Slik var det også i 1940-45.

Dei tyskdominerte norske maktthavarar sette mykje inn på å kontrollere styresorgana, og ikkje minst innhaldet i den bodskapen kyrkja hadde. NS-prestane var få - og sjølv om både Kyrkje og undervisningsdepartementet, Bispekollegiet og alle leiarfunksjonar etter kvart vart bemanna med nazistar, var det berre gjennom infiltrasjon, og ved å lokke eller tvinge gode nordmenn til å arbeide for seg at NS-regimet kunne få innverknad på folkefleirtalet.

Sokneprest Høiset i Bud har etterlate seg ei sjeldan samling av dokument frå siste krig, der ein kan sjå korleis NS forsøkte å skaffe seg kontrollen over kyrkja. Presset mot kyrkja tok til i slutten av 1940, og det auka ut over 1941. Tidlegare godkjenning av lærebøker i kristendomskunnskap i skulen, vart annullert, og i liturgien i gudstenesta kom det endringar, bl.a. fall bøna for konge og Storting ut.

I staden vart naziinspirerte lærebøker forsøkt tvinga inn i skulane. Desse bøkene syner strategien NS-regimet la opp til: Ved å bruke sitat frå Bibelen forsøkte maktthavarane å prove at opposisjon mot nyordninga var ulydnad mot Gud. Det fins ikkje styresmenn uten av Gud, derfor var lojalitet mot føraren ein kristenplikt. I eit rundskriv den 14/12-1941, heiter det m.a.:

«Forkynnelse, salmebok og kirkesang vil få en sterkere norsk betoning og i samarbeid med staten ta sikte på å gjøre det norske folk skikket til å løse sin oppgave innenfor det storgermanske fellesskap - Det utnevnes nu bare prester i kirken om hvem en har garanti for de forstår den nye tid.»

Men tilgangen på prestar av det slaget rundskrivet nemner var svært liten. Derfor bestemte Kyrkje og undervisningsdepartementet at også personar utan teologisk udaning kunne tilsetjast i presteembete. Åndskampen hardna til i 1941 og 1942.

Eit rundskriv dagsett 11/2 1941 nemner at departementet hadde motteke klager på prestar - som i preikene - «har kommet med uttalelser som kan oppfattes som uvilje mot vårt statsstyre og statspartiet i vårt land». Brevet endar med ei åtvaring: «Framtidige klager vil bli undergitt nærmere undersøkelse og eventuelt tatt under behandling som forsøk på statsfiendtlig propaganda».

Eit hovudmoment i NS-propagandaen låg i formuleringar som t.d. : «de prester som preker ulydighet og sabotasje mot øvrigheten er derfor direkte ulydige mot Guds egne forordninger slik han har gitt oss dem gjennom apostlene» (Rundskriv 1942)

Også ateismen i Sovjet vart utnytta makismalt. Kristne som var imot nyordninga, hadde alliert seg med «den raude heidenskapen», heitte det. Den systematiske bruk av Bibelen som legimitasjon for nazifiseringa av kyrkja, og alle forsøk på å kneble kyrkjelydane si frie verksemd skjerpa konflikten med maktavarane - t.d. gjennom trugsmål som dette: «Den på flere steder forekomne misbruk av kirkene er nemlig intet mindre enn en forbrytelse mot statens selvstendighet og sikkerhet, og kan etter gjeldende lov medføre fengsel på inntil livstid, (rundskriv 30/3 1942).

1942 nedla bispene og dei fleste prestar embeta sine i protest mot inngrep i kyrkja si frie forkynning av Guds ord, og den systematiske bruk av makt til å påtvinge kyrkjelydane sin nazistisk ideologi. Gjennom fleire modige utsegner stod kyrkja fast på grunnsetningane i kristentrua, jfr. «Kirkens Grunn» i 1942.

Domprost Arne Fjellbu skreiv t.d. i Trondheims Domkirkes menighetsblad den 1/2 1942: «Det som har hendt i denne tiden er at den usynlige kirke er blitt synlig for mennesker. Folk har oppdagat at kirken har en usynlig Herre, som har større makt og herredømme enn noen av de menneskelige maktmidler. Derfor ser det norske folk til kirken som det trygge og tillitsvekkende i denne uhyggelige tid. Det er altså ikke på grunn av kirkens synlige form men på grunn av dens usynlige vesen, fordi den er Vår Herre Jesu Kirke».

NS-regimet sin kamp mot kyrkja nådde eit toppunkt i 1942/43. Mange leiande personar i kyrkja og kristelige organisasjonar var då arresterte, og ikkje få vart fangar til krigen slutta.

Også lærarstriden og forsøket på innføring av tvangsteneste for all norsk ungdom i NS sin ungdomsfylking, saman med bruk av «kvaksalvarar» i ledige presteembete isolerte nazistane.

Sokneprest Høiseith har teke vare på eit anonymt brev han har motteke, det fortel korleis ein NS-prest opplevde situasjonen:

«Det er hårdt å se min konfirmantflokk skrumpe sammen til ingenting, at jeg nok får føre barna i dåpsregisteret siden jeg nå en gang har kirkebøkene, men døpe dem er jeg ikke lenger verdig til. I kirken sitter en tapper NS-flokk. Alle andre er forsvunnet. Jeg er blitt spedalsk. Når jeg nå hver søndag er på vei til min kirke og den lille flokk, og møter den store folkevandring til de andre presters forsamlinger, trøster jeg meg med at det i grunnen er gledelig at det norske folk atter er på kirkevei.»

Den såkalla «isfronten» braut inn i kyrkjelydane. Somme stader vart NS-medlemmer utfrosne av kristne foreiningar, ja, like til altarbordet breidde kløyvinga seg.

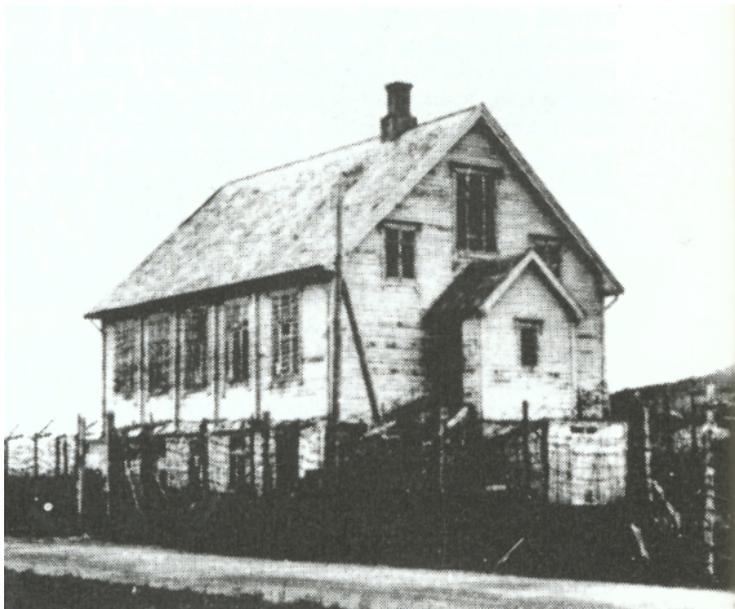
Den «Midlertidige kirkeledelse» fann dette så alvorleg at det vart utsendt ei åtvaring. Kristne må ikkje vere ukjærlege mot medmenneske, om dei hadde ei anna

politisk oppfatning.

Sjølv om presset vedvarde, var NS-regimet på vikan-de front etter 1943. Folket slutta opp om prestane som la ned embeta sine, og berre somme stadar lukkast det maktavarne å forstyrre gudstenestene.

Sokneprest Høiseith sa frå seg embetspliktane sine i 1942, men i røynda fungerte han omlag som før. Det vart ikkje utnemnt nokon surrogatprest i Bud. Ulempe-ne for kyrkjelyden låg i at han ikkje kunne utføre lovbestemte tenester, t.d. ved giftarmål.

Brudepar i Bud måtte «gifte seg to gonger», som folk sa, - med ei formell vigslе hos byfogden, og ved signing i kyrkja.

Bud bedehus som fengsel for russiske krigsfangar under siste verdenskrig. Legg merke til piggråden for vindaugo og sperringane. Ei tid låg det sprengminer mellom sperringane. Eigar Edvard Myren.

Sidan det det var stasjonert nokså mange tyske soldatar her, var forhandlingsevna og den sinnsro sokneprest Høiseith hadde, god å ha, i mange konfliktsituasjonar okkupasjonen skapte, m.a. ved rekvisisjon av hus o.l. Tilhøvet til okkupantane kveste seg til då dei bestemte at kyrkjetårnet skulle rivast og kyrkjehuset omformast i Bud.

Bakgrunnen for dette kravet er uklårt, men truleg meinte tyskarane at kyrkja kunne nyttast som peilingsmerke av fienden.

Den kompakte motstanden i Bud sette NS-styresmaktene i klemme. Fylkesmannen skreiv såleis 19/10-1943 at rivinga f.t. var utsett. Men den 4/11-1943 låg det føre skriv frå ein som arbeidde for tyskarane om «at han i dag under trusler er pålagt å ta koppe-ret av tårnet på kirken i Bud. Inngrepa i kyrkjehuset tykkjest å ha vorte modererte.

Også andre signal frå okkupantane skapte uro i kyrkjelydane m.a. kom det eit skjema til utfylling 9/7 - 1941, der det er spørsmål om talet på kyrkjeklokker i prestegjelda - om vekt på desse - alder og kva dei var laga av (messing, tinn- og kopparlegeringar). I dette låg det sjølvstøtt ein påtenkt innsamlingsplan for krigsindustrien. Krigen råka familiar og einskiltmenneske på mange vis.

Det vart presten si oppgåve å gå med sørgjebod til mange heimar også i Bud prestegjeld, om at personar hadde mist livet i krigshandlingar eller ved krigsforlis. Slik meldingar kom stundom via Røde Kors i Sverige, og ofte lenge etter at dødsfalla hadde skjedd. Nærmare

opplysningar om dei døde vanta i mange høve, og sjølv om presten prøvde å innhente informasjonar, var det svært vanskeleg så lenge okkupasjonen varde.

Ved årsskiftet 1944/45 skjønna dei fleste at krigen gjekk mot slutten, og våren 1945 stod naturleg nok kyrkja i sentrum under fridomsfeiringa.

Sokneprest Høiseith og alle prestar som forlet embeta sine i 1942, las følgjande fråsegn frå preikestolane 9/5-1945:

«Etter at Norge er fritt, samfunnet gjenopprettet, grunnloven står ved makt og konstitusjonell myndighet rår i landet, tar jeg opp mitt embete i den norske kirke som jeg så meg nødt til å nedlegge fordi Kirkens Grunn som vi stod på, og alltid vil stå på, ble voldelig rokket av de herskende myndigheter. Jeg erklærer herved at jeg fortsatt med troskap vil røkte den meg betrodde tjeneste i samsvar med Norges konstitusjon og det løfte jeg har gitt ved min ordinasjon».

Dei gamle sokneråda overtok styringsfunksjonane til nyval kunne haldast, og dermed var dei kyrkjelege tenester atter i trygge hender. Men enno stod det att mykje oppreinskingsarbeid etter okkupasjonen, og ikkje minst var det kyrkja som måtte hjelpe menneske med djupe sår frå vonde dagar, både under krigen og i det som kom fram etterpå.

Her gir vi tidligere klokkar og lærar i Bud Bjarne Kristvik ordet

Kirkens Grunn

«Eg minnest godt at Høiseith las opp «Kirkens Grunn» frå preikestolen. Men eg trur det må ha vori ein av dei første sundagane etter påske 1942. Men det var nok mange stader at det ikkje vart opplesi den fastsette dagen. Den vanlege grunnen var nok avstanden til Oslo - det var ikkje lett å få kontakt på kort tid. Om det var vanleg kjent for folk at det skulle lesast opp denne dagen, minnest eg ikkje. Men det var som vanleg bra med folk tilstades. **Folk gjekk i kyrkja den gongen.** «Nø-danker i farens stund». Det var kanskje ikkje alle som forstod alvoret. Vi var no så velsigna optimistiske den gongen. Om prestane la ned embeta sine - pytt - det vart berre for nokre viker, så kom nok freden, og alt var like bra som før. Men Høiseiths standpunkt var alltid klart, han la aldri skjul på det, og folk stod fast bak presten.

Vi hadde da også «hyrdebrevet» frå februar 1941. Eg minnest at Høiseith gjorde også dette kjent frå preikestolen. Og det vart bedi for bispane, som kom i slik hard strid med Skancke.

Eg forstod at Høiseith stod i stadig kontakt med andre prestar med sama innstilling og at det ofte var «prestemøte» om den «aktuelle situasjon». Og Høiseith stod fast så lenge krigen varte.»

Under krigen stod Høiseith i stadig kontakt med andre prestar med same innstilling. Minst ein gong var han avstand for å drøfte situasjonen med kolleger. Ein av dei han samarbeidde med, var prost og dr. theol. sokneprest Andreas Skrondal i Orkdal.

Det var sjølv sagt og naturleg å søke råd hos dei kollegene i prostiet som stod saman, mellom dei er prosten, Nils Holte. Det finns att fleire brev Høiseith og Holte har skrive til einannan.

Mellom anna har dei vore inne på kven som var eigar til prestegarden, dette sjølv sagt under det reelle trugs-målet om utkastning og forvisning. Her skriv Holte m.a.

slik: «..vi skulde avvise enhver kontakt med departementet, da prestegårdene er kirkens eiendom, ikke statens, og vi har nedlagt våre embeder...»

Vi kan i dag ikkje tidfeste når Høiseith las opp Biskopene sitt hyrdebrev, men vi veit at det skjedde i februar 1941. Høiseith har ikkje skrive noko om dette i dagsregisteret

Derimot veit vi sikkert at han las opp «Kirkens Grunn» og nedla den statlege delen av embetet sitt den 17. april 1942. Det skjedde i Bud kyrkje på denne 2. søndagen etter påske. At det gjekk to veker før dette skjedde i Bud prestegjeld kan ha med geografi å gjere, slik Kristvik er inne på i si beretning.

Årsaka KAN og vere at Høiseith skulle vie tre par i Hustad kyrkje lørdag den 16. april. Hadde han lagt ned embetet før, kunne han ikkje ha vigd dei.

Den dagen Høiseith las opp «Kirkens Grunn», var det mykje folk i kyrkja, mellom dei Hans Farstad og faren; Bernt Sandøy, Torina Frisnes, Anna Sundsbø og Johanne Outzen. Dessutan to tyske soldatar!

«Kirkens grunn»

En bekjennelse og erklæring

Den stilling Den norske kirke nå er kommet i, tvinger kirkens folk til klart å legge fram sin bekjennelse og erklæring i det som gjelder kirkens grunn.

Meget er allerede sagt i biskopenes brev til prester og menigheter i det siste år, senest i rundskrivet om Kirkens orden og i brevet om Barneoppdragelsen (14. februar 1942), samt i de to teologiske fakulteters sakkyndige uttalelse av 24. og 27. februar. Vi viser også til hyrdebrevet i februar i fjor, et skrift som fikk tilslutning fra alle landsomfattende kristelige organisasjoner og frie kristne samfunn i Norge og derved ble en fellesbekjennelse.

Det som i dag er særlig maktpåliggende blir nedenfor sammenstilt i 6 hovedavsnitt om vår bekjennelse på kirkens grunn.

I. Om Guds ords frihet og vår forpliktelse på ordet.

Vi bekjenner

at den Hellige skrift er eneste grunnlaq og retteenor for kristilig lære og liv, og vi er av hjertet overbevist om at den evangelisk-lutherske bekjennelse er den sanne og rette veileder i troens sak.

Vi erklærer at det er vår høyeste plikt mot Gud og mot mennesker uavkortet og uforferdet å forkynne alt Guds ord til tukt og til trøst, alt Guds råd til liv og til frelse, uten hensyn til hvem det måtte mishage. Her står vi under Guds befaling.

Kirkena tjenerer kan derfor ikke utenom kirkens orden motta direktiver for, hvordan Guds ord skal forkynnes i en aktuell situasjon. Den frie forkynnelse av evangeliet skal være et Guds salt i alt folkets liv.

Ingen jordisk makt eller myndighet kan heller sette ukirkelige vilkår for adgangen til å få utføre kristelig arbeid eller få gjøre tjeneste som forkynner. Det skjærer like inn til margen for Guds ords frie liv når slikt skjer. Se skrivelse fra Kirke departementet av 10. februar 1942, der det heter: «Hvor kirke og organisasjon anerkjenner NS og nynordningen ... vil der ikke fra partiets side bli lagt hindringer i veien for kristelig arbeid.» eller den offentlige uttalelse fra departementets ekspedisjonssjef 1. desember 1941, hvoretter prestenes stilling til de politisk-verdslige spørsmål skal være avgjørende for om de blir gitt embete i evangeliets norske kirke.

Vi bekjenner oss til Guds ords frihet og til vår forpliktelse på dette ord.

II. Om kirken og ordinasjonen.

Vi bekjenner:

Kirken er forsamlingen av troende mennesker, der evangeliet forkynnes rett og sakramentene forvaltes rettelig (Augustana art. 7). Vår Herre og frelser har selv grunnnet sin kirke og den kan nldri bli noen jordisk makthavers organ. Kirken har Kristus til herre. Den kristne menighet skal fritt kunne samles i Guds hus, og ingen kan med rette hindre den i dette.

Med bibel og bekjennelse hevder vi at i sin kirke har Kristus selv innsett tjenerer med særskilt kall - evangelister, lærere, præster. På apostolisk vis har kirken sin orden for disse tjeneres innvielse til gjærningen (Ef. 4,11 - 1. Kor. 12,28 - Ap.gj. 13,2).

Ordinasjonen i vår norske kirke gjennom 900 år er en i skriften hjemlet og anordnet innvielse. Den er et selvstendig og uoppgivelig ledd i en rett kallelse til tjeneste i kirken. Denne åndelige myndighetsakt utøves av kirkens tilsynsmann som dertil selv har fått kirkens kall, fullmakt og innvielse, og den hellige handling utføres i gudstjenesten under bønn og håndspåleggelse.

Etter sin art er ordinasjonen et kall for livet til å utføre Guds gjerning i menigheten så langt evner og krefter rekker. Tjenestens hellige kallspåleggelse kan nok brytes ved personlig svikt, utroskap eller annen, synd. Men den endelige dom i så alvorlige ting skal skje under iakttagelse av de åndens og rettens lover som alene kan trygge den enkelte mot urett og kirken

mot uverdige tjenere.

Det er derfor utålelig for kirken at noen makthaver ut fra politisk-verdslige hensyn berøver en ordinert mann ikke alene hans embete, men også hans oppdrag til tjeneste med ord og sakrament og fratrar ham retten til å bære den prestedrakt som er kirkens egen. Når ordinasjonens rett og plikt villkårlig berøves kirkens mann, da kjennes det av kirken som et hogg inn mot alteret.

Vi bekjenner oss til menighetens klippe Jesus Kristus, og til den bibelske innvielses uavhengighet og rett i forhold til alle utenforliggende hensyn. Hver prest må være tro mot sitt presteløfte og i dette lyde Gud mer enn mennesker.

III. Om den hellige samhörighet i kirken.

Vi bekjenner:

I kirken som i skriften kalles Kristi legeme, er det mange tjenester og arbeidsgrener. Med korinterbrevets ord: «Legemet har mange lemmer, og er dog ett legeme» (1. Kor. 12.) Dette uttrykker for alle tider de kristnes samhörighet i liv og i lidels..

Til kirkens legeme i Norge hører ikke bare ordets tjenere - legmenn og teologisk utdannede - men alle som hver i sitt kall arbeider etter Guds vilje. Om verdslige makter bryter inn og vil ramme livsgrunnlaget for den kristne skole, det kristne hjem, den kristne frivillige virksomhet eller det kristne sosiale hjelpearbeid, da rammer alt dette samtidig den hele kirke og hvert av dens lemmer.

Hvis noen - og det uten at retten kan påkalles - blir forfulgt og plaget for sin overbevisnings skyld, da er kirken samvittighetens vokter og må stå sammen med de forfulgte. Vi ber i vår kirkebønn: «Vær deres styrke som lider trengsel for rettferdighetens skyld.»

En sann evangelisk kirke må derfor gå imot alt voldelig samvittighetspress, og kan ikke la det være seg uvedkommende når enkelte lemmer og tjenere tilfældig plukkes ut og får lide for det som hans feller etter prøvet overbevisning står samstemt om. Ved slikt såres Kristi legeme og der syndes mot den hellige samhörighet.

Vi bekjenner oss til fellesskapet av alle kirkens og Jesu Kristi lemmer.

IV. Om foreldrenes og kirkens rett og plikt i barneoppdragelsen.

Vi erklærer:

Hver kristen far og mor har plikt og rett til å oppdra sine barn i kirkens tro til et kristent liv.

Guds ord sier: «Du skal elske Herren din Gud av alt ditt hjerte og all din sjel og all din makt. Disse ord skal du gjemme i ditt hjerte, og du skal imprinte dem i dine barn.» (5. Mos. 6.5.) Til barna sier skriften: «Vær lydige mot eders foreldre i Herren, for dette er rett.» (Ef. 6.)

På dette bibelske grunnlag lyder Norges Grunnlov § 2: «Den evangelisk-lutherske religion forbliver statens offentlige religion. De innvånere som bekjenner seg til den, er pliktig til å oppdra deres barn i samme.»

Ved dåpen har kirken mottatt foreldrenes ja til at de vil følge denne forpliktelse. Under håndspåleggelse på barnets hode uttaler presten ved dåpen at det er «den almektige Gud, vår Herre Jesu Kristi far, som har gjort deg til sitt barn, og tatt deg inn i sin troende menighet». Derfor er barnets kristne oppdragelse den hele kirkens sak. sammen med den kristne skole og det kristne hjem.

Kirken ville svikket sine forpliktelse på det kristne oppdrageransvar om den rolig så på at en verdslig øvrighet organiserer en moralsk barne- og folkeoppdragelse uavhengig av kristent syn. Foreldre og lærere må ikke søkes drevet til i strid med sin samvittighet å utlevere barna til oppdrager som vil «revolusjonere deres sinn» og innføre dem i en «ny livsanskuelse» som kjennes fremmed i forhold til kristendommen.

V. Om de kristnes og kirkens rette forhold til øvrigheten.

Vi erklærer:

Vår kirkes bekjennelse gjør klar forskjell på de to ordninger eller regimenter: den verdslige stat og den åndelige kirke. Det er Guds vilje at disse to slags regimenter ikke skal blandes opp i hverandre. Begge skal - hver på sin måte - tjene Gud i folket.

De har hver sitt tydelige kall fra Gud.

Det er kirkens kall å forvalte de evige goder og la Guds ords lys falle over alle menneskelige forhold.

Om statens kall uttaler vår bekjennelse at staten ikke har noe med sjelene å gjøre, men skal «verge legemene og de legemlige ting mot å penbære urett og holde menneskene i tomme for å opprettholde borgerlig rettferd og fred». (Augustana art. 28.)

Derfor bekjenner vi at det er synd mot Gud som er alle ordningers Herre og Over-øvrighet, om det ene slags regimente søker å oppkaste seg til herre over det annet. - Kirken har ikke noe med å være herre over staten i timelige ting. Dette ville være brudd på Guds ordninger. - På samme måte er det synd mot Gud om staten gir seg til å tyrannisere sjelene og vil bestemme hva de skal tro, mene og kjenne som samvittighetsplikt. For om staten vil tvinge og binde sjelene i overbevisnings saker, da kommer derav ikke annet enn samvittighetsnød, urett og forfølgelse. Da blir dommen i Guds ord aktuell: at hvor statens makt skiller lag med retten, der blir staten ikke Guds redskap, men en demonisk makt (Luk. 4,6 - Johs. 14,30 - Ap. 12-13). Av alt dette følger den rette lydighet som de kristne skal vise overfor staten, men også grensene for denne lydighet.

En rett øvrighet er en Guds nåde og gave, og vi erklærer med apostelen at vi for samvittighetens skyld plikter å lyde en slik øvrighet i alle timelige ting. Men de ord for samvittighetens skyld betyr at det er for Guds skyld vi lyder øvigheten og at vi derfor skal lyde Gud mer enn mennesker. - Apostelen klargjør hvad den rette øvrighet skal kjennes på. Den rette øvrighet kjennes på at den ikke er til redsel for den gode gjerning, men for den onde gjerning (Rom. 13,3).

Dersom, altså øvrigheten blir til redsel for sjelene når de følger Guds vei, da er den ikke lenger en øvrighet etter Guds vilje, og da er det kirkens plikt for Gud og mennesker å la en slik øvighet høre sannhetens ord. Som skriften sier: «Menneskesønnen, jeg har satt deg til vekter, og når du hører et ord av min munn, da skal du advare dem» (Esek. 3,17 fg.)

Videre gjelder for kirken Luthers ord: «Den verdslige øvrighet skal ikke herske over samvittighetene.» «Når de verdslige myndigheter vil gripe inn i det åndelige regimente og ta samvittigheten til fange, hvor Gud alene vil sitte og regjere, da skal man ikke adlyde dem» (se W. A. 12,334).

På grunnlag av skrift og bekjennelse må kirken derfor ta stilling til de tilfelle da det blir reist totalitære krav på å herske også over samvittighetene og når man vil nekte retten til å prøve alt på Guds ords grunn etter den kristne samvittighet. - Derfor er det for kirken i strid med Guds befaling, når det blir hevdet at den verdslige makt skal ha «den høyeste øvrighet og den største rett over hver enkelt borger» (Kirkedepartementets skriv av 17. februar 1942), på den måte at samvittighetene ikke har adgang til å bedømme lydighetsplikten mot den verdslige øvrighet på Guds ord (se minister Lundes artikkel 16. mars 1942).

Vi bekjenner oss til den lydighet som bibelen krever i alle timelige ting overfor øvrigheten.

VI. Om statskirken.

Vi erklærer:

Etter Norges Grunnlov og lover har statens organer en viss styrende og ordnende myndighet i kirkens anliggender. Dette betyr ikke at staten skal herske over kirken med ytre makt ut fra sine egne statlige eller politiske hensyn. Statskirkeordningen er utelukkende blitt til fordi staten har sagt at den vil tjene kirkens sak og verne om den kristne tro. Derfor er også de nevnte statsorganer eller Grunnloven forpliktet på Skrift og bekjennelse. Kirken må derfor kjenne dyp uro når en mann som skal utøve kirkeadministrasjon, offentlig uttaler: «Det er riktig nok at denne verdens ting styres av Forsynet eller av en skjønn» (Ministerpresident Quislings tale nyttårsaften, se Aftenposten for 2. januar). Bar når statens organer virker til beste for evangeliets rette forkynnelse og til menighetens oppbyggelse, kan den rettsgyldig utøve sin del av styremyndigheten i kirkeadministrasjonen.

Men om vår kirke slik er forbundet med staten, er den like fullt som Jesu Kristi kirke i alle Guds saker suveren og åndelig fri. Staten kan aldri bli kirke. I sin kirkeadministrasjon må den samvirke med kirkens organer og være tro mot kirkens karakter av bekjennende kirke.

Også i det økonomiske gjelder dette. Under timelighetens kår må også timelige midler nyttes til fremme av ordets forkynnelse og menighetens oppbyggelse. Derfor har de kirkelige embeter sin avlønning og menighetene sine kirkehus. Den eiendom og de verdier som kirken har, tilhører ikke staten. De tilhører den kontinuerlig virkende kristne kirke i folket. Kirkens midler og eiendom skal tjene evangeliet og menighetens sak og intet annet. - Statens organer er forvaltere av en stor del av disse verdier. Men om en forvalter spørres det om han er tro.

Vi fastholder Jesu Kristi kirke i dens ånelige frihet oggd under samvirke med samfunnsstyrer som ordner og verner kirken etter Guds ord og bekjennelsen.

I en sum:

Det som er hendt i Norge etter 25. september 1940 og særlig etter 1. februar 1942 og som foreligger som begivenheter og aktstykker, har tvunget oss til å legge fram denne vår bekjennelse om kirkens grunn.

Så lenge de nevnte forhold består og føres videre ved nye inngrep, må kirken og dens tjenere leve og handle etter sin forpliktelse på Guds ord og sin bekjennelse og ta alle følger som dette måtte få.

Den evangelisk-lutherske kirke er i dag, som den har vært for slektene før oss, vårt åndlige fedreland i Norge.»

Opplesningen av dette dokument tok sin tid; men det var ladd med åndelig sprengstoff og holdt oppmerksomheten fengst fra først til sist. -Da til slutt prestene gav melding om at de hadde nedlagt sine embeter, men fortsatt aktet å utføre alt arbeid i menighetene som kunne utføres av en ikke-embetsmenn, fikk spenningen ein utløsning, og igjen klang «Kirken den er et gammelt hus» og de gamle sterke påskesalmer seiersvisse opp mot velvet. Det sier seg selv at kirkeofringen den dag ble rikere enn vanlig. Folk følte trang til å gjøre noe og gi noe for å, vise at de var mod. Til slutt var de fremme og trykket prestene i hånden. Det var likesom menigheten ville si: «Også vi når det blir krevet, . . .»

Med opplesningen av «Kirkens Grunn og embetsnedleggelsen» var bruddet mellom kirken og statens kirkestyre fullstendig.

Hvor omfattende aksjonen var, visste man ennå ikke. Men meldinger som kom, fortalte at hele landet var med. I løpet av den første uken kom der til Kirkedepartementet 683 erklæringer fra prester om deres tilslutning til «Kirkens Grunn» og -- for så vidt de var embetsmenn -- om deres embetsnedleggelse. Og de fortsatte å strømme inn. - I Trøndelag og Nord-Norge og enkelte steder på Vestlandet, nådde de ikke å bli med selve påskedag; men på disse steder ble «Kirkens Grunn» lest, en av de følgende søndager. Første søndag etter påske skjedde det således i hele Varanger prosti 7 dagsreiser fra Oslo. Kirkefronten var virkelig imponerende.

(Fra: Den Norske Kirke og Staten. av prost Hartvig C. Christie, Land og Kirke, Oslo 1945.)

Dokumenter fra krigen

K. Dagsregister over

geistlige embedsforretninger

Aar og datum	I hvilken kirke gudstjeneste er holdt	Antal				Hvorhen reist i sognebud?	Anmerkninger om prøven, katekisation, konfirmandundervisning, messeselds aarsak, skribebrev, sykebesøk, bibellæringer, missionsreiser, samt møter og foredrag i henh. til kgl. resol. av 24. okt. 1906	Aar og datum	I hvilken kirke gudstjeneste er holdt	Antal				Hvorhen reist i sognebud?
		barne-klasse	nedre-klasse	brude-klasse	jord-lovstet set					barne-klasse	nedre-klasse	brude-klasse	jord-lovstet set	
1942														
April	6. Bud						Gudstjeneste i Bud kirke.	1945	Bud					
	16. Bud						Begrunnel på Bud							
	18. Bud						Gudstjeneste i Skusdal kirke.							
	16. Bud						Brudeforber i Skusdal kirke.							
	17. Bud						Preksten ble med vilje erubret på grunn av status							
							stilling på den norske kirke.							
							J 9							
							4 5							
Januar	1. Bud	1					Gudstjeneste i Bud kirke.	Januar		3				
	2. Bud						Jubelprest på Viken hvor sognet							
	3. Bud						presten ble							
1. august	3. Bud						presten ble på Bud i Skusdal.	25. okt. 4. Bud		3				
							Gudstjeneste i Bud kirke.	22.		2				Bud
								24.						

Avskrift.

N. Sd. Jnr. 20/10 1943

KIRKE- OG UNDERVISNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 2822 A-1943.

Oslo, 20 oktober 1943.

Anlegg A

Bescheinigung

№ 706377

über Inanspruchnahme durch die Deutsche Wehrmacht

Nidaros stiftsdireksjon.

Bud kirke.
Jfr. brev herfra 11 d.m.

Vedlagt sendes avskrift av brev 6. d.m. fra Der Reichskommissar til Innenrikedepartementet. Etter dette brev ser det dessverre ut til at kirkens tårn vil bli revet, mens kirken forøvrig ikke tenkes revet.

Etter fullmakt:

Sigmund Støving (sign.)

K.N. Retterstøl (sig)

Sendes med 1 vedlegg herr ordføreren i Bud til underretning.

Bud menighetsråd ves underrettet.

Nidaros Stiftsdireksjon, Trondheim 23/10 1943.

Etter fullmakt:

Rolf Dahle
Rolf Dahle.

Blir attendesent Nidaros Stiftsdireksjon, da ein finn det naturlig at brevveksling om dette spørsmål går beinveges mellom Stiftsdireksjon og sokneråd på same måte som hittil.

Ordføreren i Bud har elles motteki brev frå fylkesmannen datert 19.oktober d.å. om at tårnet f.t. ikkje vil bli kravt nedrevi.

Bud formannskap 29. oktbr. 1943.

Ragnar Mathisen

Die Wehrmacht hat den in Anspruch genommenen Norweger bisher Vergütung in Höhe von ... Kronen gezahlt und Ein- bzw. Umbauten im Werte von ... Kronen vorgenommen.

Utdrag

frå møtebøkene til Bud og Hustad sokneråd under og etter krigen

År 1942, den 15 mai holdt møte i menighetsrådet. Alle medlemmer var tilstede.

Embetsnedleggelse og Kirkens Grunn

Sak. 1

Pastor Lars Høiset meddelte at han ikke lenger var medlem av rådet, da han hadde nedlagt sitt embede, og nestformannen Hr. Tangerås overtok ledelsen. Samtlige medlemmer av menighetsrådet henstillet til pastor Høiset om å være til stede.

Sak. 2

Vestres orgelfabrikk hadde. . .

Anton Inderhaug (sign.), Lars Sundsbø (sign.), Hans Farstad (sign.), Anton Torvik (sign.), Lars Tangeraas (sign.), Nils Gule (sign.)

År 1942 den 30. mai ble holdt møte av menighetsrådet. Møtet holdtes i bankens lokale på Hustad. Følgende medlemmer av menighetsrådet var tilstede:

H. Rangøy, Hans Fr. Farstad, Markus Kolmanskog, Ole L. Skarseth, Erik M. Malefeten og O.H. Breivik. Sokneprest Høiset som nu ikke lenger er medlem av rådet var innkalt til møtet. Etter en sang var sunget, åpnet sognepresten med et skriftord, Rom. 8, 31-39 og bønn.

Sak 1.

Behandles den alvorlige stilling som vor kirke nu er kommet opp i etter de siste hendinger i april og mai måneder d.å. Man enede om å avgi følgende uttalelser som blir å tilsende Kirkedepartementet.

Hustad menighetsråd vil:

Uttale sin tilslutning til «kirkens grunn»

2. Menighetsrådet mener at «K.G». . har gitt uttrykk for det som kristenfolket må anse som uoppagivelig for den kristne Kirkes gjerning i vort folk.
3. De aksjoner som i den siste tid er satt i verk fra departementets side, fortsatte avskjedigelser, taleforbud, nedverdiggende behandling av prester, forvisning fra distrikt - har vakt sorg og forargelse i menigheten.
4. Det samme gjelder behandlingen av lærerne. De har gjort hva deres samvittighet byr dem og er villig å virke i sitt kall etter samvittighetens bud. Kirkens prester og Skolens lærere står i denne sak på samme grunnlag. De midler som anvendes for å tvinge prester og lærere til en avgjørelse mot deres innerste overbevisning står i strid med kristendommens grunnverdier.
5. Ufordrende virker også den hensynsløse behandling av biskopene, særlig må behandlingen av biskop Berggrav virke opprørende.

Formannen avsluttet med et skriftord Johs. 15, 1-8 og bønn. Møteboka opplest. Møtet slutt.

O.H. Breivik (sign.), Bernhard Soløy (sign.), M. Kolmanskog (sign.), H. Rangøy (sign.), P.M. Rødal (sign.) Ole L. Skarseth (sign.), H.F. Farstad (sign.) Erik

M. Malefeten (sign.)

År 1942, den 1. august ble holdt møte av menighetsrådet. Møtet holdtes i bankens lokale på Hustad. Følgende medlemmer av rådet var tilstede:

H. Rangøy, Hans Fr. Farstad, Peder M. Rødal, B. Soløy, Erik M. Malefeten, Ole L. Skarseth.

Etter å ha sunget nr. 615, åpnet Bernhard Soløy med et skriftsted og bønn.

Sak nr. 3. Etter konferanse med sognepresten, som fastholder å ha nedlagt sitt embede, finner menighetsrådet f.t. ikke å kunne anwise den lønn han skal ha av kommunen.

Møteboka opplest. Møtet slutt.

Signaturer.

År 1942, den 28.8 ble holdt møte i menighetsrådet i vanlig lokale på Hustad. Samtlige medlemmer møtte unntagen B. Soløy.

Følgende saker ble behandlet:

Bernhard Soløy møtte senere.

Sak 1, Lov om tillegg til Lov om menighetsråd og menighetsmøter av 3. desember 1920, hvorav fremgår at nye menighetsråd skal oppnevnes og disse skal bestå av soknepresten som formann og to rådgivere. I forbindelse med dette ref. et rundskriv fra Kirke- og Undervisningsdepartementet dat. 11.8.42 hvori bl.a. meddeles at protokollen, arkiv m.v. tilhørende menighetsrådet blir å oversende den nye formann når melding derom kommer fra vedkommende biskop.

Endelig ref. en skrivelse fra Kirke og Undervisningsdepartementet dat. 10. august 1942, hvori de protesterer mot den beslutning av den midlertidige kirkeledelse om å oppløse forholdet mellom stat og kirke.

Fra den midlertidige kirkeledelse ble det opplæst en redegjørelse til landets prester, menighetsråd og menigheter, avfattet i 4 avsnitt. 1. Kirkens kamp. 2. Stillingen i dag. 3. Kampens mål. 4. Våre arbeidsoppgaver.

Videre ref. en skrivelse fra Kirkens samråd avfattet til Norges prester, menighetsråd og menigheter.

Vedtak:

Menighetsrådet beklager at det fra det nåværende statsstyret side er skedd slike overgrep mot kirken og dens menn, at et brudd med dette statsstyre er blitt fremtvunget.

Nå da kirken har gått til denne alvorlige handling, så tilkjenngir den derved sin troskap mot kirkens Herre og hans Ord.

Vi hevder at Kristus og ikke staten er kirkens herre. vi ville ikke være tro mot Gud og hans Ord om vi i denne alvorlige sak sviktet vor indre overbevisning og den oppgave vi er blitt betrodd i Kirken.

Menighetsrådet vil derfor fortsette sitt arbeide i Kirken under den midlertidige Kirkeledelse med vor rette prest, prost og biskop.

De bøker og arkivsaker som er blitt betrodd menighetsrådet, er kirkens eiendom og kan ikke utleveres.

Vi vil derfor i denne alvorlige sak si med vår kirkefader Luther: Det er ikke rådelig å handle mot sin samvittighet. I tro og tillid til Gud og hans Ord kan vi ikke innta noe annet standpunkt enn det vi her har gjort.

Det er vor bønn at Gud må gi oss visdom og styrke til i alle ting å handle etter hans vilje og at Gud vil holde sin beskyttende hand over vår kirke, vårt land og vårt folk. Møteboka opplest. Møtet slutt.

Signaturer.

Samme vedtaket ble gjort i Bud Sokneråd sitt møte den 2.9.-42.

Ordet «tatt» erstattet da «gjort» i nest siste avsnitt.

Bud kirke 28. august 1947. **Foto:** Ivar Hallsteinsen. **Eier:** Jakob Helseth.

Skal kirken rives?

År 1943, den 2. aug. blev det holdt møte i menighetsrådet i prestegården.

Sak 1, Formannen medelte at han av tyske Wehrmacht var blitt gjort oppmerksom på at Bud kirke ganske sikkert i nær fremtid vilde bli revet da den ligger så nær befestningene. Og han vilde nu meddele menighetsrådet dette så det kunde få anledning til å ta stilling til saken.

Vedtak:

Menighetsrådet venner seg til stiftsdireksjonen med intregende henstilling om at den utvirker hos rette vedkommende at kirken **ikke** blir revet.

Bud kirke er gammel. Den er oppført i 1717. Vi mener at den bare av den grunn ikke burde ha vært revet. Men dertil kommer at den er det eneste forsamlingshus i Bud som vi nu har tilbake. Bedehuset, ungdomshuset og skolen er tidligere tatt av Wehrmacht. Vi har derfor nu intet hus her, som i tilfelle av at kirken blir revet, kan innvies til kirkelig bruk. Vi vil bli helt uten forsamlingshus og gudshus.

Til alt dette kommer at det alt er revet mange privathus her, og vi hører nu at det nettop i dag igjen er utsagt flere familier. Dette fører til at man må bo meget trangt, idet de som ennå har sine hus i behold må ta i mot de utdrevne. Dette gjør behovet for et gudshus ennå mere påkrevet.

Befolkningen har uten særlig knur gitt fra seg bedehuset, ungdomshuset og skolen. Man har uten særlig misnøye gitt fra seg sine privathus enten til nedrivning eller til overtakelse av Wehrmacht. Den har stort sett bøyset seg for krigens tvingende makt.

Men blir kirken revet ned, da vil man kjenne seg såret og krenket i høyeste grad. Men vil da røre ved selve

samvittighetene og saken blir for mange en samvittighets sak som ikke vil kunne realiseres uten smerte.

Vi kjenner vårt ansvar i denne sak, og vi vet at blir kirken revet vil det helst gå flere år før vi får en ny. Vi forstår hvilke følger det vil få for vår menighet om kirken blir revet slik som forholdene er her at den ikke på noen måte kan erstattes av et annet hus. Derfor er saken for oss intet mindre enn en samvittighetssak, og vi vil så intregende som vi kan be om at den ærede stiftsdireksjon straks setter alt inn på å forhindre at Bud kirke blir revet.

Møtet slutt.

Lars Høiset (sig.), **L. Tangeraas** (sign.), **Anton Inderhaug** (sign.), **Nils Gule** (sign.), **Anton Torvik** (sign.)

År 1943, den 6. oktober blev det holdt møte etter forut lovlig innkalling i menighetsrådet. Alle medlemmer møtte.

Sak 1, Skriv uten dato fra Anton Torvik, Anton J. Vågen, Johan O. Berget, Bernhard Stranden, Andreas Chr. Stranden og Peder A. Stranden hvor de henstiller til menighetsrådet å avholde menighetsmøte i anledning fylkesmannens skriv om riving av Kirkens tårn og at resten av bygningen må gjøres lik de øvrige hus med dertil egnede anstrøk.

Vedtak:

Menighetsmøte blir å avholde søndag 10. oktober umiddelbart etter gudstjenesten.

Møtet slutt.

L. Tangeraas (sign.), **Lars Sundsbø** (sign.), **Anton Inderhaug** (sign.), **Nils Gule** (sign.), **Hans Farstad** (sign.), **Anton Torvik** (sign.)

År 1943, den 10. oktober blev det avholdt menighetsmøte i Bud kirke. Kravet om menighetsmøte var fremkommet ved at Anton Torvik, Anton J. Vågen, Johan O. Berget, Bernhard Stranden, Andreas Chr. Stranden og Peder A. Stranden hadde sendt en skriftlig henstilling til menighetsrådet om å bestemme menighetsmøte i anledning fylkesmann N.N.'s skriv av 16. sept. d.å. om at tårnet på kirken måtte fjernes helt og at re-

sten av bygningen måtte gjøres lik de øvrige hus med dertil egnede anstrøk.

I menighetsrådet den 6. oktober blev det bestemt at menighetsmøtet skulle avholdes søndag den 10. okt. Sak 1, Ref. skriv fra fylkesmann N.N dat. 10/9-1943.

Likeledes ref. skriv fra Stiftsdireksjonen i Nidaros dat 17/9-1943, og menighetsrådets vedtak i møte 2. aug. d.å.

Vedtak:

Menighetsmøtet slutter seg helt til menighetsrådets vedtak i møte 2. aug. d.å.

Videre protesterer det på at tårnet på kirken rives og at resten av bygningen gjøres lik de øvrige hus med dertil egnede anstrøk, som det heter i fylkesmannens skriv av 16. sept. d.å.

Kirken ligger like ved festningen. At den skal gjøres lik de øvrige hus, kan neppe forstås annerledes enn at den skal falle sammen med barakkene.

Så lenge kirken får være kirke, vil der neppe komme noe angrep i gudstjenestefreden. Vi samles derfor nu trykt til gudstjeneste. Men skal kirken skjules, blir saken en ganske annen. Da blir det vanskelig å ta ansvaret for å samle menigheten.

Bud menighet står derfor nu, etter vår mening over for det faktum at den kan komme til å bli forhindret i å samles til gudstjeneste kanskje for lange tider. Kirken kan ikke nu her erstattes av et annet hus. Skolen, ungdomshuset og bedehuset er tatt av Wehrmacht.

Vi kjenner det derfor slik at vi ville være utro mot Gud om vi ikke gjorde alt det vi kunne for å forhindre at der blir foretatt slike forandringer av kirken at den ikke kan benyttes til gudstjeneste. Derfor vil vi, i bevisstheten om at en menneskesjel er mere verd for Gud enn all verden, så inntrengende som vi kan be de ærede myndigheter om å avstå fra å foreta noen forandring av vår kirke. Møtet slutt.

L. Tangeraaas (sign.), Lars Høiseth (sign.), Lars Sundsbø (sign.), Hans Farstad (sign.)

År 1943, den 3. november var menighetsrådet samlet hos L. Tangeraaas. Alle medlemmer var tilstede.

Sak 1, Ref. skriv fra ordf. Kristvik om at Ortskommandanten i Bud i skriv av i dag hadde sagt fra at arbeidet med riving av kirketårnet vil ta til 4. november 1943. Ordføreren sier samtidig fra at han ikke anser seg som rette vedkommende til å vareta kirkens interesse i dette høvet, og at han kommer til å si fra om dette til Ortskommandanten.

Formannen medelte også at han av sjefen for Wehrmacht i Bud var blitt meddelt muntlig i dag at arbeidet med riving av tårnet skulle påbegynnes alt i morgen.

Vedtak:

Menighetsrådet viser til skriv fra Stiftsdireksjonen av 25/10 og fra Fylkesmannen av 19/10 d.å. Forøvrig er menighetsrådet fremdeles av det syn som vedtaket i menighetsrådsmøte av 2. aug. og vedtaket i menighetsmøte av 10. oktober gir uttrykk for.

Møtet slutt.

Lars Høiseth (sign.), Lars Sundsbø (sign.), L. Tangeraaas (sign.), Nils Gule (sign.), Hans Farstad (sig.), Anton Inderhaug (sign.), Anton Torvik (sign.)

Bud menighetsråd hadde møte på Badet bededagen 4.11 - 1943. Heradstingsmedlemmene var også gjort oppmerksom på møtet og anmodet om å være tilstede. Sak 1, Formannen meddelte at da han idag blev klar over at Wehrmacht hadde begynt å gjøre forberedelser til riving av kirkens tårn sendte han stragst skriv til Heradstinget i Bud der han gjorde oppmerksom på at dette og henstille til tinget straks å ta vare på det nedrevne tårn på en betryggende måte.

Han gjorde videre oppmerksom på at dersom herrads-

tinget ikke ville utføre dette arbeide, måtte det gi menighetsrådet fullmakt til å utføre det, og stille til disposisjon de nødvendige midler.

Ytterligere ba han om at tinget alt i dag blev kalt sammen og at formannen fikk adgang til møte for å redegjøre for menighetsrådets behandling av saken inntil nu. Og tilslutt sa han at menighetsrådet nok var oppmerksom på at det var Bots og Bededag, men da saken var Guds, fremkom man med sin henstilling i frimodighet.

En par timers tid etter at overstående brev var oversendt mottok menighetsrådet melding fra ordføreren om at han hadde tatt følgende vedtak:

Ein meiner at det er heilt turvande og rett at soknerådet framleis som hittil er dei som i første rekkje varetek kyrkja sine interesser. Det er heilt naudsynt at det blir teki vare på og sytt for å få ein trygg plass det som må bort frå kyrkja. Soknerådet får difor stilt til rådvelde av kommunen dei midlar som er turvande.

Pengane blir å ta av HKp XIV a.

Vedtak:

Tårnet blir etter hvert som det blir revet snarest mulig å lagre hos Konrad Vikene og L. Tangeras. Kirkeverge Torvik og lærer Inderhaug følger med rivingen og sørger for at det blir tatt vare på alt det revne på beste måte. Presten bistår de ovennevnte på beste måte.

Sak 2, Lysekronen har lenge vært på tale å ta ned og plassere på et mere trygt sted.

Vedtak:

Lyskronen besørjes nedtatt av kirkeverget og lagt i en kasse og plasert på prestegården.

Møtet slutt.

L. Tangeraaas (sign.), Lars Høiseth (sign.), A. Inderhaug (sign.), Hans Farstad (sign.), Nils Gule (sign.)

Minesprenging på Hustadvika

Sak 4, Under gudstjenesten søndag den 14. januar (1945) ramlet alle vinduene inn på Kirkens nordlige side. Ikke bare glasset gikk istykker, men også vindusprautene. Gudstjenesten måtte avbrytes. Årsaken til ulykken var at tyske Wehrmacht sprengte en mine like utenfor havet. Ingen mennesker kom til skade.

Formannen har begjert skjønn idet man går ut fra at skaden på Kirken blir båret av Krigsskadetrygden.

For å få Kirken brukbar snarest mulig vil man forsøke å få vindusåpningene tettet med bord og papp. Den egentlige utbedring av skaden vil først kunne settes igang når det blir mildt veir og de nødvendige materialer kan skaffes tilveie.

Sak 5,..

Møtet slutt.

O. H. Breivik, Lars Høiseth, Kolmanskog, Bernhard Soløy, H.F. Farstad, P.M. Rødal, Ole Skarseth, N.O. Skarseth, E. M. Malefet.

År. 1946 den 14. august holdtes møte i menighetsrådet på kommunelokalet.

Følgende var tilstede:

Fru Astrid Gjelsvik, Ole Olsen Nerland, Harald Gammelsæter, Einar Eidsvoll, Erik M. Malefeten og O.H. Brevik.

Følgende saker ble behandlet:

Sak 1, Formannen ga en oversikt over arbeidet med å få innsatt vinduene som ble sprengt i januar 1945. Arbeidet ble utført av L. Skarshaug og ble ferdig like før bispevisitasen som holdtes mandag den 8. juli d.å.

I følge melding fra Krigsskadetrygden er erstatningssummen satt til Kr. 1020,-, som man forutsetter blir utbetalt med det første.

Samtlige tidligere innsendte regninger for materialer, glass og arbeide er blitt anvist og utbetalt.

Sak 2, Fra Arvid Nerland forelå regning for foreløbig utbedring av krigsskade på Kirken med kr. 40,-, ble anvist.

Sak 3, Regning fra Jarl Smørholm for bil til L. Skarshaug Skarseth v/formannen, kr. 10,- anvistes.

Kr. 50,- anvistes til formannen for de forskjellige turer til Kristiansund og Molde og andre steder i anledning skaden på kirken.

Sak 4, Den gjenværende del av materialene 3/4 ganger 6 1/2 ble solgt til O.H. Brevik for 16 øre pr. fot.

NS-fanger i Hustad kirke?

År 1947 den 6. november ble holdt møte i Hustad Menighetsråd i Kommunelokalet på Hustad.

Underskrevne medlemmer var tilstede.

Sak 1, Ref. skriv fra fengselsprest Skjerven ved Hustad tvangsarbeidsleir, der han søker om å få benyttet kirken til gudstjeneste for fangene. Leiren holder utgiftene til vask og oppvarming. Kontroll utføres av fangenes prest.

Etter samråd med Sognepresten og Klokkeren har formannen gitt melding til fengselsprest Skjerven den 8.10.47 at intet er i veien for at Hustad kirke kan benyttes til møter for fangene ved leiren under kontroll av egen prest. Forutsetningen er at det ikke kolliderer med Menighetens eget bruk av Kirken, og at utgiftene bæres ved Leiren.

Vedtak:

Menighetsrådet har intet å bemerke til ordningen.

Sak2, . . .

Fra Hustad menighetsråds protokoll 1952:

Sokneprest Lars Høiseeth som har betjent Bud soknekall i over 19 år holdt sin avskjedspreken i Hustad kirke 2. juledag 1951. Kirken var fylld til siste plass og det ble en gripende stund når prest og menighet tok avskjed med hverandre.

Klokkar Ås med sitt nystartede kor sang noen julesanger fra koret, ordfører Håland talte og soknerådets formann takket soknepresten for trofast virke i alle disse år han har vært menighetens prest.

Høiseeth flytter nu til sitt nye soknekall i Brønnøysund.

3. juledagskveld arrangerte soknerådet en avskjedfest for prestefamilien hvor det ble overrakt gave fra menigheten bestående av et stort maleri av Hustad med kirken i sentrum av bildet. Maleriet var laga av Olai Tverfjell. Dessuten ble det overrakt en pengegave på kr. 522.

Sokneprest Høiseeths kjøretillatelse under krigen.

Bildet tatt fra Ergan 1946. Eier: Birgitte Hals.

I DAG SKAL VI TILBAKE TIL GALILEA. Du husker kanskje for noen uker siden, da vi hadde teksten om Jesus som stilte stormen? Da tenkte vi oss at vi var på turistreise til Israel, og bodde på hotell i Tiberias under vårt opphold i Galilea. Fra hotellvinduet så vi utover den vakre blå sjøen, som ligger der som et øye mellom fjellene, dypt nedsunket i Jordandalen.

I teksten i dag kalles den Tiberias-sjøen, og det var i dens nordlige ende at brødunderet skjedde.

La oss tenke oss at vi drar dit. Vi legger veien nordover mot Rosh-Pinna, hvor Israels militæradministrasjon lå før 6-dagerskrigen. Det er en mil til Tabgha, der brødunderet trolig skjedde, men før vi kan ta av fra hovedveien ned dit, passerer vi Migdal, der Maria Magdalena var fra, og krysser Ginossar-dalen, som er meget fruktbar.

Det er varmt i Galilea, men det er vakkert her!

Tabgha er et arabisk navn på det stedet vi skal. Det betyr de sju kilder. Her er vårt mål. Her er det bygget en kirke over noen uendelig vakre mosaikker. I heten brenner bildet seg inn i netthinnen: En kurv med 5 brød i midten, og på hver sin side to fisker.

Men Tabgha har mer: Her er også St. Peterskirken. Tradisjonen forteller nemlig at det var her Jesus åpenbarte seg for disiplene på stranden etter oppstandelsen, og sa til Peter: «Fø mine lam!» (Joh. 21) Også da gav Jesus sine venner brød og fisk. Fromme pilgrimer i middelalderen kom derfor til å gi dette stedet navnet: « Herrens bord. »

Her har vært folk før oss. Men i likhet med oss var de på noe mer enn turistreise. Vi er på vandring. På vandring gjennom ørkenen. På vei mot målet i vårt Kanaan, i Himmelen.

Herren førte oss igjennom det store hav, i dåpen, og satte oss på veien hjemover. På veien gjennom verdens ørken, dens kvelende hete og motstand. Men for pilgrimer før som nå faller mannaen på marken: «Dette er det brødet Herren har gitt dere til mat.» (2. Mos. 16,15) Underfullt og vakkert!

For Herren dekker bord for sine venner som er på vei. Og Han vil så inderlig gjerne i dag at du og jeg skal stoppe opp for å få Livets brød, så vi kan nå det mål Han har kalt oss til.

II

Derfor vil vi i dag tale om Herrens Bord, og først da: Hvorfor det dekkes.

Du har vel kanskje som meg flere ganger undret deg over den merkelige underfundigheten i Johannes-evangeliet. Evangelisten vil ofte ha en sak sagt slik at den borer seg inn i oss og blir vår på en spesiell måte. Slik er det også i evangeliet om brødunderet, for i teksten står det: «Påskan, jødenes høytid var nær.» (6,4) Dette er ikke bare en tidsangivelse, og slett ikke en tilfeldig en, for det er Guds egen tidsregning som her bryter inn i vår verden.

Jeg vet ikke hvordan du har det med tiden din. Er ikke konklusjonen lett for oss mennesker i dag at «Jeg har ikke tid!» Så tenker vi tilbake på vår barndom og sukker oppgitt: «DA hadde jeg tid til alt mulig!» - Men det er den samme tiden vi har til rådighet, da som nå.

Påskan, jødenes høytid var nær. Det var ikke bare den kommende påskan evangelisten talte om. Det var rett før denne **det** skjedde, som vi hører om i dag, men Johannes vil ha oss til å sette det i forbindelse med den AVGJØRENDE Påskan; «liksom Moses løftet opp slangen i ørkenen, slik skal også Menneskesønnen løftes opp, for at hver den som tror på Ham, skal ha evig liv.» (3,14-15.)

Det er det store offeret på Golgata som ligger og dirrer i hver en trevl av teksten, da Gud Faderen ofret Gud

Alteret i Bud kirke fotografert påsken 1988 av Øyvind Myrseth.

Prekener i Bud Prestegjeld i 1980-årene

Av: *Svenn Martinsen*

Det aller mest sentrale i tjenesten som prest er å forkynne Herrens Ord, og forvalte Hans sakramenter. Ingen av delene er lette, men den som får holde seg til at Bibelen er Guds Ord, og at den taler sant og forpliktende om lære og liv; han står trygt på prekestolen, og får frimodig holde seg til Kristi innstiftelse av dåpen og nattverden.

Det betyr at jeg må fordype meg i Skriften, slik at jeg får levende kontakt med den virkelighet som Guds Ord er bærer av. Jeg må kunne si etter Jes. 50,4 at «Herren min Gud har gitt meg en disippel tunge, så jeg med mitt ord kan styrke den trette..»

Det var nettopp dette jeg ønsket med den prekenen som nå følger. Den er blitt til i sterk anfektelse over at den Kirke som skulle være Jesu Kristi egen eiendom, Hans Hellige og udelelige legeme, står splittet, taler med flere tunger, og drar i flere retninger, her på Romsdals-halvøya. Men Herren bevarer sitt folk. Både prest og lekmann som klynger seg til Hans Ord og løfte. Da Herren hadde fått arbeidet så mye med meg at jeg for alvor fikk se at Han hadde bevart både meg og de to inderlig kjære menigheter som jeg har hatt ansvar for i snart 10 år, da ble denne prekenen skrevet.

Den er samtidig en spesiell hilsen til mine to menigheter i Bud og Hustad. Skulle jeg noen gang gi dere en åndelig testamente, tror jeg det måtte bli dette:

Der de sultne blir mette

Preken på midtfastesøndag

29. mars 1987

Bud kirke

Joh. 6, 1-15.

(Også holdt på Radio Hustad 11. mars 1988)

Før prekenen sang vi NoS 589:

Herre, samle nå oss alle

Sønnen i ditt og mitt sted, for at Han skulle sone Guds rettferdige vrede over din og min synd og skyld.

Kan noen overleve i en ørken uten næring? Noen hver av oss kjenner vel et klassisk motiv fra det hvite lerret: Vandrerer som segneferdig stavrer seg fram over endeløse sanddyner og sletter. Så langt i det fjerne ser han farger, Grønne palmer, og-det blinker i asurblått vann.

Han mobiliserer sine siste krefter, bare for å oppleve at oasen var en luftspeiling. Han synker fortvilt sammen, døden nær.

Det er ikke selvsagt at den som er på vandring skal nå fram. Slik var det heller ikke for Israels folk. Hebreerbrevet taler om dette: (3,7-10a og 4,11)

Det går an å bli igjen langs veikanten. Det går an å aldri komme inn til hvilen, selv om du aldri så mye har blitt reddet gjennom havet, dåpen, fra Guds fienders, syndens, dødens og djevelens makt.

Og var det ikke fordi Jesus kom, og ble vår Forsoner, så hadde du og jeg for alltid vært forvist til fortapelsens ørken. Men Guds brennende kjærlighet til deg og meg brøt igjennom Hans brennende vrede, og sendte Sønnen Jesus Kristus til offerstedet, for å sone **brøden**, drepe **døden**, og legge djevelens rike **øde**.

Du husker beretningen om da Abraham fikk bud om å ofre Isak, sin eneste sønn, som han var så glad i i Moria-ørkenen? Du får lese det selv i 1. Mos. 22. Abraham slapp å fullføre. «Gud vil nok selv se seg ut et offerlam» På Golgata måtte Jesus, Guds enbårne Sønn ofres. Han også elsket av sin Far. Men Han var offerlammet Gud hadde utsett seg! Påsken, jødernes høytid var nær..

«Jeg er livets brød», sier Jesus lenger ute i kapitlet vårt. «Jeg er brødet som kommer ned fra himmelen. Det brød jeg vil gi, er mitt legeme som jeg gir til liv for verden, (6, 51b)

Påsken, jødernes høytid var nær. Der, ved Tabgha, gir Jesus i det store under det under som er enda større: Sitt legeme, som Faderen frembar en gang for alle da Guds Lam ropte ut i smerte: «Det er fullbrakt!»

Så flyter fortid, nåtid og framtid sammen i ett. Der, på slettene ved Tiberiassjøen rykker Guds tid inn i vår tid, og blir vår tid og anledning, vi som tror vi ikke har tid. Han vil gi oss mat, reisekost på veien!

Ved Herrens Bord. Der gjelder det å stoppe opp. For - Hva gis ved bordet? Det er det neste vi skal tale sammen om i dag.

III

Her var brød- av bygg, som var de fattiges mat. Her var tørket fisk, småfisk egentlig, heller ikke mat for storfolks bord. Og her var lite. Altfor lite til så mange. Flere enn 5000 var der nok også Kvinnene og barna var ikke med i det tallet.

La folket sette seg ned, sier Jesus. Han tar brødene, ber takkebønnen og deler ut. Himmelen matematikk trer i aksjon. Guds tid blir menneskers tid. Det som ikke kunne skje, det skjedde likevel, ved Herrens Ord, ved Hans løfte og mysterium.

Mer enn 5000 mennesker fikk nok, og enda var det 12 kurver, fulle av brød tilbake. Helhetens tall.

Fattige mennesker ble mette! Fattige mennesker som var sultne, og som i sin sult oppsøkte Jesus.

Ved Herrens Bord skjer underet! I dag igjen samles vår lille flokk her ved havet som er på vandring hjem. Vi samles om Herrens Ord, Ord fra Himmelen kledd i menneskelig språk og dialekt, trykt på menneskelig papir. Et utskjelt ord.. For mange mennesker er de prester og predikanter dumme som vil holde seg til Ordet og stå på det. Og hoderysting og likegyldighet blir dem til del som vandrer med daglig manna - med Ordet som føde på himmelveien.

Og likevel er det sant; den som får sette seg ned og

lytte til Herrens Ord, han og hun får spise seg mett av Guds overflod.

Det får våge seg at det ikke er populært. Når du og jeg får samles om Ordet i kirken og bedehus, da fornyes håpet, troen styrkes, og vi får målet klarere i sikte.

Og, når du og jeg hver dag får være stille om Bibel og Bønn, da får vi bli hentet inn igjen på veien om vi har stått Herrens Ord imot, vi får korrigerert kursen, og får styrke til neste etappe i ørkenens hete, enten det nå er fristelser og fall, frykten for døden, eller djevelens gjerninger rundt om i vår verden vi får mest å stri med.

Ved Herrens Bord. Akkurat som rettene ved våre middagsbord kan variere i utseende, slik er det også hos Gud. Mat og næring på veien er det også i høyeste grad når Livets Brød kommer til oss i nattverden.

Og det er vel meget mulig at det nettopp er gavene ved alterbordet som Herren vil tale med oss i dag.

IV

Vi snakket om Johanne's underfundighet tidligere i dag. Den kommer også til uttrykk når det gjelder ordbruken ved brødunderet. «Da tok Jesus brødene, bad takkebønnen.. » Det er nesten ord-for-ord det som sies om innstiftelsen av nattverden, ja, det er mulig at det nettopp er slik Johannesevangeliet forkynner om nattverden.

Og, mens den midtre delen av Johannes 6 taler mere generelt om Livets brød som kom til vår jord, og om LIVET som gis her, så taler slutten av kap. 6 uten tvil om nattverden (6, 54 og 57c).

Når Jesus ved nattverdinnstiftelsen tok brødet og knyttet sitt legeme og sin offerdød sammen med det, fikk brødunderet en helt bestemt betydning.

Ved Herrens Bord. Vi som er på vandring trenger mat. Gud trenger å stoppe oss opp i vår heseblesende mangel på tid, og skjenke oss **sin** tid, Kristi legeme og blod, i, med og under brødet og vinen.

Det betyr, at Guds gave i Kristus, syndenes forlatelse, virkelig ER i brødet og vinen, men gis **med** dem, slik at de enkle og fattigslige elementene forblir brød og vin, men også gis **under** dem, slik at det guddommelige er skjult under det jordiske ytre.

Kristi hemmelighetsfulle nærvær i menneskelige midler.. Her møtes tid og evighet. Markens grøde, korn og druer, bearbeidet og foredlet til brød og vin tar Herren, og vever det sammen med Guds frelsesplan, med Lammets røde blod på Golgata som tråd - DETTE ER MITT LEGEME! DETTE ER JESU BLOD! Her står tiden stille.!

Vi ser Ham ikke på vår vandring. Men Herren Jesu Kristi nærvær i sakramentet har noen forsøkt å uttrykke ved følgende bilde: *)

Om våre øyne ble åpnet ved alterringen, slik at vi kunne se det usynlige, skulle vi se Herren selv stå ved alteret, gjennomstrålt av himmelsk klarhet, like virkelig som noen av oss, og likevel fylt av en herlighet som ingen av oss eier, akkurat slik han viste seg for disiplene etter oppstandelsen. Vi skulle se Herren løfte hendene og velsigne brødet og kalken, slik som Han gjorde den natten Han innstiftet nattverden. Vi skulle se ham gå langs alterringen og selv rekke oss sine gaver, og vi skulle få se hvordan gavene, det hvite brødet i hans hånd og den røde vinen i kalken begynte å stråle av samme himmelske klarhet og formidlet samme overjordiske liv, som var i ham selv.

La folket sette seg ned! Kom du også Sett deg ned, fall på kne for Ham, bli hos Ham og opplev enheten med de andre som er på vandring.

«Brødet som vi bryter, gir ikke det del i Kristi legeme?» (1. Kor. 10.16)

Vi som tror på HAM er også på underfull måte Hans legeme. Og fra alterbordet sendes du og jeg ut i verden

som Hans legeme, for at vi skal få andre med oss på vandringen, for at Livets Brød skal mette de som sulter etter Herren og vil komme til HAM, men også for at **Livets brød** skal minne oss på det **daglige brød**, som så mange mangler i dag. Hvordan kan den som Herren får mette ved sitt bord, eller ved middagsbordet, lukke sitt øre for den sultendes og arbeidsløses rop?

Vi ma vel si: Hvem er jeg, hva er vi til så mange? Heldigvis regner Herren annerledes. Akkurat som Han tok brødet og fiskene, og brødet og vinen, lite og unuseelig i seg selv, kan Han ta deg og meg, vår lille, redde og svake menighet i sin mektige hånd, tale sitt Skaperord, og gjøre alle ting nye, gjøre underfulle verk i ditt nabolag ved ditt stammende vitnesbyrd om Herren. Vi er såvisst ikke 5000, men han kan forflere vart tall på underfull vis.

Og dine og mine bønner, penger og små krefter og små krefter kan Han bruke. Hva er det til så mange? Svaret er: Sett deg ned hos Herren, så skjer underet. Hans under med deg!

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var, er og blir én sann Gud, fra evighet til evighet!

Så sang vi NoS 104: Vi skal se deg Herre Jesus. Vi brukte tonen fra Melodiboken nr. 552 (Vis meg veien, kjære Frelser.) Jeg husker at menigheten virkelig sang ut, i lovsang og takk til Frelseren.

*) Se Bo Giertz, Grunden, en bok for konfirmander, om salighetens grund, medel, og ordning, av Bo Giertz, Stockholm 1942, s. 120 og 122. Norsk overs. avsn. V.SM.

Han brøt den harde dødens brodd! *)

En gravferdspreken fra Hustad.

(Hebr. 2, 14-18)

Det har falt i min lodd som prest å få med svært mange sørgehjem å gjøre. Bud prestegjeld er blant de prestegjeld i Møre Bispedømme som har flest begravelser pr. prest. Det er hardt, men er også en stor mulighet for presten. I min tid har prestegjeldet hatt ca. 450 gravferder.

Prestens tjeneste ved gravferd KAN begynne med dødsbud. Dette skjer oftest ved katastrofer og ulykker. men dette er heldigvis ikke så ofte. I alle fall besøkes hjemmet før gravferden. Vi samtaler både om avdøde, hvordan vedkommende døde, og familien. Vi kommer inn på hva som skjer i kirken og på kirkegården, og endelig leser vi fra Guds Ord, og ber gjerne sammen.

Etter gravferden har det vært vanlig i våre bygder med minnesamvær. Disse er nå oftest i hjemmet. Presten deltar om han er bedt og har anledning. Ved hver gravferd holder presten som regel en kort minnetale før selve gravferdsliturgien. Etter en salme følger selve prekenen.

Prekenen som følger her er blitt til med tanke på katastrofeartede dødsfall.

*) Tittelen er hentet fra den Oldkirkelige salmen *Te Deum* (O Store Gud vi lover deg, NOS 261 v. 8. Jfr. også *La oss alle be*, Norsk Tidebønn s. 17)

I

I dag er det vanskelig å tro at Gud er til. Det er ikke uvanlig, og ikke rart at mange mennesker, kanskje også du, opplever at barnetroens himmelske Far, en kjærlig Gud visner bort, når ulykker som denne skjer.

Vi roper til Gud: Hvorfor? Noen legger til: Om du da finnes!

Gud! Var du på ulykkesstedet? Kunne du ikke hindret katastrofen?

Vi kjenner alle på smerten og bitterheten i slike tanker. Menneskelig talt finnes det ikke fullgode svar å gi. Jeg roper de samme spørsmålene som dere gjør til den Allmektige Gud.

Når jeg står her i dag på kirkens og på Guds vegne, så er et da ikke for å gi dere noen slags rasjonelle svar. Da ville jeg mye heller trådt ned og vært **med** dere i gråten og sorgen, uten å si så veldig mye.

Det er ikke galt å uttrykke klage mot Gud. Vi ser av Guds Ord at mennesker gjorde det fra tid til annen. Jeg tenker på klagesalmene i Salmenes bok, Sal. 22, 2-3. Så klaget Jesus også slik - på korset.

Nei, tvert om er det viktig at klagen får sitt uttrykk overfor Gud, ja overfor mennesker du kan feste lit til. For sorgen får hjelp til å leve sitt løp ved at klagen kommer til uttrykk, og ingen vinner noe på at sorgen får være endestasjon.

Det er vanskelig å finne ord, vanskelig å tro at Gud er til, at Han har vært, og er med i dette. Umiddelbart blir dere stumme av forbitrelse over det vonde som er så vondt, lammet av sorg over at det utenkelige og unormale ble virkelighet.

II

Guds ord sier: (Heb. 2, 14-18)

Gud forklarer ikke, Han handler. Han har sett deg som sitter her i kirken idag. Alle. Han ser den smerte du lever i, går i, plages av.

Så sier Han ikke: Her er svarene. Men: Her er jeg! Jeg ER! (Johs. 11, 25-26)

Gud svarer, ja, Han HAR svart ved å la sin egen kjære Sønn bli menneske. Han som er lik Gud, den samme i går som i dag, til evig tid, avglansen og avbildet av Guds vesen og herlighet. Og samtidig: Like mye som han er ett med Faderen, er han ett med barna, brødrene. Det vil si alle som Han får «ta seg av» som det står. Alle som Jesus Kristus får stelle med!

Jesus vet, som den eneste - hvordan du har det!

Han har del i «kjøtt og blod, som deg og meg. Med alle konsekvenser, bortsett fra synden. Prøvet i alt i likhet med oss. Den samme Jesus bad og bønnfalt Ham som kunne berge han fra døden i Getsemane. «Far, er det mulig, la denne kalk gå meg forbi!»

Vi menneskebarn slipper ikke døden. Den er en del av dine og mine livskår. Det er vi sannelig nok nå blitt kontant minnet på. Neste gang kan det være du eller jeg som dør - ved sykdom eller ulykke - vi vet det ikke.

Men så slapp heller ikke Jesus døden. Gud sendte sin kjære Sønn inn i dødens verden. Gud har gitt Ham del i kjøtt og blod! Med alt hva det betyr. Det betyr - MÅ bety, at Han har gått inn i din smerte og nød, grått hver tåre, båret hvert gram av savnet. Det MÅ bety at Hans Ord har banet seg vei midt igjennom katastrofer og ulykker, inn i den svarteste sorgens natt, like til i dag, for å gi deg og dere den eneste trøst som holder!

At Han ved sin død gjorde ende på han som hersker ved døden, det er djevelen, og vil befri alle dem som av frykt for døden var i trelldom hele sitt liv.

Kristus Jesus har seiret over dødens nød, smerte og gru. Og det så mye mer fordi dødens ubarmhjertighet er en konsekvens av ditt og mitt dypeste problem, adskillelsen fra Ham, vår Gud og Far.

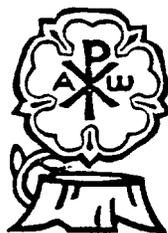
Men igjen: Gud ser ikke på det vonde. Han lar ikke døden regjere. Han tar smerten og savnet fatt ved å gå inn i det selv, ved å sende Jesus, legge på Ham syndens og dens konsekvenser, ved å la Ham bære det, og seire over det.

Gravferd fra Hustad kirke 15. juni 1912. Det er Elen Hustadrem som føres til graven. Hun var født 1831, Brands-**haug i** Kvernes og døde 5. juni 1912. **I den** tiden var det vanlig at avdødes sønn Peder **Hustadrem laget kistene** på Hustad, gjerne sammen med Markus Male. De døde stod på låven inntil gravferden. Her var det trolig Raffel Hustad som prekte (til h. på bildet). Den 30. juni, 4.s. etter trefoldighet, ble båren jordfestet **av** spr. Solheim sammen med 4 andre, etter gudstjenesten.

Denne dagen preket Solheim med tema «Hævne eder ikke», (**Matt. 5,43-48?**) Det var nattverd i gudstjenesten. Samme ettermiddag prekte Solheim ved «Missionsbasar på Bud (gamle) bedehus».

Rekken av voksne fra venstre: **Kvinner:** Gjertina Hustad, Elanna Heimgarda Hustad, Hanna Hustad, Mari Eken, Emelie Heimen, Anna Løkhaug, Johanne Gammelsæter, Anna Gammelsæter, Beret Ressa Hustad, Maren Ressa Hustad, Nekolina Skutholm, Pauline Lindset m. Einar Lindset på armen, Abel Oren, Lina Raffel-garda Hustad, **Ingeborg Ottar-garda** Hustad. **Barn:** Erik Holme-garda Hustad, Johan Heim-garda, Anna Heim-garda, Valla Hustad, Jenny Gammelsæter, Augusta Gammelsæter, Sirianna Hustadrem (Løken) f. 1903, **Astrid Lindset**, Gudrunn **Lindset**, **Arthur Lindset**, **Peder Lindset**. **Menn:** Ole Hustadrem, Peder Hustadrem (Far til Sirianna Løken), Erik Malofet, Per Hustad (Sølvik), Ola Holmegarda Hustad sen, Ola Oren Hustad, Tomas Heimen, Torstein Gammelsæter, **Halvard Ressa Hustad**, **Johan Pe-garda** Hustad, Peder Hustadrem d. 1918 (Bestefar til Sirianna Løken. **Enkemann**), Martin Skutholm, Bernhard Heimgård (Vikan), Seus Gammelsæter, Lars Konrad Lindset, Lars Lindset, Ola Holmegarda Hustad jr., Peder Pe-garda Hustad, William **Ottar-garda Hustad**, Sivert Hustad, Hans Ressa Husrad, Ingebrigt Raffel-garda Hustad, Erik **Ressa** Hustad, Johan Gammelsæter, Peder Gammelsæter, Gunnar Lindset, Raffel Hustad, Peder Skarset, August Skarset.

fra Isais stubbe..
Jes 11, 1 ff

III

Legg på Ham din smerte, og la Ham bære den. Bære deg! **Så seirer** du ved Ham, og så eier du den seier Han vant over den ondes makt, synden og døden. Da kan du trasse deg fram gjennom sorgens villniss - **med Jesus.**

Da skal du i **Ham** få eie tross alt - trøst og glede i Ham. Trøst tross alt. AMEN.

Etter prekenen ber vi, og etter en salme bæres båren til kirkegården. Jeg føler ellers på at gravferdsalmene med fordel kunne varieres mer. 5 gode alternativer fra Norsk salmebok er: 104 Vi skal se deg Herre Jesus. (Tone: Vis meg veien kjære Frelser) 607 Fred til bot for bittert savn. 839 Lat sorga og klaga di stilne, 860 Å salige dag, 863 Ja en gang mine øyne. Alle disse kan synges på enkle og fine toner!

BROEN

«Bridge over troubled waters» Vigsel i Bud kirke 25.6.82

Når en kvinne og mann skal vigsles til å være rette ektefolk, har jeg alltid en vigselsamtale med brudeparet. Her samtaler vi om det som skjer i kirken under en vigsel, og om viktige bærebjelker under et ekteskap: TILLIT. TROSKAP, TILGIVELSE OG TRO. Brudeparet som her ble Viet, er nære venner av presten. De har seilt i cruiseferd.

Tekstord; Johs. 13, 34-35, Apg. 17, 16, Hebr. 4, 15 og 13.8

I

For ikke lenge siden fikk vi se et utsnitt av «The concert in Central park» i norsk TV, der sangduoen Simon and Garfunkel opptrådte sammen igjen for første gang på lenge. De har utmerket seg med både god musikk og fine, varme tester. Jeg glemmer aldri da jeg hørte deres «Sound of silence» en tidlig søndagsmorgen i 1965 på Radio Caroline South, som sendte fra radioskipet «Mi Amigo» utenfor Essex. De hadde et program som het «Cash Box Top 100». Det ble presentert på omgang av Keith Skues og Bryan Vaughan.

Sound of Silence ble sunget i New York. De sang også en annen sang, som de imidlertid kanskje er enda mer kjent for: «Bridge over troubled waters», eller på norsk: «Bro over opprørt hav».

Slik lyder Paul Simons tekst i originalutgaven:

«When you're weary, feeling small
When tears are in your eyes,
I will dry them all
I'm on your side.
When times get rough and friends just can't be found
Like a bridge over troubled water
I will lay me down.

When you're down and out
When you're on the street
When evening falls so hard
I will comfort you
I'll take your part
When darkness comes
And pain is all around
Like a bridge over troubled water
I will lay me down.

Sail on silvergirl
Sail on by
Your time has come to shine
All your dreams are on their way
See how they shine
If you need a friend
I'm sailing right behind
Like a bridge over troubled water
I will ease your mind.

Det har vært forsøkt en norsk oversettelse av sangen:

Når du er sliten og føler deg liten
Når tårene står i din øyne
Vil jeg tørke dem.
Jeg er på din side.
Når tidene blir harde og du ingen venner finner
legger jeg meg ned, som en
Bro over opprørt hav.

Når du er langt nede og ingen ser det
Når du vandrer gatelangs uten håp
Og det blir kveld, er
Jeg den som trøster deg.
Jeg er på din side.
Når mørket faller på
Og alt er bare smerte
Legger jeg meg ned, som en
Bro over opprørt hav.

Seil videre sølvpike
Seil uidere!
Nå er det din tur til å skinne
Nå går dine drømmer i oppfyllelse
Se hvor de skinner!
Jeg er din venn.
Jeg seiler rett bak deg.
Jeg letter din byrde, som en
Bro over opprørt hav.»

(Paul Simon, 1969 Copyright CBS records Inc.) Norsk overs.
Svann Martinsen 1982, Copyright.

II

Hva er nå egentlig Paul Simons vidunderlige vakre diktverk- og musikkverk? Er det et kjærlighetsdikt? Eller er det et slags monument over «en ukjent Gud», som Apostelgjerningene forteller at apostelen Paulus møtte i Aten? Det er sannelig ikke å godt å si. La oss første gå ut fra at det er et kjærlighetsdikt. Da har det nok noe å si i en vielse som deres i dag, ja, ved inngangen til et livslangt forhold som mann og kvinne, som har fått Guds velsignelse.

La os gripe fatt i nerven i diktet. Broen over det opprørte hav. Hva tenker dere på da? Husker dere, eller har dere lest om ulykkesvinteren i Nordsjøen 1937? Den som bl.a. førte med seg «Tryms» forlis. Det var da Bergenske «Venus» gjennomførte en berømt bergingsoperasjon- og gytte olje på opprørt hav. Tenk på Rokta-forliset på Galdreskjæra i 1938 da rednings-skøyta ble broen fra vraket til land. Fabelaktige redningsdåder! Bro over opprørt hav. Nå er det slik at flere av dere har hatt tilknytning til sjøen. Så vet dere litt mer enn de fleste om hva det kan dreie seg om. Det gjelder også dere to, kjære brudepar. Og det er godt, for ekteskapet er stundom seilas på opprørt hav. Så skal det mere til å manøvrere skuta i en slik situasjon enn i rolig vær!

Da skal dere to gyte olje på opprørt hav mellom dere. Ikke ved å fortie utværet, men ta det rammeste alvor som det det er, og si «Jeg er på din siden». Og det desto mer fordi Jesus Kristus har sagt: «Slik som jeg har elsket dere, skal også dere elske hverandre». Vi har ikke sagt alt om dynamikken i ekteskapet uten DET perspektivet! Alt sant menneskelig får sin mening fra dette, fra Ham, vår forsoner, vår seierherre over synd, død og djevel.

III

Men, enn om dette med «Bro over opprørt hav» er som et monument over en «ukjent Gud»? Også da har nok diktet til Paul Simon noe å si oss! I Den Hellige Skrift står det om Ham som «ble prøvet i alt i likhet med oss, dog uten synd», og om at Han «er i gård og i dag den samme, ja, til evig tid» Jeg synes Paul Simon har langt på vei maktet å kle vår kristne tro om Jesu komme til vår jord i nye ord. Jeg vet ikke om det var det som var hensikten, men sikkert er at Jesus Kristus vil være på din side, «Når du er sliten, føler deg liten, gråter, har «harde tider, og finner ingen venner.» Det gjelder også når du er langt nede og ingen ser det»; da vil Han trøste ved sin Ånd. For midt i smerten er Han Guds bro over gapet mellom Gud og mennesker.

IV

Og da er vi inne på det som ikke står hos Paul Simon, men som vår Bibel også forteller oss. Det er jo ikke noen automatikk i dette med at Jesus ble Broen over opprørt hav. Du og jeg har ikke Ham på vår side uten videre. Han kom «for å bli prøvet i alt», det er så, men det står også «dog uten synd». Og det viser oss at det var for syndens skyld Han kom. Så er det syndens skyld at vi somme tider kan ha det vondt, om det ikke alltid er en følge av din og min personlige skyld overfor Gud.

Men da trenger vi det som broen betyr, adgang til Gud, retten til å kalle Gud vår Far. Så er det slik at Jesus har åpnet vei til Gud, ved sin soning av synden (tildekking) Så kan vi få tilgivelse for vår personlige syndeskylld, få bruke Jesus Kristus som bro til Gud; så får vi også hjelp og trøst overfor de syndene følger som denne verden er full av, og som av og til rammer også oss. Alt dette fordi Han tok var skyld på seg ved korsdøden på Golgata. Og for å gjøre det, ble Han en av oss. Sa vet Han akkurat hvordan du og jeg har det. Men da vet Han akkurat hvordan dere to, kjære brudepar har det. Så gjelder dette ikke bare i dag, men alle dager dere får sammen, «inntil døden skiller dere ad». Han er i går og i dag den samme, ja til evig tid., Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som i begynnelsen, så nå og alltid; og i all evighet! AMEN.

Innertier på Skotten?

Hilsen ved åpningen av Landsskytterstevnet på Skotten 06.08.83.

Hebr. 12, 1-3

Det å være prest i Bud har gitt meg mange og gode anledninger til å møte folket. Noen av disse har lange tradisjoner, som Utseilingsdage i Bud, og Adventskonsertene i Bud og Hustad. I de senere år er Bud Havmesser kommet til, med gudstjeneste, og kransenedleggelse. I 1988 var det også et arrangement på S. Bjørnsund, i forbindelse med åremålet for Rokta-forliset i 1938.

Men enkeltarrangement finnes også. Her kan nevnes åpningen av Forskolen for Sivile Tjenestepiktige i september 1984, og året før, Landsskytterstevnet. Andakten som følger ble holdt da.

En kan få sagt mye på 3 minutter! Det jeg ikke bære fram den gang, fikk da også svært god respons fra de tilstedeværende. Talen ble også filmet på video. Etter stevnet ble jeg tildelt deltakermedaljen! Uten å ha løstnet et skudd! Eller.. ?

I

Det er en stor glede for meg å få lov til å bringe dere alle en hilsen fra Kirken ved åpningen av årets Landsskytterstevne. Det er tradisjon at en av prestene i Forsvaret hilser. I år var det ingen Feltprest som lå naturlig til i terrenget så og si- og så blir det en tidligere Feltprest som har denne funksjon i år

Jeg håper å få lov til å være en slags Feltprest under stevnet for dere, og vil så langt tiden strekker til være «ute blant folk», -for en prat, for å være der om noen trenger en prest å snakke med. Så håper jeg å få se mange i kirken på Hustad i morgen.

Min hilsen får ellers være todelt. Jeg vil gjerne ved denne anledning gi Det Frivillige Skyttervesen og Skyttersaken i Norge et skikkelig håndtrykk fra Kirken. Skyttersaken ivaretar nemlig viktige felt innenfor kristen etikk.

Som sport gir den mange mennesker en fin fritidsbeskjeftigelse, og forener sunn konkurranse, friluftsliv og vennskap, for å nevne noe. Alt sammen viktige elementer i en meningsfylt fritid, et meningsfylt liv i det hele, slik vår Himmelske Far vil det for alle.

Som støtte for Forsvaret fremmer den skyteferdighet og rett våpenbruk, og dyktiggjør for en plass i forsvaret av vårt kjære fedreland, og dermed av alle som bor her, deres liv og menneskeverd. For Gud vil at vi skal værne om livet som HAN har gitt. Så kan det også bli

krevet av oss at vi skal gjøre det med våpen i hånd. Bibelen gir lov til det så lenge som det dreier seg om vern av liv og menneskeverd.

II

En hilsen fra Kirken må også bli en hilsen fra Guds Ord, for uten Guds Ord var der ingen kirke.

Dere er spente nå. Noen deltar i samlagsskyting, andre i stangskyting, andre i feltskyting, andre igjen i baneskyting eller felthurtigskyting, mange kanskje i flere disipliner.

Våpenet er pusset og oljet. Dere har drevet med innskyting, dere tenker: Fungerer våpenet? Dere tenker på målet dere skyter på: Blinken. Innertieren..

Får jeg se den hvite spaken anviser den for meg? Og hvor mange ganger? Nok ganger til kongelaget? - Kongepokal? Spennende - nesten for spennende.

Kanskje blir det noe midt i mellom - OK - det viktigste er ikke å vinne, men å delta. Vel og merke- i stevnet.

Det får også den trøste seg med som opplever bommene. Når han ser spaken som svinges, fram og tilbake, som om de rister på hodet der borte i graven.

Nei, du ønsker selvsagt å treffe blinken. Kulebanen skal skjære den bane du sikter i, akkurat på rett avstand. 300 eller 100 m.

Tanker kretser om blinken. Øyne vil sikte mot den, og, måtte så kula treffe!

Hebreerbrevets 12. kapittel sier: «La oss legge bort alt som tynger, og synden som så lett henger på oss, og holde ut i det løp som er lagt opp for oss, med blikket festet på Ham som er troens opphavsmann og fullender, Jesus.» (12, 1-3)

Det gjelder å treffe blink! Det gjelder å få den beste innertieren av alle, livet, døden og evigheten, med Jesus Kristus.

Trakk våpenet til side for blinken i innskytingen? Så matte det SIKTEJUSTERING til.

Mon ditt liv trekker tilside for blinken? Til side for Jesus? Juster siktet. Se på Jesus. Her gjelder det ikke bare å delta - men å vinne!

Her sang vi 1. + 5. vers av «Med Jesus vil eg fara».

Frå Havmessa i Bud juni 1987. Foto: Tormod Hustad.

Ny konflikt mellom kirke og stat

ved *Svenn Martinsen*
og *Erling Barman*

I

Utenom kirkekampen under siste krig er det utvilsomt Lov om Svangerskapsavbrudd som har utkast den sterkeste konflikt mellom stat og kirke i Norge i dette århundre, selv om bakgrunnen for disse konflikter på flere måter er forskjellige.

Kimen til selvbestemt abort, og fri abort ligger nok flere steder, og i allefall i menneskesynet hos lovgiverne, men det tør være rett å si at abortloven av 1960, der abort på sosiale indikasjoner ble tillatt, og et benkeforslag på landsmøtet til et av våre politiske partier i 1969, er viktige premisser.

I sine memoarer 1) skriver Biskop Per Lønning, som forøvrig også var motstander av abortloven av 1960, at han fikk et kall fra Gud til å nedlegge sitt embete i Borg om Lov om Selvbestemt abort gikk igjennom. Dette skjedde på en badestrand i Onsøy, 30. mai 1973.

Loven ble vedtatt 29. mai 1975. Denne dagen trer Lønning fram for offentligheten på NRK TV, og bekjentgjør sin avgang som protest mot den nye lov. Dessverre fikk Lønning ikke følge av de andre Biskoper. De syntes å mene at Den Norske Kirke ikke var rede til å ta et brudd med staten. 2)

Imidlertid hevdet lektor Trygve Bull, som kjenner godt til regjeringspartiet den gang, på et seminar på Menighetsfakultetet i 1976, at han visste at det aldri hadde blitt noen ny abortlov om de andre biskoper hadde gjort som Lønning.

Så uttalte Bud sokneråd i møte 20.12.76 at man «. . .frarår et skille mellom stat og kirke på det nåværende tidspunkt». Til sist i vedtaket sier man: «. . .tiden er ikke moden for dette». Hustad sokneråd uttalte seg på liknende måte.

Stat-Kirke-høringen samme år, som var foranlediget av NOU 75:30, konkluderte for en stor del med fortsatt statskirke-ordning, kombinert med reformer.

Alt dette førte til at Lønning ble stående nokså alene. Det ble utnevnt ny Biskop i Borg, den samme som i dag er Den Norske kirkes primas, som om ingen ting hadde hendt.

I kirkeordningsspørsmålet seiret reformlinjen, noe som fikk sin foreløpige sluttstrek i de tillegg til Lov om Den Norske Kirkes Ordning som ble vedtatt av Stortinget 8. juni 1984. Her fikk Den Norske Kirke bl.a. sitt kirkemøte. Bestemmelsen om at Bispedømmerådene skal utnevne menighetsprester, ble så satt ut livet 1. januar 1989.

Vårt land har likevel fri abort, og Den Norske Kirke er fremdeles bundet til staten med sterke bånd.

Mange prester og lekfolk ble etterhvert sterkt uroet over ikke bare abortloven, (vi fikk en enda mer liberal abortlov i 1978) men også over Kirkens forhold til staten i en slik situasjon.

I 1978 nedla Sokneprest Børre Knudsen i Balsfjord den statlige del av sitt embete. Staten reiste avskjeds-sak, og fradømte Knudsen embetet 23. september 1983. 3) Senere har vi fått både Per Kørner og Ludvig Nessa i liknende saker.

II

Prester i Romsdal, og til dels på Nordmøre har vært sterkt engasjert i disse spørsmål, det gjelder både den nåværende og tidligere sokneprest i Bud. Begge vurderte alvorlig og sterkt den samme handlemåte som Børre Knudsen, men fant etter en samlet vurdering at en annen handlemåte mer naturlig bød seg fram. Det er nok for tidlig å gjøre detaljert rede for hvorfor et slikt reaksjonsmønster ble valgt.

Det er videre ennå alt for tidlig å vurdere selve det vi kan kalle kirkekampen i 80-årene. Vi har nok langt fra sett slutten på den. En vurdering bør også gjøres av andre enn de som var involvert.

Det er tatt vare på en rikholdig dokumentasjon, og et vidt bakgrunnsmateriale, som vil bli gjort tilgjengelig for bygdehistorikerne.

Her skal da bare gjengis noen dokumenter om de såkalte **tilbakekallelser av embetseden**, som sokneprestene Barman og Martinsen gjorde i 1983.

Her følger først de relevante dokument fra Erling Barmans hånd, og så fra Svenn Martinsens hånd:

1) «Endelig hjemme», red. av Sverre I. Apenes, Oslo 1987. I et intervju med «NÅ» i 1975 sier Biskop Lønning:

NÅ: - Kan De begrunne nødvendigheten av å gå akkurat nå?

- Våre sterke ord har ikke hatt den nødvendige troverdighet i makt-havernes nær. Kirken og alle de andre som har talt menneskeverdets sak, er fullstendig blitt overhørt. De som traff avgjørelsen, gjorde det uten å ha sett sakens mest grunnleggende spørsmål i øynene i det hele tatt. Det vi kalte dødsens alvor, anså de som uinteressante bagateller.

Senest en uke før Odelstingsbehandlingen uttalte både Oslos biskop og jeg at vedtak av den nye abortloven ville få alvorlige konsekvenser for forholdet stat-kirke. Men de bare lo av oss.

- Av og til mister ordene sin makt, og da kan handling ha en rensende virkning, så også ordene vinner sin kraft tilbake.

- Men for meg var det nå ikke lenger noe valg. Jeg hadde bare valget mellom dette og selvforaktelsen. Og jeg hadde ikke mot til å gå resten av livet og forakte meg selv, sier Per Lønning.

2) Jfr. Brev fra Bjørgvin Biskop Per Juvkam til prestar og sokneråd i Bjørgvin 2. juni 1975, hvor også gjengitt uttalelse fra Bispedømmet i anledning Lønnings fratreden.

Se ellers «Kirkelige abortuttalelser 1971-1977», utg. av Institutt for Kirke og Samfunn. Dessuten: Derfor, av Per Lønning, 1975.

3) Se «Statens Religionsvesen og Jesu Kristi Kirke». Aktstykker til Børre Knudsen-saken, Arken forlag, Oslo 1979.

Børre Knudsen-dommen i Malangen herredsrett, Universitetsforlaget 1982. Dommen i Halogaland lagmannsrett, Høyesterettsdommen, Rettstidende 1983. Embetseden - en betenkning ved Odd Sverre Hove 1983. (Kontaktnett for kirkelig samhold)

Sokneprest Erling Barman
6642 Stangvik

Det Kgl. Kirkedepartement,
Akersgt. 42,
OSLO

Tilbakekalling av embetsed

Den 2. påskedag 1975 ble undertegnede ordinert til prest i Den norske kirke. I forbindelse med utnevnningen til Bud sokneprestembete i Romsdal det året, ble embetsed avlagt og følgende formular sendt til Kirkedepartementet: «Jeg Erling Barman lover og sverger å vise konstitusjonen og Kongen lydighet og troskap, så sant hjelpe mig Gud den Allmektige og Allvidende.»

Våren 1979 ble underskriveren utnevnt til Stangvik sokneprestembete, og utnevningsbrevet fra Kongen pålegger embetsinnehaveren pliktroskap mot Konstitusjonen og lovene, Kongen og embetet: «Ti skal han holde seg Norges konstitusjon og lover etterrettelig, være Norges Konge lydige og tro og med nidkjærhet og troskap oppfylle de plikter som embetet pålegger ham.»

Med tiden er Kongens forhold til Konstitusjonen blitt svært komplisert. Lov om svangerskapsavbrudd av 29. mai 1975 avdekker etter min og manges mening en konflikt mellom Staten og Grunnloven, særlig med tanke på § 2 om statens religion og §§ 4 og 16 om det statlige kirkestyret

Den norske kirke har gjennom sine øverste tilsynsmenn, biskopene, talt klart og sterkt til myndighetene og frarådd den lov som krenker det ufødte livs menneksverd og truer fosterets rettsvern.

Abortloven ble vedtatt, og den står fortsatt ved lag.

Fra høyeste hold er det blitt hevdet at abortloven er i samsvar med Grunnloven. Dette kan forklares ut fra de synspunkter som sentralstyret i Den norske kirkes presteforening gir uttrykk for i den innstilling fra 1981 og «Kirkelig embete og statsembete», der det heter i tese 8 om Grunnloven og den allmenne lovgiving:

«Det har i den senere tid vært reist spørsmål om hvorvidt den konfesjonelle forpliktelse som etter Grunnlovens § 2 prinsipielt påligger staten, er en reell forpliktelse for staten i alt dens lovgivningsarbeid eller er begrenset til plikten til å opprettholde en evangelisk-luthersk statskirke i Norge. Det synes i dag å være juridisk konsensus om at staten sitt øvrige lovarbeid ikke er forpliktet på kirkens norm- og verdigrunnlag. Hvis denne forståelse er rett, innebærer dette at Den norske kirke har et øverste kirkestyre som i andre enn rent kirkelige saker ikke er reelt forpliktet på den kristne tro og den evangelisk-lutherske bekjennelse. For kirken vil dette kunne skape permanente konflikthold, idet staten mener seg å ha rett til å vedta lover som er i strid med hva staten som kirkestyre er forpliktet på. Det er i denne sammenheng naturlig å peke tilbake på loven om selvbestemt abort.»

Hvis statens verdigrunnlag forandres vesentlig i forhold til kirkens normgrunnlag, vil dette bidra til å skape stadig større konflikter mellom stat og kirke, og følgelig forsterke lojalitetskonflikten for prester som har avlagt både det kirkelige ordinasjonsløftet og den statlige embetseden. Presteforeningen konkluderer sin innstilling om «Kirkelig embete og statsembete» med å uttale blant annet dette:

xDet statlige kirkestyre er etablert på vesentlig andre forutsetninger enn de rent kirkelige, nemlig på politisk grunnlag. I det parlamentariske, sekulariserte demokrat i er det stadig mer vanskelig å betrakte regjeringen som et egentlig kirkelig organ.,

Så langt jeg er i stand til å bedømme forholdet mellom Konge/regjering Konstitusjon/religion/kirkeordning, har Staten delvis brutt med sitt eget rettsgrunnlag og normer som ordinasjonsløftet forplikter en prest på. Dermed er nødvendige forutsetninger for å opprettholde embetseden bortfalt.

I det vonde abortspørsmålet og i den vanskelige kirkesituasjonen betrakter jeg det som en embetsplikt å fremholde overfor det statlige kirkestyret i Oslo og overfor menighetene i Stangvik prestegjeld, at abortloven er i strid med Grunnloven, og at Den norske kirke er et trossamfunn forpliktet på Skriften og bekjennelsen.

På min ordinasjonsdag kan jeg ikke forkynde dette klarere og sterkere enn å fastholde ordinasjonsløftet og fraskrive meg embetseden, som jeg med dette brev og i Den Allmechtige og Allvitende Guds navn tilbakekaller.

Stangvik sokneprestembete,
2. påskedag - 4. april 1983
Erling Barman, sokneprest

Innholdet i dette brevet vil bli forkynt for menighetene i Stangvik prestegjeld, og tilbakekallingen av embetseden vil bli kunngjort under gudstjenesten i Åsskard kirke 1. søndag etter påske, i Stangvik kirke 2. søndag etter påske og i Todalen kirke 3. søndag etter påske.

Rekommandert brev til Kirkedepartementet, Oslo
Kopi til Nidaros biskop, Trondheim
Kopi til Prosten i Indre Nordmøre, Tingvoll
Kopi til Den norske kirkes presteforening, Oslo
Kopi til Soknerådene i Starigvik, Todalen og Åsskard.

Sokneprest Erling Barman
6642 Stangvik

til Kirkedepartementet,
Akersgt. 42,
Oslo

Om Embetsed og tilbakekalling av Embetsed

I forbindelse med min tilbakekalling av embetsed - jfr. vedlegg: Tilbakekalling av embetsed, 2. påskedag den 4. april 1983 uttalte biskop Bremer iflg. avisen Tidens Krav i Kristiansund den 13. april 1983: «At Barman nå har tilbakekalt sin ed, vil trolig ikke bety annet enn at han ikke kommer i betraktning dersom han skulle søke et annet embete utenom Stangvik.»

«Kirkestatsråd Kjell Magne Bondevik sier til Vårt Land (26. sept. 1983) at de prestene som frasier seg embetseden vil få svarbrev fra departementet med beskjed om at det ikke er mulig å frasi seg eden.»

Undertegnede tør be om svar på tre spørsmål:

1. Inneholder kirkestatsrådets synspunkt at frasigelse av embetsed ikke har eller får noen rettslige følger?

2. Eller forholder det seg slik biskop Bremer antyder, at tilbakekalling av embetsed under tjeneste i et embete, gir som umiddelbar rettsvirkning at man da er utelukket som søker til et annet embete, fordi den som har avsverget embetseden ikke kan sies å oppfylle vilkårene for å inneha et embete?

Kirkestatsråd Kjell Magne Bondevik mener også at «noen prester har overdrevne forestillinger om embetseden. - V.L. 26.9.83

3. Er kirkestatsrådens uttalelse å forstå såpass rommelig, at departementet ikke ser noe ulovlig i dette at en embetsmann erklærer seg for ubundet av embetseden, og at departementet forsåvidt tolererer en prinsipielt uttalt illojalitet overfor Kongen og Konstitusjonen?

4. På bakgrunn av Høyesteretts dom i Børre Knutsen-saken er det ønskelig å få bekreftet eller korrigert den tankegangen redaksjonssekretær Helge Kjøllesdal gjør gjeldende i en kommentar i Vårt Land den 27. september i år under overskriften «paragraf 2 gjennomhullet, statskirkeordningen avlegs»: «Prestenes embetsed kommer også i et nytt lys. Dersom ikke paragraf 2 har noen betydning utover den kirkelige privatsfære, betyr det at prestene avlegger ed til konstitusjonen in blanko. Staten har krav på embetsmennenes lydighet overfor enhver lov uten at dette blir korrigert gjennom den kultur-etiske forankring som paragraf 2 egentlig skulle garantere for. Det er folkeflertallet som i realiteten bestemmer innholdet i det prestene lover å vise troskap mot»

Stangvik, den 28. sept. 1983
Erling Barman, spr.

Ett vedlegg
Går til Prosten i Indre Nordmøre, Tingvoll

Svenn Martinsen
Sokneprest i
Bud og Hustad

04.10.83

Kirke- og Undervisningsdept.,
Oslo-Dep.
Oslo 1

Tilbakekalling av embetseden - en redegjørelse

Den 23. september 1983 avsa Høyesterett fellende dom i den såkalte Børre Knutsen-saken.

Som følge av dommen tilbakekaller jeg herved min embetsed, avlagt 12. november 1979 med reservasjon, slik jeg allerede har forkynt at jeg ville gjøre, i Bud og Hustad kirker, søndag 2. oktober 1983.

Jeg skal i det følgende begrunne det skritt jeg nå har tatt.

Jeg er en alminnelig evangelisk-luthersk prest, som ble overgitt Kirkens embete 30. august 1978. Etter ordinasjonen gjorde jeg tjeneste som stasjonsprest i Luftforsvaret, ved LTS, Kjevik. Etter et kortere vikariat i Johannes menighet, Bergen domprosti, ble jeg 12. oktober 1979 utnevnt til sokneprest i Bud prestegjeld, i det nåværende Molde Domprosti.

I min ordinasjon har jeg lovet å «.forkynde Guds Ord klart og rent, som det er oss gitt i Den Hellige Skrift, og som vår Kirke vitner om det i sin bekjennelse.. (Ordinasjonsløftet, del 1)

Dette skal jeg svare for Gud for, og det er dessuten norsk lov, gjennom Alterboken.

Nå forkynner jeg for de menigheter jeg er satt til å tjene at både Guds Ord og den lutherske Bekjennelse taler slik:

«DU SKAL IKKE SLÅ IHJEL» (5. bud)

Gjennom Bekjennelsen er også dette norsk lov. Så forkynner jeg det også for Norges Regjering og alle som måtte lese og lytte. Vi står alle til ansvar for Den Hellige Gud, i dette lærepunkt, som i alle livets og troens forhold.

Men i gjeldende lov om svangerskapsavbrudd har fostret mistet den rett til liv som det fra unnfangelsen av så udiskutabelt har, både i følge Bibelen og naturretten.

Her har et enkeltindivid fått herredømme over et lite fosters liv. Men det er bare Gud selv som kan gi liv, og i sin tur ta det tilbake.

I Høyesterettsdommen ble det fastslått at abortloven av 1975 og 1978 ikke strider mot Norges Grunnlov.

I Grunnloven står det som kjent at både Riket og Kongen er forpliktet på evangelisk-luthersk religion. (§§ 2 og 4)

At Høyesterett gjør abort til et ikke-kirkelig spørsmål er en ting. Det er forresten ille nok. Det nøytraliserer dette spørsmål på en uakseptabel måte.

Vi har en statskirke. Det er en tvilsom ordning i allefall, men den forutsetter at kirkeledelsen skal være døpte og troende mennesker, med sitt mandat fra Kirkens lemmer, i Kristus, og fra Gud selv. Når er vår kirkeledelse en del av Norges regjering. (Kongen i statsråd) Men dette er den samme som administrerer fri abort. Det faktum er jeg redd det ikke nytter å komme fra.

Dette dobbeltspill er uholdbart. Etter at Høyesterettsdommen i realiteten har stadfestet abortloven, er det oppstått en kollisjon.

Kongens kirkestyre er nå i strid med seg selv. Kirken kan derfor ikke fortsette etter denne som som om ingenting var hendt.

At staten ved sin Høyesterett ikke er til vern om livet og til skrekk for dødens krefter, slik den plikter i følge sitt mandat fra Gud, er forferdelig for vårt kjære folk og fedreland. Vi nedkaller Guds Dom over oss på dette viset.

Jeg har ingen illusjoner om at Norge er et kristent land. Om folket vil gå bort fra Guds vei kan ikke Kirken gjøre noe mer enn ved Ordet å formane til omvendelse.

Men det må i anstendighetens navn spilles med åpne kort! Kirkeledelsen er, ved sin binding til Staten ikke lenger noen Kirkelig ledelse.

I virkeligheten er Statskirken opphevet i og med Høyesterettsdommen. At den seiler videre i kraft av egen tyngde, byråkrati, og ønsker fra så forskjellig hold som politiske partier, liberal teologi, og radikalt kristelig hold er så, men et rike som er i strid med seg selv kommer ikke til å bestå.

Her er det oppstått en inkonsekvens som må få konsekvenser.

Som prest er det nå ikke mye jeg praktisk kan gjøre om jeg vil bli i mitt kall fra Gud og Kirken.

Imidlertid mener jeg at spørsmålet om konsekvens ligger embetseden nært til rette. Å tilbakekalle den/reservere seg mot den er et lite, men prinsipielt skritt.

Jeg gjør ikke dette som protest, demonstrasjon eller aksjon. Jeg vil være en lovlydig borger av Norges Rike, og setter min ære i det, også som prest og kristen. (Rom. 13)

Jeg gjør dette som følge av hva mitt vitnesbyrd om hva Guds Ord og Bekjennelsen sier. Så må DET være en kristens og en prests første plikt og lojalitet.

I 1979 avla jeg altså embetseden med reservasjon. Vedlagt edsformularet Id det et skriv som lød:

«Vedlagt sendes skjema for embetsed ferdig utfyllt og underskrevet. Jeg går ut fra at siden jeg allerede har avlagt ordinasjonsløftet, er det implisitt at ed og løfte ikke skal komme i konflikt med hverandre, og løftet har primatet, f.eks overfor lov som ikke kan sies å følge Guds Ord.»

- Dernest var den allerede nevnte del av ordinasjonsløftet sitert.

På denne reservasjon kom det ingen reaksjon fra Statsministerens kontor. Jeg tiltrådte her i Bud som planlagt 19.11.79.

Det jeg nå gjør er også i følge av dette. Etter Høyesterettsdommen er det naturlig. Jeg har ikke annet å gjøre, for min samvittighets skyld, bundet i Ordet.

Jeg vet meg fremdeles å ha mine menigheters kall, og blir stående i Den Hellige Tjeneste jeg er satt til. De statlige embetsplikter vil jeg gjøre av frivillighet. Jeg mottar med frimodighet lønn og andre ytelser fortsatt, idet dette er midler som tilhører Kirken, om enn forvaltet av Staten.

Jeg handler samtidig i fellesskap med andre, hvorav noen enten ikke har handlet likt, eller handler på samme måte som meg. Men enten man har nedlagt den statlige del av embetet, tatt avskjed, reservert seg mot embetseden, eller altså gjort som meg, er det dypest sett samme sak det dreier seg om.

Det ufødte liv har ikke lenger noe vern.

Kongens kirkestyre er i strid med seg selv.

Statskirken er i virkeligheten opphevet.

Kirken kan nå ikke forkynne og leve som om ingen ting var hendt.

Jeg fortsetter som Kirkens og mine menigheters rettelige kalte prest så lenge jeg har kall fra Gud og Kirken til dette, og så lenge som jeg ikke får et annet kall. Så langt krefter og tid rekker, og Gud sender sin Hellige Ånd, vil jeg forkynne Guds Ord, og forvalte De Hellige Sakramentene etter Kristi innstiftelse, de midler hvorved Kirken og enkeltkristne skapes og består, og hvor det dertil er tilgivelse og omvendelse å få for hver en synder som tror, for Kristi skyld, også for de ansvarlige for fri-abortloven.

I ærbødighet
Svenn Martinsen

Våren 1986 søkte sokneprest Martinsen nytt embete, som sokneprest i Alversund og prost i Nordhordland prosti. Da kom dette brevet fra kirke departementet:

**Biskopen i Møre
Julsundv. 30
6400 Molde**

Søknad om embete - sokneprest Svenn Martinsen Bud

Sokneprest Martinsen har i brev dagsatt 4. oktober 1983 skrevet: «Som følge av dommen tilbakekaller jeg herved min embetsed, avlagt 12. november 1979 med reservasjon, slik jeg allerede har forknytt at jeg ville gjøre, i Bud og Husted kirker, søndag 2. oktober 1983..»

Dersom sokneprest Martinsen med dette har meint at han heilt generelt vil vera ubunden av embetseden, kan han ikkje utnemnast til noko nytt embete. I brev herifra 9. februar 1984, er han gjort kjend med at den lojalitetserklæring som ligg i eiden, er eit grunnlovfest vilkår for utnemning til eit embete. Lojaliteten gjeld andsynes føringa av embetsgjerninga. Lov og vedtak som ikkje rører ved presten sitt arbeid som embetsmann, fell soleis utanom eiden.

Ein ber om at sokneprest Martinsen gjev ei skriftleg fråsegn om eiden framleis gjeld for preste gjerninga hans.

Kyrkjeavdelinga
Ole H. Fisknes

Martinsen sendte dette svaret:

**Det kgl. Kyrkje- og Undervisningsdepartement,
Boks 8119,
Dep,
0032 OSLO 1**

**Søknad om nytt embete - sokneprest Svann
Martinsen, Bud**

Eg har fått videresendt Dykkar brev av 13.06.86 frå Møre Biskop.

Til Dykkar spørsmål kan eg kort og klart svare at eg ikkje kan sjå at den avgjerda Departementet no har teke i spørsmålet om korleis ein skal forstå embetseiden, korleis har kome eller vil kome i konflikt med mi embetsførsle.

Det skulle då og bare mangle, ettersom eg er ordinert til truskap mot Skrift og Vedkjenning i både lære og liv.

(Eg viser elles til samtalar mellom Departementet og Kontaktnett for Kyrkjeleg Samhald, samt til oppslag i avisa «Dagen», det siste lagt ved i kopi.)

I Dykkar brev nemner De ein liten del av brevet mitt av 04.10.83. Her står det meir, og eg siterer:

«. I min ordinasjon har jeg lovet å «. .forkynde Guds ord klart og rent, som det er oss gitt i Den Hellige Skrift, og som vår Kirke vitner om det i sin Bekjennelse...» (Ordinasjonsløftet, del I)

Dette skal jeg svare Gud for, og det er dessuten norsk lov, gjennom Alterboken .»

Dette er jo det same som Kongen og Konstitusjonen har forordna for Kyrkja! Dessutan, i både Skrift og Vedkjenning finn vi det 5. bodet: « Du skal ikkje slå i hel.»

Eg vil gje uttrykk for sterk lojalitet til styresmakta, som evangelisk-luthersk prest, eg viser til Rom. 13. Men når Kongen står mot Den Store Kongen, slik som han gjer ved Lov om Svangerskapsavbrot, er eg altså pålagt av Kongen å forkynde det 5. bodet mot han sjølv. Eg vil difor halde fram at eg i mitt handlingsmønster bare har gjort mi embetsplikt. Eg viser og til Apg. 5,29.

Andre moment frå mitt brev kunne og ha vore nemnt, sjå s. 3, andre avsnittet.

At det er embetsplikta mi å forkynde det 5. bodet vil og seie at eg på preikestol og i sjelesorg vil måtte rå menneske frå lydnad mot den delen av Konstitusjonen som heiter Lov om Svangerskapsavbrot.

Eg finn elles Dykkar karakteristikk (sjå vedlegg) «vilje til illojalitet» sers urettvis. Dette avdi eg som prest er sett til - av Kongen, som har forordna dette for Kyrkja i Konstitusjonen- å bere vitnemål om Livet og om Han som har gjeve det, Faderen, Sonen og Heilaganden. Sal. 36,10.

Eg har, like frå eg var liten gut, vorte opplært til at lojalitet overfor Norge og Kongen var det same som vitnemål om, ja, kamp for livet. At far min leid vondt saman med mange andre i tyske fangeleirar under siste krig, etter å ha kjempa mot Norges og livsens fiendar, er noko som for alltid har sett sitt preg på meg. Likeeins at det den gongen vart sett på som ei skam å vise noka anna haldning enn å stå mot ugjerningane.

Sjølv skreiv eg mot den då føreslegne lov om Sjølvvald abort i 1970, lenge før det vart nokon embetsnedlegging av Per Lønning, eller nedlegging av det statlege embetet av Børre Knudsen.

Eg står ved ordinasjonslovnaden min, som garanterer at eg vil leve og lære i samsvar med Skrift og Vedkjenning. I den lovnaden ligg det trygd for staten mot alle former for uetiske handlingar.

Eg har ikkje krenkt denne lovnaden. Ikkje har eg skadd staten. Difor er eg lojal andsynes Kongen og Konstitusjonen, i utføringa av embetsgjerninga. Men dette går og på det 5. bodet. Staten pålegg oss prestar å forkynde dette.

Så må det verte konflikt når staten og tillet at dei veikaste av dei veike og minste av dei små vert drepne. Denne konflikten er det ikkje Kyrkja og vi prestar som har skapt, men staten sjølv. Då er det staten som ikkje bare viser «vilje til illojalitet», men og er «illojal» mot sitt eige verdigrunnlag.

De kan då ikkje vente anna enn at det rykker og slit i banda mellom stat og kyrkje. Vart det så ikkje slik i Bud, ja, så ville eg ikkje gjere - embetsplikta mi.

med vyrdsam helsing
Svann Martinsen Sp

Går tenesteveg om Domprosten i Molde og Møre Biskop.

Kopi til embetsarkivet i Bud og Kontaktnett for Kyrkjeleg Samhald.

Vedlegg.

Barman og Martinsen utsatte seg reelt for avskjedssak. Dette har vi belegg for både hos Regjeringsadvokaten og i pressen.

Imidlertid valgte Departementet en annen linje, nemlig å reise avskjedssak mot Knudsen, Kømer og Nessa, mens vi og 23 andre ble «feid under teppet».

Sist i 1988 har det kommet fram at Barman ikke kan utnevnes til nytt embete sammen med 9 andre prester, i følge Departementet. Martinsen skal ikke bare blant disse, tross for at han ikke kan sies å ha «tilbakekalt» tilbakekallelsen!

En rettsak om embetseden er en mulighet i 1989.

Vårt anliggende har vært, og vil være: **DE UFØDTE BARNES RETT TIL LIV OG KIRKENS OG PRESTENS ÅNDELIGE INTEGRITET. KYRIE ELEISON.**

Katekumenatet

1

kyrkjelyden

Av: Erling Barman

Katekumenatet inneber undervisning i kristen tru. Ein kateket katekiserar katekumenene i katekisma! Opplæringa i kristendomen sine grunnsanningar fungerte i gammalkyrkja både som ei prøvetid før kristen dåp og som ei førebuing til dåpen, slik det framleis er vanleg på misjonsmarkene.

Her heime siktar katekumenatet på å gje den døypte kristen kunnskap og betre kjennskap til Kristus, slik at alle som er døypte i namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande, kan lære og leva som kristne i tilbeding av den treéinige Gud og i kjærleik til nesten. Den som trur og er døypt skal leva i dagleg omvending til Gud. Dåp og omvending høyrer i hop. Det same kan ein seia om dåp og oppseding, både i trongare tyding og i vidare mening.

Eit liv i kristen tru er eit liv under store løfter og med sterke røymsler, slik det kjem klart til uttrykk i ei av kyrkjebønene: Gud gjev glede og gode dagar, og oppdreg oss med kross og trengsel for sitt rike.

Dåpsførebuinga og dåpsopplæringa treng nok å bli rusta opp og bli bygd ut i prostia, for det er ikkje so greitt å leva som kristne i kyrkjelydene i Romsdal og på Nordmøre.

På mange måtar er dei fleste av oss på godt og vondt meir eller mindre prega av ein litt einsidig pietistisk og til dels reformert tradisjon i forkynning, tru og liv. Styrkjen i denne tradisjonen har vore forkynninga av Jesus Kristus som frelsar og forsonar og samstundes eit klart kall retta til den einskilde om eit medvite og avgjort kristenliv i forsaking og tru, og til teneste og misjon.

Det vil ikkje vere urimeleg å hevda, at tyngda i trua og tradisjonen på Vestlandet kvilar på den andre trusartikkelen om Jesus Kristus. Og det er sant at kristen tru alltid er Kristustru, for tek ein ikkje Kristus med i trua, då kan ein ikkje tala om kristen tru. Men det er óg naudsynt å sjå, at trua på Jesus Kristus på det næraste er knytt saman med trua på Gud Fader, som skapte himmel og jord og held menneskelivet ved lag (første trusartikkelen), og bunde tett saman med trua på Den Heilage Ande, som samlar og kveikjer Jesu Kristi Kyrkje (tredje trusartikkelen).

Etter kvart har den kjensla blitt stadig sterkare, at «kristenlivet» i kyrkjelydane i Romsdal og på Nordmøre har vorte noko isolert og redusert i forhold til den bibelske budskapet. Dette har ført med seg at «menneskelivet» ikkje heilt får utfalde seg, og at «kyrkjelivet» ikkje kjem nok til sin rett.

Kva så? Her har katekumenatet ei viktig oppgåve med å gje solid og fylldig kristen kunnskap ut frå Guds ord og Kyrkja si vedkjenning. Dette lyt formidlast både gjennom førebuing for dåp og gjennom livslang opplæring etter dåpen. Kyrkjelydane treng eit katekumenat som kan vere med på å styrkja oppsedinga og oppøvinga i eit menneskeleg og kristeleg og kyrkjeleg liv i trua på den treéine Gud!

Det går ei livsline gjennom dei sentrale omgrepa dåp, omvendning og oppseding. Samhald gjer sterk, seiest det, og det gjeld ikkje minst i denne samanhengen. Dei tre trådane i livslina kan ein tvinna slik: Alle døypte er kristne og kalte til eit liv i dagleg omvendning og sann tru. Alle kristne har ansvar og oppgåver i samband med den kristne oppsedinga. Katekumenatet kallar!

Lovsong sømer seg

Av *Stiftskapellan*
Ottar S. Myrseth

Song er teikn på liv. Døde syng ikkje. I audemarka er det stilt. Der menneske lever, syng dei. Der dei er begeistra for noko, syng dei meir. Både fuglane i skogen og publikum på Store Stå, syng.

Også englane syng. På Betlehemsmarkene vart natta fylt av song. I himmelen syng den store kvite flokk. Bibelen skildrar livet i himmelen som ei einaste stor kororgie.

Kort sagt er lovsong sjølvve-måten i Guds nærleik. Salmisten i Det gamle testamente skildrar Gud som «trunar på Israels lovsongar» (Salme 22,4). Israels lovsongar er Guds kongetrune. Lovsong er også dei våpen som bit best på Guds fiendar (Salme 83). Og menneske som kjem i Guds nærleik, tilber han med lovsong (Joh. op. 7,9-12).

«Herlig sungen der skal bruse,
sterk som lyden av en mektig flod:
Ære være Gud og Lammet
som oss kjøpte med sitt blod.»

Bringe attende til Gud hans velgjerningar.

Til oss som trass alt lever på jorda og ikkje i himmelen, seier dette likevel noko viktig om kva det vil seie å vere kristne. «De er eit folk som høyrer Gud til, for at de skal forkynne hans storverk», seier apostelen Peter (1. Pet. 2,9). Akkurat det gjer vi når vi syng lovsongar til han. Lovsongtekstane slik vi kjenner dei frå Bibelen inneheld skildringar av Gud, av kven han er og kva

Ottar S. Myrseth stiftskapellan i Møre 1983.

han gjer. Lovsong er å setje ord på Guds velgjerningar, og å framføre lovsongar er å bringe Guds velgjerningattende til han.

Her må innrøme at salmebøkene våre ikkje er rikhalde. Vi har altfor få salmar som legg kyrkjelyden slike ord i munn. Men dei fins. Og når vi frå kyrkjebenkane tek dei i bruk, får vi oppleve at vi i kyrkja står framfor nådens kongsstol; at vi er med på lovsongen; at vi bringer attende til Gud hans velgjerningar og bygg opp hans trune av lovsong. Då er vi med i same koret som englane på Betlehemsmarkene og den store kvite flokk syng i.

Lovsongen repeterer frelseshistoria.

Slik blir innhaldet i den kristne lovsongen kort og godt det vi kallar frelseshistoria. Desse songane skildrar først Gud som skapte himmelen og jorda. «Jorda og alt det som fyller henne høyrer Herren til, (Salme 24). Så kom syndefallet og menneska miste evna til å syng. Frå den dagen av sukkar og lengtar alt det skapte etter utløyning, (Rom 8,19-20).

Så vel Gud seg Israel til å vere eit folk som skal syng om hans velgjerningar på nytt. Og det gjer dei. Dei syng om korleis Gud frelste dei frå Faraos og førte dei gjennom havet og audemarka (2. Mos 15). Maria syng som korleis Gud til alle tider gjer storverk, settar dei svoltne, tek seg av dei små og kjem i hug sine lovnadar, (Luk. 1, 46 ff). Dei fyrste kristne syng om Jesus (Fil. 2) Og Johannes opnar eit vindauge mot himmelen når han skildrar korleis lovsongen rungar frå englane og den store kvite flokk (Joh. op.).

Gudstenesta repeterer lovsongane.

Korleis skal vi lovsynge alle desse Guds velgjerningar, frelseshistoria? Kort og godt kan vi det ved at vi feirer gudsteneste. Eikvar gudsteneste let oss gjennomleve Guds store velgjerningar frå start til slutt. Songen er den raude tråden i gudstenesta og frelseshistoria er den raude tråden i songen, orda som bringer Guds velgjerningar attende til han.

Gudstenesta tek til med lovsong. «Syng i stille morgonstunder, syng Gud Fader lov og ros». I byrjinga var alt godt. Så vert vi gjennom syndsvedkjenninga ført inn i syndefallet. Syndsvedkjenninga har ikkje melodi. Ho

er ikkje song. Her står vi saman med skuld, lidning, synd og naud; dette som gjer det uråd å synge. Her kan vi berre sukke og lengte etter forløyisinga.

Så fører skriftlesingane og preika oss gjennom Guds historie med Israel, med Moses og profetane til Jesus og apostlane. Salmane i denne delen av gudstenesta skulle legge oss dei orda i munnen som lovsyng Gud for det han har gjort og for at vi får høyre med i denne store frelses-samanheng.

Nattverden fører oss attende til palmesøndag, til lovsongen under inntoget i Jerusalem: «Hosianna, velsigna vere Han som kjem i Herrens namn», og til skjærtorsdagen då Jesus song lovsongen saman med læresveinane sine, og til påskedagen då heile skapningen braut ut i lovsong fordi Jesus lever.

I velsigninga samlar Jesus oss liksom læresveinane på fjellet i Galilea der han seier til oss: «Eg er med dykk alle dagar så lenge verda står».

Her i gudstenesta skjer alt dette i løpet av ein time. Vi går med sjumilssteg gjennom frelseshistoria frå skapninga til verda sin ende, og vi får høve til å lovsynge Gud for alle hans velgjerningar mot oss. Ansikt til ansikt med dette Gud har gjort for oss, vert lovsongen fødd. Forkynning av desse gjerningane gir lovsongen ny næring. Og lovsongen forkynner desse gjerningane. I denne vekslinga får vi leve og vere kristne.

«Mi sjel lov Herren!

Ja, alt som i meg er,
skal love hans heilage namn». (Salme 103)

Ei helsing på vegen (1987)

Alle kristne i Bud av den evangelisk-lutherske vedkjenninga, med Indremisjonen, Sokneråd og prest, helsar alle kristne kyrkjelydar i Norge:

Kristus lever! Hans nåde og fred vere med dykk alle!

Ved dette høvet vil vi vedkjenne at det bare er EIN Frelsar, og Herre som menneska kan verte frelst ved: Jesus Kristus, Sann Gud og Sant menneske, vår Forsonar frå synda si skuld, var Utløysar frå dødens død, og Sigerherren over den onde og alt hans vesen.

Vi VEDKJENNER og EINSKAPEN i Kristi lekam i verda og på kvar ein stad. Former, tradisjoner og samlingsstader kan variere, men ved Den Heilage Ande får vi vere eitt i trua og tenesta. Oppgaver og nådegåver kan vere ulike, men vi trur at det er den samme Kristus som har kalla oss, og som skal fullføre si gjerning i si tid.

Så står vi saman i VEDKJENNINGA til Kristus, lovprisninga av Jesu Namn, og i kampen for Hans Rike i lokalsamfunnet.

Vi TRUR at Kristus ved Ande og sine nådemidlar heilaggjer og bygger sin kyrkjelyd. Vi vil be og arbeide for ei rett fornying av Kristi Kyrkje. Dette kan bare skje ved at Guds Ord, Lov og Evangelium, får lyde uavkorta mellom oss, ved at dåp og nattverd vert brukt slik som Kristus har sagt i sitt Ord, og ved at Nåden i Kristus vert teken i mot i tru.

Så har Gud ikkje gjeve oss ei ånd som gjer motlaus, men frimot og glede i trua og tenesta.

«Når tida kjem, skal vi hausta, berre vi ikkje gjev opp» Gal 6,9.

«Han som verkar i oss med si kraft og kan gjera så mykje meir enn alt det vi bed om og skjønar, han skal ha all ære i kyrkjelyden og i Kristus Jesus gjennom alle ætter og i alle æver! Amen.» (Ef. 3,20-21)

Frå møteaksjonen hausten 1987

Soknerådsmelemmar frå Bud og Hustad i Bud prestegard februar 1984.

Bud kyrkje vinteren 1988. Foto: Øyvind Myrseth.

A Ω

Alfa og Omega
Ap. 22.13

Over: Frå Bud ca. 1960. Bilete utlånt au kulturstyret i Fræna.
Under: Fra Hustad ca. 1960. Bilde utlånt frå Fræna kulturstyre.

*Sjø-
forsikring*

*er vår spesialitet, og som
båteierne har dratt nytte av
gjennom mer enn 75 år.*

Foreningen

*er forsikringstakernes egen
forening, som styres og ledes
av disse.*

Vi mener

*forsikring er en tillitssak.
Hvorfor ikke prøve vår tillit De
også, sammen med de 1200
båteierne som allerede har
sine forsikringer hos oss.*

Vi dekker

*Kasko - ansvar - fangst -
redskap -
mannskapsforsikring og ellers
alt i sjø forsikring.*

**Hovedkontoret, Ersholmen, tlf. 072-61 502
Avd. kontor, Kristiansund N., tlf. 073- 74 422**

Rettingar/tillegg til «KYRKJELYDANE VED HAVET»

- s. 5 Foto: Edel Stranden og Marius Sandvik
 - s. 6 Foto: Ronny Sjøvik, Olav Alvsåker, Nils Arne Fjøren og Svenn Martinsen.
 - s. 7 Bilde er utlånt av Arne Bjørseth
 - s. 91 3. avsnitt skal det vere: « . ..da det er mulighet for...»
 - s. 11 Bilde utlånt av Møre Bispedømeråd
 - s. 14 **Foto:** Audun Mosevoll, NMS og Teje Jonsson
 - s. 21 Bilde utlånt av Asmund Engelsberg/Solveig Gjerde
 - s. 23 Familien Høiseth. Bildet viser: Foreldrene og barna Marit, Solveig og Arne.
 - s. 26 Nr. 5 Jørgen Jensen døde i 1640
 - s. 28 Bilde t. h. utlånt av Jakob Karlsvik
 - s. 30 Bilde utlånt av Reidar Kleppen
 - s. 32 Bilder: Bud og Hustad Menighetsblad, Eivind Kringstad
 - s. 33 Bilde utlånt av Elen-Anna Myren
 - s. 40 2. spalte i art. om Vestad gard, 5. avsnitt: «Sjøvegen var kortast. . . »
 - s. 58 Bilder utlånt av Ottar Remmen
 - s. 60 Bilder: Bud og Hustad Menighetsblad -
 - s. 60 Ein feil bildetekst i menighetsbladarkivet førte til ei mistyding i teksta til biletet t. h.:
Åshild Vågen og Paul Tøsse, søndagsskulelærarar på Skotten, fotografert 1975.
 - s. 61 Foto: Jan Finn Farstad
 - s. 89 Bildet utlånt av Sirianna Løken
 - s. 97 Foto: Kjell Sigmund Vestavik og Svenn Martinsen
-